

Jaarverslag 2013

Provincie Zeeland

Inhoud

Samenvatting	7
Overzicht baten en lasten per programma	9
Overzicht baten en lasten per categorie	11
Leeswijzer	13

Programmaverantwoording	15
Stand van zaken beleidsnota's	17
Programma 01 - Leefbaarheid	21
Programma 02 – Jeugdzorg	25
Programma 03 – Cultuur	29
Programma 04 – Bestuur	35
Programma 05 – Milieu	45
Programma 06 – Ruimtelijke omgeving	53
Programma 07 – Watermanagement	67
Programma 08 – Natuur en landschap	73
Programma 09 – Economie	77
Programma 10 – Toerisme en recreatie	85
Programma 11 – Landbouw en visserij	89
Programma 12 – Onderwijs	93
Programma 13 – Mobiliteit	97
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	111

Paragrafen	113
Schema beleidsnota's paragrafen	115
Paragraaf Provinciale heffingen	117
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	119
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	127
Paragraaf Financiering	133
Paragraaf Verbonden partijen	141
Paragraaf Grondbeleid	161
Paragraaf Bedrijfsvoering	167

Bijlagen	171
Uitgangspunten financieel beleid	173
Aanbevelingen rekenkamer	177
Verlag onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid	181
Sociaal Jaarverslag	183
Kwaliteitshandvest dienstverlening	205
Verklaring topinkomens bij gesubsidieerde instellingen	217

Samenvatting van de jaarstukken

In deze jaarstukken leggen wij als college verantwoording af over de resultaten van onze bestuurlijke inspanningen naar aanleiding van de begroting 2013.

Inhoudelijke verantwoording

De inhoudelijke verantwoording over de realisatie neemt de 55 doelstellingen uit de beleidsbegroting 2013 als uitgangspunt. Deze doelstellingen zijn overgenomen uit de door uw staten vastgestelde beleidsnota's.

realisatie doelstellingen	
31 doelstellingen zijn volledig gerealiseerd	56%
22 doelstellingen zijn gedeeltelijk gerealiseerd	40%
2 doelstellingen konden niet worden gerealiseerd	4%

De doelstellingen die gedeeltelijk gerealiseerd zijn, hebben vaak een meerjarig karakter en zijn niet in één boekjaar af te ronden. Gedetailleerde informatie over de realisatie per doelstelling is in de programmaverantwoording opgenomen bij de betreffende programma's.

Financiële verantwoording

Het positieve verschil tussen de baten en de lasten bedraagt € 5,8 miljoen. In essentie wordt dit rekeningsaldo verklaard door:

In 2013 is er beperkt beroep gedaan op het onderzoeksbudget van Provinciale Staten alsmede op de post Onvoorzien.	€ 0,7 miljoen
Via de decembercirculaire van het Provinciefonds viel de algemene uitkering over 2013 gunstiger uit.	€ 0,5 miljoen
Een deel van het vermogen van het fonds Nazorg gesloten Stortplaatsen is belegd in een aandelenfonds. Dit fonds toonde over 2013 een zeer goede waardeontwikkeling.	€ 0,4 miljoen
Als gevolg van de gunstige rente- en inflatieontwikkeling zijn diverse financiële voorzieningen te hoog vastgesteld.	€ 1,1 miljoen
Meevallers bij diverse grondtransacties geven een voordeel bij de Grondbank Zeeland.	€ 0,4 miljoen
Als gevolg van bijgestelde plannen en kasritmes valt een deel van de provinciale co-financiering op gezamenlijke (EU/Rijk) projecten waaronder Pro Tide, Green Deal en Stadshavens Vlissingen in 2013 vrij.	€ 1,9 miljoen
Bij de boeggolfoperatie van 2012 zijn middelen die voor 2013 beschikbaar moesten blijven voor de afwikkeling van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV3) afgeboekt.	-/- € 0,5 miljoen
Overhead- en apparaatskosten (zie onderdeel jaarrekening).	€ 1,4 miljoen
Saldo van diverse overige posten.	- /- € 0,1 miljoen

Twee dwarsdoorsneden

In de volgende overzichten wordt een tweetal dwarsdoorsneden van de Provinciale baten en lasten in 2013 getoond.

De eerste dwarsdoorsnede toont de baten en lasten verdeeld over de programma's uit de beleidsbegroting. In deze weergave worden niet alleen de realisatiecijfers getoond maar ook de cijfers uit de oorspronkelijke begroting en de begroting na wijziging.

De tweede dwarsdoorsnede toont de baten en lasten verdeeld over de diverse baten- en lastencategorieën. Deze presentatie geeft een goede indruk van het soort geldstromen wat omgaat bij de Provincie Zeeland.

Afwijkingen in detail

In het onderdeel Jaarverslag wordt globaal ingegaan op het rekeningsaldo. Voor een gedetailleerde analyse van de financiële afwijkingen per beleidsdoelstelling verwijzen wij u naar het onderdeel Jaarrekening. Per programma en doelstelling is daar een toelichting opgenomen bij de posten waar de afwijking tussen begroting en realisatie groter is dan € 50.000.

Overzicht baten en lasten per programma

(bedragen x €1.000)										
Programma	Begroting 2013			Begroting 2013 na wijziging			Rekening 2013			Resultaat
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
Leefbaarheid	10.938	-32	10.907	9.589	-175	9.414	9.522	-185	9.337	77
Jeugdzorg	31.730	-31.106	624	33.316	-32.303	1.013	33.045	-32.143	902	111
Cultuur	28.027	-2.267	25.760	27.241	-2.275	24.965	26.450	-1.671	24.779	186
Bestuur	12.351	-1.016	11.335	11.910	-1.082	10.828	8.484	-626	7.858	2.969
Milieu	13.670	-317	13.353	15.146	-806	14.340	14.995	-1.458	13.537	803
Ruimtelijke omgeving	28.617	-5.178	23.440	18.402	-1.551	16.851	17.897	-2.022	15.875	976
Watermanagement	4.270	-574	3.696	2.912	-161	2.751	3.051	-264	2.787	-36
Natuur en landschap	114.344	-103.033	11.311	114.727	-96.236	18.491	31.154	-7.334	23.819	-5.329
Economie	8.049	-81	7.968	11.142	-1.002	10.140	10.817	-914	9.903	237
Toerisme en recreatie	8.168	-5.740	2.428	8.196	-5.917	2.279	2.876	-564	2.312	-33
Landbouw en visserij	1.389	0	1.389	1.375	0	1.375	1.398	-1	1.398	-23
Onderwijs	1.550	-26	1.524	1.369	-590	778	1.275	-541	735	44
Mobiliteit	133.212	-103.278	29.934	127.235	-97.662	29.574	131.382	-101.608	29.774	-201
Totaal programma's	396.316	-252.649	143.667	382.560	-239.760	142.800	292.347	-149.330	143.016	-216
Algemene dekkingmiddelen	6.267	-138.849	-132.581	2.767	-139.641	-136.874	1.494	-139.582	-138.087	1.213
Resultaat voor bestemming	402.584	-391.498	11.086	385.326	-379.401	5.926	293.841	-288.912	4.929	997
Reservemutaties	28.520	-39.606	-11.086	66.460	-72.386	-5.926	66.460	-77.162	-10.702	4.776
Resultaat na bestemming	431.104	-431.104	0	451.786	-451.786	0	360.301	-366.074	-5.773	5.773

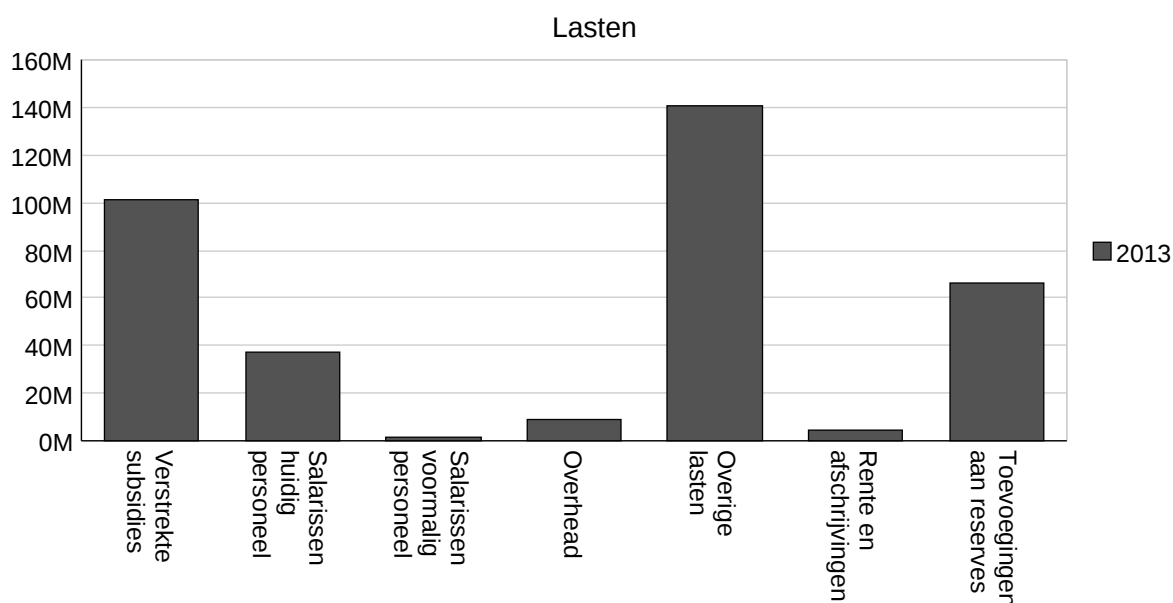

Overzicht baten en lasten per categorie

Lasten

Ruim een kwart van de provinciale lasten wordt gevormd door subsidies. Een deel van deze subsidies betreft het "doorsluizen" van Europese- en Rijksdoeluitkeringen, zoals voor infrastructuur, openbaar vervoer, jeugdhulpverlening en stedelijke vernieuwing. Een ander deel van de subsidies wordt vanuit de eigen middelen van de provincie betaald op de verschillende terreinen van het provinciale beleid. De salariskosten van het provinciale personeel bedroegen over 2013 € 37 miljoen, door de in 2012 doorgevoerde reorganisatie in 2012 ruim € 9 miljoen lager dan in 2012. De verschillende materiële uitgaven voor zowel de overhead als voor de uitvoering van het provinciale beleid bedragen € 153 miljoen.

De provinciale lasten verlopen als volgt:		(bedragen x €1 mln)
	2013	%
Verstrekte subsidies	101	28,2
Salarissen huidig personeel	37	10,2
Salarissen voormalig personeel	1	0,3
Overhead	9	2,6
Overige lasten	140	39,0
Rente en afschrijvingen	5	1,3
Toevoegingen aan reserves	66	18,4
Totaal	360	100,0

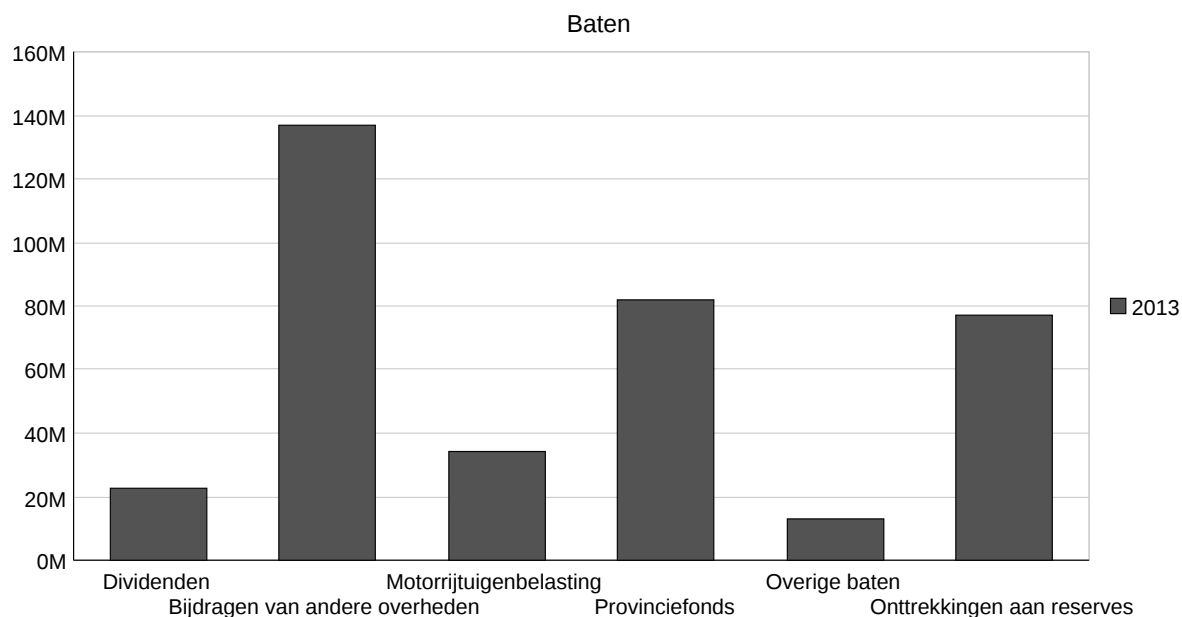

Baten

De doeluitkeringen van het Rijk met een specifieke bestemming voor onder meer infrastructuur, openbaar vervoer, jeugdhulpverlening, stedelijke vernieuwing en investeringen in landelijk gebied vormen de grootse inkomenspost voor de provincie. De uitkering van het provinciefonds, de opcenten op de motorrijtuigen, dividendden en de overige inkomsten zijn vrij besteedbaar.

Het verschil tussen de totale baten (€ 370 miljoen) en de totale lasten (€ 364 miljoen) bedraagt € 6 miljoen, zijnde het rekeningresultaat.

De provinciale baten verlopen als volgt:		(bedragen x €1 mln)
	2013	%
Dividendden	22	6,1
Bijdragen van andere overheden	137	37,4
Motorrijtuigenbelasting	34	9,4
Provinciefonds	82	22,4
Overige baten	13	3,6
Onttrekkingen aan reserves	77	21,1
Totaal	366	100,0

Leeswijzer

Voor u ligt het Jaarverslag 2013. Samen met de Jaarrekening 2013 zijn dit de jaarstukken van de Provincie Zeeland.

Net als in de Programmabegroting 2013 vormen de drie zogenaamde W-vragen het vertrekpunt:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daar voor doen?
- Wat mag het kosten?

In het jaarverslag wordt met name gekeken naar het gedane en het bereikte. De eerste twee W-vragen dus. De jaarrekening geeft antwoord op de derde vraag, wat het gekost heeft.

Beleidsnota's

Uitgangspunt is dat aan ieder programma uit de beleidsbegroting een beleidsnota ten grondslag ligt. Schematisch wordt voor alle beleids- en uitvoeringsnota's de actuele status weergegeven.

Programmaverantwoording

In dit onderdeel van het jaarverslag wordt per beleidsprogramma en voor de algemene dekkingsmiddelen ingegaan op de mate waarin en de wijze waarop de beleidsdoelstellingen voor 2013 inhoudelijk zijn gerealiseerd. Ook geeft dit onderdeel inzicht in de algemene dekkingsmiddelen en de aanwending van de post voor onvoorziene uitgaven.

Paragrafen

In de paragrafen wordt ingegaan op de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten.

Programmarekening en toelichting

De programmarekening toont het gerealiseerde verloop van baten en lasten in 2013 en zet deze af tegen de geraamde baten en lasten (de door Provinciale Staten vastgestelde begroting inclusief wijzigingen). Daar waar zich tussen raming en realisatie (significante) afwijkingen voordoen, worden deze toegelicht en verklaard.

Balans en toelichting

De balans en de toelichting daarop verschaft inzicht in de opbouw en de ontwikkeling van de vermogenspositie van de Provincie Zeeland.

Accountant

Alvorens de jaarstukken door Provinciale Staten worden vastgesteld is het onderdeel jaarrekening door onze accountant (Deloitte) gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende controleverklaring. In het rapport van bevindingen rapporteert de accountant aan de opdrachtgever, Provinciale Staten, over zijn voornaamste bevindingen.

Programmaverantwoording

Beleidsnota's (PS) en Uitvoeringsnota's (GS)

Startnota	PS	Vast- stelling	2011				2012				2013				2014				2015				2016			
Kadernota	PS		1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°
Beleidsnota	PS																									
Uitvoeringsnota	GS																									
Toekomstvisie Zeeland 2040		1ekw/14													PS											
Programma 1 Leefbaarheid																										
Beleidsprogrammering Sociale zorg 2008-2009+2010+2011		jun-08				E																				
Jaarplan Sociale Zorg		Jaarlijks				V																				
Sportnota 2008-2009+2010+2011		dec-08				E																				
Jaarplan Sportnota		Jaarlijks				V																				
Nota integraal jeugdbeleid 2007-2011		feb-08				E																				
Jaarplan integraal jeugdbeleid		Jaarlijks				V																				
Voortgangsrapportage Rijksoverheid Bevolkingsontwikkeling "Koersvast voor Zeeland" 2011-2014		2011													PS											
Interimbeleid leefbaarheid (incl. integraal jeugdbeleid en sport)		dec-11				PS																				
Startnota en kadernota Leefbaarheid en Bevolkingsontwikkeling 2013-2018		dec-12								PS																
Beleidsnota Leefbaarheid & Bevolkingsontwikkeling 2013-2018		sep-12									PS								V							
Uitvoeringsnota Leefbaarheid & Bevolkingsontwikkeling 2013-2018		Jaarlijks								V				V				V				V				V
Uitvoeringsnota Jongerenparticipatie 2013-2018		apr-13									PS							V				V				V
Programma 2 Jeugdzorg																										
Beleidskader Jeugdzorg 2009-2012		dec-08	V							E																
Uitvoeringsprogramma Jeugdzorg Zeeland 2009-2012		sept			V					V																
Beleidskader Jeugdzorg 2013-2015		dec-12								PS								V				E				
Uitvoeringsprogramma Jeugdzorg Zeeland 2013-2015		sept										V				V				E						
Programma 3 Cultuur																										
Cultuur continu nota II 2009-2012		dec-08								E																
Cultuurhistorie en monumenten 2007-2012		dec-06								E																
Museumbeleid 2006-2012		dec-08								E																
Nota Omroep Zeeland in een veranderend medialandschap 2009-2014		apr-10								V								E								
Immaterieel cultureel erfgoed en archieven 2009-2012		dec-08								E																
Archeologie 2006-2012		dec-08								E																
Provinciaal bibliotheekbeleid 2009-2012		4ekw/09								E																
Kunstennota 2009-2012		dec-08								E																
Decentralisatie uitkering cultuurparticipatie 2009-2012		2009				V				V																
Startnota cultuur 2013-2016		dec-11				PS																				
Kadernota cultuur 2013-2016		apr-12					PS																			
Beleidsnota cultuurbeleid 2013-2016		dec-12								PS								V								E
Uitvoeringsnota cultuurbeleid 2013-2016		feb-13									V			V			V				V					E
Programma 4 Bestuur																										
Zeeuws bestuurlijk profiel		jun-12					PS										V									V
Beleidsnota Kwaliteit lokaal bestuur vanaf 2013		feb-12								PS									V							
Interbestuurlijk toezicht		sep-12																								
Beleidsnota Europa provincie Zeeland (onbepaalde tijd)		dec-06																								
Strategische nota Europese structuurfondsen vanaf 2013		nov-12																								
Afsprakenregeling Scheldemondfonds (onbepaalde tijd)		mei-08																								
Beleidsnota Promotie 2008-2012		mrt-08			V					E																
Start en Kadernota Beleidsplan Marketing en Promotie Strategie		nov-13											PS													
Beleidsnota Marketing en Promotie Strategie 2013-2016 ?		4ekw/13											PS					V								E
Beleidskader Integrale veiligheid 2009-2011+2012		apr-09								E																
Werkplan Openbare Orde & Veiligheid		Jaarlijks			V																					

Startnota	PS	Vast- stelling																				
Kadernota	PS																					
Beleidsnota	PS																					
Uitvoeringsnota	GS		1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e
Programma 5 Milieu, 6 Ruimtelijke omgeving, 7 Watermanagement en 8 Natuur en landschap																						
Nota omgevingsplan Zeeland 2006-2012	jun-06									E												
Bestuursvereenkomst ILG 2007-2013*	2007				V					E												
Provinciaal Meerjaren Programma Landelijke Gebied	2007									E												
Natuur Pakket Westerschelde Progr. Landelijke Gebied	2007										E											
Natuur Pakket Westerschelde Verlenging ivm Hedwigepolder	2013										PS											
Provinciaal jaarprogramma PMJP + NPW	Jaarlijks				V				V													
Provinciaal jaarprogramma NPW	Jaarlijks										V				V				V			V
Nota omgevingsplan Zeeland 2012-2018 (V+E=Omgevingsbalans)	sep-12								PS	PS					V							
Uitvoeringsjaarplan omgevingsplan Zeeland 2012-2018	feb-13									PS		PS			PS				PS			PS
Programma 5 Milieu																						
Strategie Energie en Klimaatbeleid 2008-2011	jun-08				E																	
Kadernota Strategie Energie en Klimaatbeleid 2012-2018	sep-12							PS														
Beleidsnota Energie en Klimaatbeleid 2012-2018	jun-13									PS				V								V
Uitvoeringsprogramma Energie UPEK-1	Jaarlijks				V																	
Uitvoeringsprogramma Energie UPEK-2 (2012-2013)	Jaarlijks								V													
Uitvoeringsprogramma Energie UPEK-3 (2014-2018)	Jaarlijks										V				V				V			V
Actieplan fijnstof	Jaarlijks				V			E														
Decentralisatie uitkering meerjarenprog externe veiligheid verantwoorde risico's 2011-2014	2010				V			V			V			E								
Meerjarenprogramma bodemsanering 2010-2014	2009				V			V			V			E								
't Zeeuws bodemvenster	2eHJ/09				V			V			E											
Kaderrichtlijn Bodem 2014	4eKW/13										GS			V				V				V
Handhavingsbeleid Oog op Zeeland (02/2007)	Jaarlijks				V			E														
Provinciale Milieu Verordening	4eKW/13										V			V				V				V
Programma Aanpak Stikstof (PAS)	apr-13									V				V				V				V
Programma 6 Ruimtelijke omgeving																						
Plattelands ontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP-2)	1eKW/08										E											
Plattelands ontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP-3)	?eKW/13													V				V				V
Leren voor Duurzame Ontwikkeling 2008-2011	2008				E																	
Decentralisatie uitkering investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2011-2014	2011				V			V			V			E								
Decentralisatie uitkering bedrijventerreinen 2010-2014	2010				V				V		V			E								
Decentralisatie uitkering FES gelden 2011-2015	2011				V			V			V			V				E				
Programma 7 Watermanagement																						
Zeeuws Kustbeleidsplan 2010-2015	4eKW/09				V			V			V			V				E				
Stroomgebiedbeheersplan Schelde 2009-2013	2009				V			V			E											
Regionale watersysteem rapportage (om 3 jaar)	2009							E														
Klimaat agenda	4eKW/09				V			V			E											
Klimaatprogramma	4eKW/09				V			V			E											
Waternverordening 2009	4eKW/09				V			V			E											
Waternverordening 2014	1eKW/13										GS			V				V				V
Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015 + "veilig, veerkrachtig, vitaal" KRW	apr-11								V					V				E				
Planherziening omgevingsplan EU KRW 2015-2020	jun-14												PS					V				V
Programma 8 Natuur en landschap																						
Natuurbeheerplan Zeeland 2009-2013	2009				V			V			E											
Natuurbeheerplan Zeeland 2013-2018?	sep-13										V			V				V				V
Nota toegankelijkheid natuurgebieden	2009				V			V			E											
Nota wandelnetwerk Zeeland	2009							V			V			V				V				V
Nota fietsen "daarbij de waterkant"	2010							V			V			V				V				V
Faunabeleid Zeeland	feb-03							V			V			V				V				V
10 punten plan voor het Zeeuwse natuurbeleid	okt-00							V			V			V				V				V
Uitvoeringsprogramma beheerplan "Natura 2000" 2008-2014	jul-08				V			V			PS											
Uitvoeringsnota werk in uitvoering Natuur 2013 (realisatie natuur)	okt-13										V			V				V				V

Startnota	PS	Vast- stelling	2011				2012				2013				2014				2015				2016				
Kadernota	PS																										
Beleidsnota	PS																										
Uitvoeringsnota	GS																										
Programma 9 Economie, 10 Toerisme en recreatie, 11 Landbouw en visserij en 12 Onderwijs			1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	
Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan 2009-2012	mei-09		E																								
Jaarplan PSEB 2009-2012	Jaarlijks					V				E																	
Economische agenda 2013-2016	dec-11									PS	PS	PS						V								E	
Jaarplan economische agenda	Jaarlijks										PS			PS				PS				PS				E	
Programma 12 Onderwijs																											
Onderwijs in de Provincie Zeeland: Dé Onderwijsagenda 2008-2011	dec-07		V																								
Verlenging Dé Onderwijsagenda tot opname in de economische agenda	jan-12									PS	E																
Jaarplan Dé onderwijsagenda 2008-2011	Jaarlijks					V																					
Programma 13 Mobiliteit																											
Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Zeeland 2009-2015	okt-08						V				V								E								
Actieplan PVVP (incl. MIZ)	Jaarlijks					V				V				V				V									
Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Zeeland 2016-2020 ?	sep-15																				PS						
Actieplan PVVP (incl. MIZ) 2016-2020 ?	Jaarlijks																						V			V	
Beleidsplan Openbaar Vervoer 2006-2014	nov-05									E																	
Start en Kadernota Beleidsplan Openbaar Vervoer 2015-2025	jan-13										PS																
Beleidsplan Openbaar Vervoer 2015-2025	jun-13											PS															
Beleidsplan Actieplan Fiets 2005-2015	dec-05											V									E						
Beleidsplan Actieplan Fiets 2016-2025	dec-05																										
Kadernota Goederenvervoer 2012-2016	1stkW/12					PS				PS																	
Beleidsplan Actieprogramma Goederenvervoer 2007-2011	2007					E																					
Beleidsplan Goederenvervoer 2012-2016	VJ/12									PS																E	
Beleidsplan Verkeersveiligheid 2010-2020	okt-10																										
Uitvoeringsprogramma en monitorplan Verkeersveiligheid	3ekw/11					GS				V				V				V			V				V	V	
Werkplan ROVZ	Jaarlijks					V				V				V				V			V				V	V	
Integraal Beheersplan Provinciale Infrastructuur	okt-10																	V									
Beleidsplan catagorisering wegennet 2010-2020	jun-10																	V									

* Onder Provinciaal Meerjaren programma landelijk gebied en de bestuursovereenkomst ILG vallen de volgende kaders: Milieu, Natuur & Landschap, Recreatie, Landbouw, Water, Bodem en Lopende verplichtingen en grondzaken. Alle kaders hebben een looptijd van 2007 tot 2013.

Index

De kolommen per kalenderjaar zijn opgesplitst in kwartalen; de letters zijn ingevuld in de kwartalen indien vastgesteld.

V = Voortgangsrapportage.

E = Evaluatie.

PS = Vastgesteld in PS.

GS = Vastgesteld in GS.

Programma 1

Leefbaarheid

Inleiding

De primaire focus van het college ligt op economische ontwikkeling, groei en innovatie. Het college richt zich op concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten en leefbaarheid. Het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving is belangrijk om burgers, bezoekers en bedrijven te binden aan een regio. Aandacht voor de leefbaarheid wordt door het college gezien als een investering in een aantrekkelijk woon-, werk -en vestigingsklimaat en daarmee in de economische ontwikkeling van Zeeland.

De hoofdlijnen uit het collegeprogramma Stuwende Krachten zijn ingegeven door een eigentijds profiel van de Provincie, dat draait om ruimte en economie en de wisselwerking tussen beide. Het provinciebestuur heeft de taak van regisseur van het regionaal ruimtelijk economisch beleid inclusief cultuur. Daarmee kiest het college voor een taakinfilling die zich primair richt op de provinciale kerntaak.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het sociaal beleid. Dit betekent dat gemeenten de primaire taak hebben hun inwoners in staat te stellen deel te kunnen nemen aan de samenleving. De Provincie richt zich op het bevorderen van de aantrekkelijkheid van het gebied als geheel. In de Randstedelijke provincies is de taakverdeling 'ruimtelijk-economisch' enerzijds en 'sociaal beleid' anderzijds strikter uitvoerbaar dan in een perifere, meer landelijke provincie als Zeeland.

Zeeland is door haar schaal, lage bevolkingsdichtheid en (eilanden)structuur in bestuurlijk opzicht anders dan de meeste andere provincies. De dertien Zeeuwse gemeenten dan wel de regio's/ eilanden zijn onderling zeer verschillend en door het water geografisch gescheiden, waarbij er geen sprake is van grote steden zoals andere provincies die wel kennen. Door deze specifieke kenmerken is er op bovenlokale sociaal-maatschappelijke thema's toch een rol voor het provinciebestuur weggelegd. Leefbaarheid in dit leefgebied vraagt nadrukkelijk om afstemming tussen gemeenten en Provincie. Zorg en welzijn behoren dus niet tot de kerntaken, maar de Provincie levert in het kader van bovengenoemde rol denkkraft, (kennis van het) netwerk en expertise, zodat de Zeeuwse bestuurskracht op deze terreinen wordt versterkt.

Op basis van de in januari 2013 vastgestelde Kadernotitie Leefbaarheid & Bevolkingsontwikkeling is een nota Vitaal Zeeland 2014-2015 opgesteld. Die is uiteindelijk voorgelegd aan de Staten. Na overleg met Statenleden uit de commissie BFW is het voornemen om in de Staten van mei 2014 een nieuwe Nota over leefbaarheid & bevolkingsontwikkeling voor te leggen.

In 2013 is het beleid voor leefbaarheid gebaseerd op het Interim Beleid Leefbaarheid 2012, dat van toepassing is tot aan de vaststelling van een nieuwe nota. In opdracht van de Provincie is in 2013 het onderzoek Staat van Zeeland uitgevoerd. Nog niet alle data zijn geanalyseerd en/of voorzien van een afgeronde conclusie. Om deze reden kan nog niet in alle gevallen een uitspraak worden gedaan over bepaalde percentages in vergelijking met 2009. In april 2014 worden het Provinciaal en de gemeentelijke rapporten over de staat van Zeeland verwacht.

Wat willen we bereiken?

Het maatschappelijk effect dat we met het beleid beogen is het vergroten van de ervaren leefbaarheid in Zeeland.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0101

Het vergroten van de ervaren leefbaarheid in Zeeland.

Wat hebben we bereikt?

Effect (0101)

Het vergroten van de ervaren leefbaarheid in Zeeland.

Doelstellingen

010101 Vergroting ervaren gezondheid door inwoners van Zeeland

Indicatoren:

1. Toename van het percentage Zeeuwen dat de gezondheid ten minste als goed beoordeelt (79% in 2009);
2. Toename van het aantal Zeeuwen dat voldoet aan de norm voor sport en bewegen (68% in 2009).

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

1. Het percentage Zeeuwen dat de gezondheid als goed beoordeelt is lager dan in 2009, namelijk 76%. Dit gemeten verschil is niet direct significant omdat dit sterk afhankelijk is van de leeftijdsverdeling van de burgers die aan de steekproef hebben meegedaan. Volwassenen en jongeren geven een hogere score aan de eigen gezondheid dan ouderen. De gezondheid per leeftijdscategorie in 2013 zou in bepaalde gevallen zelfs beter kunnen zijn. Hiervoor is nadere analyse nodig. In het algemeen kan gesteld worden dat de Zeeuwen goed gezond zijn.
2. Het percentage van het aantal Zeeuwen dat voldoet aan de norm voor sport en bewegen is 50%. Met het oog op het stroomlijnen van het aantal monitors en het beperken van de enquêtedruk voor burgers is besloten om de Sportmonitor van Sport Zeeland op te nemen in de in 2013 door Scoop uitgevoerde Staat van Zeeland. Vanwege de veranderde vraagstelling is de uitkomst van 2013 niet vergelijkbaar met die van 2009. Op basis van deze indicator kunnen we dan ook geen uitspraak doen over de realisatie van deze doelstelling.

010102 Vergroting kwaliteit voorzieningenniveau

Indicatoren

1. Toename van de algemene waardering voor de voorzieningen (7,1 in 2009);
2. Toename percentage ambulanceritten dat binnen de normtijd van 15 minuten plaatsvindt (85% in 2010).

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

1. De algemene waardering voor de voorzieningen is gedaald naar 6,7%. Een dergelijke score wordt sterk bepaald door het ervaren verlies van voorzieningen in de directe omgeving, maar zegt niets over de kwaliteit van de alternatieven die er zijn. Analyse en conclusie van deze indicator zijn nog niet afgerond.
2. Volgens het rapport Ambulances in Zicht 2012 van Ambulancezorg Nederland bedraagt het percentage A1 spoedritten in de regio Zeeland over 2012 dat binnen de streefnorm van 15 minuten na melding plaatsvond 89,3%. De doelstelling is daarmee gehaald.

010103 Vergroting sociale integratie en collectieve redzaamheid

Indicator

1. Toename van het aantal Zeeuwen met een hoge collectieve redzaamheid (23% in 2009).

Is de doelstelling gerealiseerd? Nee

Stand van zaken:

Analyse en conclusie van deze indicator vanuit de Staat van Zeeland zijn nog niet beschikbaar.

010104 Vergroting participatie jeugd

Indicator:

1. Ten minste zes maal inzetten van jeugdparticipatie (jongerendentank) bij de voorbereiding van provinciaal beleid.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

In 2013 zijn de jongeren van Jouw Zeeland ingezet bij de ontwikkeling en uitvoering van diverse provinciale beleidsonderwerpen zoals: Toekomstvisie 2040, diverse mobiliteitsonderwerpen zoals: Verkeersveiligheid en Openbaar Vervoer, Duurzaamheid, Leefbaarheid en bij de Four Freedoms Awards.

010106 Innovatie, onderzoek en projectuitvoering

Onder deze administratieve doelstelling valt de subsidieverlening aan Scoop die inhoudelijk onder de overige doelstellingen valt.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De doelstelling is volledig gerealiseerd. Op grond van de begroting en het prestatieaanbod is er een budgetsubsidie verleend aan Stichting Scoop voor het uitvoeren van activiteiten vanuit de functies Onderzoek, Projectuitvoering en Innovatie binnen de prestatievelden:

1. Kennis- en informatiecentrum algemeen (in samenwerking met de Zeeuwse Bibliotheek);
2. Onderzoek en monitoring;
3. Cultuur, jeugd en educatie;
4. Burgerkracht, leefbaarheid en (informele) zorg;
5. Ondersteuning Prins Bernhard Cultuurfonds Zeeland.

De voortgang van de activiteiten zijn gedurende het jaar gemonitord en conform de afspraak uitgevoerd.

010107 Duurzame oplossing bevolkingsdaling

Is de doelstelling gerealiseerd? Nee

Stand van zaken:

De definitieve doelstelling is nog niet vastgesteld. De beleidsnota over leefbaarheid en bevolkingsontwikkeling wordt medio 2014 aan u voorgelegd. In 2013 is er uitvoering gegeven aan het tussen het Rijk en de Provincie afgesloten convenant bevolkingsontwikkeling 'Koersvast voor Zeeland'. In het kader hiervan zijn onder meer de grensoverschrijdende Kansentlas en het MKBA-Zeeuws-Vlaanderen opgeleverd. Daarnaast werd vanuit de gezamenlijke krimplobby met Groningen en Limburg een zogenoemde Krimpontbijt voor Tweede Kamerleden in Den Haag georganiseerd.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Leefbaarheid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	10.938	9.589	9.522	67
baten	-32	-175	-185	10
resultaat voor bestemming	10.907	9.414	9.337	77
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	-2.442	-140	-140	0
resultaat na bestemming	8.465	9.274	9.196	78

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 2

Jeugdzorg

Inleiding

Het beleidskader jeugdzorg 2013 en volgende jaren borduurt voort op het vorige beleidskader. Daarnaast staat het nieuwe beleidskader in het teken van de transitie van de jeugdzorg, waarbij het van belang is de verworvenheden van de afgelopen beleidsperiode te borgen en af te ronden. Belangrijke nieuwe beleidswijzigingen worden alleen doorgevoerd op verzoek van dan wel in overleg met de gemeenten. Daarnaast houden we ons aan landelijke afspraken.

De uitvoering van de wettelijke taken tot aan de transitie past in beginsel structureel binnen de hiervoor door het Rijk beschikbaar gestelde doeluitkering.

Tot op het moment van de overdracht van de wettelijke taak op de jeugdzorg (voorzien per 1 januari 2015), voeren wij onze taak kwalitatief goed uit.

De overheveling van het takenpakket van de provincies op het gebied van jeugdzorg naar de gemeenten gaat volgens het ontwerp-bestuursakkoord gepaard met een korting op het provinciefonds met ingang van 2016 voor in totaal € 90 miljoen.

Vanuit de herijking door het Rijk van het takenpakket van de provincies is bekend geworden dat de doeluitkering Jeugdzorg aan de provincies met ingang van 1 januari 2015 stopt. Inkomsten en uitgaven vanaf 2015 zijn dan ook niet meer opgenomen in de begroting.

Wat willen we bereiken?

Het jeugdzorgbeleid van de Provincie Zeeland is erop gericht hulp te bieden in een zo licht mogelijke vorm, in een zo vroeg mogelijk stadium en zo dicht mogelijk bij huis. Bovendien moet het hulpaanbod erop gericht zijn om de eigen mogelijkheden van cliënten en mensen in hun naaste omgeving te benutten, te activeren en te versterken opdat zij zelf aan problemen het hoofd kunnen bieden.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0201

Het voorkomen en wegnemen van opgroei- en opvoedingsproblemen.

Wat hebben we bereikt?

Effect (0201)

Het voorkomen en wegnemen van opgroei- en opvoedingsproblemen.

Doelstellingen

020101 Cliënten in de jeugdzorg snel, effectief en efficiënt helpen

Wachttijsten voor geïndexeerde jeugdzorg: vanaf eind 2010 zijn in Zeeland de wachttijden teruggedrongen tot maximaal vier weken. Deze lijn wordt onverkort voortgezet. De landelijke norm is dat binnen negen

weken de geïndexeerde jeugdzorg wordt verleend. Landelijk wordt overigens negen weken als streefnorm vastgehouden. De wachtlijst bestaat uit de kinderen (en ouders) die langer dan negen weken moeten wachten op zorg. Alhoewel het buitenprovinciale zorgverkeer is afgeschaft, is de Zeeuwse streefnorm gehandhaafd.

Indicatoren:

- Aantal kinderen / ouders op de wachtlijst voor geïndiceerde jeugdzorg (Zeeland):

Referentiewaarde per 01/01/2012	Streefwaarde per 01/01/2013	Streefwaarde per eind 2013
0	0	0

Wachtlijsten Algemeen Meldpunt Kindermishandeling (AMK) van Bureau Jeugdzorg: De (landelijke) norm is dat er binnen vijf werkdagen na melding van het vermoeden van kindermishandeling een onderzoek start. De wachtlijst bij het AMK bestaat uit het aantal meldingen waarbij het onderzoek na vijf dagen nog niet is gestart.

Indicatoren:

- Wachtlijst AMK voor onderzoek:

Referentiewaarde per 01/01/2012	Streefwaarde per 01/01/2013	Streefwaarde per eind 2013
0	0	0

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

- De wachtlijst van Juvent langer dan negen weken telt per december 2013 vier wachtenden. Hiervan zijn er twee wachtenden voor daghulp, één voor pleegzorg en één voor ambulant. Hiermee hebben we de streefnorm niet gehaald. De veranderingen in de jeugdzorg door de aankomende transitie spelen hierbij een rol.
- Per eind december 2013 waren er geen meldingen dat het onderzoek na vijf werkdagen nog niet was gestart.

020102 Instroom van jongeren in de jeugdzorg reguleren

Indicatoren:

- 24-uurs bereikbaarheid Bureau Jeugdzorg Zeeland (BJZ). BJZ is ook in 2013 24 uur bereikbaar via crisisdienst en Kindertelefoon;
- Doorlooptijd tussen instroom en vestiging eerste aanspraak of afspraken (vrijwillig kader) (Bron: Beleidsinformatie Bureau Jeugdzorg Zeeland, eerste kwartaal 2012)

spoedeisende zorg	aantal jeugdigen (referentiewaarde)	cumulatief percentage
spoedeisende hulp	2	1%
doorlooptijd tot en met vier weken	25	21%
doorlooptijd vanaf vier tot en met acht weken	34	48%
doorlooptijd vanaf acht tot en met twaalf weken	42	80%
doorlooptijd langer dan twaalf weken	25	100%
totaal unieke jeugdigen	128	

Streefwaarde 2013: 85% binnen twaalf weken.

- Er zijn in 2013 geen wachtlijsten bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

1. Bureau Jeugdzorg heeft in 2013 gekozen voor een nieuwe partner voor de uitvoering van de 24-uurs bereikbaarheidsdienst. Omdat er minder vrijwilligers beschikbaar waren, was de 24-uurs bereikbaarheid niet gegarandeerd. Daarom is gekozen om deze dienst bij Tel & Tel onder te brengen. De kindertelefoon is wel bij het Klaverblad gebleven.
2. De streefwaarde van de doorlooptijd tussen instroom en vestiging eerste aanspraak is gehaald met precies het maximum van 85% binnen 12 weken.
3. De wachtlijst bij het AMK is 0 (stand december 2013).

020103 Zorgen voor gestructureerd preventief jeugdbeleid

Indicatoren:

1. In 2013 werken in alle gemeenten de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) met bewezen effectieve methodieken bij het ondersteunen van en hulp aan opvoeders;
2. De door de Provincie Zeeland in 2012 aangestelde transitie-manager draagt er zorg voor, samen met de transitie-manager voor de dertien gemeenten, dat de transitie van de jeugdzorg per 1 januari 2015 in Zeeland daadwerkelijk is afgerond. In 2014 wordt het proces van de transitie door de transitie-managers verder begeleid zodat de transitie per 1 januari 2015 een feit is. De feitelijke datum is afhankelijk van de besluitvorming in de Tweede Kamer.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

1. Ook in 2013 werkten de CJG's met bewezen methodieken in alle Zeeuwse gemeenten.
2. In 2013 heeft de transitie-manager van de Provincie de totstandkoming van het functioneel ontwerp voor het nieuwe stelsel, de werkagenda en het transitie-arrangement begeleid, in samenwerking met de transitie-manager van de gemeenten.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Jeugdzorg	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	31.730	33.316	33.045	271
baten	-31.106	-32.303	-32.143	-160
resultaat voor bestemming	624	1.013	902	111
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	-33	-80	-80	0
resultaat na bestemming	591	933	822	111

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 3

Cultuur

Inleiding

In de kerntakendiscussie is vastgesteld dat cultuur een kerntaak is van de Provincie. Cultuur is een van de beeldbepalende onderwerpen als het gaat om het vestigingsklimaat, de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht van Zeeland. Het geheel van organisaties en activiteiten die het Zeeuwse cultuuraanbod verzorgen en/of ondersteunen en daardoor cultuurparticipatie mogelijk maken, zien wij als de culturele infrastructuur.

In de afgelopen periode is zowel in kwantitatief als in kwalitatief opzicht ingezet (menskracht én middelen) op een sterke(re) Zeeuwse culturele infrastructuur. Hierbij is met name de samenwerking met de Zeeuwse gemeenten steeds intensiever geworden. Duidelijk is dat er in de komende periode minder middelen zijn en we te maken hebben met demografische ontwikkelingen van vergrijzing, ontgroening en krimp. Wij zien dit evenwel als een uitdaging en hebben als ambitie dat er ook straks nog sprake is van een duurzame en kwalitatief sterke culturele basisinfrastructuur in Zeeland, die toegankelijk is voor een breed publiek.

Om dit doel te realiseren gaan wij duidelijke keuzes maken die er toe leiden dat wij een aantal zaken in mindere mate of zelfs helemaal niet meer doen. Afstemming en samenwerking met in ieder geval gemeenten is naar onze mening onontkoombaar om ook voor de langere termijn te zorgen voor een sterke culturele basisinfrastructuur. De Zeeuwse (culturele) organisaties en het bedrijfsleven in Zeeland hebben hierin eveneens een taak. Naast de samenwerking met externe partners wordt er ook meer tussen en met de verschillende provinciale beleidsterreinen afgestemd.

In Provinciale Staten van december 2012 is de Nota provinciaal cultuurbeleid 2013-2015 vastgesteld. Inzet van het beleid is om samen met interne en externe partners te werken aan een breed toegankelijke en toekomstbestendige culturele basisinfrastructuur passend bij de schaal van Zeeland. Onze eigen verantwoordelijkheid, rol en inzet daarbij zijn overeenkomstig de in Provinciale Staten van december 2012 vastgestelde Nota provinciaal cultuurbeleid 2013-2015.

Wat willen we bereiken?

Cultuur is een kernwaarde bij de bepaling en ervaring van de Zeeuwse identiteit.

In samenwerking met interne en externe partners realiseert de Provincie Zeeland een toekomstbestendige culturele basisinfrastructuur die toegankelijk is voor een breed publiek en dienstbaar is aan het vestigingsklimaat, de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht van Zeeland.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0301

Cultuur is een kernwaarde bij de bepaling en ervaring van de Zeeuwse identiteit.

Wat hebben we bereikt?

Effect (0301)

Cultuur is een kernwaarde bij de bepaling en ervaring van de Zeeuwse identiteit.

Doelstellingen

030101 Creëren van een duurzame culturele basisinfrastructuur in Zeeland

In samenwerking met gemeenten en betrokken organisaties zorgen voor een duurzame culturele basisinfrastructuur in Zeeland, die toegankelijk is voor een breed publiek.

Indicator:

- In 2013 afsluiten van regioarrangementen cultuur 2013-2016 met gemeenten in de regio's Oosterschelde, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen, waarbij het jaarprogramma 2013 op in ieder geval de onderdelen kunsten, bibliotheekwerk en cultuureducatie is uitgewerkt.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De al bestaande kunstenarrangementen 2000-2012 zijn in 2013 met één jaar verlengd. Eind 2013 zijn de regionale cultuurarrangementen 2014-2015 ondertekend. In deze arrangementen zijn naast kunsten ook afspraken gemaakt over bibliotheekwerk, cultuureducatie en cultureel erfgoed.

030102 Cultureel erfgoed

Tot het cultureel erfgoed rekenen wij de deelgebieden aardkunde, archeologie, gebouwd erfgoed, immaterieel erfgoed, archieven en musea. De Provincie voert binnen deze deelgebieden verschillende taken uit die voortkomen uit wetgeving en (inter)nationale verdragen. Tegelijk passen we een integrale benadering toe, passend bij zowel het Rijksbeleid als het ruimtelijk en economisch beleid van de Provincie en gericht op verduurzaming van behoud, beheer en ontsluiting. Wij sluiten waar mogelijk aan bij het gebiedsgerichte erfgoedbeleid van het Rijk, zoals verwoord in 'Kiezen voor karakter, beleidsvisie erfgoed en ruimte' en brengen inhoudelijke samenhang aan met de realisering van de culturele biografie van Zeeland.

Indicatoren:

- In 2013 worden ten minste twee Rijksmonumenten gerestaureerd;
- In 2013 wordt in samenwerking met het Rijk bijgedragen aan de voortzetting van het Restauratie Opleidingsproject (ROP) waaraan ten minste vijftien leerlingen deelnemen.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

- In 2013 is aan vijf Rijksmonumenten subsidie verleend voor restauratie (Stadhuis Veere, NH Kerk IJzendijke, Meestof Kapelle, 's Landshuis Hulst en muurschilderingen in museum in Axel). De restauraties zijn in 2013 gestart.
- In 2013 hebben achttien leerlingen deelgenomen aan het Restauratie Opleidingsproject (ROP).

030103 Bibliotheekwerk

Om uitvoering te geven aan onze wettelijke taak is samenwerking en afstemming met gemeenten noodzakelijk. Samen met gemeenten wordt ingezet op het verder vormgeven van bibliotheekwerk in Zeeland, zodat burgers, bedrijven en onderwijs zo veel mogelijk kunnen profiteren van de bij bibliotheken aanwezige kennis en informatie. De provinciale rol is het zodanig ondersteunen van de openbare bibliotheekfunctie dat alle basisbibliotheken kunnen beschikken over alle informatie binnen het Zeeuwse bibliotheeknetwerk.

Indicator:

- In 2013 de ondersteuningstaken Provinciale Service Organisatie (PSO)-ZB omvormen tot een basispakket ondersteuning ten behoeve van alle basisbibliotheken in Zeeland in verband met nieuwe bibliotheekwetgeving per 1 januari 2014.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Er is een begin gemaakt om de bestaande ondersteuningstaken van de PSO-ZB om te vormen naar een basispakket ondersteuning ten behoeve van alle basisbibliotheken in Zeeland, zoals bedoeld in de nieuwe Bibliotheekwet. De ingangsdatum van deze wet is overigens verschoven naar 1 januari 2015.

030104 Cultuureducatie

Wij zetten het cultuureducatiebeleid van de vorige periode voort. Dat houdt in dat wij inzetten op vergroten van de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen en verankering van die samenwerking in netwerken (met gebruik van matching met Rijksmiddelen) en de doorgaande leerlijn blijven stimuleren, zowel binnen als tussen de onderwijssoorten Primair Onderwijs (PO), Voortgezet Onderwijs (VO), Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO), Hoger Beroeps Onderwijs (HBO) en University College Roosevelt (UCR).

Indicatoren:

- In 2013 via gericht subsidiebeleid (prestatieafspraken Scoop, Zeeuwse Bibliotheek (ZB) en Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) en het jaarprogramma 2013 regioarrangementen met gemeenten) bevorderen dat culturele instellingen een op de kerndoelen afgestemd aanbod voor scholen PO verzorgen;
- In 2013 via ondersteuning Hogeschool Zeeland (HZ)-cult bijdragen aan een doorgaande culturele activiteitenlijn VO-MBO-HBO/UCR.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Het voorgenomen gerichte subsidiebeleid (prestatieafspraken 2013 met Scoop, Zeeuwse Bibliotheek (ZB) en Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) en het jaarprogramma 2013 regioarrangementen met gemeenten) om te bevorderen dat culturele instellingen een op de kerndoelen afgestemd aanbod voor scholen PO verzorgen, is gerealiseerd.

Dit geldt eveneens voor de ondersteuning in 2013 aan de Hogeschool Zeeland (HZ)-cult over een doorgaande culturele activiteitenlijn VO-MBO-HBO/UCR.

030105 Media

Het provinciaal beleid voor de Media is tot en met 2014 vastgelegd in de Medianota 2009-2014. Deze afwijkende periode heeft te maken met de periode van zendmachtiging van Omroep Zeeland (oktober 2009 t/m oktober 2014). In de nota wordt met name ingegaan op onze relatie met Omroep Zeeland. Gelet op de Mediawet betreft het hier louter een bekostigingsrelatie zonder dat wij hieraan inhoudelijke voorwaarden mogen stellen. Het niveau van bekostiging is vastgelegd via de zogenaamde Zorgplicht (art. 2.170). Deze voorwaarde bepaalt dat de Provincie de regionale omroep in staat moet stellen het activiteitsniveau 2004 kwalitatief en kwantitatief te handhaven.

Indicatoren:

- In 2013 handhaven van de kijk- en luistercijfers niveau 2011.

	Waarde 2011	Streefwaarde 2013-2014
Kijkcijfers gemiddeld dagbereik	22%	22%
Luistercijfers radiomarktaandeel	14,3%	14,3%

(in 2011 landelijk gemiddelde kijk- en luistercijfers regionale omroepen resp. 17,7% en 11,9%)

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

De Provincie heeft in 2013 voldaan aan de zorgplicht volgens de Mediawet om Omroep Zeeland in staat te stellen het activiteitsniveau 2004 kwalitatief en kwantitatief te handhaven.

Kijk- en luistercijfers 2013 van Omroep Zeeland en andere regionale omroepen (om landelijk gemiddelde te bepalen) zijn op dit moment nog niet beschikbaar.

030106 Kunsten, inclusief grote culturele evenementen en festivals

Tot de kunsten rekenen wij zowel de amateurkunsten als de professionele kunsten, inclusief de grote culturele evenementen en festivals. Meer dan voorheen kijken wij naar de positie van kunsten in het geheel van het culturele veld en de maatschappelijke context. Wij brengen onze inspanningen op dit terrein terug tot een

aantal zaken die binnen onze verantwoordelijkheid vallen en een belangrijke rol in de basisinfrastructuur spelen. Wij kiezen op het terrein van de professionele kunsten voor ondersteuning van de vier grote festivals en het Bevrijdingsfestival Zeeland en zetten in op totstandkoming van nieuwe organisaties voor 'serieuze' muziek en beeldende kunst. Bij de amateurkunsten beperkt de directe inzet zich tot trajecten voor (talent)-ontwikkeling voor jongeren.

Indicatoren:

- In 2013 vinden het Zeeland Nazomerfestival, Film by the Sea, het Festival van Zeeuwsch-Vlaanderen Concert at Sea en het Bevrijdingsfestival Zeeland plaats;
- In 2013 worden de trajecten voor (talent)ontwikkeling op gebied van Pop en Film nader vormgegeven.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Alle festivals hebben plaatsgevonden en vinden in 2014 opnieuw plaats.

Poptraject; alle projecten hebben plaatsgevonden en er is een nieuw plan van aanpak om de verschillende projecten in 2014 nog beter op elkaar aan te laten sluiten. Project Filmstarz heeft plaatsgevonden en er is een plan opgesteld om het project een aan- en uitloophase te geven. Dit plan heeft de toekenning van het Fonds Cultuur Participatiemiddelen opgeleverd, zodat in 2014 gestart kan worden.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Cultuur	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	28.027	27.241	26.450	791
baten	-2.267	-2.275	-1.671	-604
resultaat voor bestemming	25.760	24.965	24.779	186
toevoeging reserve	39	39	39	0
onttrekking reserve	-1.907	-354	-354	0
resultaat na bestemming	23.892	24.650	24.464	186

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 4

Bestuur

Inleiding

Het programma Bestuur ondersteunt het intern en extern functioneren van de eigen bestuursorganen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning (CvdK), het functioneren van de Zeeuwse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen, het inzichtelijk maken van het Zeeuwse provinciaal beleid voor burgers, belangengroepen en andere belangstellenden in interprovinciaal, nationaal en Europees verband. Het programma omvat de onderwerpen 'Provinciale Staten en overige bestuursorganen', 'Bestuurlijke samenwerking en Financieel toezicht', 'Promotie' en 'Openbare Orde en Veiligheid'.

Bestuurlijke samenwerking en Financieel toezicht

Relevante beleidsnota's en informatie:

- Bestuursafspraken met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en het Rijk van 21 april 2011;
- Zeeuws Bestuurlijk Profiel, vastgesteld door Provinciale Staten van 22 juni 2012;
- Voor het financieel toezicht is het Gemeenschappelijk Financieel toezichtkader 'Zichtbaar toezicht' relevant. Dit is een in februari 2008 vastgesteld beleidskader van alle provincies gezamenlijk en van met ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK); looptijd: onbepaald;
- Uitvoeringsnota 'Verantwoordelijkheid kwaliteit lokaal bestuur' (GS-nota) van 7 februari 2012;
- Uitvoeringsnota 'Interbestuurlijk toezicht' (GS-nota) van september 2012. In deze nota worden de uitgangspunten voor de coördinatie van het interbestuurlijk toezicht van de provincie op de gemeenten vastgelegd;
- Beleidsnota Europa Provincie Zeeland, vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 12 december 2006, looptijd: onbepaald;
- Afsprakenregeling Scheldemondfonds, vastgesteld door Provinciale Staten op 16 mei 2008, looptijd: onbepaald. De evaluatie Scheldemondfonds heeft plaatsgevonden in 2010;
- Strategische nota structuurfondsen: het identificeren van strategische beleidsopties voor programma's en projecten na 2013, het positioneren van Zeeland voor de nieuwe periode structuurfondsen vanaf 2013.

Promotie

Eind 2013 is een uitvoeringsplan Marketing & Promotie voor 2014-2015 vastgesteld.

Openbare Orde en Veiligheid

De CvdK en GS hebben verschillende (wettelijke) taken op het gebied van Openbare Orde en Veiligheid. Hun bevoegdheden zijn vastgelegd in wet- en regelgeving, zoals de Wet op de Veiligheidsregio's en de Ambtsinstructie CvdK, en protocollen die daaraan uitvoering geven. De taken die zijn omschreven in de Ambtsinstructie gaan over Rijkstaken, waarover de CvdK verantwoording aflegt aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Wat willen we bereiken?

Provinciale Staten en overige bestuursorganen

We streven een grotere betrokkenheid na van de samenleving bij het provinciebestuur en de provinciale politiek. Daarom functioneren wij als een goed, betrouwbaar en duaal Zeeuws provinciaal bestuur. Dit vraagt om een heldere profilering van het provinciebestuur. Provinciale Staten hebben drie rollen: volksvertegenwoordiger, kadersteller en controleur. Gedeputeerde Staten richten zich op de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Ook de concentratie van de besturende en uitvoerende taken bij Gedeputeerde Staten is gericht op een grotere inbreng van Provinciale Staten. De CvdK heeft een eigenstandige rol als Rijksorgaan en is daarnaast de verbindende schakel tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.

Bestuurlijke samenwerking

Sterke gemeenten en een sterk waterschap, zowel bestuurlijk als financieel, zijn van essentieel belang voor het functioneren van de Zeeuwse samenleving. Tussen de verschillende overheidslagen is sprake van een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling. De steden hebben de taak om vanuit de eigen verantwoordelijkheid meer zelfstandig op te pakken. De gemeenten moeten dat vooral oplossen via onderlinge samenwerking. De Provincie draagt taken over als dat vanuit de focus op kerntaken en -efficiency doelmatig is. Uitgangspunt is dat de belangen van de Zeeuwen door de Provincie Zeeland in gezamenlijkheid met de andere Zeeuwse overheden behartigd worden, ook buiten de provinciegrenzen.

Openbare orde en veiligheid

Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning zijn, in hun onderscheidende rollen, schakels in de veiligheidsketen; vanuit hun rol zijn zij erop gericht de kwaliteit van (de organisatie van) die keten te verhogen.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen.

0401

Een democratisch provinciaal bestuur dat effectief en transparant is.

0402

De Zeeuwse maatschappelijke opgaven worden behartigd door overheden met een eigen regionale/lokale identiteit, op de juiste schaal met de juiste middelen en een duidelijke onderlinge verantwoordelijkheidsverdeling.

0403

Een optimale algemene behartiging van de Zeeuwse belangen in interprovinciaal, nationaal en Europees verband.

0404

Mede in afwachting van het onderzoek 'Promotie van de Provincie Zeeland 2000-2012' van de Rekenkamer vindt er een nadere afweging plaats of en wanneer er een nieuwe beleidsnota Promotie komt.

0405

Een veilige provincie waarin veiligheid als kernvoorwaarde voor het vestigingsklimaat en de woon- en werkkwaliteit (leefbaarheid) wordt beschouwd en kennis en innovatie in het veiligheidsbeleid behouden blijft en verder wordt ontwikkeld.

Wat hebben we bereikt?

Effect (0401)

Een democratisch provinciaal bestuur dat effectief en transparant is.

Doelstellingen

040101 Een goed, betrouwbaar en duaal provinciaal bestuur

Dit vergt een heldere profilering van het provinciebestuur, haar producten en diensten en een deugdelijke toepassing van wetgeving.

Provinciale Staten worden via startnotities en oplegnotities gefaciliteerd bij de uitvoering van het dualisme. Zo worden zij van meet af aan meer betrokken bij de planning en control-cyclus.

Indicatoren:

1. Op basis van duidelijke meetbare doelen is het beleid te controleren (volgens het smart principe). Ook in 2013 worden voor Provinciale Staten alle nieuwe beleidsnota's en de voortgang- en eindrapportages hierop getoetst;
2. Het handhaven van de integrale uitzendingen van de vergaderingen van (de commissies van) Provinciale Staten in 2013.
3. Het via startnotities en oplegnotities Provinciale Staten faciliteren bij de uitvoering van het dualisme. Zo worden Provinciale Staten van meet af aan meer betrokken bij de planning en control-cyclus.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

1. Dit is over het algemeen gerealiseerd. In commissievergaderingen en in Statenvergaderingen is dit steeds onderwerp van gesprek geweest tussen PS en GS. Provinciale Staten zijn hiermee in staat gesteld de controlerende functie naar behoren uit te voeren.
2. Alle vergaderingen van Provinciale Staten zijn uitgezonden via Omroep Zeeland televisie en via de webcast. Commissievergaderingen zijn uitgezonden via de webcast. Alle vergaderingen zijn via de website zeeland.nl terug te zien.
3. Het statenbesluit Dualisme en beleidscyclus (november 2012) is in praktijk gebracht. Veel voorstellen werden aan de Staten voorgelegd als start, kader of beleidsnotitie. De Statengriffie voorzag alle vergaderstukken voor PS van oplegnotities volgens een vast format.

Effect (0402)

De Zeeuwse maatschappelijke opgaven worden behartigd door overheden met een eigen regionale/lokale identiteit, op de juiste schaal met de juiste middelen en een duidelijke onderlinge verantwoordelijkheidsverdeling.

Doelstellingen

040201 Continuering duurzaam financieel beleid waterschap - gemeenten

Financieel toezicht heeft tot doel een gezonde financiële situatie bij gemeenten en het waterschap te bevorderen. Door het uitoefenen van wettelijk toezicht door de Provincie Zeeland draagt zij zorg voor de continuering van een duurzaam financieel evenwicht in de meerjarenbegrotingen van de Zeeuwse gemeenten (13) het waterschap en gemeenschappelijke regelingen (20).

Indicator:

- In 2013 alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen onder repressief toezicht houden (in 2012 staan er geen gemeenten onder preventief toezicht).

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

In 2013 stond geen enkele gemeente onder preventief toezicht. Hierbij moet worden aangetekend dat dit niet betekent dat de financiële positie van de gemeenten ons geen zorgen baart. Met name de grondexploitaties, de sociale diensten en de op stapel staande decentralisaties hebben onze bijzondere aandacht gekregen.

040202 Inspectie archieven

Wij dragen in 2013 zorg voor toegankelijk en kwalitatief goed beheerde papieren en digitale archieven van de Provincie, de gemeenten (13), het waterschap, de politieregio en de gemeenschappelijke regelingen (20), dat wil zeggen dat het beheer van deze archieven voldoet aan de wettelijke eisen. Uit de tweejaarlijkse rapportage (2010-2011) over de inspecties blijkt dat twee instellingen niet volledig voldoen aan de wettelijke vereisten. De archiefinspectie blijft deze verbeterpunten nauwlettend volgen.

Het in 2011 bij de gemeenten geïntroduceerde horizontaal toezicht wordt verder uitgewerkt.

Indicator:

- In 2013 is het horizontaal toezicht door de gemeenten en het waterschap geïmplementeerd en richt de provinciale toezichtstaak zich op een beperkt aantal (in de tweede helft van 2012 te bepalen) Kritische Prestatie Indicatoren (KPI). Deze informatie wordt gebruikt voor onze risicoanalyse en is bepalend voor de intensiteit van het archieftoezicht richting specifieke gemeenten.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De archiefbewaarplaatsen van de gemeenten Hulst en Sluis voldoen niet aan de eisen van de Archiefwet. Omdat het niet mogelijk was dit in een regionale samenwerking op te lossen gaan beide gemeenten nu de eigen archiefbewaarplaatsen aanpassen om aan de vigerende archiefwet- en regelgeving te voldoen. De twee gemeenten hebben in hun begroting 2013 financiële middelen gereserveerd om, op termijn, volledig te kunnen voldoen aan de eisen van de Archiefwet.

Indicator: In 2013 hebben de lokale overheden ervaring opgedaan met het horizontaal toezicht door het maken van een nulmeting. In 2014 zal deze nieuwe vorm van toezicht zijn definitieve beslag krijgen. De provinciale toezichtstaak richt zich met name op het kwaliteitssysteem van de lokale overheden, voor het duurzame beheer van en de zorg voor analoge en digitale archiefbescheiden.

040203 Samenhang Provincie, gemeenten en waterschap behouden

Kwaliteit lokaal bestuur.

Naast gemeenten hebben ook provincies een eigen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het lokale en bovenlokale bestuur. Waar bijvoorbeeld sprake is van bestuurlijke en/of financiële problemen van gemeenten, kan de rol van het provinciebestuur gelegen zijn in het stimuleren en, waar nodig, het faciliteren van het versterken van de kwaliteit van het lokale bestuur. Jaarlijks worden in een beleidsnota de volgende ontwikkelingen geïnventariseerd met gevolgen voor de benodigde bestuurskracht van gemeenten: decentralisaties, lopende en nieuwe samenwerkingsinitiatieven, gemeentefonds, majeure projecten en het zogenaamde totaalbeeld dat de Provincie heeft van elke gemeente vanuit haar taak als toezichthouder in het kader van Interbestuurlijk toezicht (IBT).

Uitgangspunt is de huidige combinatie van schaal en identiteit van de Provincie en de dertien gemeenten in 2013 te behouden, zolang de gemeenten al dan niet via intergemeentelijke samenwerking in staat zijn het steeds groter wordende takenpakket uit te voeren.

Indicator

- Lokaal bestuur voldoet aan alle bestuurskrachtnormen.

Coördinatie Interbestuurlijk toezicht (IBT)

Om een integrale afweging te kunnen maken over de intensiteit van de interventie is een totaalbeeld nodig van de uitvoering van medebewindstaken door de gemeenten. Er is besloten een coördinerend gedeputeerde te benoemen die de eventueel noodzakelijke contacten met de gemeenten onderhoudt terwijl de uitvoering binnen de beleidsvelden en portefeuilles blijft liggen.

In 2012 zijn op basis van een risicoanalyse de volgende toezichtsvelden vastgesteld en is een systeem ontwikkeld voor de bepaling van een totaalbeeld:

- Ruimtelijke Ordening
- Vergunningverlening
- Handhaving
- Financieel toezicht gemeenten
- Archieven

Indicator:

- Jaarlijks wordt een integraal totaalbeeld van de gemeenten vastgesteld.

Het totaalbeeld is ook van belang voor het bepalen van de bestuurskracht van de gemeenten.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Kwaliteit lokaal bestuur: In 2013 is met de dertien gemeenten en het waterschap gestart met een gezamenlijk proces om tot een visie op de bestuurlijke toekomst van Zeeland te komen. De opgave is om te komen tot een situatie waarin het openbaar bestuur in Zeeland een adequaat antwoord kan geven op de huidige en toekomstige inhoudelijke en maatschappelijke opgaven die op ons af komen. Een veerkrachtig bestuur.

De Zeeuwse gemeenten zijn wettelijk verplicht de lokale brandweer onder te brengen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zeeland (VRZ). De Zeeuwse gemeenten hebben nog geen overeenstemming bereikt over de verdeling van de kosten en hebben Gedeputeerde Staten verzocht gebruik te maken van hun formele aanwijzingsbevoegdheid om de huidige impasse te doorbreken. Gezamenlijk met het bestuur van de VRZ hebben Gedeputeerde Staten twee externe bemiddelaars aangesteld. In april 2014 zullen de bemiddelaars verslag uitbrengen.

Coördinatie Interbestuurlijk toezicht (IBT)

Eind 2013 is een conceptjaarplan IBT vastgesteld. Dit jaarplan is om advies voorgelegd aan de Vereniging van Zeeuwse Gemeentes (VZG), samen met een conceptinformatieverordening. Daarnaast is in samenwerking met de VZG met succes ingezet op het versterken van de horizontale verantwoording bij de gemeenten. Het vaststellen van een totaalbeeld heeft vertraging opgelopen door de overkomst naar de Provincie van de taken van de voormalige inspectie van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).

Effect (0403)

Een optimale algemene behartiging van de Zeeuwse belangen in interprovinciaal, nationaal en Europees verband.

Doelstellingen

040301 Handhaving bestaand netwerk

Vanuit Zeeuws perspectief is vroegtijdige beïnvloeding en signalering van besluitvormingstrajecten over nieuwe Europese regelgeving en overig beleid cruciaal.

Wij dragen zorg voor een goede positionering van de Zeeuwse belangen ten opzichte van het Rijk en Europa. Hiervoor is handhaving van het bestaande netwerk noodzakelijk. De Provincie Zeeland probeert daarbij gericht te participeren in overlegorganen.

Indicator:

Voor 2013 geldt handhaving van het bestaande netwerk op het niveau van 2012 met een vertegenwoordiging in de volgende gremia of organisaties:

- Inter Provinciaal Overleg (IPO)
- Raad van Europa (CLRAE)
- Comité van de Regio's
- Scheldemondraad
- Conferentie van Perifere en Maritieme Regio's (CPMR)/North Sea Commission
- Huis Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel
- Werkgemeenschap van Europese grensgebieden (WVEG)

Versterking van de Zeeuwse positie in Den Haag en Brussel door het beïnvloeden van beleidsontwikkeling en besluitvorming, waarbij het belangrijk is om vroegtijdig op de hoogte te zijn van bepalende factoren in het proces, het krachtenveld en de planning.

Indicatoren:

- uitvoering lobbyplan Brusselse lobbyist;

- uitvoering lobbyplan Haagse lobbyist;
- uitvoering lobbydoelstellingen van de stuurgroep IJzendijke.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

In 2013 is ingezet op directe belangenbehartiging in Den Haag en Brussel, vooral bij de Tweede Kamer en het Europese Parlement. Daarnaast heeft de inzet zich geconcentreerd op het IPO, de Scheldemondraad en het Huis Nederlandse Provincies in Brussel.

Het Jaarplan van de lobbyist in Brussel is overeenkomstig uitgevoerd waarbij er in 2013 speciale aandacht was voor de nieuwe structuurfondsperiode 2014-2020 (voorwaarden en omvang middelen). Van de Haagse lobbyist is geen terugkoppeling ontvangen. De nadruk bij deze lobby lag op behoud van Rijksdiensten en de komst van de marinierskazerne.

De zes door de Stuurgroep IJzendijke geformuleerde lobbydoelstellingen zijn belegd bij zes werkgroepen.

040302 Versterking grensoverschrijdende samenwerking

Het versterken van de transnationale en grensoverschrijdende samenwerking met andere regio's in Europa, maar vooral in Euregioonaal verband (Euregio Scheldemonde).

Indicatoren:

- Benutten (rest) budgetten Europese programma's met deelname van Zeeuwse partijen in projecten;
- Stimuleren van investeringen in Zeeland vanuit Europese middelen wijder dan alleen subsidies;
- Verbinden van gestelde Zeeuwse doelstellingen (Collegeprogramma, Strategische Agenda) binnen de nieuwe Operationele Programma's;
- Uitvoering jaarplan 2013 Scheldemondraad;
- Consulteren en informeren van stakeholders voor de volgende programma periode;
- Binnenhalen van EU middelen naar Zeeland breder dan de tot nu toe aangeboorde subsidiebronnen, zoals de bekende structuurfondsen;
- Het sluiten en onderhouden van strategische (grensoverschrijdende) partnerschappen.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De inzet heeft zich vooral geconcentreerd op de Scheldemondraad voor de bestuurlijke grensoverschrijdende afstemming. Daarnaast is de Provincie Zeeland vertegenwoordigd in de nationale taskforce grensoverschrijdende samenwerking (GROS) die is samengesteld uit ambtelijke vertegenwoordigers van de verschillende betrokken departementen en van de grensprovincies. In de Taskforce worden grensknelpunten geïnventariseerd, besproken en aangekaart.

In 2013 is onder meer in Zuid-verband (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg) speciale aandacht gegeven aan de negatieve effecten van (nieuwe) nationale regelgeving voor de grensgebieden (zoals het afschaffen van rode diesel en accijnsverhogingen). Er is actief ingespeeld op een vrijval van middelen in de diverse Europese programma's.

In 2013 stond het ontwikkelen van de verschillende operationele programma's voor de periode 2014-2020 centraal. De Zeeuwse inbreng is gestuurd vanuit het Collegeprogramma en de verschillende programma's die hieruit voortgekomen zijn. Voor de uitvoering van de programma's zal geen separaat cofinancieringsfonds worden ingesteld. Europees budget dient gekoppeld te worden aan bestaande beleidsbudgetten om op deze wijze goed aan te sluiten bij de Zeeuwse beleidsdoelstellingen. In de vorm van een referentiegroep zijn ook Zeeuwse stakeholders betrokken bij de opstelling van het Operationeel Programma Zuid-Nederland (OP-Zuid). Op 15 december 2013 is er een informatiebijeenkomst georganiseerd over Europese fondsen door externen.

Met de Zeeuwse gemeenten en het waterschap is een zogenoemd Europees subsidieteam opgericht om goed te kunnen inspelen op zich voordoende nieuwe kansen.

Zeeland neemt ambtelijk deel aan de taskforce grensoverschrijdende knelpunten. In 2013 is veel aandacht besteed aan grensoverschrijdende arbeid.

Effect (0404)

Mede in afwachting van het onderzoek 'Promotie van de Provincie Zeeland 2000-2012' van de Rekenkamer vindt er een nadere afweging plaats of en wanneer er een nieuwe beleidsnota Promotie aan Provinciale Staten wordt voorgelegd.

Doelstellingen

040401 Vergroten van de promotiekracht van Zeeland

Bij de promotie van Zeeland leggen de (samenwerkende) Zeeuwse bedrijven, organisaties en overheden de nadruk op de zaken die Zeeland als toeristische bestemming en als vestigingsregio voor wonen, werken en ondernemen onderscheidt van andere (kust)provincies.

Is de doelstelling gerealiseerd? Nee

Stand van zaken:

Eind 2013 is een uitvoeringsplan Marketing & Promotie voor 2014-2015 vastgesteld.

Effect (0405)

Een veilige provincie waarin veiligheid als kernvoorwaarde voor het vestigingsklimaat en de woon- en werkkwaliteit (leefbaarheid) wordt beschouwd en het behoud en de ontwikkeling van kennis en innovatie in het veiligheidsbeleid.

Doelstellingen

040501 Verbetering (integrale) veiligheid in Zeeland

Verbetering van de (integrale) veiligheid in de provincie Zeeland (als kernvoorwaarde voor economische ontwikkeling en leefbaarheid) met de partners in de veiligheidsketen door middel van toezicht, kennisuitwisseling en innovatie.

Als Rijksorgaan houdt de Commissaris van de Koning (CvdK) toezicht op de Veiligheidsregio en de Politie en bevordert hij de bestuurlijke samenwerking in de provincie. De CvdK overlegt daarom regelmatig formeel en informeel met de burgemeesters en andere partijen binnen het veiligheidsspectrum, zowel in Zeeland als grensoverschrijdend. Jaarlijks brengt de CvdK ook rapport uit aan de Minister van Binnenlandse Zaken (BZK).

Gedeputeerde Staten werken binnen hun mogelijkheden en bevoegdheden mee aan de gezamenlijke en geïntegreerde criminaliteitsbestrijding. Gedeputeerde Staten ondersteunen medeoverheden bij de bewustwording van risico's en bij de uitvoering en regionale aanpak van en kennisuitwisseling over hun (integrale) veiligheidsbeleid.

Indicatoren:

- In 2013 continueert de Provincie haar participatie in het Regionaal Informatie Expertise Centrum door vertegenwoordiging in de stuurgroep, maar ook in financiële en personele ondersteuning. Dit Centrum is erop gericht te voorkomen dat criminelen door de overheid worden gefaciliteerd en dat er vermenging van onder- en bovenwereld ontstaat. Daarnaast is het de bedoeling om economische machtsposities te doorbreken die zijn opgebouwd met kapitaal dat met criminele activiteiten is verdiend;
- In 2013 toetst de Provincie alle aanvragen die daarvoor in aanmerking komen aan de Wet BIBOB (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur);
- In 2013 wordt een jaarrapportage over 2012 opgesteld over het beheer en de kwaliteit van de Risicokaart. Op basis van dit rapport worden in 2013 verbeteracties ingezet.

Gedeputeerde Staten en de CvdK (als Rijksorgaan) stimuleren informatie-uitwisseling en samenwerking, ook in grensoverschrijdend en Europees verband, tussen overheden op het gebied van (innovaties in) het veiligheidsbeleid, zodat ook het kennisniveau op het gebied van veiligheid bij de Provincie op peil blijft.

Indicatoren:

- Eind februari 2013 zijn alle onderdelen van het Europese project Flood Aware (Interregprogramma 2 Zeeën), inclusief het opzetten van een informatiecentrum kustoverstromingen gerealiseerd met de partners binnen de budgetten.
- Vanuit het project Samenwerken & Slagkracht, dat erop gericht is de veiligheid op de Westerschelde te vergroten, zijn eind 2013 specialistische teams opgezet, die bij incidenten op het water snel en adequaat kunnen optreden. Dit onderdeel wordt uitgevoerd door deelname aan het Europees project MIRG (Maritime Incident Response Groups), ook in het Interregprogramma 2 Zeeën. In het voorjaar 2014 wordt MIRG afgerond met een grootschalige oefening.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Op het terrein van kennisuitwisseling is in 2013 een colloquium nucleaire veiligheid georganiseerd voor de top van de Zeeuwse overheden, onderwijs en het bedrijfsleven. Daarbij zijn vervolgafspraken gemaakt over samenwerking tussen de University of Applied Sciences en de University College Roosevelt voor het uitwerken van een gericht cursusaanbod.

Ook is een samenkomst georganiseerd voor burgemeesters en vertegenwoordigers van ministeries waar de veiligheidstaak van Rijkswaterstaat Zee en Delta centraal stond. Daarbij zijn ook de Gouverneurs van de aan Zeeland grenzende Belgische provincies uitgenodigd.

Met de Inspectie Veiligheid en Justitie is het toezicht op de Veiligheidsregio Zeeland doorgenomen.

Met de Gouverneurs van Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen is de grensoverschrijdende samenwerking op veiligheidsterrein afgestemd en geborgd. Met de Gouverneur van Antwerpen is afgesproken de samenwerking op het gebied van veiligheid tussen Zeeland en Antwerpen te versterken.

Met de voorzitter van de Veiligheidsregio Zeeland is gesproken over de landelijke evaluatie van het functioneren van veiligheidsregio's en de gevolgen voor Zeeland, de noodzaak van het verbeteren van het oefenbeleid, met name ook de betrokkenheid van bestuurders bij oefeningen, en het betrekken van de Belgische veiligheidspartners bij het Incidentbestrijdingsplan voor de deltawateren.

De door ons eerder genoemde indicatoren zijn behaald.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Bestuur	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	12.351	11.910	8.484	3.426
baten	-1.016	-1.082	-626	-456
resultaat voor bestemming	11.335	10.828	7.858	2.970
toevoeging reserve	53	53	53	0
onttrekking reserve	-420	-50	-50	0
resultaat na bestemming	10.967	10.830	7.861	2.969

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 5

Milieu

Inleiding

Voor een krachtig Zeeland zijn economische groei, ontwikkeling en innovatie nodig. Provincie Zeeland draagt daaraan actief bij als regionaal bestuur met eigen taken en verantwoordelijkheden. De Provincie zet met het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 in op een sterke economie, een goed woon- en werkklimaat en kwaliteit van water en landelijk gebied.

Het Omgevingsplan is het provinciaal beleidsplan voor ruimte, milieu, water en natuur en heeft een wettelijke basis in de Wet ruimtelijke ordening (artikel 2.2), Wet Milieubeheer (artikel 4.9) en Waterwet (artikel 4.4). Daarnaast ondersteunt het plan economische, sociale en mobiliteitsdoelen, maar het beleid en de financiering voor die onderwerpen worden ook uitgewerkt in de aparte beleidsplannen en beleidsagenda's. Integrale doelstellingen op het gebied van milieu, ruimtelijke omgeving, watermanagement en natuur en landschap komen daarom ook terug bij andere programma's zoals 01 leefbaarheid, 03 cultuur, 09 economie en 13 mobiliteit.

Ontwikkeling in beleid

Het milieubeleid is vastgelegd in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018. Het provinciaal beleid is gericht op het optimaal faciliteren van de economische ontwikkeling van Zeeland in combinatie met een gezonde en veilige leefomgeving. Behoud van de leefomgevingskwaliteiten vraagt met name aandacht rond de haven- en industriegebieden in de Kanaalzone en het Sloegebied. In het beleid is dit onder meer uitgewerkt door toepassing van de duurzaamheidsladder (afwegingskader voor zorgvuldig ruimtegebruik). Voorts krijgt de kwaliteit van de leefomgeving uitdrukkelijk aandacht in programma 5 milieu.

In hoofdstuk 5 van het Omgevingsplan hebben Provinciale Staten alle doelen, indicatoren, acties en prestaties van het Omgevingsplan kort samengevat weergegeven (in een schema).

Op 15 januari 2013 is de Nulmeting voor het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 vastgesteld. In deze nulmeting zijn voor de subdoelen en indicatoren de beginwaarden aangegeven bij de start van de uitvoering van het Omgevingsplan. De uitvoering van het omgevingsbeleid wordt gemonitord en in 2015 en 2018 wordt een actuele omgevingsbalans opgesteld.

Een aantal doelstellingen uit het Omgevingsplan is nader uitgewerkt in specifieke uitvoerings- en actieplannen. Zo hebben Provinciale Staten op 21 juni 2013 de Beleidsnota energie en klimaat 2013-2015 vastgesteld. Daarin wordt ingezet op een overgang van het gebruik van fossiele brandstoffen en grondstoffen naar een meer hernieuwbare energiehuishouding met groene grondstoffen. Het eerder aangekondigde actieplan geluid is niet in 2013 vastgesteld. Het opstellen van een actieplan geluid wordt, ten tijde van de voorbereiding van dit jaarverslag, heroverwogen.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0501

Een gezonde en veilige leefomgeving waarin geen ernstige hinder vanwege bedrijvigheid en transportactiviteiten optreedt.

Wat hebben we bereikt?

Effect (0501)

Een gezonde en veilige leefomgeving waarin geen ernstige hinder vanwege bedrijvigheid en transportactiviteiten optreedt.

Doelstellingen

050101 Beperking van de risico's en hinder waaraan burgers worden blootgesteld

De Provincie is samen met gemeenten verantwoordelijk voor een goede milieukwaliteit. Bij de milieukwaliteit gaat het vooral om het bewaken van een optimale scheiding van woningen en bedrijven die geluid produceren, veiligheidsrisico's geven of verontreinigingen uitstoten.

Minimale milieuoverlast voor burgers

- Het aantal klachtensituaties over de milieusituatie is in 2018 lager dan in 2012.
- Het aantal geconstateerde overtredingen met overlast als gevolg is in 2018 afgenomen ten opzichte van 2012.

Vermindering milieubelasting in Kanaalzone en Sloegebied

- Milieubelasting van bestaande bedrijven is in 2018 verminderd ten opzichte van 2006 (waarden uit omgevingsbalans 2006).

Betere milieu-communicatie

- De communicatie met omwonenden van het Sloegebied en de Kanaalzone is in 2013 verbeterd en blijft in de periode tot 2018 goed.

Goede akoestische kwaliteit

- In 2013 wordt een geluidbelastingkaart gemaakt voor 120 km provinciale weg en een actieplan opgesteld voor de woningen met een geluidsbelasting van meer dan 65 dBL.
- In 2013 zijn voor alle regionale industrieterreinen beleidsmaatregelen opgesteld, waardoor de geluidsruimte optimaal wordt verdeeld.
- Het knelpunt geluidsoverlast (overschrijding geluidscontour) in de Kanaalzone is uiterlijk in 2018 opgelost.

Goede luchtkwaliteit

- Bedrijven voldoen in 2018 aan de wettelijke normen en streefwaarden voor luchtkwaliteit (onder andere fluoriden, zware metalen, fijn stof, ozon en koolmonoxide).

Minder ernstige geurhinder

- Gemeten en gemelde ernstige geurhinder (hedonische waarde gelijk aan -2 of negatiever) is in 2018 afgenomen ten opzichte van 2012. De hedonische waarde is een maat voor de (on)aangenaamheid van geur.
- In 2018 zijn er geen nieuwe locaties met geuroverlast ten opzichte van 2012 (2012: 1).

Minder lichthinder

- Bij vergunningverlening worden de best beschikbare verlichtingstechnieken verplicht gesteld.

Minder risico's voor burgers

- In de periode 2012-2018 blijven de risico's door bedrijf- en transportactiviteiten waaraan de burgers zijn blootgesteld, beperkt tot de maximaal vastgestelde wettelijke grenswaarde (PR 10-6).

Het plaatsgebonden risico (PR) is de kans per jaar dat een persoon, die zich continu en onbeschermd op een bepaalde plaats in de omgeving van een transportroute bevindt, overlijdt door een transportongeval van gevaarlijke stoffen op die route. Plaatsen met een gelijke kans op overlijden kunnen door risicocontouren op een kaart worden weergegeven. Binnen de contour waarbinnen de kans groter is dan 1 op de miljoen per jaar (10-6 contour) zijn geen nieuwe kwetsbare objecten zoals woningen toegestaan.

Goede afvalverwerking en toename hergebruik

- Afvalverwerkers voldoen in de periode 2012-2018 aan de wettelijke eisen.
- Het percentage hergebruik van afval is in 2018 toegenomen ten opzichte van 2012.

Veilige zwemlocaties

- Alle bad- en zwemgelegenheden voldoen in de periode 2012-2018 aan de veiligheidseisen.

Reguleren luchtvaartterreinen

- In 2013 zijn er beleidsregels voor gebruik van luchtvaartterreinen vastgesteld en is de handhaving geregeld.
- Gemeentelijke bestemmingsplannen geven in de periode 2012-2018 geen beperkingen voor vliegverkeer, zend- en ontvangststations en radiobakens.

Professionele vergunningverlening en handhaving

- Alle handhavingpartners voldoen in de hele periode aan de wettelijke kwaliteitscriteria.

Goed naleefgedrag bedrijven

- Bedrijven houden zich beter aan de milieuregels, waardoor het aantal geconstateerde overtredingen in 2018 is afgenomen ten opzichte van 2012.

Meer bedrijven ondernemen op maatschappelijk verantwoorde wijze

- In 2018 zijn minimaal 1.000 bedrijven actief met Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) aan de slag.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Minimale milieuoverlast voor burgers

De nulsituatie van 2012 was 628 klachten bij 460 klachtensituaties. In 2013 waren er 190 klachten bij 132 klachtensituaties. Dit betekent dus een flinke vermindering, maar daarbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat het staken van (onderdelen van) de productie bij enkele grote bedrijven in het Sloegebied het resultaat mede heeft beïnvloed.

Van die 190 klachten zijn er 101 ingediend door 14 klagers. Daarmee heeft 16% van de klagers in totaal 53% van het aantal klachten ingediend.

De nulsituatie in 2012 gaf aan dat bij 29% van de gecontroleerde bedrijven overtredingen werden geconstateerd. In 2013 was dat een percentage van 21%.

Vermindering milieubelasting in Kanaalzone en Sloegebied

De Provincie monitort de milieubelasting op een aantal manieren. De ene manier is via metingen van fijn stof in de omgeving van de industriegebieden en de metingen van geluid in de omgeving van de industriegebieden. De andere manier is via de registratie van gegevens uit vergunningen en milieujaarverslagen. Onder de hoofdstukken geluid, lucht en externe veiligheid is aangegeven hoe de milieubelasting op deze thema's is. Er is geen methode afgesproken om te bepalen hoe de totale milieubelasting wordt gemeten, maar door de milieubelasting op de afzonderlijke thema's naast elkaar te leggen, is wel een trend waar te nemen. Gezien de korte tijd tussen de nulmeting en deze rapportage is er over alle thema's heen gezien ongeveer een gelijke situatie ten opzichte van de nulmeting. Er is een lichte verbetering opgetreden op geluid en een lichte verslechtering op lucht. Externe veiligheid en geur zijn niet gewijzigd.

Betere milieu-communicatie

Informeren van aanwonenden vindt primair plaats via publicaties in huis aan huis bladen, de provinciale website en dergelijke. In specifieke gevallen is er direct contact. Bijvoorbeeld naar aanleiding van geurklachten in de Kanaalzone is onderzoek uitgevoerd naar de mogelijk geurbronnen. Het bewonerscollectief dat hierom had gevraagd, is persoonlijk per brief van de resultaten van het onderzoek op de hoogte gebracht.

In 2013 is een nieuw leefomgevingsonderzoek in het kader van het Kanaalzone-project uitgevoerd. De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) moet nog een rapport uitbrengen over de laatste resultaten.

Overeenkomstig de INSPIRE-richtlijn publiceren wij milieu informatie op internet. Informatie over handhaving is sinds september 2013 op de provinciale website te vinden. (INSPIRE is een Europese kaderrichtlijn die sinds 2007 van kracht is; de richtlijn moet leiden tot een Europese geo-informatie infrastructuur, die een geïntegreerde aanpak van Europees milieubeleid mogelijk maakt.)

Goede akoestische kwaliteit

In 2013 is een geluidsbelastingkaart gemaakt voor alle provinciale wegen. Wegens andere prioritaire werkzaamheden is het niet gelukt om het geplande actieplan voor woningen met een geluidsbelasting van meer dan 65 dBI op te stellen. Dit actieplan zal in 2014 worden opgesteld.

In 2013 zijn geen beleidsmaatregelen voor regionale industrieterreinen opgesteld.

Wel zijn voorbereidingen getroffen om een beleidsregel op te stellen voor het industrieterrein Terneuzen-West of om het zonebeheer op te nemen in het bestemmingsplan dat in 2014/2015 door de gemeente Terneuzen wordt opgesteld.

De reeds eerder opgestelde beleidsregels worden elke vijf jaar geëvalueerd en jaarlijks vindt een rapportage plaats. In 2013 is een rapportage verschenen van Vlissingen-Oost. Ook is in 2013 een geluidrapportage opgesteld van de in de periode tussen 1998 en 2013 verrichte metingen rondom het industrieterrein Vlissingen-Oost. Uit deze metingen blijkt dat de geluidbelasting ten opzichte van 1998 iets is toegenomen; dit is volgens de verwachting. In het verleden zijn hiervoor maatregelen getroffen aan de woningen rondom het industrieterrein.

Het knelpunt geluidsoverlast (overschrijding geluidscontour Oostelijke Kanaaloevers) in de Kanaalzone is in 2013 nog niet opgelost. Er vindt overleg met het gemeentebestuur plaats.

Binnen geluidszones rond industrieterreinen in Zeeland bevinden zich in 2013 nog twaalf woningen waarvoor ook na saneringsmaatregelen de geluidsbelasting van 60 dB(A) wordt overschreden.

De situatie is in 2013 dus verbeterd ten opzichte van 2012, toen er nog veertien woningen in die zones stonden.

Goede luchtkwaliteit

In 2011 heeft het college besloten om het uitvoeren van metingen aan de schoorstenen van de Zeeuwse bedrijven (emissiemetingen) voortaan integraal uit te besteden en niet meer zelf uit te voeren. Hiervoor is een Europese aanbesteding uitgevoerd op basis van de vastgestelde meetstrategie lucht.

In 2013 zijn bij de industriële bedrijven in Vlissingen-Oost en de Kanaalzone in opdracht van de Provincie Zeeland 35 emissiemetingen uitgevoerd. Bij vijf metingen is een overschrijding van de vergunde waarde aangetoond en is een handhavingstraject gestart. De rapporten van deze metingen worden via de website van de Provincie Zeeland openbaar gemaakt.

Naast deze metingen zijn er in opdracht van de bedrijven zelf (in het kader van hun wettelijke meetverplichting) emissiemetingen verricht. De resultaten hiervan worden verwerkt in de gepubliceerde milieujaarverslagen over 2013 van de betreffende bedrijven.

In opdracht van de Provincie Zeeland voert het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) op het meetpunt Nieuwdorp fijnstofmetingen in de omgevingslucht uit. De resultaten van deze metingen zijn te volgen op de website van het RIVM, bij het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML), extra meetpunten. Daarnaast rapporteert het RIVM in februari jaarlijks over de luchtkwaliteitscijfers van het afgelopen jaar.

Minder ernstige geurhinder

Ernstige geurhinder treedt op bij een hedonische waarde gelijk aan -2 of negatiever.

Er zijn twee situaties: de ene situatie is die zoals vastgelegd in geurrapporten. In dat geval is er geen overlast te verwachten. Alle bedrijven waarvoor wij bevoegd zijn, voldoen aan de uitgangspunten van het beleid. De andere situatie betreft klachten. Daarvan kun je niet zeggen of in die gevallen voldaan wordt aan het beleid, maar het feit dat er geklaagd wordt, geeft wel aan dat er sprake is van onaangenaamheid van de geurbeleving.

In 2012 lag het aantal klachten, exclusief klachten over Thermphos, al enkele jaren rond de 140 per jaar. In 2013 zijn 49 geurklachten bij 44 situaties met geurklachten geregistreerd. De 49 geurklachten zijn door 39 verschillende klagers ingediend. Een percentage van 86 van de klachten heeft betrekking op zes bedrijven.

Minder lichthinder

Dit is niet actief toegepast.

Minder risico's voor burgers

Ook in 2013 zijn de risico's door bedrijf- en transportactiviteiten waaraan de burgers zijn blootgesteld beperkt tot de maximaal vastgestelde wettelijke grenswaarde (PR 10-6). Binnen die contour zijn er geen kwetsbare objecten.

Het Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS) is in 2013 volledig geactualiseerd en zo volledig mogelijk ingevuld. Het betreft 29 inrichtingen waarvoor de Provincie bevoegd gezag is. Eind 2013 is een projectgroep opgericht met de opdracht de mogelijkheden te onderzoeken voor een veiligheidscontour in de Kanaalzone. Het gebied dat in aanmerking komt, is het gebied Mosselbanken-DOW-Valuepark. De verwachting is dat in 2014 de veiligheidscontour is vastgesteld. De veiligheidscontour rondom Vlissingen-Oost is al eerder vastgesteld.

Goede afvalverwerking en toename hergebruik

Afvalverwerkers voldoen in 2013 aan de wettelijke eisen. Ze zijn vergunningplichtig of vallen onder het Activiteitenbesluit. Voor zover zij in overtreding waren, is daartegen opgetreden. Daadwerkelijk hergebruik van afval is afhankelijk van marktpartijen. De Provincie probeert, waar mogelijk, hergebruik te stimuleren. Er zijn alleen landelijke cijfers beschikbaar.

Veilige zwemlocaties

In 2012 zijn alle 55 zwemgelegenheden bezocht en zijn de constatering verholpen. Hiermee voldoen de locaties aan de veiligheidseisen. In 2013 zijn enkele locaties bezocht en getoetst aan deze veiligheidseisen (hercontroles).

Reguleren luchtvaartterreinen

In 2013 zijn er beleidsregels voor gebruik van luchtvaartterreinen vastgesteld en is de handhaving geregeld.

Professionele vergunningverlening en handhaving

Per 2015 zijn de verschillende instanties op het gebied van vergunningverlening en handhaving verplicht om aan bepaalde wettelijke kwaliteitseisen te voldoen. Als regisseur moet de Provincie erop toezien dat dit inderdaad het geval is. Alle Zeeuwse gemeenten hebben de landelijk vastgestelde nulsituatie in 2013 vastgelegd. De RUD-Zeeland moet dat voor haar werkzaamheden nog doen. Voorts zijn verschillende gemeenten gestart met het opstellen van verbeterplannen. In 2014 zullen die verbeterplannen moeten worden vastgesteld en uitgevoerd.

Goed naleefgedrag bedrijven

Binnen de handhaving wordt gewerkt met een risicomodel. Via een risico analyse wordt bepaald waar de grootste knelpunten zijn en op grond daarvan wordt de capaciteit binnen de handhaving ingezet.

In 2012 werden bij 29% van de gecontroleerde bedrijven overtredingen geconstateerd. In 2013 was dat 21%. Door middel van toezicht en handhaving wordt ingezet op het terugdringen van overtredingen.

Meer bedrijven ondernemen op maatschappelijk verantwoorde wijze

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) wordt gestimuleerd bij 1.000 industriële en midden- en kleinbedrijven. Stimuleren van MVO is structureel integraal onderdeel van het duurzaam economisch beleid. Via sporen als innovatie, biobased economy, circulaire economie, duurzame landbouw en visserij (met aquacultuur) komt MVO aan bod.

050102 Een gezonde bodem nastreven

De bodem en de diepere ondergrond moeten op duurzame (goede balans tussen beschermen, versterken en benutten) en integraal afgewogen wijze ingezet worden bij ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven; het gaat dan om klimaatverandering, energiehuishouding, inrichting en functietoekenningen in landelijk en stedelijk gebied, de identiteit en herkenbaarheid van de leefomgeving en een schone en gezonde leefomgeving.

Indicatoren:

Saneren spoedlocaties en overige gevallen

- Uiterlijk in 2015 zijn alle spoedeisende locaties gesaneerd of beheersbaar gemaakt. Overige gevallen worden voor 2030 door eigenaren of initiatiefnemers aangepakt.

Oppakken kennis-, beleids- en uitvoeringsvragen naar aanleiding van de Bodemagenda

- Vanaf 2012 wordt actuele bodeminformatie beschikbaar gesteld **Fout! De hyperlinkverwijzing is ongeldig.**

Goede naleving bodemsanering

- De Provincie ziet toe op een juiste uitvoering van bodemsaneringen en nazorgverplichtingen.

Geen ongewenst gebruik diepe ondergrond

- Er vindt in de periode 2012-2018 geen ongewenst gebruik van de diepere ondergrond in Zeeland plaats voor permanente opslag van radioactief afval en CO₂ en winning van schaliegas.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Saneren spoedlocaties en overige gevallen

In 2013 zijn de laatste onderzoeksopdrachten op potentiële spoedlocaties uitgezet bij de onderzoeksbureaus. Zij hebben de opdracht gekregen om locaties met onaanvaardbare risico's ten gevolge van bodemverontreiniging (met name ecologie en verspreiding) te inventariseren. Eind 2013 stonden er nog drie locaties met humane risico's op de lijst, elf locaties met verspreidingsrisico's en twee met ecologische risico's. Op vijf locaties is de sanering reeds in uitvoering.

In 2014 wordt voor een aantal locaties een saneringsplan opgesteld om de verontreiniging te saneren of beheersbaar te maken. Voor eind 2015 moeten in ieder geval de humane risico's beheersbaar zijn. De gevallen van bodemverontreiniging waarbij geen sprake is van onaanvaardbare risico's hebben geen prioriteit.

Oppakken kennis-, beleids- en uitvoeringsvragen naar aanleiding van de Bodemagenda

De website www.zeeuwsbodemvenster.nl van de Provincie Zeeland is medio 2012 online gegaan. Direct daarop is op verzoek van de gemeenten en het waterschap de website uitgebreid met de gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten (in het kader van het Besluit bodemkwaliteit). Daarmee is de website ook direct een gemeentelijk gedragen bodemportal geworden. In 2013 is de bodemwinkel (zoek- en download functionaliteit) van de website operationeel geworden en is het tabblad 'opgaven' toegevoegd. Hierin wordt per type gebiedsopgave een geselecteerde set van kaarten en achtergrondinformatie aangeboden die minimaal betrokken moet worden bij de gebiedsopgave. Daarnaast worden voortdurend documenten en kaarten aangevuld en geactualiseerd op het moment dat nieuwere versies verschijnen en wordt de website verder uitgebouwd.

Goede naleving bodemsanering

In 2013 zijn 10 van de 31 in uitvoering zijnde bodemsaneringen één of meerdere malen bezocht om na te gaan of één en ander via de regels gebeurde. Hiermee is niet voldaan aan de toezichtstrategie om elke sanering minimaal één keer te bezoeken. Voorts is er slechts op één gesaneerde locatie een controleonderzoek uitgevoerd. Oorzaak daarvan was de langdurige ziekte van de betrokken inspecteur. In 2013 is in vijf gevallen handhavend opgetreden; dat betrof vier formele waarschuwingen en één last onder dwangsom.

Geen ongewenst gebruik diepe ondergrond

Tot nu toe vindt geen ongewenst gebruik van de diepere ondergrond in Zeeland plaats.

- In 2013 is landelijk de discussie rond de winning van schaliegas weer opgelaaid door het proces rond het onderzoek naar de technische haalbaarheid/risico's van schaliegaswinning in Nederland door het ministerie van Economische Zaken (EZ). Door de maatschappelijke en politieke weerstand is het besluit over schaliegaswinning met 1,5 jaar uitgesteld. Er zal eerst een structuurvisie schaliegas worden opgesteld waarbij technische, maatschappelijke en economische factoren worden meegewogen. Vooralsnog staan Schouwen-Duiveland en Tholen als potentieel kansrijk voor schaliegaswinning op de kaarten van TNO, de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek.
- Door TNO is in het kader van het opstellen van de Rijksstructuurvisie Ondergrond (STRONG) eind 2012 aangegeven dat Zeeland vanwege de geologische kenmerken niet in beeld is voor de opslag van CO₂ in de diepere ondergrond.
- In 2013 is het ministerie van EZ begonnen met het opstellen van een globale toekomstvisie over opslag in de vorm van terugneembare eindberging van radioactief afval in Nederland. In 2015 moet de globale verkenning gereed zijn, waarna deze de komende decennia periodiek geactualiseerd zal worden. De eerstkomende decennia zal geen eindberging van radioactief afval in de diepe ondergrond plaatsvinden.

050103 Realiseren klimaatdoelstellingen

Benutten van kansen voor een duurzame energieproductie en een betrouwbare energievoorziening met efficiënt gebruik en een toenemend aandeel van duurzame energie in de totale productie. In de periode 2012-2018 wordt gestreefd naar 2% energiebesparing per jaar en een evenredige reductie van CO₂-uitstoot.

Indicatoren

Meer duurzame energie

- In 2018 is zeker gesteld dat in 2020 in Zeeland ten minste 500 MW windenergie wordt geproduceerd (2012: 251 MW).

Reductie CO₂ uitstoot

- In 2018 is de CO₂ uitstoot gedaald ten opzichte van 2012.

Getijdencentrale

- Via het gebiedsproject Zuidwestelijke Delta zijn uiterlijk in 2018 de technische en economische mogelijkheden bekend voor de aanleg van een getijdencentrale in de Brouwersdam.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Meer duurzame energie

Eind 2013 staat in Zeeland 330 Megawatt (MW) aan windenergie opgesteld. Hiermee is Zeeland de 4e provincie in geproduceerd vermogen in Nederland. In 2012 stond Zeeland nog op de zesde plaats.

Reductie CO₂ uitstoot

De meest recente beschikbare emissiegegevens op regionale schaal zijn van 2011 (bron: emissieregistratie). De emissie voor alle broeikasgassen is van 14,6 Mton CO₂-eq in 2009 gestegen naar 17,7 Mton CO₂-eq in 2010 en 17,4 Mton CO₂-eq in 2011. De CO₂-emissie bedraagt 13,6 Mton in 2009, 16,9 Mton in 2010 en 16,6 Mton in 2011.

De toename in CO₂-emissie komt vooral door een toename in de energiesector van 4,3 Mton CO₂ in 2009 naar 5,6 Mton CO₂ in 2011 (in bedrijf name Sloecentrale eind 2009) en door een toename in de chemische industrie van 5,2 Mton CO₂ in 2009 naar 6,2 Mton CO₂ in 2011. Er is nog geen sprake van een reductie in de CO₂ uitstoot, wel van een verdergaande reductie door overige broeikasgassen; die dragen in 2011 nog voor 0,8 Mton CO₂-eq bij in de totale broeikasgasemissie, deze lijken op dit niveau te stabiliseren.

Getijdencentrale

In 2013 is een samenwerkingsverband tussen overheidsorganisaties opgericht om het project te begeleiden. Het projectbureau is gestart en de eerste marktconsultatie heeft eind 2013 plaats gevonden.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Milieu	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	13.670	15.146	14.995	151
baten	-317	-806	-1.458	652
resultaat voor bestemming	13.353	14.340	13.537	803
toevoeging reserve	0	47	47	0
onttrekking reserve	-360	-431	-431	0
resultaat na bestemming	12.993	13.956	13.153	803

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 6

Ruimtelijke omgeving

Inleiding

Voor een krachtig Zeeland zijn economische groei, ontwikkeling en innovatie nodig. De Provincie Zeeland draagt daar als regionaal bestuur met eigen taken en verantwoordelijkheden actief aan bij. De Provincie zet in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 in op een sterke economie, een goed woon- en werkklimaat en kwaliteit van water en landelijk gebied.

Het Omgevingsplan is het provinciaal beleidsplan voor ruimte, milieu, water en natuur en heeft een wettelijke basis in de Wet ruimtelijke ordening (artikel 2.2), Wet Milieubeheer (artikel 4.9) en Waterwet (artikel 4.4). Daarnaast ondersteunt het plan economische, sociale en mobiliteitsdoelen, maar het beleid en de financiering voor die onderwerpen worden ook uitgewerkt in de aparte beleidsplannen- en agenda's.

Integrale doelstellingen op het gebied van milieu, de ruimtelijke omgeving, watermanagement en natuur en landschap komen daarom ook terug bij andere programma's zoals 01 leefbaarheid, 03 cultuur, 09 economie en 13 mobiliteit.

Ontwikkeling in beleid

Het milieubeleid is vastgelegd in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018. Europese en landelijke regelgeving en normen zijn de basis voor het provinciaal milieubeleid, dat primair door de Provincie en de gemeenten wordt uitgevoerd. Het provinciaal beleid is gericht op het optimaal faciliteren van de economische ontwikkeling van Zeeland in combinatie met een gezonde en veilige leefomgeving. Behoud van de leefomgevingskwaliteiten vraagt met name aandacht rond de haven- en industriegebieden in de Kanaalzone en het Sloegebied.

In het beleid is dit onder meer uitgewerkt door toepassing van de duurzaamheidsladder (afwegingskader voor zorgvuldig ruimtegebruik). Voorts krijgt de kwaliteit van de leefomgeving uitdrukkelijk aandacht in programma 5 milieu.

In hoofdstuk 5 van het Omgevingsplan hebben Provinciale Staten alle doelen, indicatoren, acties en prestaties van het Omgevingsplan kort samengevat weergegeven (in een schema).

Op 15 januari 2013 is de Nulmeting voor het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 vastgesteld. In deze nulmeting zijn voor de subdoelen en indicatoren de beginwaarden aangegeven bij de start van de uitvoering van het Omgevingsplan. De uitvoering van het omgevingsbeleid wordt gemonitord en in 2015 en 2018 wordt een actuele omgevingsbalans opgesteld.

Een aantal doelstellingen uit het Omgevingsplan is nader uitgewerkt in specifieke uitvoerings- en actieplannen. Zo hebben Provinciale Staten op 21 juni 2013 de Beleidsnota energie en klimaat 2013-2015 vastgesteld. Daarin wordt ingezet op een overgang van het gebruik van fossiele brandstoffen en grondstoffen naar een meer hernieuwbare energiehuishouding met groene grondstoffen. Het eerder aangekondigde actieplan geluid is niet in 2013 vastgesteld. Het opstellen van een actieplan geluid wordt, ten tijde van de voorbereiding van dit jaarverslag, heroverwogen.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0601

Duurzame ruimtelijk-economische ontwikkeling

0602

Nieuw toekomstperspectief voor gebieden

Wat hebben we bereikt?

Effect (0601)

Duurzame ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Doelstellingen

060101 Duurzame ruimtelijk-economische ontwikkeling

Het bevorderen van een gezonde regionale economie is een van de kerntaken van de Provincie. In de Economische Agenda zijn de door Zeeland gekozen topsectoren verder uitgewerkt. Het ruimtelijk beleid geeft voldoende ruimte aan economische ontwikkelingen en bevordert een duurzame groei.

Indicatoren:

Groei Biobased Economy

Zie ook de doelen in Programma 09 - Economie (businesscase Biobased Economy).

- In de jaren 2012-2018 is voldoende planologische ruimte aan haventerrein beschikbaar (meer dan honderd procent van de vraag).

Voldoende planologische ruimte voor havens en bedrijven

- Alle gemeenten zorgen voor zorgvuldig ruimtegebruik door de duurzaamheidsladder (aantonen van behoefte, inbreiding voor uitbreiding, nieuwe locaties zijn goed bereikbaar) vanaf 2013 in alle bestemmingsplannen toe te passen.
- Alle regio's (Schouwen-Duiveland, Tholen, Bevelanden, Walcheren, Zeeuws-Vlaanderen) baseren hun planning vanaf 2013 op een actueel en realistisch regionaal bedrijventerreinprogramma.
- Er is voldoende kwantitatief aanbod aan bedrijventerrein in alle regio's.

Verbetering van kwaliteit en concentratie van bedrijventerreinen

- Er is voldoende kwalitatief aanbod aan bedrijventerrein in alle regio's (op basis van jaarlijkse IBIS-enquête).
- In 2018 is ten minste 100 ha bedrijventerrein in herstructurering genomen (op basis van jaarlijkse IBIS-enquête).
- Ten minste tachtig procent van nieuwe oppervlakte aan bedrijventerrein wordt gerealiseerd op grootschalige bedrijventerreinen.

Versterken van de plattelandseconomie

- Alle gemeenten benutten in 2018 de ruimere mogelijkheden voor Nieuwe Economische Draggers (NED's) op de manier zoals beschreven in het Omgevingsplan. Daardoor worden meer initiatieven gerealiseerd.

Meer transport via buisleidingen

Zie ook de doelen in Programma 13 – Mobiliteit.

- Het aandeel transport van stoffen per buisleiding is in 2018 toegenomen ten opzichte van 2012.

Benutten kansrijke locaties voor recreatie

Zie ook de doelen in Programma 10 – Toerisme en recreatie (businesscase Hotspots).

- De recreatiekansenkaart geeft kansrijke gebieden en ontwikkelingen aan. In 2018 is een zo groot mogelijk deel van deze kansen benut.
- Het aantal kampeereenheden in Zeeland mag in 2018 niet zijn toegenomen ten opzichte van 2012.
- Het gebiedsproject Natuurlijk Vitaal wordt in 2016 afgerond, met als effect de realisatie van kavelruil, kwaliteitsverbetering van de verblijfsrecreatie, aanleg van recreatienatuur en landschapsverbetering.

Voldoende voorzieningen per regio

Zie ook de doelen in programma 01 – Leefbaarheid.

- In 2013 hebben alle regio's een regionaal Masterplan Voorzieningen. Daarin is een adequaat voorzieningenniveau vastgesteld en wordt beschreven hoe dat kan worden behouden.

- Voorzieningen voor de detailhandel worden vooral gerealiseerd in de kernwinkelgebieden. Detailhandel in volumineuze en gevaarlijke goederen wordt in de periode 2012-2018 geconcentreerd op de aangewezen Perifere Detailhandelsvestigingslocaties (PDV).

Groei van watersport binnen de kaders

Zie ook Programma 10 – Toerisme en recreatie (onderhoud sector recreatie- en toerisme).

- Het aantal ligplaatsen en watersportvoorzieningen is in 2018 toegenomen ten opzichte van 2012.
- Watersportontwikkelingen hebben geen significant negatief effect op de natuur of op de beroeps-scheepvaart.

Ondersteuning van verbreding en schaalvergroting in de landbouw

Zie ook Programma 11 – Landbouw en visserij (onderhoud sector landbouw).

- De Provincie stelt in 2013 samen met de sector en andere betrokkenen een stimuleringskader op, dat inspeelt op het Gemeenschappelijk Landbouw-beleid (GLB). Daardoor wordt optimaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden van EU-middelen.
- De landinrichtingsprojecten Maelstede-Dekker en Oost-Zeeuws-Vlaanderen worden in de periode 2012-2018 voortgezet met als resultaat verbetering van de landbouwstructuur en realisatie van wateropgaven.

Stimuleren aquacultuur

Zie ook de doelen in Programma 11 – Landbouw en visserij (businesscase ontwikkeling binnendijkse aquacultuur).

- Alle gemeenten bieden in 2013 ruimte voor aquacultuur in de bestemmingsplannen, conform het provinciaal beleidskader.
- Het aantal en de oppervlakte aan bedrijven in de aquacultuur is in 2018 toegenomen ten opzichte van 2012.

Verduurzaming van de intensieve veehouderij (IV)

- In de periode 2012-2018 is er geen nieuwe vestiging van IV-bedrijven.
- Bestaande IV bedrijven voldoen aan de wettelijke eisen op het gebied van milieu en dierenwelzijn.

Concentreren glastuinbouw

- Het areaal glastuinbouw in het ontwikkelingsgebied Kanaalzone is in 2018 toegenomen ten opzichte van 2012.
- Het areaal solitaire glastuinbouw in Zeeland is in 2018 niet toegenomen ten opzichte van 2012.

Vernieuwing visserijsectoren

Zie ook de doelen in programma 11 – Landbouw en visserij (onderhoud sector visserij).

- Uiterlijk in 2018 is het gebiedsproject Oosterschelde afgerond en wordt de uitvoering via een alliantie voortgezet, met als resultaat een effectiever gebruik van de Oosterschelde.

Evenwichtige ontwikkeling kwaliteit en aantal woningen

- In 2013 hebben alle regio's regionale woningbouwafspraken gemaakt over het aantal en de typen te bouwen woningen in de komende tien jaar.
- Alle gemeenten zorgen voor zorgvuldig ruimtegebruik door de duurzaamheidsladder vanaf 2013 in alle bestemmingsplannen toe te passen.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Indicatoren:

Groei Biobased Economy

(op schema)

In 2013 zijn tien bedrijven samen met kennisinstellingen actief bezig geweest met biobased productontwikkeling en -toepassing. Daarnaast is een proeftuin gerealiseerd waar in de komende jaren biobased initiatieven uit landbouw en industrie aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Tevens zijn diverse projecten gestart op het gebied van vergroening van de procesindustrie en samenwerking met West-Brabant en Zuid-Holland

voor de ontwikkeling van een biobased regio. Voor een overzicht van de verschillende projecten wordt verwezen naar de evaluatie 2013 Jaarplan Economische Agenda.

Planologische ruimte haventerrein: voor alle zeehaventerreinen van Zeeland Seaports (ZSP) geldt dat er eind 2013 tussen de 290 en 320 hectare direct vrij uitgeefbaar was (exclusief glastuinbouw). Dit is een voorlopige inschatting/berekening. De definitieve cijfers volgen eind maart 2014 (bron: ZSP januari 2014).

In de PlanMer Omgevingsplan 2012-2018 is vermeld dat de verwachte vraag naar zeehaven- en industrie-terrein in Zeeuws Vlaanderen tot 2020 wordt geschat op 10-15 hectare (Stuurgroep Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone). Vooral nog is de verwachting dat er voor de zeehaventerreinen van ZSP tot en met 2018 voldoende ruimte beschikbaar is.

Voldoende planologische ruimte voor havens en bedrijven

(op schema)

1. Zorgvuldig ruimtegebruik: bij de plannen voor bedrijventerreinen die in 2013 in procedure zijn gebracht, is aandacht besteed aan de zogenaamde 'duurzaamheidsladder', ter onderbouwing van een zorgvuldig ruimtegebruik. Dit is inmiddels ook wettelijk verplicht (art. 3.1.6, tweede lid Besluit ruimtelijke ordening).
2. Bedrijventerreinprogramma's: In 2013 is een nieuwe behoefte-raming bedrijventerreinen opgesteld, die de basis vormt voor de regionale plannings en gemeentelijke afstemming (programmering genoemd). Aangezien de oude behoefte-raming nog uit 2008 dateert, is de nieuwe behoefte-raming aanleiding om ook de regionale programmeringen te actualiseren. In de zomer van 2013 hebben wij hierover een beslissing genomen en de gemeenten daarvan op de hoogte gesteld. Daarop zijn de gemeenten gestart met het actualiseren van hun regionale bedrijventerreinprogramma's. Naar verwachting worden de meeste programma's in de eerste helft van 2014 afgerond. De resultaten van de jaarlijkse IBIS-enquête worden hierbij betrokken.
3. Voldoende kwalitatief aanbod: zie het antwoord bij punt b. Gezien de bestaande behoefte-raming en de regionale programma's is er vooral nog sprake van voldoende kwalitatief aanbod aan bedrijventerreinen in de verschillende regio's.

Verbetering van kwaliteit en concentratie van bedrijventerreinen

(gedeeltelijk op schema)

1. Voldoende kwalitatief aanbod: Door het stimuleren van herstructurering draagt de provincie bij aan kwaliteitsverbetering. Met projecten als het revitaliseren van de Buitenhaven in Vlissingen en diverse acties in de Economische Agenda streeft de provincie naar voortdurende verbetering van het aanbod.
2. Herstructurering bedrijventerreinen: in 2013 is een start gemaakt met het opknappen en revitaliseren van 40 hectare verouderd bedrijventerrein. Hiermee komt het totaal aan terrein dat in herstructurering is genomen op ongeveer 110 hectare (het doel tot en met 2018 is 100 hectare).
3. Ontwikkeling grootschalige bedrijventerreinen: over de actuele ontwikkelingen met betrekking tot grootschalige bedrijventerreinen kan eind eerste kwartaal 2014 worden gerapporteerd, wanneer de jaarlijkse bedrijventerreinenenquête IBIS gereed is. Op basis van de bij ons bekende vastgestelde bestemmingsplannen kunnen we vooral nog constateren dat er in 2013 slechts één bedrijventerrein is uitgebreid, namelijk Noordzak in Heinkensand. Dit betreft een kleinschalig terrein. Strikt genomen is het percentage nieuw areaal op grootschalige terreinen in 2013 dus 0. De toename van het areaal is echter zo klein, dat er nu nog geen reden is om aan te nemen dat de doelstelling (80% van de nieuwe oppervlakte realiseren op grootschalige terreinen) over de hele Omgevingsplanperiode onhaalbaar zal zijn.

Versterken van de plattelandseconomie

(op schema)

Alle bestemmingsplannen Buitengebied, die in 2013 in procedure zijn gebracht, bevatten een regeling voor zogenaamde 'nieuwe economische dragers' zoals beschreven in het Omgevingsplan.

Meer transport via buisleidingen

(niet op schema)

Het goederenvervoer in Nederland liet van 2000 tot en met 2008 een stijging zien. Als gevolg van de economische crisis is er vanaf 2009 sprake van een sterke afname voor alle modaliteiten (weg, zee- en binnen-

vaart, spoor, buisleiding, lucht). De ontwikkelingen in het goederenvervoer staan sterk onder invloed van de internationale economie en laten in het eerste halfjaar van 2013 wat lichtpuntjes zien. Op basis van de halfjaarcijfers wordt voor 2013 een marginale groei van de vervoersprestatie op Nederlands grondgebied verwacht (bron: CBS en Kennisinstituut Mobiliteit). Er zijn geen specifieke cijfers voor Zeeland bekend. Voorts heeft de Provincie weinig instrumenten om het aandeel transport van stoffen per buisleiding substantieel te beïnvloeden. Verwezen wordt verder naar programma 13 Mobiliteit, doelstelling 130401. In het reguliere overleg over ruimtelijke plannen met gemeenten krijgen het bevorderen van transport van stoffen per buisleiding en de bundeling en de veiligheid van buisleidingen aandacht.

Benutten kansrijke locaties voor recreatie

(op schema)

1. Recreatiekansenkaart: om de provinciale inzet te focussen, is besloten in te zetten op de 'hotspot' Breskens. Voor een overzicht van de acties in 2013 wordt verwezen naar de evaluatie 2013 Jaarplan Economische Agenda. Verder is de Provincie betrokken bij de voorbereiding voor de realisering van een duurzame jachthaven van de toekomst aan de Brouwersdam en de ontwikkelingen in Cadzand-Bad (jachthaven, uitbreidingen hotels en recreatieve woningbouw).
2. Aantal kampeereenheden: in 2013 waren er, op basis van de CBS gegevens, 452 kampeerterreinen in Zeeland (inclusief kamperen bij de boer) met 106.485 slaapplekken. Exclusief kamperen bij de boer betreft het 283 kampeerterreinen met 87.690 slaapplekken. In 2013 viel geen stijging te constateren (cijfers tot en met oktober 2013).
3. Natuurlijk Vitaal: In 2004 is het gebiedsplan Natuurlijk Vitaal vastgesteld met als doel door middel van ruimtelijke ontwikkelingen een kader te scheppen voor een economisch vitaal West Zeeuws-Vlaanderen met een hoge ruimtelijke kwaliteit. Dit behelst onder meer stimulering van nieuwe vestiging en kwaliteitsverbetering bij recreatiebedrijven.
Sinds 2004 is er veel in gang gezet en gerealiseerd. Zo hebben zich nieuwe recreatiebedrijven gevestigd, is sprake van kwaliteitsverbetering bij bestaande bedrijven en zijn 'rood voor groen' projecten gerealiseerd (uitbreiding van verblijfsrecreatie op voorwaarde dat wordt geïnvesteerd in natuur en landschap). Het project Waterdunen valt ook binnen het gebiedsproject Natuurlijk Vitaal. Hiervoor zijn in 2013 diverse werkzaamheden verricht (zie verder in dit verslag). De inzet van de gebiedscommissie wordt steeds meer gericht op de uitvoering van projecten. De bestuurlijke betrokkenheid richt zich daardoor steeds meer op het bewaken van voortgang en kaders.
Dit alles vraagt om een aanpassing in de aansturing en begeleiding van de uitvoering. Bij een kavelruil wordt gebruik gemaakt van het kavelruilbureau Zeeland. Het streven is het project in 2016 af te ronden.

Voldoende voorzieningen per regio

(gedeeltelijk op schema)

1. Masterplan voorzieningen: alleen de regio Zeeuws-Vlaanderen beschikt over een regionaal masterplan voorzieningen. Het is in 2013 niet mogelijk gebleken capaciteit vrij te maken voor stimulering van het opstellen van masterplannen. De verwachting is dat in het kader van de nota Leefbaarheid en bevolking invulling wordt gegeven aan deze regionale plannen.
2. Detailhandelsvoorzieningen: dit onderwerp is een vast punt bij het vooroverleg met gemeenten over ruimtelijke plannen. In twee gevallen (Smokkelhoek, Kapelle en Grote bedrijventerreinen, Reimerswaal) heeft de Provincie op dit punt een zienswijze ingediend. In beide gevallen betrof het een afwijking van de provinciale definitie van de categorieën PDV en GDV (perifere detailhandelsvoorzieningen en grootschalige detailhandelsvoorzieningen). Ook boden beide bestemmingsplannen de mogelijkheid voor GDV op bedrijventerreinen, terwijl in het provinciale beleid vestiging van grootschalige detailhandelsvoorzieningen is voorbehouden aan het Marconigebied of een vergelijkbare locatie in Goes. De gemeenten hebben de zienswijze van de Provincie overgenomen.

Groei van watersport binnen de kaders

(gedeeltelijk op schema)

1. Aantal ligplaatsen en watersportvoorzieningen: in 2012 waren er 11.553 ligplaatsen (bron: Deltagids 2012). Cijfers over 2013 zijn nog niet bekend. In 2013 zijn voorbereidende werkzaamheden verricht voor uitbreiding van de jachthaven Breskens en de realisering van een duurzame jachthaven aan de Brouwersdam (Brouwerseiland). Verder is op andere plaatsen in de provincie nog sprake van initiatieven voor de realisering dan wel uitbreiding van jachthavens en voorzieningen (onder meer bij Cadzand-Bad).
2. Effect op natuur en beroepsscheepvaart: de effecten van de groei van de watersport (waterrecreatie en jachthavens) worden beoordeeld binnen de geldende wettelijke- en beleidskaders. In dit geval zijn dat de Natuurbeschermingswet 1998 en in het bijzonder regulering via vergunningverlening, Natura 2000-beheerplannen (inclusief zogenaamde art. 20-besluiten, ook wel toegankelijkheidsregeling genoemd) en handhaving(splannen). Vergunningverlening, handhaving en beheerplannen zijn erop gericht negatieve effecten te beperken zodat gestelde doelen worden behaald. Dit wordt, aan de hand van monitorings-rapportages, beoordeeld in de zesjaarlijkse beheerplancycclus. Een ontwerp-Beheerplan Deltawateren is in 2013 in procedure gebracht. Het effect van watersport op de beroepsscheepvaart wordt beperkt door rekening te houden met bestaande scheepvaartroutes. Voor de Westerschelde worden watersportontwikkelingen getoetst aan het nautisch toetsingskader dat door de vaarwegbeheerder is opgesteld. Monitoring vindt plaats op basis van het voorkomen van ongewenste situaties. Er zijn geen ongewenste situaties bekend.

Ondersteuning van verbreding en schaalvergroting in de landbouw

(Gedeeltelijk op schema)

1. Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB): in juni 2013 is in Europa een politiek akkoord bereikt over de aanpassing van het GLB. In september 2013 zijn wetgevingsteksten verspreid die de uitgangspunten van het akkoord inzichtelijk maken. De nationale implementatie vond eind 2013 plaats. Het nieuwe GLB geldt voor de periode 2014-2020. Een provinciaal stimuleringskader is, gezien de procedure op Europees en nationaal niveau, niet meer in 2013 opgesteld. Dit zal naar verwachting in 2014 zijn beslag krijgen.
2. Maelstede-Dekker:
In 2008 is opdracht gegeven voor dit gebied (plangebied ten zuiden en oosten van Goes) een quick scan uit te voeren om de doelen in het gebied scherp in beeld te krijgen. Die doelen zijn maatregelen om te kunnen voldoen aan de waterbeheer (WB 21) en Kaderrichtlijn Water-doelen, het realiseren van de ecologische hoofdstructuur (EHS) inclusief verdrogingsbestrijding en structuurversterking van de landbouw. In 2008 is direct gestart met kavelruilen voor de landbouw.
In de tussenliggende periode is een herinventarisatie uitgevoerd om te bezien of de opgave groot genoeg is om de gebiedsgerichte aanpak te hanteren. Geconstateerd is dat mede door de herijking van de EHS de opgave te smal is voor deze aanpak.
De resterende kavelruilen kunnen via het kavelruilbureau Zeeland worden afgewikkeld, het project kan wat de Provincie betreft worden beëindigd.
3. Oost Zeeuws-Vlaanderen:
Uit verschillende rapportages blijkt dat de verkaveling in delen van het gebied slecht is. Er liggen opgaven voor de verbetering van de landbouwstructuur. Daarbij komt dat er in de komende jaren veel ontwikkelingen plaatsvinden, oostelijk van het kanaal Gent-Terneuzen. In 2013 is besloten een landbouw-effectrapportage te starten, een inventarisatie uit te voeren en het gesprek aan te gaan met gemeenten, waterschap en maatschappelijke organisaties over een gebiedsgerichte aanpak. Aansluitend wordt bezien welke rol de Provincie wil vervullen bij de uitvoering hiervan.

Stimuleren aquacultuur

(gedeeltelijk op schema)

1. Bestemmingsplannen: het provinciale beleid maakt onderscheid in wat grootschaliger ontwikkelingen aan de ene kant (de zogenaamde clustergebieden en het Kustlaboratorium bij Burghsluis op Schouwen-Duiveland) en lokale initiatieven aan de andere kant (op lokale bedrijfsterreinen, neventakken bij agrarische bedrijven en vervolgactiviteiten op (voormalige) bouwblokken).
Op grond van het Omgevingsplan is er ruimte om nabij de kernen Bruinisse, Colijnsplaat en Yerseke een clustergebied te realiseren. De gemeente Noord-Beveland heeft een clustergebied van ruim 200 hectare in haar bestemmingsplan Buitengebied opgenomen. De gemeente Reimerswaal heeft een structuurvisie

opgesteld gericht op de ontwikkeling van aquacultuur in de vorm van een clustergebied; de vertaling hiervan in een bestemmingsplan moet nog plaatsvinden. De gemeente Schouwen-Duiveland geeft op dit moment prioriteit aan het realiseren van het project Kustlaboratorium; de ontwikkeling van een locatie in de omgeving van Bruinisse lijkt daarmee verder in de toekomst te liggen.

Voor de ontwikkeling van aquacultuurbedrijven op bestaande bedrijventerrein was aanpassing van bestemmingsplannen voor bedrijventerreinen niet noodzakelijk. Deze bedrijfstak kan op reguliere bedrijfsterrainen plaatsvinden.

De meeste gemeenten die na de vaststelling van het Omgevingsplan hun bestemmingsplan voor het landelijk gebied hebben geactualiseerd, hebben een passende regeling opgenomen die aansluit bij het stimulerend beleid voor aquacultuur. Een drietal gemeenten heeft dit nog niet gedaan. Twee van die gemeenten hebben een landelijk gebied van beperkte omvang. Eén gemeente heeft een bestemmingsplan Buitengebied dat in 2009 is vastgesteld en dat nog niet aan herziening toe is.

Resumerend kan worden gesteld dat de regelingen in gemeentelijk beleid inmiddels in ruime mate mogelijkheden bieden voor de gewenste ontwikkeling van aquacultuur.

2. Ontwikkeling bedrijven: in 2013 zijn vier pilotprojecten gerealiseerd (zeewierteelt, zagerkweek, kreeftenkweek, algen voor visvoer). Aan de realisatie van een kustlaboratorium wordt gewerkt. Dit dient plaats te bieden aan ongeveer acht bedrijven (bron: evaluatie 2013 Jaarplan Economische agenda).

Verduurzaming van de intensieve veehouderij (IV)

(op schema)

1. Geen nieuwe vestiging: in 2013 heeft geen nieuwe vestiging plaatsgevonden. Op enkele locaties in de provincie is nog sprake van juridische procedures op gemeentelijk niveau omtrent mogelijke vestiging van iv-bedrijven. Het gaat daarbij met name om de vraag of sprake is van verkregen rechten in het verleden. Het betreft twee locaties in de gemeente Hulst en één locatie in de gemeente Tholen.
2. Eisen milieu en dierenwelzijn: bedrijven moeten voldoen aan wettelijke eisen. Dit wordt beoordeeld in het kader van vergunningverlening en -handhaving. De Provincie is voor een klein deel van de bedrijven het bevoegd gezag (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). Voor de andere bedrijven zijn gemeenten het bevoegd gezag.

Concentreren glastuinbouw

(op schema)

1. Glastuinbouw Kanaalzone: de ontwikkeling van glastuinbouw in geheel Nederland ondervond de afgelopen jaren grote gevolgen van de economische crisis. Desondanks is in het glastuinbouwgebied van Terneuzen in 2013 72 hectare aan grond verkocht. Daarbij gaat het om de komst van twee bedrijven. Eén met een omvang van 32 hectare en één van 40 hectare. In Terneuzen is nog ongeveer 60 hectare ontwikkelingsruimte (bron: Zeeland Seaports januari 2014).
2. Solitaire glastuinbouw: voor de solitaire glastuinbouw geldt dat ook daar de gevolgen van de economische crisis doorwerken. Slechts in een enkel geval is door gemeenten, conform het provinciaal beleid, planologisch medewerking verleend aan de uitbreiding van een bestaand bedrijf naar maximaal 2 hectare (Reimerswaal). Verdere uitbreiding, buiten concentratiegebieden, is niet aan de orde geweest. In een enkel geval heeft een gemeente het initiatief genomen een bestaand bedrijf te saneren met toepassing van de ruimte voor ruimteregeling. De gemeente Tholen is daar een voorbeeld van. De sanering is nog niet feitelijk tot stand gekomen.

Vernieuwing visserijsectoren

(op schema)

In 2013 is de Oosterscheldevisie 2012-2018 met de ondertekening van een intentieovereenkomst bekrachtigd. Identificatie van kansrijke initiatieven voor de duurzame ontwikkeling van de Oosterschelde heeft plaatsgevonden. Binnen de Gebiedsalliantie Oosterschelde is onder meer een initiatiefgroep duurzame Oosterscheldevisserij actief. In 2013 is een onderzoek visstandgegevens Oosterschelde uitgevoerd. Voor het steunen van de innovatie in de visserij en vis-, schaaldier- en schelpdierkweek is het areaal mosselzaad- invanginstallaties uitgebreid.

Evenwichtige ontwikkeling kwaliteit en aantal woningen

(gedeeltelijk op schema)

1. Regionale woningmarktafspraken: alle Zeeuwse regio's hebben in 2013 regionale woningmarktafspraken gemaakt met uitzondering van Schouwen-Duiveland. De gemeente Schouwen-Duiveland heeft een nieuwe woonvisie opgesteld vooruitlopend op het vastleggen van woningmarktafspraken.
2. Zorgvuldig ruimtegebruik: bij de plannen voor woningbouw die in 2013 in procedure zijn gebracht, is aandacht besteed aan de zogenaamde 'duurzaamheidsladder', ter onderbouwing van een zorgvuldig ruimtegebruik. Dit is inmiddels ook wettelijk verplicht (art. 3.1.6, tweede lid Besluit ruimtelijke ordening).

Effect (0602)

Nieuw toekomstperspectief voor gebieden.

Doelstellingen

060201 Nieuwe projecten gebiedsontwikkeling

Start en uitvoering van recente programma's en projecten.

Gebiedsontwikkeling is een integrale benadering waarbij binnen een gebied diverse opgaven van verschillende partijen met elkaar worden verbonden en gezamenlijk worden aangepakt.

Gebiedsontwikkeling voorkomt het blijven hangen in plannen en geeft een impuls aan de uitvoering ervan. Binnen de gebiedsontwikkeling is sprake van verschillende typen programma's en projecten. Bij een programma is er een samenhangend geheel van activiteiten en projecten met bijvoorbeeld het gebiedsprogramma Kanaalzone en een gebiedsprogramma als Natuurlijk Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen. Bij projecten is er sprake van een op uitvoering gerichte oplossing zoals bij de projecten Waterdunen en Perkpolder. De meeste programma's en projecten beginnen met weinig structuur in verkenning en incubatietijd om vervolgens in een ordelijk proces te komen van planvorming naar uitvoering. Bij uitvoering is de Provincie Zeeland meestal niet zelf de trekker, maar zorgt zij voor toezicht op de uitvoering.

Het programma Integrale Gebiedsontwikkelingen wordt elk jaar bij de begrotingsbehandeling geactualiseerd op het gebied van bestuurlijke en ambtelijke inzet.

Indicatoren:

Kanaalzone

- In dit gebiedsprogramma werken Zeeland Seaports, gemeente Terneuzen en Provincie Zeeland samen. Het programma is gericht op de economische ontwikkeling en de leefbaarheid (waaronder ook de landschappelijke ontwikkeling) van de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone.

Gebiedsontwikkeling Sloegebied/Vlissingen

- De belangrijkste onderdelen van dit programma zijn de realisatie van een Westerschelde Containerterminal, de realisatie van een estuarien natuurgebied Welzinge- en Schorerpolder in combinatie met de functie van stedelijk uitbreidings- en uitloopgebied.

Stedelijke gebiedsontwikkeling Middelburg / Vlissingen

- In de stedelijke ontwikkelingszones van de gemeenten Middelburg en Vlissingen zijn twee ruimtelijke ontwikkelingen voorzien die van provinciaal belang worden geacht. De eerste is de inpassing van een marinierskazerneterrein vanwege het feit dat de Provincie de regionale initiatiefnemer en de uitvoerder is en grondaankopen doet. Daarnaast is het Admiraal de Ruyterziekenhuis van plan zich op een centrale plek op Walcheren te vestigen.

Zuidwestelijke Delta en de daarbij behorende gebiedsallianties

- Binnen dit samenwerkingsverband van Rijk en de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland staat de driehoek vitaal, veerkrachtig, veilig centraal. Het doel hiervan is de integrale ontwikkeling van de economie, natuur- en waterkwaliteit, visserij en recreatie. Uitvoering vindt plaats conform het Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015+.

Alliantie Oosterschelde

- Nationaal Park Oosterschelde, gebruikers van het gebied en overheden hebben samen de Alliantie Oosterschelde opgericht. Hierbinnen werken zij samen, met als kader de Oosterscheldevisie.

Landinrichting

- De belangrijkste opgaven in de Landinrichtingsprojecten Maelstede-Dekker en Oost Zeeuws-Vlaanderen zijn het verbeteren van de landbouwstructuur in combinatie met het realiseren van wateropgaven.

Revitalisering en ontwikkeling van verblijfsrecreatie

- Gemeenten, Provincie, Economische Impuls Zeeland en Dienst Landelijk Gebied (DLG) werken samen aan de revitalisering en ontwikkeling van de verblijfsrecreatie op Schouwen-Duiveland en van de Jachthaven van de Toekomst (Brouwersdam).

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Indicatoren:

Kanaalzone

(op schema)

Binnen het gebiedsprogramma Kanaalzone is in 2013 onder meer gewerkt aan de Sluiskiltunnel, de voorbereiding van de verbreding van de Tractaatweg, de verbetering van de N61 en de voorbereiding van de aanleg van een nieuwe grote zeeluis bij Terneuzen. Voorts zijn Zeeland Seaports, Economische Impuls Zeeland en de gemeente Terneuzen gestart met samenwerking op het gebied van acquisitie van nieuwe bedrijvigheid. Ook is gewerkt aan de voorbereiding van de aanleg van het Maintenance Value Park en is de nodige aandacht uitgegaan naar het verder versterken van de biobased economy in de Kanaalzone. Bovendien is een evaluatie en doorkijk van het Landschapsuitvoeringsplan voor de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone vastgesteld. Hierin worden bouwstenen geleverd voor de versterking van de kwaliteit van landschap, natuur en samenhang tussen ruimtelijke en landschappelijke plannen en concrete projecten die hieraan invulling geven.

Gebiedsontwikkeling Sloegebied/Vlissingen

(niet op schema)

Ten aanzien van de realisatie van een Westerschelde Containerterminal en in samenhang daarmee de aanleg van een estuarien natuurgebied in combinatie met een stedelijk uitbreidings- en uitloopgebied vonden in 2013 geen ontwikkelingen plaats. Wel wordt via de businesscase containerisatie (programma 9) ingezet op groei van de containeroverslag in Zeeland.

Stedelijke gebiedsontwikkeling Middelburg / Vlissingen

(gedeeltelijk op schema)

In 2013 is gewerkt aan de voorbereiding van een provinciaal inpassingsplan voor de marinierskazerne, wat in 2014 een vervolg zal krijgen. Voor de nieuwe vestiging van het Admiraal de Ruyterziekenhuis (ADRZ) op Walcheren heeft in 2013 geen definitieve besluitvorming plaatsgevonden. De voortgang van dit project is afhankelijk van besluitvorming door de directie van het ADRZ en de betrokken gemeente. In 2014 wordt definitieve duidelijkheid verwacht over de voortgang van het project.

Zuidwestelijke Delta en de daarbij behorende gebiedsallianties

(op schema)

Er is een akkoord bereikt met het Rijk over de zoetwatervoorziening (Roode Vaart) die nodig is om te waarborgen dat de Grevelingen en het Volkerak-Zoommeer op termijn zout kunnen worden. De Provincie is betrokken bij de gebiedsgerichte programma's rond het Volkerak-Zoommeer en de Grevelingen en is zelf trekker van het programma rond de Oosterschelde. In 2013 is een financiële en personele bijdrage geleverd aan de stuurgroep en het programmabureau Zuidwestelijke Delta. De werkzaamheden liggen op schema.

Bijdragen zijn verleend aan uitvoeringsprojecten uit de gebiedsvisie Zicht op de Grevelingen en voor de gebiedsagenda Waterpoort (gebiedsproject rondom Volkerak-Zoommeer met als thema's: waterveiligheid, economie en ecologie).

Alliantie Oosterschelde

(op schema)

In 2013 is de Oosterscheldevisie 2012-2018 met de ondertekening van een intentieovereenkomst bekrachtigd. Identificatie van kansrijke initiatieven voor de duurzame ontwikkeling van de Oosterschelde heeft plaatsgevonden. Diverse (maatschappelijke) partijen en overheden – in totaal 32 organisaties – hebben de Oosterscheldevisie onderschreven. De Alliantie Oosterschelde is onderdeel van het programma voor de Zuidwestelijke delta. In 2013 is onderzoek uitgevoerd en is gestart met de voorbereiding van opgaven en projecten die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van de Oosterschelde. Voorbeelden hiervan zijn:

- Gebiedsontwikkeling Schelphoek
- Project Rondon Colijnsplaat
- Adhesieverklaring voorkeursbesluit zandhonger
- Ontwikkelen 4D-model voor ruimtegebruik
- Input in Deltaprogramma 2015 (Visie 2040)
- Toeristisch-route project Blauwe Lijn

Dit zal in 2014 een vervolg krijgen.

Landinrichting

Maelstede-Dekker(op schema)

In 2008 is opdracht gegeven om voor dit gebied (plangebied ten zuiden en oosten van Goes) een quick scan uit te voeren om de doelen in het gebied scherp in beeld te krijgen. Die doelen zijn maatregelen om te kunnen voldoen aan de waterbeheer (WB 21) en Kaderrichtlijn Water-doelen, het realiseren van de EHS inclusief verdrogingsbestrijding en structuurversterking van de landbouw. In 2008 is direct gestart met kavelruilen voor de landbouw.

In de tussenliggende periode is een herinventarisatie uitgevoerd om te bezien of de opgave groot genoeg is om de gebiedsgerichte aanpak te hanteren. Geconstateerd is dat mede door de herijking van de EHS de opgave te smal is voor deze aanpak.

De resterende kavelruilen kunnen via het kavelruilbureau Zeeland worden afgewikkeld. Het project kan wat de Provincie betreft, worden beëindigd.

Oost Zeeuws-Vlaanderen

(op schema)

Uit verschillende rapportages blijkt dat de verkaveling in delen van het gebied slecht is. Er liggen opgaven voor de verbetering van de landbouwstructuur. Daarbij komt dat er in de komende jaren veel ontwikkelingen plaatsvinden, oostelijk van het kanaal Gent-Terneuzen. In 2013 is besloten een landbouweffectrapportage te starten, een inventarisatie uit te voeren en het gesprek aan te gaan met gemeenten, waterschap en maatschappelijke organisaties over een gebiedsgerichte aanpak. Aansluitend wordt bezien welke rol de Provincie wil vervullen bij de uitvoering hiervan.

Revitalisering en ontwikkeling van verblijfsrecreatie

(niet / gedeeltelijk op schema)

1. Revitalisering en ontwikkeling verblijfsrecreatie: medio 2013 is de midterm review voor het project Revitalisering Verblijfsrecreatie opgesteld; het ging bij de start van het project om de gemeenten Schouwen-Duiveland, Sluis en Veere. Binnen het project was ruimte voor zeven businesscases. Door verschillende omstandigheden zijn er vier businesscases ingediend waarbij vijf campings betrokken zijn. Om verschillende redenen konden projecten niet binnen de pilot worden ontwikkeld; dat kwam onder andere door marktontwikkelingen (economische crisis), geen wens tot verkoop, de ontwikkeling van de looptijd die niet binnen de projecttermijn viel en plannen waarbij geen sprake is van afname van eenheden.
2. Jachthaven van de toekomst: het project bevindt zich nog in een voorbereidende fase (onder meer onderzoeken naar de ruimtelijke inpassing, economische haalbaarheid en technische aspecten). In 2013 zijn geen formele procedures gestart. Naar verwachting wordt begin 2014 een voorstel aan de gemeenteraad

voorgelegd. Daarna zal een voorontwerp bestemmingsplan en een milieueffectrapport (MER) moeten worden opgesteld.

060202 Lopende projecten gebiedsontwikkeling afronden

Door de lopende gebiedsontwikkelingen uit te voeren, worden deze gerealiseerd en afgerond.

Natuurlijk Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen

- Bij Natuurlijk Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen wordt de natuuropgave beëindigd vanwege de herijking van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het accent verschuift enerzijds naar kavelruil, herstructurering van de verblijfsrecreatie, de aanleg van recreatienatuur en landschappelijke ontwikkelingen. Anderzijds moet er nadrukkelijker afstemming gezocht worden met het programma leefbaarheid/krimp in deze regio. Dit betekent dat de opgave voor het gebied moet worden aangepast. Het streven is dit in 2016 af te ronden.

Waterdunen

- Binnen het gebiedsproject Natuurlijk Vitaal valt ook het project Waterdunen. Realisatie hiervan is voorzien in 2016.

Perkpolder

- Het project Perkpolder bestaat uit een buitendijks estuarien deel waarvoor Rijkswaterstaat verantwoordelijk is en een binnendijks recreatief deel waarvoor de Provincie verantwoordelijk is. Realisatie loopt tot 2024.

Landinrichting

- Een aantal landinrichtingsprojecten wordt afgerond. Het betreft Schouwen-West (2013), Schouwen-Oost (2013) en Philippine (beperkte opgave met een doorlooptijd tot 2013).

Grensoverschrijdende gebiedsontwikkeling

Linie land van Waas en Hulst is een grensoverschrijdend gebiedsontwikkelingsproject. De Provincie Zeeland participeert hierin. In 2014 wordt dit heroverwogen.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Natuurlijk Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen

(op schema)

In 2004 is het gebiedsplan Natuurlijk Vitaal vastgesteld; dit plan beoogt met ruimtelijke ontwikkelingen een kader te scheppen voor een economisch vitaal West Zeeuws-Vlaanderen met een hoge ruimtelijke kwaliteit. Voorbeelden van projecten zijn de invoering van duurzaam veilig, ontwikkeling van bedrijventerreinen, kustversterking, verbetering van de landbouwstructuur, natuurontwikkeling, herstel Staats-Spaanse Linie, kwaliteitsverbetering van waterbeheer en stimulering van nieuwe vestigingen en kwaliteitsverbetering van recreatiebedrijven. Verder vindt afstemming plaats met het programma leefbaarheid/krimp in deze regio. In de afgelopen jaren ontbrak de vertegenwoordiging van de agrarische sector in de gebiedscommissie. Eind 2013 is ook de vertegenwoordiging van de Kamer van Koophandel in de commissie beëindigd. Er heeft een versmalling van doelen plaatsgevonden binnen de thema's landbouw, landschap en cultuurhistorie, water en natuur, kustverdediging, recreatie en toerisme en bijzonder wonen. Volgens de oorspronkelijke planning zou het programma in 2018 moeten zijn afgerond. Sinds 2004 is er veel in gang gezet en gerealiseerd. De inzet van de commissie wordt steeds meer gericht op de uitvoering van projecten.

De bestuurlijke betrokkenheid richt zich daardoor steeds meer op het bewaken van de voortgang en de kaders. Dit vraagt om een aanpassing in de aansturing en begeleiding van de uitvoering. Bij de kavelruilen wordt gebruik gemaakt van het kavelruilbureau Zeeland. Het streven is het project in 2016 af te ronden.

Waterdunen

(op schema)

De aanleg van Waterdunen is in volle gang; in 2013 is grootschalig munitieonderzoek verricht en is het vergunningentrajec doorlopen. Er zijn drie aannemerscombinaties in het gebied werkzaam: aan de kustversterking, de getijdenduiker en de infrastructurele werken in de randzone. De tijdelijke waterkering ten behoeve van de bouw van de getijdenduiker is net vóór het stormseizoen gereed gekomen. Inmiddels zijn de contouren van de verplaatste en vergrote vogeltelpost, de kwelsloot, de parkeerterreinen en de nieuwe weg langs Schoneveld zichtbaar in het veld. Regelmatig zijn (en worden) informatiebijeenkomsten georganiseerd, om de in- en omwonenden te informeren over de planning en aanpak van de werken. Er is een eerste herziening van het inpassingsplan opgesteld, die na het doorlopen van de procedure op 13 december 2013 door Provinciale Staten is vastgesteld. Het participatietrajec voor de inrichting van speelnatuur op en bij de recreatiebolwerken is gestart. Voorts is in 2013 gewerkt aan de voorbereiding van de gebiedspromotie. Een advies is uitgebracht over de bezoekersstrategie, schetsontwerpen zijn gemaakt voor de voorzieningen langs de routes in Waterdunen en er wordt gewerkt aan een congres over Waterdunen op 11 juni 2014.

Perkpolder

(gedeeltelijk op schema)

De opdracht voor de aanleg van het buitendijkse Natuurgebied en het ophogen van het veerplein is (door Rijkswaterstaat en Perkpolder Beheer BV) gegund aan een aannemer. De voorbereiding van de werkzaamheden is gestart. De werkzaamheden hebben vertraging opgelopen als gevolg van een conflict met de aannemer. De Raad van Arbitrage heeft inmiddels uitspraak gedaan in het voordeel van de opdrachtgever. De aannemer heeft beroep aangetekend tegen de uitspraak. Dit betreft een geschil over de kosten van te gebruiken materialen. Los hiervan heeft de aannemer een werkplanning opgesteld. Het werk is inmiddels, overeenkomstig de planning, in uitvoering. Voor de westelijke Perkpolder is een koop- en realisatieovereenkomst getekend met Hulst aan Zee BV. Het is de bedoeling dat deze BV een golfresort met 200 wooneenheden zal realiseren. Daarnaast is er met Hulst aan Zee BV een overeenkomst over de ontwikkeling van een hotellocatie op het veerplein en het gebruik van ligplaatsen in de toekomstige jachthaven.

Met Hulst aan Zee BV wordt gewerkt aan een ontwerp stedenbouwkundig plan dat als onderlegger gaat dienen voor de herziening van het bestemmingsplan. De ontwerp-planherziening zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2014 ter inzage worden gelegd. Met de Royal Yacht Club van België wordt gesproken over de exploitatie van de jachthaven. Bij deze gesprekken is ook Hulst aan Zee betrokken.

Landinrichting

Schouwen-West:

(afgerond)

In 1994 hebben de natuurorganisaties, recreatie- en de landbouwsector de handen ineengeslagen om samen met het Rijk, de Provincie, het waterschap en de gemeenten Westerschouwen en Midden-Schouwen een gebiedsvisie op te stellen. Met een visie en een uitvoeringsprogramma in de hand is een gezamenlijke kwaliteitsimpuls gegeven onder de leus: Schouwen-West: Nu nog mooier! Met de vaststelling van het gebiedsplan kon de uitvoering van een groot aantal projecten van start gaan, te weten: structuurverbetering van de landbouw en ontsluiting van het buitengebied, verwerving en inrichting nieuwe natuurgebieden, recreatietransferium, toeristische fietspaden, uitplaatsing bedrijven uit de Duinzoom, aanleg nieuwe recreatieverdeelweg en nieuw bedrijventerrein, verwijdering Vroonweg en sanering van campings, watersysteem-analyse, verhogen grondwaterstand en oplossen knelpunten wateroverlast bebouwing Kop van Schouwen. Sinds 1994 is er veel in gang gezet en gerealiseerd. Begin 2013 resteerde de uitvoering van het laatste project, de inrichting van 116 hectare natuurgebied aan de Duinzoom. Eind 2013 is het project afgerond.

Schouwen-Oost

(afgerond)

In 1995 is gestart met de voorbereiding van de landinrichting aan de Zuidkust van Schouwen. Na de vaststelling van het gebiedsplan is aan de hand van uitvoeringsmodules in 2000 gestart met de uitvoering van projecten, te weten: verbeteren agrarische productie omstandigheden, verkleinen rijafstand, opheffen vochttekort in de zomer en wateroverlast in de winter, boerderijverplaatsingen, kavelruilen, landschapsversterking, fiets-, wandel- en ruiterroutes, verbeteren van de verkeersveiligheid, aanleg van natuurgebied Zuidkust van Schouwen, optimalisering waterhuishouding.

Sinds 2000 is er veel in gang gezet en gerealiseerd. Begin 2013 resteerde de uitvoering van het laatste project, de inrichting van de laatste deelgebieden 10, 11 en 12. In 2012 heeft DLG de voorbereiding van deze werkzaamheden ter hand genomen. Eind 2013 is het project afgerond.

Philippine

(afgerond)

In 2008 is voor de periode tot en met 2013 een adviescommissie ingesteld voor de gebiedsgerichte aanpak van Philippine. Er is gestart met landbouwkundige structuurverbetering en de inrichting van bos en landschap. Andere onderdelen van dit project waren:

- realisatie ecologische hoofdstructuur (EHS)
- afronding van de inrichting van Braakman Zuid met bos
- recreatieve ontwikkeling Braakmanbos
- cultuurhistorie (Staats-Spaanse Linies)
- infrastructuur
- het optimaliseren van de waterhuishouding

De commissie is ingesteld voor de periode tot en met 2013 en de resterende opgave is te beperkt om nog verder te gaan op de huidige wijze. Verdere kavelruilen zullen via het kavelruilbureau Zeeland worden afgewikkeld. Het project is eind 2013 afgesloten..

Grensoverschrijdende gebiedsontwikkeling

(op schema)

Sinds 15 juni 2011 is het Linieland van Waas en Hulst een EGTS (Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking) waarbij ook de Provincie Zeeland betrokken is. Binnen deze structuur werkt men aan grensoverschrijdende samenwerking op vier domeinen: haven en economie, mobiliteit, natuur, recreatie en cultuurhistorie, en wonen en leefbaarheid.

Via een actieplan zijn elf verschillende projecten aangewezen. Er wordt geprobeerd deze via verschillende middelen en met de aangewezen lokale partijen te realiseren.

In 2013 vonden vier Linieraadbijeenkomsten plaats waar de Provincie Zeeland aan deelnam met stemrecht. Verder is aan twee concrete projecten gewerkt, namelijk 'Kappellebrug' (realisatie rotonde) en 'Voorzieningsconvenant' (grensoverschrijdende samenwerking bibliotheek en cultuur).

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Ruimtelijke omgeving	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	28.617	18.402	17.897	505
baten	-5.178	-1.551	-2.022	471
resultaat voor bestemming	23.440	16.851	15.875	976
toevoeging reserve	986	1.923	1.923	0
onttrekking reserve	0	2.029	2.029	0
resultaat na bestemming	24.425	20.803	19.827	976

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 7

Watermanagement

Inleiding

Voor een krachtig Zeeland zijn economische groei, ontwikkeling en innovatie nodig. De Provincie Zeeland draagt daar als regionaal bestuur met eigen taken en verantwoordelijkheden actief aan bij. De Provincie zet in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 in op een sterke economie, een goed woon- en werkklimaat en kwaliteit van water en landelijk gebied.

Het Omgevingsplan is het provinciaal beleidsplan voor ruimte, milieu, water en natuur; het heeft een wettelijke basis in de Wet ruimtelijke ordening (artikel 2.2), Wet Milieubeheer (artikel 4.9) en Waterwet (artikel 4.4). Daarnaast ondersteunt het plan economische, sociale en mobiliteitsdoelen, maar het beleid en de financiering voor die onderwerpen worden ook uitgewerkt in de aparte beleidsplannen- en agenda's. Integratie doelstellingen op het gebied van milieu, de ruimtelijke omgeving, watermanagement en natuur en landschap komen daarom ook terug bij andere programma's, zoals 01 leefbaarheid, 03 cultuur, 09 economie en 13 mobiliteit.

Ontwikkeling in beleid

Het waterbeleid is vastgelegd in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 en de daaraan gekoppelde planherziening omgevingsplan Zeeland 2010-2015: Europese Kaderrichtlijn water. Europese en landelijke regelgeving en normen zijn de basis voor het provinciaal waterbeleid, dat primair door de Provincie en de gemeenten wordt uitgevoerd. Het provinciaal beleid is gericht op het optimaal faciliteren van de economische ontwikkeling van Zeeland in combinatie met een gezonde en veilige leefomgeving.

Jaarlijks wordt in samenwerking met het waterschap een regionale voortgangsrapportage opgesteld over de voortgang van maatregelen van de belangrijkste water gerelateerde opgaven binnen Zeeland. In september wordt het Deltaprogramma 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden. Daarin worden de vijf deltabeslissingen IJsselmeer, Rijn-Maasdelta, Veiligheid, Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie opgenomen. De voor Zeeland relevante inhoud van deze deltabeslissingen zal, voor zover nodig, een doorvertaling krijgen in een gedeeltelijke herziening van het Omgevingsplan.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0701

Land duurzaam beveiligd tegen overstroming

0702

Ecologisch en economisch gezonde wateren

Wat hebben we bereikt?

Effect (0701)

Land duurzaam beveiligd tegen overstroming.

Doelstellingen

070101 Land duurzaam beveiligd tegen overstromingen

Bescherming tegen overstromingen om veilig te kunnen wonen, werken en recreëren. Kans op schade en slachtoffers bij doorbraak van een waterkering zoveel mogelijk beperken.

Indicatoren:**Bescherming tegen overstromingen**

- Alle gemeenten beschermen de regionale waterkeringen via het bestemmingsplan.
- Het stelsel van regionale waterkeringen en de nieuwe normen worden uiterlijk in 2014 vastgelegd in de waterverordening. Het stelsel wordt ook vastgelegd in de verordening ruimte.
- Resultaten van de vierde ronde toetsing (2016) op veiligheid van de primaire waterkeringen.
- Afronding van het Project zeeweringen en Zwakke Schakels.
- Uiterlijk in 2014 wordt bepaald welke maatregelen op het gebied van de ruimtelijke inrichting een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan het beperken van de gevolgen van een overstroming.

Meer medegebruik waterkeringen

- Bij kustversterkingen in de periode 2012-2018 worden tegelijkertijd doelen op het gebied van recreatie, natuur, wonen, landschap en cultuurhistorie gediend.
- Het Nationaal Deltaprogramma zorgt voor veiligheid tegen overstromingen op lange termijn en biedt meer mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik van de waterkeringen.
- Zeeuwse bedrijven profiteren van de kennisontwikkeling in het Deltaprogramma.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk**Stand van zaken:****Indicatoren:****Bescherming tegen overstromingen**

Bij alle in 2013 in procedure gebrachte bestemmingsplannen worden de regionale keringen voldoende beschermd.

Een select aantal regionale waterkeringen is door de Provincie planologisch beschermd (Ruimtelijke Verordening) en van een voorlopige norm voorzien (Waterverordening). Aanvullend wordt in 2014 per dijkkring gestart met overstromingsrisicoanalyses, met als doel een optimaal stelsel van regionale waterkeringen om schade en slachtoffers te beperken. Op basis van deze exercities stelt de Provincie naar verwachting eind 2015 nieuwe normen voor de betreffende regionale waterkeringen vast. Met het Waterschap Scheldestromen worden afspraken gemaakt over toetsing en beheer.

De Provincie heeft in 2013 verschillende dijkversterkingsplannen van het Waterschap Scheldestromen en het Projectbureau Zeeweringen goedgekeurd, waarbij zoveel mogelijk parallel is geschakeld met de te doorlopen NB-Wet procedures. Naar verwachting zijn eind 2015 alle noodzakelijke steenbekledingen langs Ooster- en Westerschelde vernieuwd en zijn de Zwakke Schakels uitgevoerd.

In 2013 is veel inzet gepleegd op beïnvloeding van het (rijks)proces van de overstap naar nieuwe normen voor primaire keringen. Hierbij gaat het niet alleen meer om realisatie van sterke waterkeringen (laag 1), maar liggen er nu ook dwarsverbanden naar een waterrobuuste ruimtelijke inrichting (laag 2) en rampenbeheersing (laag 3). De samenhang en interactie tussen deze drie lagen wordt meerlaagsveiligheid genoemd. In het verlengde van de medio 2014 door het Rijk te nemen Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie zal door alle betrokken overheden gewerkt moeten worden aan een ruimtelijk afwegingskader waarin overstromingsrisico's, zowel binnen- als buitendijs, volwaardig worden meegenomen. Met de uitwerking van dit afwegingskader zal invulling worden gegeven aan de – vanwege ontoereikende capaciteit – in 2013 nog niet uitgevoerde omgevingsplanacties. Dit betreft de inventarisatie van knelpunten bij (buitendijkse) overstroming van bebouwing, bedrijventerreinen en infrastructuur.

Meer medegebruik waterkeringen

Mogelijkheden om te bouwen op waterkeringen worden opgepikt in een aantal 'Parels' die voortkomen uit het deltaprogramma Kust, te weten Cadzand-Bad, Vlissingen en Brouwersdam. Door een keuze te maken voor de richting die we als Provincie in de toekomst willen versterken (zeewaarts, landwaarts of op dezelfde plaats) kunnen we mogelijkheden creëren voor bouwen op dit moment of binnen afzienbare termijn. In 2013 is gestart met Cadzand-Bad.

Via de uitvoeringsregeling 'Multifunctioneel gebruik waterkeringszone' zijn er studies uitgevoerd voor het pilotproject dynamisch duinbeheer Kop van Schouwen en financiële bijdragen verleend aan een aantal con-

crete projecten. Daarnaast is er inhoudelijke inbreng geleverd aan de pilotprojecten Sint Annapolder, Sint Pieterspolder, Emmanuelpolder en de uitbreiding haven Colijnsplaat.

Een rapportage met knelpunten over de breedte van droog strand en mogelijke structurele oplossingen daarvoor zal in 2014 door de werkgroep recreatie basiskustlijn worden opgesteld.

In 2013 is een studie uitgevoerd naar mogelijkheden voor dynamisch kust- en duinbeheer in de Kop van Schouwen. Begin 2014 worden de uitkomsten voorgelegd in het Zeeuws Overleg Waterkeringen (ZOW), een bestuurlijk overlegorgaan tussen Provincie, waterschap, Rijkswaterstaat en de kustgemeenten; dan kan besloten worden om tot uitvoering over te gaan. Op termijn liggen er wellicht ook mogelijkheden in de Manteling.

Rijkswaterstaat Zee & Delta voert een vooronderzoek uit naar geulverlegging van het Oostgat. Dit krijgt mogelijk in 2014 een vervolg als Parel.

Op de afgeronde delen van de Zwakke Schakel Zeeuws-Vlaanderen zijn meerdere (recreatieve) voorzieningen gerealiseerd die de kwaliteit van de waterkering verhogen. Cadzand-Bad en Waterdunen moeten in 2015 afgerond zijn. De kust bij Cadzand-Bad wordt veiliger door een nieuwe duin aan te leggen voor de bestaande duinen. De bestaande strekdammen aan het begin van het uitwateringskanaal worden langer en steviger. Tussen deze strekdammen komt een jachthaven. De ruimtelijke kwaliteit bij de kust van Cadzand-Bad wordt ook verbeterd. In Waterdunen wordt kustversterking gecombineerd met de aanleg van een groot recreatie- en natuurgebied van schorren en slikken.

In september wordt het Deltaprogramma 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden. Daarin worden de vijf deltabeslissingen IJsselmeer, Rijn-Maasdelta, Veiligheid, Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie opgenomen. Provincie Zeeland heeft onder meer via de Stuurgroep DP ZWD veel inzet geleverd om de normeringsdiscussie rondom de Deltabeslissing veiligheid te beïnvloeden. De deelprogramma's Zuidwestelijke Delta en Kust onderzoeken mogelijkheden voor innovatieve aanpak van waterkeringen en streven multifunctioneel gebruik van waterkeringen na, voor zowel harde als zachte keringen.

Dijkversterkingen worden onder meer uitgevoerd door Zeeuwse consortia. Bij zandsuppleties is dat niet of nauwelijks het geval. De onderzoeksinstituten Imares/Deltares voeren onderzoeken uit naar een uitbreiding van de ecologische functies van dijken (Rijke Dijken). De bouwsector kan profiteren als 'bouwen in, op of met de waterkeringszone' mogelijk wordt gemaakt door regelgeving en innovatie (= kennisontwikkeling). Verder wordt in ieder geval samengewerkt met de Hogeschool Zeeland, juist om de opgedane kennis te vertalen naar de dagelijkse praktijk.

Effect (0702)

Ecologisch en economisch gezonde wateren.

Doelstellingen

070201 Ecologisch en economisch gezonde wateren

Een goede kwaliteit van het grondwater, oppervlaktewater en waterbodems, peilbeheer en een aanvaardbaar risico op wateroverlast dat is afgestemd op bestaande en toekomstige functies.

Indicatoren:

Goede ecologische en chemische kwaliteit oppervlaktewater en grondwater

- In 2018 is door het waterschap 50% van de maatregelen voor de kaderrichtlijn water uitgevoerd. In 2027 voldoet het grondwater en het binnendijkse oppervlaktewater aan de gestelde eisen voor de Europese Kaderrichtlijn Water.

Behoud zoete grondwatervoorraad

- De zoete grondwatervoorraad zijn beschermd en nemen in omvang niet af.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

**Stand van zaken:
Indicatoren:****Goede ecologische en chemische kwaliteit oppervlaktewater en grondwater**

Er dient onderscheid te worden gemaakt in doelen en de stand van zaken van uitvoering van maatregelen om gewenste kwaliteitsdoelen te bereiken. De toestand van oppervlakte- en grondwater is pas eind 2014 inzichtelijk conform de afspraken binnen de plancyclus Europese Kaderrichtlijn Water.

De belangrijkste regionale maatregel is de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De totale kaderrichtlijn-opgave voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs de voor de kaderrichtlijn aangewezen oppervlaktewateren bedraagt 381 km. Hiervan was aan het begin van de planperiode van het omgevingsplan al 153 km afgerond. Er moet dus tot 2027 nog 228 km worden gerealiseerd. In de eerste planperiode is voor de uitvoering van natuurvriendelijke oevers tot 2015 100 km geprogrammeerd; dit is meer dan één-derde deel van de nog uit te voeren 228 km tot 2027. Op 1 januari 2014 heeft het waterschap circa 32 km natuurvriendelijke oever aangelegd. Tot 2018 wordt een versnelling gezien van de uitvoering, onder meer door effecten van het kavelruilbureau Zeeland.

Behoud zoete grondwatervoorraad

Er is gedurende 2013 geen afname van de omvang van grondwaterhoeveelheden geconstateerd.

070202 Uitvoering kaderrichtlijn water

Voor zowel de Kaderrichtlijn Water (KRW)-oppervlaktewaterlichamen als de overige binnendijkse oppervlaktewateren gelden specifieke inspanningsdoelen, zoals vastgelegd in de planherziening Europese Kaderrichtlijn Water.

Kaderrichtlijn water

- Vanaf 2012 wordt op basis van een convenant de samenwerking met de partners in de waterketen verbeterd.
- Vanuit KRW-synergiegelden worden uiterlijk in 2018 de volgende projecten uitgevoerd: project Veerse Kreek en vesten, projecten in het beheergebied Othene, projecten in beheergebied Dekker.
- In 2027 is 88 km natte ecologische verbindingen en 27,5 km brede natte ecologische verbindingen gerealiseerd. In 2018 is hiervan ten minste 20% gerealiseerd.

Minder wateroverlast

- In 2021 voldoen alle binnendijkse gebieden aan de waterbeheer 21ste eeuw normen en zijn de gebieden voorzien van geactualiseerde peilbesluiten.

Minder verdroging natuurgebieden

- Verdroging van natuurgebieden is gekoppeld aan de oude ILG-afspraken. De prestatieafpraak tussen het Rijk en de Provincie Zeeland, vastgelegd in de Impuls Landelijk Gebied (ILG)-overeenkomst, omvat een verdrogingsopgave van 1.549 hectare Natura 2000 gebied en 1.643 hectare.
- Vanwege de Rijksbezuinigingen op de ILG en de daaraan gerelateerde stop op het aangaan van nieuwe verplichtingen (brief van staatsecretaris Bleker, oktober 2011) zijn alleen lopende projecten tot uitvoering gekomen. Het gaat daarbij om de deelgebieden 8 en 9 in de Zuidkust Schouwen en een klein plagproject in de duinen bij Biggekerke. Sinds februari 2012 ligt er een nieuw Natuurakkoord. Op basis daarvan worden in 2012 de verdrogingsprestaties bijgesteld.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk**Stand van zaken:****Kaderrichtlijn water**

1. Op 8 maart 2013 is het convenant Samenwerking in de afvalwaterketen ondertekend door 13 gemeenten en het waterschap. Op 25 oktober is de koersnota Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ) bestuurlijk opgesteld als gezamenlijke visie. Doel is om eind 2014 maatregelen (beleidsaanpassingen) op Zeeuwse schaal te hebben uitgewerkt waarbij wordt voldaan aan 8,8 miljoen euro besparing in 2020 binnen de afvalwaterketen overeenkomstig het landelijke bestuursakkoord water uit 2011.

2. Het project Veerse Kreek en Veerse Veste is in 2013 afgerond. Voor het uitvoeren van KRW-maatregelen in combinatie met meerdere Rijksdoelen is eind 2008 ruim 4,25 miljoen euro aan synergiegelden als Rijkssubsidie toegekend aan een aantal specifieke verbrede waterprojecten. Eind 2012 heeft het Rijk in het kader van bezuinigingen de helft van de toegezegde synergiegelden geschrapt. De KRW synergiegelden voor de projecten over de natuurvriendelijke oevers bij Othene zijn daarmee vervallen.
3. Aanleg natte ecologische verbindingzones langs watergangen: Tot 1 januari 2013 is ongeveer 61% van type 1 (15m breed) en 36 % type 2 (20m breed) gerealiseerd.

Minder wateroverlast

Op 1 januari 2013 voldoet 38% van het binnendijks gebied aan de normen voor het tegengaan van wateroverlast. Dit betreft prioritaire gebieden.

In totaal is 23.321 hectare van binnendijks gebied voorzien van een actueel peilbesluit (inclusief proefgebieden). Dit is 13% van het beheergebied van waterschap Scheldestromen.

Minder verdroging natuurgebieden

Op 1 januari 2013 zijn voor 1.424 hectare natuurgebied antiverdrogingsmaatregelen uitgevoerd door de Dienst Landelijk Gebied en/of het waterschap van de 3.192 hectare totaalopgave tot 2027.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Watermanagement	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	4.270	2.912	3.051	-139
baten	-574	-161	-264	103
resultaat voor bestemming	3.696	2.751	2.787	-36
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	3.696	2.751	2.787	-36

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 8

Natuur en landschap

Inleiding

Voor een krachtig Zeeland zijn economische groei, ontwikkeling en innovatie nodig. De Provincie Zeeland draagt daar als regionaal bestuur met eigen taken en verantwoordelijkheden actief aan bij. De Provincie zet in het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 in op een sterke economie, een goed woon- en werkklimaat en kwaliteit van water en landelijk gebied.

Het Omgevingsplan is het provinciaal beleidsplan voor ruimte, milieu, water en natuur en heeft een wettelijke basis in de Wet ruimtelijke ordening (artikel 2.2), Wet Milieubeheer (artikel 4.9) en Waterwet (artikel 4.4). Daarnaast ondersteunt het plan economische, sociale en mobiliteitsdoelen, maar het beleid en de financiering voor die onderwerpen worden ook uitgewerkt in de aparte beleidsplannen- en agenda's. Integratie doelstellingen op het gebied van milieu, de ruimtelijke omgeving, watermanagement en natuur en landschap komen daarom ook terug bij andere programma's zoals 01 leefbaarheid, 03 cultuur, 09 economie en 13 mobiliteit.

Ontwikkeling in beleid

In 2013 is de decentralisatie van het natuurbeleid van het Rijk naar de Provincie afgerond. Daarmee is de Provincie volledig verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het behoud van natuur. Naast de ontwikkelopgave voor het Robuuste Natuurnetwerk (voorheen Ecologische hoofdstructuur of EHS) en bescherming van bestaande natuurwaarden, wordt ook de herstelopgave voorbereid. Het gaat hierbij om de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) waardoor de kwaliteit van bestaande natuurgebieden wordt verbeterd, terwijl tegelijkertijd de economie ontwikkelingsruimte krijgt.

Toegankelijkheid en verbreding van natuur blijven onderdelen van het natuurbeleid waar veel aandacht voor is.

Het Natuurbeleid is mede vastgelegd in het Omgevingsplan en het Natuurbeheerplan. Bestaande natuurgebieden worden beschermd door de provinciale ruimtelijke verordening en door (provinciale) beheerplannen.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0801

Meer en betere natuur- en landschapswaarden

Wat hebben we bereikt?

Effect (0801)

Meer en betere natuur- en landschapswaarden.

Doelstellingen

080101 Natuurontwikkeling herijkt Ecologische-Hoofdstructuur (EHS)

De herijking van het Ecologische-Hoofdstructuur (EHS)-beleid is september 2013 afgerond en vastgelegd in een wijziging van het Natuurbeheerplan. De herijking is bepalend voor de doelstelling van de ontwikkeling van de EHS. Hieruit volgt ook de oppervlakte te verwerven en in te richten EHS-gebieden (waarschijnlijk rond 75% van oorspronkelijke 6.772 hectare). Het doel van het Natuurbeheerplan 2012 was: de realisatie van

5.372 hectare nieuwe natuur. Daarvan is inmiddels 4.308 hectare verworven, waarvan 3.100 hectare is ingericht als natuur. Inmiddels heet de EHS het Robuust Natuurnetwerk.

Afhankelijk van de landelijke besluitvorming wordt in de periode 2012-2018 het Natuurpakket Westerschelde gerealiseerd.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

De herijking van de Ecologische Hoofdstructuur (tegenwoordig Robuust Natuurnetwerk) is in september 2013 afgerond en vastgelegd in het Natuurbeheerplan (GS-besluit van 24 september 2013). Het Natuurpakket Westerschelde kent een looptijd van 2012-2018.

080102 Goed beheer natuurgebieden

Alle bestaande EHS-natuurgebieden worden in de periode 2012-2018 goed en efficiënt beheerd op basis van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). In 2012 betrof het hier een totaal van 22.794 hectare in beheer bij de Zeeuwse natuurbeheerders Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en het Zeeuwse Landschap en bij particulieren.

Alle EHS-gebieden worden in de periode 2012-2018 bekeken op mogelijkheden om de toegankelijkheid te verbeteren. Op basis daarvan wordt in 2013 een streefbeeld voor medegebruik opgesteld en via de SNL en inrichtingsmaatregelen uitgevoerd.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Alle bestaande EHS-natuurgebieden worden goed en efficiënt beheerd door de SNL. Het bestuurlijke uitgangspunt dat natuurgebieden zoveel mogelijk toegankelijk moeten zijn, is in september 2013 met de vaststelling van het gewijzigde Natuurbeheerplan opnieuw bevestigd. In de praktijk ontvangen beheerders een vergoeding voor recreatietoeslag (opgenomen in de SNL-regeling) voor toegankelijke natuurgebieden om toegankelijkheid te bevorderen en te financieren.

080103 Bescherming natuurgebieden

Alle bestaande EHS-natuurgebieden zijn planologisch via de provinciale verordening ruimte, gemeentelijke bestemmingsplannen en handhaving beschermd.

Indicatoren:

Zeeuwse Natura 2000-gebieden

- Voor de Zeeuwse Natura 2000-gebieden geldt een aanvullende wettelijke bescherming. De Provincie werkt dit uiterlijk in 2013 uit door middel van afronding van de vijf provinciale beheerplannen Natura 2000 en bijbehorende handavingsplannen.

Minder overtredingen wet- en regelgeving natuur

- Bestaande EHS-natuurgebieden zijn in de periode 2012-2018 via handhaving beschermd.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Indicatoren:

Zeeuwse Natura 2000-gebieden

In de beheerplannen van de Zeeuwse Natura 2000-gebieden moeten ook de herstelmaatregelen in het kader van de PAS worden opgenomen. De PAS kent landelijk vertraging en wordt in de loop van 2014 vastgesteld, waarna de herstelmaatregelen duidelijk zijn. Daarna kunnen de beheerplannen inclusief de vastgestelde herstelmaatregelen in procedure.

Minder overtredingen wet- en regelgeving natuur

Met de Regionale uitvoeringsdienst (RUD) zijn afspraken gemaakt over handhaving in het algemeen, waaronder ook handhaving van de groene wetten.

080104 Bescherming en ontwikkeling landschap

Alle provinciale gebiedsprojecten besteden in de periode 2012-2018 aandacht aan verbetering van landschapskwaliteiten.

Indicatoren:

Bescherming landschappelijke waarden

- Alle gemeenten beschermen uiterlijk in 2016 de landschappelijke waarden van provinciaal belang conform de verordening ruimte.

Beheer en ontwikkeling landschappelijke waarden

- In 2013 is bekend welke alternatieve financieringsmogelijkheden er zijn voor behoud en ontwikkeling van landschapskwaliteiten in Zeeland.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Indicatoren:

Bescherming landschappelijke waarden

In bestemmingsplannen nemen gemeenten de landschappelijke waarden conform de verordening Ruimte op. Deze bestemmingsplannen worden gedurende de procedure aan de Provincie voorgelegd.

Beheer en ontwikkeling landschappelijke waarden

In december 2013 is het bestedingsplan Natuur en Vitaal Platteland 2014-2017 vastgesteld en een aanzet voor een programma Zeeuws Platteland 2.0. Verder zijn de contouren van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) duidelijk en is inmiddels, ambtelijk, een eerste Plan van Aanpak opgesteld voor het inregelen van het GLB in 2014 en verder. Het GLB zou mogelijkheden kunnen bieden voor financiering van behoud en ontwikkeling van landschapskwaliteiten.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Natuur en landschap	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	114.344	114.727	31.154	83.573
baten	-103.033	-96.236	-7.334	-88.902
resultaat voor bestemming	11.311	18.491	23.819	-5.328
toevoeging reserve	6.849	33.075	33.075	0
onttrekking reserve	0	-18.242	-23.018	4.776
resultaat na bestemming	18.160	33.323	33.875	-552

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 9

Economie

Inleiding

Economische ontwikkeling, groei en innovatie zijn in deze collegeperiode de centrale focus. De strategische ligging van Zeeland in het Deltagebied, omringd door de Randstad, de Brabantse stedenrij en de Vlaamse Ruit, biedt de regio interessante kansen voor de toekomst. We ontwikkelen een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor wonen, bedrijvigheid en recreatie.

Om de gewenste economische groei te realiseren wil het college dat het Zeeuwse bedrijfsleven de ruimte krijgt om te ondernemen en te groeien. De provinciale rol is dan vooral te omschrijven als stuwende kracht: stimuleren en faciliteren van economische ontwikkelingen en ondernemerschap, deze planologisch mogelijk maken (Omgevingsplan), deze promoten en bestaande onnodige en ongewenste belemmeringen in de regelgeving waar mogelijk wegnemen. Daarnaast zetten we in op een toekomstgerichte samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en de Zeeuwse overheden.

Economisch beleid is autonoom. Dit wil zeggen dat we op economisch terrein geen wettelijke taken hebben. De primaire focus van dit college op economische ontwikkeling, groei en innovatie past bij de provinciale kerntaak. Het provinciebestuur heeft de taak van regisseur van het regionaal ruimtelijk-economisch beleid inclusief cultuur en de gemeenten zijn verantwoordelijk voor het sociaal beleid inclusief voorzieningen.

Economie, waar gaan we naar toe?

De genoemde uitgangspunten tezamen met de focus LAND IN ZEE! geven richting aan de economische visie van de Provincie. We zijn een provincie waar het goed wonen, werken en recreëren is. Dit vereist een gezonde economie die werk biedt aan ieder die dat kan en wil. De Zeeuwse economie heeft van oudsher een aantal sterke sectoren (bijvoorbeeld de havens, industrie, recreatie, landbouw en visserij). Die bouwen we verder uit en versterken we. Hoe we dat gaan doen beschrijven we in de Economische Agenda 2013-2016 (EA).

Het beoogde maatschappelijke effect van het economisch beleid is:

Economische ontwikkeling, groei en innovatie.

Dit maatschappelijk effect realiseren we door:

Het gezamenlijk met medeoverheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen opstellen en uitvoeren van een ambitieuze Economische Agenda.

Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De Economische Agenda is een dynamisch document. De Economische Agenda geeft de gewenste richting aan en heeft oog en oor voor ontwikkelingen in de samenleving op alle niveaus. Van buiten naar binnen werken en van grof naar fijn werken.
- De Economische Agenda is extern én intern in samenspraak (integraal) opgesteld én wordt uitgevoerd door ondernemers, overheden, onderwijs- en kennisinstellingen én inhoudelijk deskundigen/specialisten op de verschillende disciplines.
- Belangrijk uitgangspunt is dat het economisch beleid vraag gestuurd is: de vraag/behoefte van het bedrijfsleven/de sector is leidend voor de keuze welke concrete ambities (businesscases) worden opgepakt. Het voorziet in een behoefte van het bedrijfsleven of biedt een oplossing voor een maatschappelijk probleem.
- De Economische Agenda verhoudt zich in belangrijke mate tot de doelstellingen van de hogere overheden: de Rijksoverheid en Europa. Het Rijk heeft gekozen zich te concentreren op de sectoren waar Nederland in kan excelleren, 'de Topsectoren', en zet met haar investeringen met name in op de gebieden waar verscheidene topsectoren samenkomen. Daaraan gerelateerd zijn in Zeeland de topsectoren Chemie, Logis-

tiek, Water, AgroFood en Energie nadrukkelijk aanwezig. Anderzijds – en minstens zo bepalend – zijn er de Europese doelstellingen uit de EU 2020 agenda. Europa zet in op een optimale mix van 'slim, groen en sociaal' om de concurrentiekracht in de lidstaten naar een hoger plan te brengen. Europa is meer dan alleen financieringsbron, het streeft inhoudelijke en thematische prioriteiten na op het gebied van innovatie en ondernemerschap die effect hebben op het regionale beleid. Andersom zijn regio's van wezenlijk belang voor het bereiken van de Europese doelen. De aanpak die thans in de Economische Agenda gekozen is, is in synergie hiermee, bijvoorbeeld door de focus op onderscheidende sterktes (smart specialisation strategie) en de businesscase-gerichte aanpak met daarin gekwantificeerde investeringsprioriteiten.

- De Economische Agenda kent beleidsmatige en uitvoerende componenten. In het beleidsmatig deel wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste economische thema's en sectoren voor Zeeland. Naast een beschrijving geven de beleidsmatige delen aan wat 'het onderhoud' omvat, namelijk, datgene wat nodig is om een thema of sector 'up to date' te houden, en wat de extra, specifieke ambitie is van een sector of thema. Centraal staan echter de uitvoerende delen met als zwaarte punt de 'businesscases'. Een businesscase is 'een samenhangend publiek-privaat arrangement' met een duidelijke focus, die de partijen gezamenlijk concretiseren met (deels van te voren benoemde) concrete projecten. In ieder geval: private partijen investeren minimaal 50% (in de middelen dan wel personele inbreng) over de gehele periode; wel kan die periode opgedeeld worden in fasen, waarbij het mogelijk is dat in de eerste fase de overheid 80% in de kosten bijdraagt en in de laatste fase 20%, via een glijdende schaal dus. De businesscases worden vanuit de verschillende sectoren vastgesteld.
- De Economische Agenda draagt bij aan een duurzame ontwikkeling van Zeeland door aan te sluiten op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. De Provincie Zeeland vertaalt dit in een lange termijn perspectief door te kiezen voor een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van economie, vestigingsklimaat en ruimtelijke kwaliteit.
- De Economische Agenda is een integraal plan dat richting en uitvoering geeft aan de ambities van het College op economisch terrein. De Economische Agenda omvat zowel het huidige economisch beleid als het arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid. Het opstellen van de Economische Agenda is gedeeltelijk synchroon gelopen met de voorbereiding van het Integraal Omgevingsplan 2012-2018, de nota Leefbaarheid, de voortgangsrapportage van het Provinciale Verkeer- en Vervoers Plan 2009-2015 en de herijking van het Uitvoeringsprogramma Energie en Klimaat (UPEK). Hierdoor zijn de verschillende beleidsambities van de Provincie Zeeland van het begin af aan zoveel mogelijk op elkaar afgestemd.

Wat willen we bereiken?

Het maatschappelijk effect van het economische beleid is lastig meetbaar (zoals ook geldt voor andere maatschappelijke effecten). De provinciale invloed op de regionale economie is dermate klein dat het effect op indicatoren, zoals werkgelegenheid klein is. De Zeeuwse economie is voor een groot deel afhankelijk van factoren die buiten de invloedssfeer van de Provincie Zeeland liggen, zoals de nationale en de wereldeconomie en de bereidheid van het bedrijfsleven om te investeren.

Op verzoek van PS hebben GS daarom in de tweede helft van 2013 een traject gestart om provinciebreed doelstellingen in nieuwe beleidsdocumenten beter SMART te formuleren. Inzet is mede om door middel van SMART-formuleren weg te blijven van doelstellingen waar de Provincie geen directe invloed op heeft.

In dit Jaarverslag wordt gerapporteerd over de in de Begroting 2013 vastgestelde doelstellingen en indicatoren (opgesteld in het jaar 2012) welke toen nog niet altijd SMART zijn geformuleerd. De hoofdindicatoren (werkgelegenheid, werkloosheid en toegevoegde waarde) worden in dit document vaak gebruikt om te bepalen of Provinciale doelstellingen zijn gehaald. Deze indicatoren zijn echter beter geschikt om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van de regionale economie. Vanaf de Begroting 2014 zijn de doelstellingen beter SMART geformuleerd en zijn de indicatoren beter te relateren aan de rol van de Provincie.

Werkgelegenheid:

De werkgelegenheid blijft gelijk in de beleidsperiode 2013-2016. Nulwaarde 2011: 173.230 banen. In 2013 zijn er in Zeeland 171.790 banen (bron: RIBIZ). Peildatum voor RIBIZ is 1 mei van desbetreffend jaar.

Werkloosheid:

Het aantal werklozen neem niet toe in de periode 2013-2016. Nulwaarde 2011: 7.793 werklozen. In 2013 zijn er in Zeeland 10.000 werklozen (bron: CBS Statline).

De toegevoegde waarde:

Blijft gelijk in de beleidsperiode 2013-2016. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meet jaarlijks de volumegroei. De volumemutatie van de toegevoegde waarde voor 2012 is -0,1% (bron: CBS Statline). Cijfers voor 2013 zijn nog niet beschikbaar.

Een uitgebreide rapportage van de in het kader van de Economische Agenda gerealiseerde resultaten in 2013 is te vinden in het Jaarplan 2014 van de Economische Agenda (vastgesteld door PS op 31 januari 2014).

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0901

Economische ontwikkeling, groei en innovatie

Wat hebben we bereikt?

Effect (0901)

Economische ontwikkeling, groei en innovatie.

Doelstellingen

090101 Innovatie en Informatie- en Communicatietechnologie (ICT)

Doel is het vergroten van het innovatievermogen van het Zeeuwse bedrijfsleven.

Indicator:

- Innovatievermogen is lastig te meten. De meest duidelijke indicator is het aantal bedrijven dat actief betrokken is bij innovatieprojecten. Deze bedrijven zijn namelijk bovengemiddeld bezig met groei en vernieuwing en dragen daardoor bij aan de hoofddoelstelling.

Nulwaarde 2011: 544 bedrijven

Voor 2013: minimaal 550 bedrijven zijn actief betrokken bij innovatieprojecten

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

In 2013 heeft Syntens naar eigen schatting 160 ondernemers begeleid in intensieve advies- en innovatietrajecten en heeft 350 ondernemers voorgelicht. Bij innovatieprojecten van Impuls zijn in 2013 naar eigen schatting 400 bedrijven betrokken geweest.

090102 Ondernemerschap/Midden en Kleinbedrijf (MKB)

Doel is het bevorderen van ondernemerschap, er ontstaat meer economische bedrijvigheid, met name in de Zeeuwse speerpuntsectoren. Starters zijn vaak bovengemiddeld vernieuwend bezig en dragen daardoor meer dan gemiddeld bij aan groei en werkgelegenheid. Het aantal starters is een benadering voor het "ondernemerschapsgehalte" in de provincie.

Indicator:

- Nulwaarde 2011: 2267 starters (bron Kamer van Koophandel (KvK))
- Voor 2013: minimaal 2000 starters in Zeeland.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

In 2013 zijn 3.000 bedrijven in Zeeland gestart (bron: Kamer van Koophandel).

090103 Arbeidsmarkt

Doel is in Zeeland is een goed functionerende arbeidsmarkt (aansluiting vraag-aanbod), er zijn voldoende gekwalificeerde krachten om de groei van de Zeeuwse economische sectoren te ondersteunen. Dit is een voorwaarde voor economische groei. Onderdeel van iedere businesscase is een 'Human Capital Paragraaf' waarin wordt aangegeven hoeveel arbeidskrachten met welke kwalificaties nodig zijn om de doelstelling van de businesscase te realiseren. Op basis hiervan wordt een plan van aanpak opgesteld om daadwerkelijk tot het beoogde aantal gekwalificeerde krachten te komen.

Indicator:

- Nulwaarde 2012: nog te bepalen per businesscase conform plan van aanpak gereed eerste kwartaal 2013
- Voor 2013: nog te bepalen per businesscase conform plan van aanpak gereed eerste kwartaal 2013.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk**Stand van zaken:**

In de praktijk is gebleken dat het te prematuur is om per businesscase te kunnen aangeven wat de (toekomstige) behoefte aan gekwalificeerde arbeidskrachten is (de businesscases zijn nieuwe economische kansen die in gezamenlijkheid worden opgepakt, zicht op omvang van de vraag naar arbeidskrachten is er in dit stadium nog niet). In 2013 is het Strategisch Arbeidsmarktoverleg gestart. Dit gremium gebruikt een Arbeidsmarktmonitor om in beeld te krijgen hoeveel arbeidskrachten met welke kwalificaties nodig zijn voor de verschillende Zeeuwse economische sectoren. Voor de monitor is in 2013 opdracht gegeven. De Arbeidsmarktmonitor wordt begin 2014 opgeleverd. Op basis van de Zeeuwse arbeidsmarktmonitor wordt per Zeeuwse economische sector de vraag naar- en het aanbod van gekwalificeerde arbeidskrachten in beeld gebracht. Op basis van deze informatie kan een plan van aanpak opgesteld worden om genoemde doelstelling te realiseren en te voorzien in voldoende arbeidskrachten voor de (toekomstige) vraag van het bedrijfsleven.

090104 Promotie en acquisitie

Doel is Zeeland op de beste wijze onder de aandacht brengen van potentiële investeerders en bezoekers; investeerders zijn bereid om zich in Zeeland te vestigen. Meer nieuwvestigers betekent meer werkgelegenheid en vernieuwing in de economie. Het aantal nieuwe bedrijven is dan ook een heldere indicator.

Indicator:

- Nulwaarde 2011: 11 nieuwe bedrijven (bron: Impuls Zeeland)
- Voor 2013: minimaal elf nieuwe bedrijven

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja**Stand van zaken:**

Door inspanningen van Economische Impuls Zeeland hebben 15 nieuwe bedrijven zich in Zeeland gevestigd.

090105 Fysieke ruimte

Doel: het ruimtelijk optimaal faciliteren van economische ontwikkeling zonder dat dit ten koste gaat van het leefklimaat. Hierdoor wordt het voor bedrijven en hun werknemers aantrekkelijk zich hier te vestigen. Bedrijven kunnen makkelijk passende ruimte vinden. Het gaat dan zowel om fysieke ruimte als om milieuruimte. In het provinciale Omgevingsplan worden de kaders voor ruimtelijke ontwikkeling beschreven. In de Economische Agenda verwijzen we voor deze onderwerpen dan ook naar dit document. Zie hiervoor ook programma 6, doelstelling 060101 Duurzame ruimtelijke-economische ontwikkeling.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Op de Zeeuwse bedrijventerreinen is in de komende 10 jaar voldoende aanbod om te voldoen aan de vraag. Voor de zeehaventerreinen van Zeeland Seaports (ZSP) geldt dat er eind 2013 tussen de 290 en 320 hectare vrij uitgeefbaar bedrijventerrein beschikbaar is, exclusief glastuinbouw (dit betreft een voorlopige inschatting/berekening van ZSP).

In 2013 is van het nog resterende Noordanusbudget ongeveer €1,6 miljoen toegekend aan herstructureringsprojecten. Het resultaat is dat er in 2013 een start is gemaakt met het opknappen en revitaliseren van zo'n 40 hectare verouderd bedrijventerrein. Hiermee komt de totale teller aan terrein dat in herstructurering is genomen op ongeveer 110 hectare.

090106 Zeeuwse economische sectoren

De economische thema's zoals hierboven benoemd vinden hun uitwerking in de economische sectoren. We zetten in op de sterke Zeeuwse sectoren, omdat zij het meest kunnen bijdragen aan het beoogde maatschappelijk effect. We onderscheiden de onderstaande sectoren. Zoals boven gesteld zoeken we naar ambitieuze plannen, de businesscase. Dit is dan ook de voornaamste doelstelling binnen elke sector.

Algemeen: de businesscases worden op dit moment vormgegeven. In het eerste kwartaal van 2013 worden ze met indicatoren SMART gemaakt. Om een indruk te geven van de omvang van de sector en de relatie tot de hoofdindicatoren geven we de werkgelegenheidscijfers weer. Conform het maatschappelijk effect streven we naar stabiliteit in de beleidsperiode.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

1. HAVENS EN INDUSTRIE (BIOBASED, MAINTENANCE EN LOGISTIEK).

De laatste jaren worden Biobased Economy, Maintenance (onderhoud en revisie van installaties) en logistiek steeds belangrijker voor de Zeeuwse havens en industrie. Doel van het economisch beleid is om deze ontwikkeling te versterken.

Kengetallen Havens en Logistiek	2012	2013
Werkgelegenheid Industrie	23.297	22.433
Werkgelegenheid Transport en Logistiek	10.448	10.291
Werkgelegenheid Handel en Maintenance	30.204	29.518

Bron: RIBIZ (KvK sectorindeling, cijfers voor heel Zeeland)

De overslag in de havens van Zeeland Seaports is in de eerste helft van 2013 met 1,8% gegroeid ten opzichte van de eerste helft van 2012 (bron: Zeeland Seaports).

Businesscases

Doel: realiseren van een extra economische ontwikkeling binnen de Zeeuwse havens en industrie.

Indicator:

- Eén businesscase havens en logistiek, Plan van aanpak gereed eerste kwartaal 2013.
- Eén businesscase Biobased Economy. Plan van aanpak gereed eerste kwartaal 2013.

Stand van zaken:

De businesscases 'Biobased Economy' (met een meerjarenstrategie) en 'Containerisatie' (medio 2013) zijn opgesteld.

In het kader van de businesscase 'Biobased Economy' is onder andere ingezet op het telen en verwaarden* van groene grondstoffen van de akkerbouw (zoals het project 'Biobased Bouwen', een demonstratieproject van R&B Wonen waarbij een huurwoning wordt gerenoveerd met biobased materialen) en van algen en wieren (zoals het project 'Zeewierproductie voor eiwitten en chemie' van Arkema BV en het Waterzuiveringsproject van Yara waarbij industrieel proceswater wordt gezuiverd door middel van algenkweek in een open bassin).

*Verwaarden betekent in deze context 'tot economische waarde maken' (onder andere door waardevolle stoffen eruit te destilleren of te gebruiken als grondstof in een ander proces).

In 2013 werd verder invulling gegeven aan het verhogen van ons aandeel van containervervoer in Zeeland. De businesscase containerisatie is gestart. Inmiddels heeft de businesscase ertoe geleid dat de Provincie, ZSP en EIZ (Economische Impuls Zeeland) hun samenwerking hebben geïntensiveerd. Gezien de huidige marktontwikkelingen (ambitieuze prognoses tweede maasvlakte, de crises) is het realiseren van een 'grote' containerterminal op korte termijn niet haalbaar. We zetten al enkele jaren in op de strategie om door stapsgewijs 'kleinere' terminals in te richten uiteindelijk een grote containerterminal te realiseren. Daarover zijn besprekingen gevoerd met bedrijven, zowel binnen als buiten de haven. Met rederijen en potentiële exploitanten van containerterminals zijn gesprekken gevoerd. Daar waar mogelijk heeft de Provincie ZSP ondersteund en zal zij ook in de toekomst ook een faciliterende en ondersteunende rol blijven vervullen.

2. ENERGIE

Doel: de economische ambities ten aanzien van de sector Energie worden opgenomen in een aparte provinciale beleidsnotitie.

In juni 2013 hebben Provinciale Staten de energienota Energie als stuwende kracht goedgekeurd; daarmee is de nota een onderdeel geworden van de Economische Agenda met een eigen businesscase Energie.

Kengetallen Energie	2012	2013
Werkgelegenheid	2.727	2.690

Bron: RIBIZ (sectorindeling Topsectoren)

Stand van zaken:

In het Energieakkoord is afgesproken dat de kolencentrale van EPZ gaat sluiten, waardoor de ombouw naar 100 % biomassa op losse schroeven is komen te staan.

De voorbereiding van een eerste koppeling van industriële restwarmte tussen Zeeland Refinery, Martens en Covra is in een afrondende fase.

Er is opdracht gegeven voor onderzoek naar innovatieve technieken voor wind op zee.

Met een onderzoek naar energiezuinige nieuwbouw van het ADRZ ziekenhuis is pas op de plaats gemaakt in verband met onzekerheid over de nieuwbouw. Er is een menukaart voor de nieuwbouw van de mariniers-kazerne opgesteld waarop de verschillende lokale energievoorzieningsmogelijkheden zijn aangegeven.

3. ZORG

Doel: economische kansen zorgsector ten aanzien van toegevoegde waarde en werkgelegenheid optimaal te gaan benutten door betere samenwerking tussen de zorgsector en marktpartijen en sectoroverstijgende samenwerking.

Kengetallen Zorg	2012	2013
Werkgelegenheid	36.835	36.098

Bron: RIBIZ (eigen sectorindeling)

Businesscases

Doel: realiseren van een extra economische ontwikkeling van de Zeeuwse zorgsector (zorgeconomie).

Indicator:

- Eén businesscase, Plan van aanpak gereed in eerste kwartaal 2013.

Stand van zaken:

In 2013 is de businesscase Zeeland Care uitgevoerd en afgesloten. Resultaat is een stijging van het percentage niet-Zeeuwen dat er voor kiest een recreatief verblijf in Zeeland te combineren met een medische behandeling.

4. WATER

Doel: als onderdeel van de Businesscase Energie promoten van Zeeland als proeftuin en etalage, inclusief deel-businesscases.

Kengetallen Water (Water- en Deltatechnologie)	2012	2013
Werkgelegenheid	1.381	1.256

Bron: RIBIZ (sectorindeling Topsectoren)

Stand van zaken:

Binnen de businesscase Energie wordt gewerkt aan het Interreg project Pro-Tide, Tidal Testing Centre Grevelingendam (TTC-G), en Getijdecentrale Brouwersdam, waarvoor een eerste marktconsultatie is uitgevoerd. Verder wordt er gewerkt aan een demonstratie van innovatieve technieken voor getijdenenergie: plaatsing van twee innovatieve getijdecentrales in de Oosterschelde stormvloedkering, inventarisatie van beschikbare en geschikte technieken bij laag verval getij en het inbouwen van een getijdeturbine bij het project Waterdunen.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Economie	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	8.049	11.142	10.817	325
baten	-81	-1.002	-914	-88
resultaat voor bestemming	7.968	10.140	9.903	237
toevoeging reserve	500	500	500	0
onttrekking reserve	-250	-483	-483	0
resultaat na bestemming	8.217	10.157	9.920	237

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 10

Toerisme en recreatie

Inleiding

De algemene inleiding op het programma vanuit de Economische Agenda (EA) staat in programma 9 Economie.

Voor de realisatie van de zes thema's (doelstellingen) van de EA wordt in dit programma de businesscase 'Recreatie en toerisme' behandeld als een van de businesscases zoals beschreven bij doelstelling 090106.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1001

Economische ontwikkeling, groei en innovatie

Wat hebben we bereikt?

Effect (1001)

Economische ontwikkeling, groei en innovatie.

Doelstellingen

100101 Zeeuwse economische sectoren: Recreatie en Toerisme

De algemene toelichting op de businesscases Zeeuwse economische sectoren staat in programma 9 Economie bij doelstelling 090106 beschreven.

6. RECREATIE EN TOERISME

Doel: Vergroten van economisch toegevoegde waarde en werkgelegenheid door middel van kwaliteitsverbetering van de sector.

Kengetallen Recreatie en Toerisme	2012	2013
Werkgelegenheid	14.289	14.118

Bron: RIBIZ (eigen sectorindeling)

Businesscases

Doel: realiseren van een extra economische ontwikkeling in de Zeeuwse recreatiesector.

Indicator:

- Twee businesscases, Plannen van aanpak gereed eerste kwartaal 2013.

Zie hiervoor programma 6, doelstelling 060101 Duurzame ruimtelijke-economische ontwikkeling

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De businesscases Recreatieve Infrastructuur en Hotspot Breskens zijn in 2013 opgestart.

In het kader van de businesscase Recreatieve Infrastructuur is gewerkt aan recreatieve routenetwerken: ruiterroutenetwerk op Noord-Beveland, toekomstvisie duurzaam pontjesnetwerk, herziening fietsknooppuntstelsel Zeeland en afronding Wandelnetwerk. Verder is het Zeeuws informatie- en distributiestelsel ontwikkeld (hiermee kan recreatieondernemer de informatie vanuit een Zeeuwse database effectief inzetten voor zowel eigen doeleinden als voor het beter informeren van zijn gasten) en het projectplan Zeelandpas (digitale kortingspas voor toeristen) afgerond, zodat dit m.i.v. seizoen 2014 operationeel kan worden in 4 regio's. De businesscases zijn eind 2013 afgesloten, niet vanwege de projecten, maar vanwege de aard van de projecten (geen businesscase) onder de reguliere toeristische projecten geplaatst en krijgen daar hun vervolg. Het knelpunt van internet op recreatiebedrijven is overgeheveld naar de Digitale Agenda, waar het cross-sectoraal aangevlogen kan worden om zo te komen tot sluitende cases/oplossingen.

In het kader van de businesscase Hotspot Breskens is gewerkt aan het verkennen van de mogelijkheden voor jachthavenuitbreiding en zijn plannen ontwikkeld voor de inrichting van het havengebied met o.a. een Visserijattractie en een Zeezeilcentrum. Er is een start gemaakt met een onderzoek naar een recreatief interessante kustverbinding tussen Vlaanderen (Knokke) en Zeeland (Breskens).

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Toerisme en recreatie	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	8.168	8.196	2.876	5.320
baten	-5.740	-5.917	-564	-5.353
resultaat voor bestemming	2.428	2.279	2.312	-33
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	-72	0	0	0
resultaat na bestemming	2.356	2.279	2.312	-33

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 11

Landbouw en visserij

Inleiding

De algemene inleiding op het programma vanuit de Economische Agenda (EA) staat in programma 9 Economie. Voor de realisatie van de zes thema's (doelstellingen) en van de EA worden in dit programma de businesscases 'Foodport, Agro nieuwe teelten en technieken en Aquafood' behandeld als een van de businesscases zoals beschreven bij doelstelling 090106.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1101

Economische ontwikkeling, groei en innovatie

Wat hebben we bereikt?

Effect (1101)

Economische ontwikkeling, groei en innovatie.

Doelstellingen

110101 Zeeuwse economische sectoren: Landbouw

De algemene toelichting op de businesscases Zeeuwse economische sectoren staat in programma 9 Economie bij doelstelling 090106 beschreven.

6. AGRO & FOOD, LANDBOUW

Doel: De landbouw en food sector doorloopt de transitie van traditioneel naar innovatief en ontwikkelt zich als een gezonde economische sector met een hogere toegevoegde waarde.

Kengetallen Agro, Food en Landbouw	2012	2013
Werkgelegenheid	14.955	15.063

Bron: RIBIZ (eigen sectorindeling)

Businesscases

Doel: realiseren van een extra economische ontwikkeling binnen de agro & food sector.

Indicator:

- Twee businesscases, Plannen van aanpak gereed eerste kwartaal 2013.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De businesscases Foodport Zeeland en Nieuwe teelten en technieken in de landbouw zijn gestart in 2013. Binnen de businesscase Foodport Zeeland is in 2013 ingezet op het verbeteren van de aansluiting tussen school en bedrijf (de Foodport Academy is opgericht) en het versterken van de samenwerking tussen primaire producenten en verwerkings- en handelsbedrijven in de food-sector (projecten Oesterambacht

(samenwerken op innovatiegebied tussen oesterproducenten) en Boerenambacht (ketensamenwerking tussen biologische boeren). In het kader van de businesscase Nieuwe teelten en technieken is ingezet op de onderwerpen toepassing van GPS in de landbouw (project High Sensing in de akkerbouw, een verzamelproject waarin een aantal nieuwe technieken beproefd worden) en de teelt van nieuwe hoogrenderende gewassen (projecten Biobased Innovations Garden, waarin rondom proefboerderij Rusthoeve een proeftuin wordt aangelegd waarin op termijn een honderdtal gewassen op zijn economische merites zal worden beoordeeld).

110102 Zeeuwse economische sectoren: Visserij

6. SEAFOOD, VISSERIJ EN AQUACULTUUR

Doel: de aquafood sector doorloopt de transitie van traditioneel naar innovatief en ontwikkelt zich als een gezonde economische sector met een hogere toegevoegde waarde.

Kengetallen Seafood, Visserij en Aquacultuur	2012	2013
Werkgelegenheid	2000	2.071

Bron: RIBIZ (eigen sectorindeling)

Businesscases

Doel: realiseren van een extra economische ontwikkeling binnen de aquafood sector.

Indicator:

Eén businesscase, Plan van aanpak gereed eerste kwartaal 2013.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De businesscase 'Ontwikkeling binnendijkse aquacultuur' is in 2013 gestart. Door de start van nieuwe initiatieven op het gebied van zeewierteelt (project ZEEWAAR in de Jacobahaven te Kamperland), zagerteelt (nieuwe vestiging Delta Farms te Colijnsplaat) en kreeftenkweek (binnendijkse kreeftenkweek Bruinisse) heeft de sector binnendijkse aquacultuur een nieuwe impuls gekregen. Aan de realisatie van het Kustlaboratorium wordt momenteel gewerkt.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma	Begroting	Begroting na	Rekening	Vershil
Landbouw en visserij	oorspronkelijk	wijziging		
lasten	1.389	1.375	1.398	-23
baten	0	0	-1	1
resultaat voor bestemming	1.389	1.375	1.398	-23
toevoeging reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.389	1.375	1.398	-23

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 12

Onderwijs

Inleiding

De algemene inleiding op het programma vanuit de Economische Agenda (EA) staat in programma 9 Economie. Voor de realisatie van de zes thema's (doelstellingen) van de EA wordt in dit programma het thema als doelstelling 'Onderwijs' behandeld.

Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1201

Economische ontwikkeling, groei en innovatie

Wat hebben we bereikt?

Effect

Economische ontwikkeling, groei en innovatie.

Doelstellingen

120101 Onderwijs

Doel: in Zeeland is kwalitatief goed en betaalbaar onderwijs; het Zeeuwse onderwijsaanbod ondersteunt de groei van de Zeeuwse economische sectoren. Onderwijs is een voorwaarde voor een goed opgeleide beroepsbevolking en daarmee voor groei en innovatie.

Onderdeel van elke businesscase is een 'Human Capital Paragraaf' waarin wordt aangegeven welke kwalificaties nodig zijn om de doelstelling van de businesscase te realiseren. Op basis hiervan wordt, in samenwerking met het (Zeeuwse) onderwijs, een scholings- en trainingsplan opgesteld om daadwerkelijk tot het beoogde aantal gekwalificeerde krachten te komen.

Indicator:

- In elke businesscase is een 'human capital paragraaf' opgenomen met daarin een scholings- en trainingsplan voor nieuwe en binnen de sector reeds werkzame arbeidskrachten.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Een overzicht van de stand van zaken per businesscase:

- Biobased Economy: Vanuit het Center of Expertise Biobased Economy worden momenteel bedrijven bezocht met het doel de vraag van het bedrijfsleven voor het onderwijs/onderzoek goed in beeld te krijgen.
- Foodport Zeeland, Nieuwe Teelten, Ontwikkeling Binnendijkse Aquacultuur: Vanuit Zeeland sluiten wij aan bij het landelijk programmacentrum voor Innovatief Vakmanschap Agro&Food. Edudelta, als belangrijk onderwijsinstituut voor deze businesscases, werkt reeds vaak samen met bedrijven; opdrachten en onderzoeksvragen worden opgepakt door studenten en binnen het onderwijs; zo nodig wordt samenwerking gezocht met het hoger onderwijs.

- Containerisatie: HC Paragraaf wordt ontwikkeld in samenwerking met Expertise Centrum Logistiek Zeeland en het Kennis Distributiecentrum (eind 2013 gereed).
- Zeeland Care, Recreatieve infrastructuur, Leisure Hotspots, Energie: voor deze businesscases is vooralsnog geen concrete behoefte aan HC Paragraaf.

Aanvullend wordt een Arbeidsmarktmonitor ontwikkeld (zie programma 9, onderdeel Arbeidsmarkt) om in beeld te krijgen hoeveel arbeidskrachten met welke kwalificaties nodig zijn voor de verschillende economische sectoren en businesscases.

Overigens is op initiatief van het MKB en de Kenniscentra eind 2013 een plan opgesteld om bij Zeeuwse MKB-bedrijven binnen de sectoren Techniek, Agrofood en Transport en Logistiek in twee jaar:

- ten minste 25 bedrijven persoonlijk advies 'op maat van het bedrijf' te geven over de wijze waarop verdere ontwikkeling van de leercultuur binnen het bedrijf gestalte kan krijgen, met name door te investeren in 'leren op de werkplek';
- ten minste 135 medewerkers een ontwikkeltraject te laten volgen.

Naar verwachting wordt dit plan in 2014 in uitvoering genomen.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Onderwijs	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	1.550	1.369	1.275	94
baten	-26	-590	-541	-49
resultaat voor bestemming	1.524	778	735	43
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	-50	0	0	0
resultaat na bestemming	1.474	778	735	43

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Programma 13

Mobiliteit

Inleiding

Mobiliteit hoort bij de samenleving. Mensen verplaatsen zich om uiteenlopende redenen en op verschillende manieren. De kwaliteit van de vervoersmogelijkheden en van de beschikbare verbindingen is dan ook van groot belang voor de Zeeuwse economie en voor de maatschappelijke participatie.

Mobiliteit heeft echter ook een keerzijde. Met name de groei van het verkeer over de weg veroorzaakt problemen: files, waardoor steden en bedrijventerreinen minder goed bereikbaar zijn, uitstoot van schadelijke uitlaatgassen, versnippering van natuur en landschap door de aanleg van infrastructuur en een nog steeds te hoog aantal verkeersongevallen, te vaak met dodelijke afloop. Als wegbeheerder en als mobiliteitsregisseur probeert de Provincie zo goed mogelijk om te gaan met dit spanningsveld.

Het programma Mobiliteit richt zich op uitvoering van het provinciale mobiliteitsbeleid en het kwaliteitsbeleid voor de provinciale (vaar)wegen. Dit gebeurt op basis van het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Zeeland (PVVP) en aan de hand van landelijk geformuleerd beleid.

In het voorjaar van 2011 is het nieuwe collegeprogramma Stuwende Krachten vastgesteld. Een goede infrastructuur en een goede bereikbaarheid acht het college van groot belang. Daarnaast wil het college investeren in het onderhoud van wegen.

Eind 2012 is de voortgangsrapportage PVVP in Provinciale Staten vastgesteld. Daarbij stellen we wijzigingen in de uitvoering voor, waarbij het PVVP als afwegings- en integratiekader wordt versterkt door naast de sectorale aanpak in te zetten op netwerken, gebiedsprofielen en gedrag.

De provinciale planstructuur op het gebied van verkeer en vervoer bestaat uit twee hoofdonderdelen, namelijk een beleidskader (PVVP) en een sectorale uitwerking daarvan in beleidsplannen: Wegencategoriseringsplan, Actieplan Fiets, Beleidsplan Openbaar Vervoer, Beleidsplan Goederenvervoer en Beleidsplan Verkeersveiligheid. Het Beleidsplan Goederenvervoer 2012-2018 en het Beleidsplan Verkeersveiligheid 2010-2020 zijn nieuw en op basis daarvan zijn de doelstellingen en indicatoren in de begroting gewijzigd. In 2013 heeft ook de herijking van het Actieplan Fiets plaatsgevonden, maar daarbij is de doelstelling niet aangepast. Voor het Openbaar Vervoer is in 2013 een nieuw Beleidsplan Openbaar Vervoer vastgesteld, maar de concrete toepassing van de doelstellingen is pas van belang voor de volgende concessieperiode (met ingang van 2015).

Wat willen we bereiken?

De uitvoering van het PVVP en de sectornota's gebeurt langs drie verschillende lijnen:

1. Actieprogramma PVVP Zeeland
2. Werkplan Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ)
3. Integraal Beheerplan Provinciale Infrastructuur

1. Actieprogramma PVVP Zeeland

De uitvoering van het provinciale mobiliteitsbeleid vloeit voort uit het PVVP en de beleidsplannen; in de meeste gevallen via meerjarenprogramma's die aan deze beleidsplannen zijn gekoppeld. Het Actieprogramma PVVP Zeeland geeft jaarlijks een totaaloverzicht van deze eigen provinciale activiteiten, met een onderscheid tussen meer beleidsmatige acties en infrastructurele projecten.

Voor de infrastructurele projecten mondt dit uit in een Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland 2013 - 2017 (MIZ).

1.1 Autobereikbaarheid

Het provinciale bereikbaarheidsbeleid is gericht op een vlotte en veilige doorstroming van het (vracht)verkeer op het hoofdwegennet. Knelpunten die deze doorstroming in de weg staan, worden opgelost. Bijzondere aandacht is er ook voor de bereikbaarheid van Zeeland voor verkeer van buiten de provincie en de provincie uit vanwege eventuele (toekomstige) bereikbaarheidsknelpunten die zich daar kunnen voordoen.

Voorbeelden zijn de A4 bij Bergen op Zoom, de N59 richting Hellegatsplein en de aansluiting van de Tractaatweg op het Vlaamse hoofdwegennet. Uitgangspunt is en blijft dat de reistijd gelijk is aan de zogeheten "free flow"-reistijd (reistijd bij vrije doorstroming).

1.2 Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer in Zeeland heeft vooral een functie voor de zogeheten 'basismobiliteit', voor mensen die niet over een auto of een ander vervoersalternatief beschikken. Daarvoor is nodig een kwalitatief goed OV-netwerk dat vraaggericht is ontwikkeld in afstemming met belangenorganisaties, gemeenten, instellingen en OV-aanbieders. Experimenten die hieraan bijdragen worden ondersteund. Blijvende aandacht is er voor het handhaven van de betrouwbaarheid van de fast ferry-verbinding tussen Vlissingen en Breskens.

In juni 2013 is het nieuwe beleidsplan Openbaar Vervoer door Provinciale Staten vastgesteld op basis waarvan de aanbesteding van de nieuwe busconcessie in de tweede helft van 2013 is gestart.

1.3 Fiets

Na een periode van intensieve inzet op de positie van de fiets als recreatief vervoermiddel in Zeeland – zoals het Jaar van de Fiets in 2010 – is in 2012 als kroon op het werk de titel van fietsprovincie behaald. De markt is nu rijp om het stokje over te nemen, dit getuige de vele initiatieven die er zijn in de recreatiebranche en de fiets-gerelateerde bedrijven alsmede bij verschillende belangenbehartigers en maatschappelijke organisaties. De rol van de Provincie als stimulator en initiator heeft zijn werk gedaan; dit sluit aan bij de in 2012 gevoerde kerntakendiscussie. In 2013 hebben Provinciale Staten besloten om het Actieplan Fiets 2005-2015 voor de periode tot 2015 op een lager ambitieniveau voort te zetten. Er zal nog gewerkt worden aan de herziening van het Fietsknooppuntensysteem, het opschalen van de fietsrouteplanner, het afronden van Bike Friendly Cities (samen met Middelburg), het voortzetten van de helmcampagne en het inrichten van pleiter- en carpoolplaatsen.

1.4 Goederenvervoer

Met het nieuwe beleidsplan goederenvervoer willen we werken aan 'Het leveren van een belangrijke bijdrage aan de realisatie van een duurzaam goederenvervoernetwerk in Zeeland, en daarbij de randvoorwaarden scheppen voor de verdere versterking van de Zeeuwse economie met inachtneming van de kwaliteit van het milieu en landschap'. Het goederenvervoerbeleid geeft daarbij invulling aan drie elementen:

- Met het (infrastructurele) goederenvervoernetwerk efficiënte goederenstromen mogelijk maken;
- Het versterken van het economische vestigingsklimaat en
- Het beperken van negatieve effecten van goederenvervoer voor mens en milieu.

Vanuit de Zeeuwse kwaliteiten en kansen om toegevoegde waarde te creëren, richten we ons op het versterken van drie ontwikkelingen:

1. Verbinden en Verknopen: wij vinden de ontwikkeling van de zeehavens, de Kanaalzone en het Sloegebied van belang; voor die ontwikkeling vormen de verbindingen van en naar de zeehavens de belangrijkste voorwaarde. Daarnaast biedt het verknopen van de waterassen Rotterdam-Parijs en Antwerpen-Londen kansen.
2. Profileren en Samenwerken: wij staan voor het benutten van de eigen sterktes van bovengenoemde combinatie van zee- en binnenvaart, de waardetoevoegende combinatie in de havens van havenoverslag, industrie en logistieke bedrijvigheid en de agrologistieke stromen die verband houden met Foodport Zeeland.
3. Versterken en Verduurzamen: wij zien Zeeland als een gebied waar we logistieke ontwikkelingen en innovaties in de praktijk kunnen toepassen, waarbij betrokken partijen elkaar makkelijker kunnen versterken en door efficiënte logistiek de duurzaamheid toeneemt.

2. Verkeersveiligheid

Het verbeteren van de verkeersveiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle partners in Zeeland. Het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid (ROVZ) stimuleert, coördineert en initieert deze samenwerking. In de praktijk krijgt de samenwerking vooral gestalte bij het uitvoeren van de programma's uit het

werkplan van het ROVZ en bij de programma's die elke partner gaat opstellen.

In het PVVP 2009-2015 is de Zeeuwse ambitie: 'Op weg naar nul vermijdbare ernstige verkeersslachtoffers' opgenomen, aangevuld met: 'in 2020 is Zeeland de meest verkeersveilige provincie'.

Vermijdbaar zijn die ongevallen waarvan wij met een grote mate van waarschijnlijkheid weten wat er aan gedaan moet worden om ze te voorkomen, aangevuld met een positieve maatschappelijke baten/kosten verhouding.

Het Provinciaal Overleg Verkeer en Vervoer (POVV) en het ROVZ Plenair zijn de bestuurlijke kaders waarbinnen de programma's worden besproken en goedgekeurd. In het POVV participeren de wegbeheerders; in het ROVZ participeren naast de wegbeheerders ook de Politie Zeeland, het Openbaar Ministerie en diverse verkeersorganisaties. Voor de infrastructuur ligt het primaat bij het POVV; voor gedragsbeïnvloeding en handhaving bij het ROVZ.

In het op 26 april 2012 door 28 Zeeuwse organisaties, waaronder de Provincie, ondertekende afspraken-document 'Op weg naar 0 vermijdbare ernstige verkeersslachtoffers' is de basis gelegd voor de uitvoeringsprogramma's van alle Zeeuwse partnerorganisaties. De komende jaren staan de uitvoering van de voor de Provincie geldende afspraken en de monitoring van alle afspraken centraal.

2.1. Werkplan en monitorplan

De uitvoering van het Beleidsplan Verkeersveiligheid Zeeland 2011-2020 wordt jaarlijks vertaald in een werkplan en loopt via vier programma's: Duurzaam Veilige Infrastructuur (opvolger van Verkeersveiligheid op Maat), Verkeerseducatie en Voorlichting, Sensibilisering en Verkeershandhaving. Bij deze programma's gaat het om de beïnvloeding van onbedoeld en bedoeld onveilig verkeersgedrag. Kernbegrippen zijn doelmatigheid, effectiviteit, efficiëntie van maatregelen, integrale samenwerking met partners in de regio en een integrale benadering van infrastructuur en gedragsbeïnvloeding. Naast deze inhoudelijke programma's is er het programma Organisatie, dat zich bezig houdt met het opstellen van jaarlijkse werkplannen, vernieuwing, draagvlak voor het Zeeuwse verkeersveiligheidsbeleid en kennismanagement. Jaarlijkse monitorrapportages geven uitsluitsel over de uitvoering en effecten van werkplanactiviteiten.

3. Integraal beheerplan provinciale infrastructuur

In haar rol als wegbeheerder is de Provincie belast met het aanbieden, beheren en onderhouden van een functioneel (vaar)wegennet dat goed ingepast is in de omgeving. Beleidsthema's daarbij zijn: veiligheid, bereikbaarheid, comfort, aanzien, leefbaarheid en milieu. Hieraan geven we invulling door onder meer het kwaliteitsbeleid infrastructuur. Op het gebied van de uitvoering van beheer en onderhoud met name op de beheerstaken 'groen' en 'klein onderhoud' wordt waar mogelijk de samenwerking gezocht met andere overheden.

Voor de onderdelen waarop de inschatting was dat samenwerking met andere wegbeheerders een meerwaarde kon bieden, is actief deze samenwerking gezocht. Voorbeelden hiervan zijn de gezamenlijke aanbesteding van het calamiteitenbestek met het waterschap, het gezamenlijk benaderen van verkeersmanagement met Rijkswaterstaat en het waterschap en het afstemmen van het slootonderhoud met het waterschap.

3.1 Kwaliteitsbeleid infrastructuur

Het kwaliteitsbeleid voor de (vaar)wegen onderscheidt de thema's bereikbaarheid, veiligheid, comfort, leefbaarheid, aanzien en milieu. Voor elk beleidsthema is een kwaliteitsniveau vastgesteld door Provinciale Staten. Er zijn positieve afwijkingen op het gebied van gladheidbestrijding en groenvoorzieningen (droge infra) en de positieve afwijking voor veiligheid en bereikbaarheid (natte infra). Het Beheerplan fungeert als vertaling van de gewenste kwaliteitsniveaus naar de daaraan te koppelen doelstellingen en de uit te voeren onderhoudsmaatregelen. Aan de hand daarvan kan een berekening worden uitgevoerd naar de kosten die ermee gemoeid zijn om het gewenste kwaliteitsniveau in stand te houden.

Eind 2010 is het Beheerplan met de daarin opgenomen bezuinigingstaakstelling vastgesteld. De voor het kwaliteitsniveau meest ingrijpende bezuinigingsmaatregelen zijn het beperken van het ecologisch bermbeheer en het up-to-date houden van primair de asmarkeringen van de wegen (kantmarkering geldt als sluitpost). Door verdergaande bezuinigingen en reorganisatie zijn de beschikbare middelen en menskracht met name gebruikt voor het in stand houden van de bestaande infrastructuur. Het opstellen van het monitoringsprogramma wordt gekoppeld aan de herziening van het kwaliteitsbeleid, gepland in 2014.

Een specifiek aandachtspunt hier is dat (ook) bij het Rijk het beheer en onderhoud aan bezuinigingen onder-

hevig zijn. We worden daardoor geconfronteerd met verzoeken om – vanuit regionaal belang – mee te doen met financiering van zaken die tot nu toe door Rijkswaterstaat werden bekostigd. Een voorbeeld uit 2013 is het verzoek van Rijkswaterstaat om enkele DRIPS (informatiedisplays) langs de N256 voor het stormwarschuwingssysteem van de Oosterscheldekering over te nemen.

3.2 Gladheidbestrijding

Op 15 december 2011 hebben veertien wegbeheerders een overeenkomst gesloten over samenwerking op het gebied van de gladheidbestrijding. Het doel van deze overeenkomst is om gezamenlijk een uniforme en efficiënte gladheidbestrijding te realiseren. Deze overeenkomst is een opvolging van een eerder afgesloten overeenkomst uit 2007 waarbij zes wegbeheerders zich verbonden hebben tot een gezamenlijke aanbesteding van de gladheidbestrijding en inkoop van dooimiddel. Deze overeenkomst loopt tot en met 2020 met een evaluatiemoment in 2016.

De gunnings- en opdrachtfase (2012 t/m 2016) is voor de start van het strooiseizoen in oktober 2012 afgerond. De gezamenlijke aanbesteding (exclusief Rijkswaterstaat) van de dooimiddelen heeft plaatsgevonden voor de periode van twee jaar, met optie tot verlenging met tweemaal één jaar. Een audit naar de samenwerking is in 2013 uitgevoerd. De resultaten hiervan worden waar mogelijk verwerkt.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1301

Er is in Zeeland een basis bereikbaarheidskwaliteit over de weg: het hoofdwegennet voorziet in een vlotte en veilige doorstroming, waardoor de belangrijkste functies en voorzieningen goed bereikbaar zijn met de (vracht)auto.

1302

Er is in Zeeland een kwalitatief optimaal openbaar vervoer netwerk, dat georganiseerd is volgens een Zeeuws Model vanuit de wensen van de reiziger en bijdraagt aan meer sociaal-culturele en economische mobiliteit. De openbaar vervoer verbinding tussen Vlissingen en Breskens is betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig.

1303

Er is in Zeeland een integraal fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets, vooral ten opzichte van de auto, utilitair en recreatief versterkt.

1304

Het (infrastructurele) goederenvervoernetwerk maakt een efficiënte afhandeling van goederenstromen mogelijk ter ondersteuning van het economische vestigingsklimaat, met zo min mogelijk negatieve effecten voor mens en milieu.

1306

Zeeland is 'verkeersleefbaar': de negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden zoveel mogelijk beperkt.

1307

Door een consequente inrichting van het wegennet en voldoende kennis, vaardigheden en een juiste houding bij de weggebruikers zijn de kansen om in Zeeland betrokken te raken bij een verkeersongeval zo klein mogelijk. Als er sprake is van een verkeersongeval dan zijn de gevolgen beperkt. Hiervoor moeten wij komen tot een intrinsiek veilige infrastructuur en een duurzaam veilig systeem van educatie en gedragsprikkel. Daarbij wordt ook gekeken of er specifiek Zeeuwse componenten zijn die van invloed zijn op het voorgaande.

1308

Het aanbieden van een functioneel (vaar)wegennet wat goed is ingepast in zijn omgeving en voor die omgeving zo weinig mogelijk overlast veroorzaakt.

1309

Er is sprake van een kostenneutrale ordening van het beheer van het landelijk en regionaal hoofdwegennet volgens het beginsel:

- **Nationale stroomwegen in beheer bij het Rijk;**
- **Regionale stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de Provincie;**
- **Erftoegangswegen in beheer bij de waterschappen.**

Wat hebben we bereikt?

Effect (1301)

Er is in Zeeland een basis bereikbaarheidskwaliteit over de weg: het hoofdwegennet voorziet in een vlotte en veilige doorstroming, waardoor de belangrijkste functies en voorzieningen goed bereikbaar zijn met de (vracht)auto.

Doelstellingen

130101 Een optimaal bereikbaar wegennetwerk

De hoofddoelstelling is een optimaal bereikbaar netwerk waarbij:

- Vanuit héél Zeeland het hoofdwegennet binnen maximaal tien kilometer te bereiken blijft
- Op het hoofdwegennet geen structurele vertraging optreedt. Indicator: de verhouding tussen intensiteit en capaciteit in de spits is niet hoger dan 0,8
- Uitvoering van diverse projecten om de belangrijkste knelpunten in de bereikbaarheid op te lossen, waarvan de belangrijkste zijn:
  - N62 Sloeweg: aanbesteding 1e halfjaar 2013, voltooiing 2015
  - N62 Sluiskiltunnel: in uitvoering, voltooiing 1e helft 2015
  - N62 Tractaatweg: aanbesteding 2e helft 2013, voltooiing 2016
  - N652 2e fase Recreatieverdeelweg: in uitvoering, voltooiing 2e helft 2013
  - N256 Deltaweg Goes – Bruinisse: start 2013, voltooiing 2014
  - N254, kruispunt A58 – Schroeweg, aanleg turbotronde aanleg in 2013
  - N251, rondweg Aardenburg voltooiing 2013

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Met uitzondering van een klein gedeelte in oost Zeeuws-Vlaanderen is het hoofdwegennet in Zeeland bereikbaar binnen maximaal tien kilometer. Omdat het niet opportuun is om ook dit gedeelte binnen de straal van tien kilometer te trekken, mag worden geconcludeerd dat deze doelstelling is bereikt.

Ten aanzien van de verschillende projecten:

- N62 Sloeweg: aanbesteding eerste half jaar 2014, voltooiing 2016
- N62 Sluiskiltunnel: in uitvoering, voltooiing eerste halfjaar 2015
- N62 Tractaatweg: in voorbereiding, aanbesteding tweede halfjaar 2014, voltooiing tweede halfjaar 2016
- N652 2e fase recreatieverdeelweg: opnieuw aanbesteed, voltooiing tweede 2014 halfjaar 2014
- N256 Deltaweg Goes-Zierikzee: eind 2013 tussenrapportage knelpunten/oplossingen aan PS aangeboden, quick wins aangepakt, waaronder verlenging uitvoegstrook bij afslag Goes richting Zierikzee, overige quick wins uitvoeren tweede halfjaar 2014
- N254 kruispunt A58-Schroeweg, is vertraagd, aanleg turbotrondes in 2014
- N251 rondweg Aardenburg, in 2013 voltooid

Effect (1302)

Er is in Zeeland een kwalitatief optimaal openbaar vervoer netwerk, dat georganiseerd is volgens een Zeeuws Model vanuit de wensen van de reiziger en bijdraagt aan meer sociaal-culturele en economische mobiliteit. De openbaar vervoer verbinding tussen Vlissingen en Breskens is betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig.

Doelstellingen

130201 Een voor iedereen toegankelijk openbaar vervoer

Er is in Zeeland 100 procent dekkingsgraad van Openbaar Vervoer in de kernen met minimaal oproepafhankelijk vervoer:

- Het streekvervoer is in 2016 integraal toegankelijk. De dienstverlening wordt wat betreft de grote bussen uitgevoerd door lagevloerbussen. De achtpersoonsbussen zijn rolstoeltoegankelijk. De knooppunten en vitale halten van het streekvervoer worden zo snel mogelijk aangepast. In de periode daarna worden de overige halten uit het halteplan aangepast.

Indicator:

- Aandeel toegankelijke bussen volgens het Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water-, en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW)-normen en klantwaardering toegankelijkheid OV. Doelstelling 2013: handhaven minimaal 8,0 (referentiewaarde laatste meting 2010: 8,4).
- Afvaarten van de Fast Ferry Vlissingen-Breskens vinden plaats conform de vastgestelde dienstregeling. De betrouwbaarheid van de dienstverlening over een geheel jaar gemeten, bedraagt tenminste 97 procent.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Er is in Zeeland vrijwel 100% dekkingsgraad van openbaar vervoer in de kernen met minimaal oproepafhankelijk vervoer. Alleen voor de kernen Zeedorp en Nieuwvliet-Bad is om uitvoeringstechnische redenen een uitzondering gemaakt.

De dienstverlening wordt bij de grote bussen uitgevoerd door lage-vloerbussen, met uitzondering van de Interliner Zierikzee-Rotterdam. Nog niet alle achtpersoons-bussen zijn rolstoeltoegankelijk. Dit punt is meegenomen in het programma van eisen van de nieuwe concessie.

Met het aanpassen van de knooppunten en vitale halten van het streekvervoer is pas op de plaats gemaakt in afwachting van de veranderingen in de nieuwe concessie.

De betrouwbaarheid van de dienstregeling van de Fast Ferry lag in 2013 wederom boven de 97 procent.

Effect (1303)

Er is in Zeeland een integraal fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets, vooral ten opzichte van de auto, utilitair en recreatief versterkt.

Doelstellingen

130301 Het realiseren van een integraal Zeeuws fietsklimaat

Het realiseren van een integraal Zeeuws fietsklimaat dat de concurrentiepositie van de fiets – vooral ten opzichte van de auto – op korte afstanden (< 7,5 kilometer) en in de recreatieve gebieden versterkt, waardoor inwoners en bezoekers van Zeeland méér gaan fietsen.

Het aandeel fiets in ritten korter dan 7,5 kilometer dient minimaal te worden gehandhaafd op 35%. Verdere indicatoren:

- Realisering ontbrekende fietspaden bij provinciale 80 km/uur wegen terugbrengen in 2013 naar 0 kilometer: N665, restant Nisse tot N666 (2014), N 656, Oud Vossemeer - Broeksedijk (2014) en N286 St. Maartensdijk – Stavenisse, restant (2015)
- Reconstructie in beton kwalitatief onvoldoende provinciale fietspaden (2012 nog 39,3 kilometer), diverse trajecten
- Gerealiseerde fietsinfrastructuur bij andere wegbeheerders met behulp van BDU-subsidie;
- Gebruik fietshelmen door doelgroep (groep 1 t/m 4 basisschoolleerlingen)
- Het aantal fietsers (via een index getal) op het permanente fietsmeetnet dient, bij vergelijkbare weersomstandigheden, minimaal te worden gehandhaafd op het niveau van voorgaand jaar. (2010 Jaar van de Fiets is 0-meting)

	2006	2007	2008	2009	2010
werkdagen	100,0	100,3	101,3	101,8	98,8
zaterdagen	100,0	109,0	104,0	111,0	102,5
zondagen	100,0	118,5	106,1	105,2	98,9

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Er zijn in 2013 de volgende fietspaden vernieuwd/gereconstrueerd en voorzien van verharding bestaande uit beton:

- N255, fietspad gedeelte Kamperland - De Banjaard
- N671, reconstructie fietspad Kapelle - Wemeldinge

Ook in 2013 is de aanleg van fietspaden en andere fietsvoorzieningen door andere wegbeheerders gesubsidieerd. Het betrof:

- fietspad Nieuweweg (Kamperland - Wissenkerke)
- fiets- en landbouwroute Wilhelminastraat Goes
- dubbeldeks fietsenstallingen station Middelburg

Gebruik fietshelmen: De door de gemeenten ingekochte fietshelmen zijn in de gemeenten Middelburg, Veere, Vlissingen, Noord-Beveland en Tholen uitgedeeld op de basisscholen aan kinderen in groep 1. Het uitdelen van de fietshelmen ging gepaard met het verstrekken van informatie over nut en noodzaak van de fietshelm. Tijdens terugkom-momenten konden de leerlingen op een fietsparcours werken aan hun fietsvaardigheden, uiteraard met hun fietshelm op. De scholen kregen ook begeleidend lesmateriaal aangeboden.

In september 2013 hebben Provinciale Staten besloten om het Actieplan Fiets 2005-2015 op een lager ambitieniveau voort te zetten. Dit betekent onder andere dat de Provincie niet meer (verder) werkt aan het opschalen van het leenfietsensysteem, aan het opschalen van de fietsafhandelcentrale (AFAC) of aan een netwerkscan voor het binnenstedelijk fietsnetwerk.

Effect (1304)

Met het (infrastructurele) goederenvervoernetwerk het mogelijk maken van een efficiënte afhandeling van goederenstromen ter ondersteuning van het economische vestigingsklimaat met zo min mogelijk negatieve effecten voor mens en milieu.

Doelstellingen

130401 Vergroten aandeel goederenvervoer per spoor, water en buis

Het realiseren van een duurzaam goederenvervoernetwerk in Zeeland, daarmee de randvoorwaarden schepend voor de verdere versterking van de Zeeuwse economie met inachtneming van de kwaliteit van het milieu en landschap.

Indicatoren:

1. Uitbreiding van de infrastructuurcapaciteit op ten minste twee van de vier modaliteiten (weg, water, spoor en buisleiding) voor 2018. De nulmeting is de in 2012 aanwezige infrastructuurcapaciteit.
2. Behoud van het aandeel vervoer over water van zeehavenoverslag op minimaal 65% (gebaseerd op tonnage).
3. Een dagelijkse binnenvaartshuttle vanaf één multimodaal knooppunt van en naar Rotterdam en Antwerpen in 2018.
4. In 2018 is de overslag in de Zeeuwse binnenhavens (buiten de zeehavengebieden Sloegebied en Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone) met 20% gegroeid ten opzichte van de huidige situatie (2012, gebaseerd op tonnage).*

5. Versterking van de bekendheid van de Zeeuws havens en de Zeeuws agro/foodlogistiek in Nederland en in Noordwest Europa.*
6. Vermindering van het percentage leeg rijden en varen (binnenvaart) met 3% ten opzichte van de uit te voeren nulmeting 2012.*
7. Groei van het aandeel schone schepen (green award binnenvaartschepen en zeeschepen met 20 of meer punten op de Environmental Ship Index) met 2% per jaar in de Zeeuwse havens.

* Toelichting: Voor indicatoren 4 en 6 is in de tweede helft van 2012 een nulmeting uitgevoerd. Voor indicator 5 is dit in 2012 en de eerste helft van 2013 nader uitgewerkt.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Het blijkt niet (goed) mogelijk om inzicht te verkrijgen in de meetgegevens voor de diverse indicatoren. Daar komt bij dat de gekozen indicatoren niet goed aansluiten bij de mate van invloed die wij hebben. Deze rapportage beperkt zich daarom tot een beschrijving van de in 2013 ondernomen activiteiten, gerangschikt naar de drie ontwikkelingen waarop ons goederenvervoerbeleid focust.

Algemeen

In 2013 is in het eerste halfjaar veel aandacht besteed aan relatiemanagement en opbouw van dossierkennis. Dit was noodzakelijk, omdat als gevolg van de reorganisatie functiewisselingen hadden plaatsgevonden.

Verbinden en Verknopen

In diverse gremia waaronder Vlaams Nederlandse Delta is het belang van de aanleg van de VEZA (spoorverbinding Zeeland-Antwerpen) besproken. Dit heeft ertoe geleid dat deze verbinding weer op diverse agenda's staat genoteerd (waaronder het overleg over het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, het MIRT-overleg). Verder neemt de Provincie deel aan overleg over de verbetering van de doorstroming op de N59.

Rijkswaterstaat versnelt het schutproces in de Volkeraksluizen door een extra doorstroomopening in de sluisdeuren te creëren en door het sneller openen van de deuren. Hierdoor ontstaat extra capaciteit in dit sluisencomplex.

De afdeling M&S is ook volop betrokken bij de planvorming met betrekking tot de nieuwe zeeluis bij Terneuzen.

Ook is een quick scan uitgevoerd naar de mogelijkheden om een containeroverslagpunt op Kaai 85 bij Schore in te richten. De uitkomst was dat er voldoende potentiële lading is om een verdiepend kostenonderzoek in 2014 te houden.

Profileren en samenwerken

In 2013 is de businesscase 'containerisatie' gestart. Deze businesscase wordt getrokken door Zeeland Sea-ports (ZSP). De daarbij behorende werkgroep bestaat uit medewerkers van ZSP, Impuls, de Provincie Zeeland en de Hogeschool Zeeland, tegenwoordig HZ University of Applied Sciences. Eind 2013 is het werkplan 2014 vastgesteld.

Ook is in 2013 het Expertisecentrum Logistiek Zeeland gestart; vanaf eind november 2013 voert het de naam 'Zeeuws Kenniscentrum Logistiek'. In 2013 zijn er diverse projecten uitgevoerd. De basis is gelegd voor een intensieve samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs. Diverse ondernemingen zijn inmiddels aangesloten.

Tenslotte is een samenwerking gestart met de regio West-Brabant. De Strategic Board Delta is een informeel knooppunt in bestaande netwerken om slimme verbindingen mogelijk te maken. De Strategic Board werkt op basis van gedeeld belang, vertrouwen en vrijwilligheid van de partners: het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en overheden in de Delta Regio. In samenwerking met deze partners streven wij ernaar deze regio krachtiger te profileren, gezamenlijk subsidies te genereren en innovaties te faciliteren en stimuleren.

Versterken en verduurzamen

In 2013 zijn diverse projecten uitgevoerd. De belangrijkste zijn hieronder beschreven. In de Kanaalzone wordt het project 'bundeling goederenstromen' door Impuls uitgevoerd. De grote verladers in de Kanaalzone trachten de goederenstromen te bundelen.

Het project Uniforme Aanmelding Barges is afgerond door de ontwikkelingsmaatschappij Economische Impuls Zeeland. De webapplicatie voor schippers, die ontwikkeld is om de lading bij klanten en leveranciers makkelijker aan te melden, heeft zijn nut bewezen in de pilot Uniform Aanmelden Barges (UAB), één van de subprojecten van Logistics Accelerator. De nieuwe werkwijze wordt nu verder uitgebreid naar andere terminals.

De nieuwe webapplicatie voor de binnenvaart heeft veel voordelen. Met de webapplicatie kunnen de schipper en de terminal operator op een vlotte en gestructureerde manier gegevens over de lading met elkaar uitwisselen. De schipper kan op de hoogte blijven van de verwachte aankomsttijd bij de steiger en hier zijn tempo op afstemmen.

Effect (1306)

Zeeland is 'verkeersleefbaar': de negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden zoveel mogelijk beperkt.

Doelstellingen

130601 Minimaliseren negatieve effecten autoverkeer & infrastructuur

De verkeersleefbaarheid is te vertalen in beleid gericht op luchtkwaliteit, geluid, duisternis, ontsnippering en landschappelijke inpassing.

Indicatoren:

- Concentraties fijn stof en NO₂ (stikstof) langs het hoofdwegennet in Zeeland
- Geluid: zie doelstelling 050101 in programma milieu
- Vervanging van alle armaturen langs provinciale wegen door dimbare energiezuinige exemplaren ter vermindering van 'lichtvervuiling', energiegebruik en CO₂ uitstoot 2009 – 2013: voltooiing meerjarig programma, besparing in kWh, CO₂ en euro's

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Er zijn in Zeeland geen overschrijdingen van de normen voor luchtkwaliteit langs wegen. Geleidelijk aan wordt het voertuigpark (auto's, vrachtwagens, bussen) schoner.

Het project 'Effe Dimmen!' (vervanging armaturen langs provinciale wegen door dimbare energiezuinige exemplaren) heeft een belangrijke besparing opgeleverd ook al is 'slechts' 33% van de openbare verlichting in de periode van 2010 tot en met 2013 aangepakt onder dit regime.

Samenvattend overzicht effect 'Effe Dimmen'

jaar		2010	2011	2012	2013	totaal
areaal		369	135	105	382	991
%		12,30%	4,50%	3,50%	12,73%	33,03%
verschil energie (kWh)	normaal	-45080	-25700	-5574	-31959	-108313
	klein	-46160	-18900	-12955	-74288	-152303
besparingspercentage	normaal	46,81%	53,99%	30,20%	45,98%	46,72%
	klein	36,66%	52,94%	30,19%	45,98%	41,60%
energiekosten	normaal	€ -4.326,78	€ -2.467,20	€ -380,15	€ -2.179,60	€ -9.353,73
	klein	€ -2.562,80	€ -1.048,95	€ -598,52	€ -3.432,11	€ -7.642,38
energiebelasting	normaal	€ -5.048,96	€ -2.878,40	€ -624,29	€ -3.579,41	€ -12.131,06
	klein	€ -5.169,92	€ -2.116,80	€ -1.450,96	€ -8.320,26	€ -17.057,94
netwerkkosten		€ 2.553,92	€ 942,11	€ 1.000,26	€ 1.671,96	€ 6.168,25
totaal		€ -14.554,54	€ -7.569,24	€ -2.053,65	€ 15.839,41	€ -40.016,85

Effect (1307)

Door een consequente inrichting van het wegennet en voldoende kennis, vaardigheden en een juiste houding bij de weggebruikers, zijn de kansen om in Zeeland betrokken te raken bij een verkeersongeval zo klein mogelijk. Als er sprake is van een verkeersongeval dan zijn de gevolgen beperkt. Hiervoor moeten wij komen tot een intrinsiek veilige infrastructuur en een duurzaam veilig systeem van educatie en gedragsprikkelers. Daarbij wordt ook gekeken of er specifiek Zeeuwse componenten zijn die van invloed zijn op het voorgaande.

Doelstellingen

130701 Voorkomen & verminderen aantal verkeersslachtoffers & -doden

Streefwaarden voor 2020

Voor de vier inhoudelijke programma's van het verkeersveiligheidsbeleid worden de volgende streefwaarden voorgesteld.

1. Duurzaam Veilige Infrastructuur

Zeeland beschikt over een duurzaam veilige verkeersinfrastructuur: een uniforme en herkenbare categorisering en bijbehorende inrichting van wegen.

Indicatoren

- Uitvoering Kwaliteitstoets wegcategorisering van het totale netwerk binnen en buiten de bebouwde kom.
  - Voor eind 2013 opstellen uniforme regionale en lokale verkeersplannen;
  - Voor eind 2013 een kwaliteitstoets per weg uitvoeren (duurzaam veilig scan).

2. Permanente verkeerseducatie en voorlichting

Iedere Zeeuw heeft mogelijkheden om basiskennis, basisvaardigheden en basisattitudes aan te leren die nodig zijn voor een veilige verkeersdeelname.

Indicatoren :

- Alle Zeeuwse basisscholen beschikken uiterlijk in 2020 over het Zeeuws Verkeersveiligheidslabel (ZVL) (2011 = 71 van de 230 scholen).
- Alle Zeeuwse middelbare scholen nemen deel aan het programma Verkeerseducatie Voortgezet Onderwijs (VEVO) (2011 = 24 van 25 scholen nemen deel).
- 30% (=5000) van de beginnende automobilisten volgt jaarlijks de terugkomcursus Trials.

3. en 4. Sensibilisering en verkeershandhaving

Bewust en onbewust risicovol verkeersgedrag wordt gecorrigeerd door de inzet van verkeershandhaving en campagnes.

Indicatoren:

Rijden onder invloed van alcohol:

- Het aantal overtreeders is met 50% gedaald tot maximaal 1,15% van alle automobilisten (2011 = 2,4%).

Snelheid:

- 90% van de automobilisten houdt zich aan de snelheidslimiet op onveilige wegvakken en kruispunten op alle typen wegen (Percentage van de automobilisten die zich houden aan de max. snelheid in 2011: 50 km wegen = 70%, 60 km wegen = 30%, 80 km wegen = 60% en 100 km wegen = 80%).
- Bij overschrijding van de maximum snelheid rijdt men niet meer dan tien km te hard. Een Zeeuwse nulmeting van de snelheid 30 km-wegen vond plaats in 2013.

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

- 1 De duurzaam veilig scan is uitgevoerd. De verkeersplannen zijn gedeeltelijk afgerond. Een aantal gemeenten is nog bezig met de afronding. Deze scan geeft een goede basis voor de prioritering van acties die noodzakelijk zijn om de infrastructuur verder te verbeteren vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid.
- 2 De permanente verkeerseducatie verloopt netjes. Door fusies en nieuwe scholen is de groei beperkt. Er is gekozen voor een nieuwe aanpak om clusters van scholen te betrekken bij het ZVL-label verkeersonderwijs. Dit geeft een positief resultaat. Op dit moment nemen er 82 van de 246 basis scholen deel aan ZVL en 24 van de 26 scholen aan het VEVO.
Het aantal Trials deelnemers stijgt gestaag. De benoemde indicator (30%=5.000 cursisten per jaar) is niet correct. De eerste vijf jaar na het behalen van het rijbewijs is een persoon beginnend bestuurder. De groep beginnende bestuurders in Zeeland is ongeveer 15.000 personen groot. Per jaar komen er beginnende bestuurders bij en gaan er ook weer af. Gemiddeld blijven het 15.000 beginnende bestuurders in Zeeland. De doelstelling is om 30% over een periode van tien jaar aan trials te laten deelnemen. Dat zijn dus in een periode van tien jaar in totaal 5.000 beginnende bestuurders. Dit houdt in dat er jaarlijks gemiddeld 500 beginnende bestuurders aan het Trials traject zouden moeten meedoen om de doelstelling te behalen. De indicator moet dus zijn: Jaarlijks volgen 500 van de beginnende automobilisten de terugkomcursus Trials. In 2012 is het aantal deelnemers gestegen naar 436. De doelstelling wordt daarmee bijna behaald. Uit onderzoek is eveneens gebleken dat de deelnemers van Trials gemiddeld 25% minder schade rijden. Het is dus een effectief middel.
- 3 en
- 4 De handhaving en campagnes zijn conform planning uitgevoerd. De campagnes richten zich op een breed scala aan gedragingen. De indicatoren richten zich daarbij alleen op automobilisten inzake alcohol gebruik en snelheid. De gemiddelde snelheid op het provinciale wegennet is niet significant veranderd. Wel is te zien dat automobilisten vaker rond de toegestane snelheidslimiet zijn gaan rijden in plaats van er net onder. Uit onderzoek blijkt dat gebruikers van navigatiesystemen gemiddeld twee km per uur harder rijden. Dit effect is dus terug te zien in de snelheidscijfers.
Het aantal overtreeders onder invloed van alcohol is gedeeltelijk gedaald. Met name jonge bestuurders en vrouwen laten een stijging zien die de daling onder mannen en oudere bestuurders weer beperkt. Het huidige percentage is 2,1% (tegen 2,4 in 2011).

Effect (1308)

Het aanbieden van een functioneel (vaar)wegennet dat goed is ingepast in zijn omgeving en voor die omgeving zo weinig mogelijk overlast veroorzaakt.

Doelstellingen

130801 Beheer en onderhoud conform beleids- en kwaliteitsprofiel

Beheer en onderhoud uitvoeren conform het door Provinciale Staten gekozen beleids- of kwaliteitsprofiel.

Indicator:

- Eind 2012 is de systematiek voor de monitoring van het beheerplan beschikbaar, daarna worden de indicatoren bepaald. Dit is conform hetgeen onder 3.1 kwaliteitsbeleid infrastructuur is opgenomen.

Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Stand van zaken:

Door de bezuinigingen en de reorganisatie zijn de middelen met name ingezet op het in standhouden van de bestaande infrastructuur. Hierdoor is het opstellen van de monitoringssystematiek nog niet afgerond. De beschikbare middelen zijn zo efficiënt mogelijk benut om het kwaliteitsniveau te realiseren. Er zijn nog geen grote afwijkingen van het vastgestelde kwaliteitsbeleid geconstateerd.

Wel is uit een extern onderzoek naar de onderhoudsbudgetten gebleken dat er geen rek meer aanwezig is.

130802 Samenwerking diverse overheden optimaliseren bij onderhoud

Het optimaliseren van het Zeeuwse wegbeheer met de verschillende wegbeheerders.

Naast het inmiddels gerealiseerde samenwerkingsverband op gebied van Gladheidsbestrijding en inkoop dooimiddelen, gaat dit om de aanschaf van Korte Afstand Radio (KAR) en om incidentmanagement (IM) en Verkeersmanagement met actieplannen bij calamiteiten.

Indicator:

- Implementatie herstructurering steunpunten
- Bijdragen leveren aan evaluatie Wet Herverdeling Wegen
- Invulling geven aan de tunnelveiligheid, samen met de NV Westerscheldetunnel (WTS) en Rijkswaterstaat (RWS)

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

De Provincie is actief in diverse samenwerkingsverbanden. Zo is een overeenkomst slootonderhoud met het waterschap opgesteld om de werkzaamheden aan sloten te stroomlijnen. Ook is een vervolg gegeven aan het gezamenlijk aanbesteden van het calamiteitenbestek met het waterschap. Bij de implementatie herstructurering steunpunten is de samenwerking gezocht met het waterschap. Hieruit is echter nog geen concrete actie voort gekomen. De Wet Herverdeling Wegen wordt vanuit het Rijk geïnitieerd. Hierop zijn nog geen activiteiten bekend. De tunnelveiligheid voor de Kanaalkruising Sluiskil wordt in samenwerking met de NV WST opgepakt, waarbij eveneens gebruik gemaakt wordt van kennis en kunde van RWS.

De Provincie zoekt actief naar samenwerking met de andere wegbeheerders als dat een toegevoegde waarde heeft.

Effect (1309)

Er is sprake van een kostenneutrale ordening van het beheer van het landelijk en regionaal hoofdwegenet volgens het beginsel:

- Nationale stroomwegen in beheer bij het Rijk;
- Regionale stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de Provincie;
- Erftoegangswegen in beheer bij de waterschappen.

Doelstellingen

130901 Ordening van beheer van wegstelsel met andere overheden

Alle gebiedsontsluitingswegen en regionale stroomwegen komen in beheer bij de Provincie (met uitzondering van stroomwegen in beheer van het Rijk). In principe beheert de Provincie geen erftoegangswegen; enige uitzondering daarop zijn doorgaande parallelwegen behorend tot provinciale wegen. Het Zeeuwse wegennet dat op die manier vorm krijgt, doet recht doet aan zowel bereikbaarheid als verkeersveiligheid.

In 2013 is er de landelijke evaluatie Wet herverdeling wegenbeheer; hierdoor kunnen er wijzigingen in de huidige ordening van het wegstelsel ontstaan.

Indicator:

- 100% voldoen aan het Categoriseringsplan Wegen (2011; 95%)

Is de doelstelling gerealiseerd? Ja

Stand van zaken:

Het beheer van de wegen in Zeeland, verdeeld over de verschillende wegbeheerders, is vrijwel conform het vigerende Wegencategoriseringsplan van 2010. Inmiddels is een (verkeerskundige) toets op de wegencategorisering in 2012 en 2013 uitgevoerd. Het is de planning om eind 2014 begin 2015 één gezamenlijke Wegencategorisering voor alle wegbeheerders buiten de bebouwde kom bestuurlijk vast te stellen.

Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1.000)

Programma Mobiliteit	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	133.212	127.235	131.382	-4.147
baten	-103.278	-97.662	-101.608	3.946
resultaat voor bestemming	29.934	29.574	29.774	-200
toevoeging reserve	525	1.323	1.323	0
onttrekking reserve	-1.020	-1.574	-1.574	0
resultaat na bestemming	29.439	29.322	29.523	-201

In het onderdeel jaarrekening van deze jaarstukken wordt nader ingegaan op afwijkingen tussen begroting en realisatie.

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

1. Algemene dekkingsmiddelen

Onder de noemer Algemene dekkingsmiddelen worden de provinciale baten verantwoord waarvoor de Provincie de vrijheid heeft om deze in te zetten voor ieder willekeurig beleidsprogramma. Deze baten zijn niet direct aan een beleidsprogramma toe te rekenen, ook niet als vergoeding voor een deel van de provinciale lasten.

Uitzondering hierop zijn de decentralisatie-uitkeringen. Aan de decentralisatie-uitkeringen zijn beleidstaken en prestaties verbonden die wel toe te rekenen zijn aan een beleidsprogramma. Met de integratie in het provinciefonds van deze doeluitkeringen worden de administratieve lasten tussen Provincie en het Rijk verminderd.

Tabel

(bedragen x €1.000)				
90 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
900101 Opcenten motorrijtuigenbelasting	-34.400	-34.600	-34.413	-187
900102 Provinciefonds	-81.161	-81.602	-82.081	479
900103 Dividend	-22.629	-22.503	-22.486	-17
900104 Saldo van de financieringsfunctie	1.880	1.258	1.800	-542
900106 Onvoorzien inclusief stelposten	3.728	574	-897	1.471
Salarislasten en overhead	0	0	0	0
Totaal	-132.581	-136.874	-138.077	1.203

2. Onvoorzien

Bij het opstellen van de programmabegroting 2013 was voor onvoorziene uitgaven een post opgenomen van € 250.000. In 2013 is geen beroep op deze post gedaan. Wel werd het resultaat van de tussentijdse budgetbewakingsronde (€ 199.000) toegevoegd aan de post voor onvoorziene uitgaven. Daardoor valt een saldo van € 449.000 vrij.

Paragrafen

schema beleidsnota's paragrafen

Toelichting bij de schema's.

Zie de toelichting bij hoofdstuk 2.1 Beleid.

Startnota	PS	Vaststelling																								
Kadernota	PS																									
Beleidsnota	PS																									
Uitvoeringsnota	GS																									
PARAGRAFEN			2013				2014				2015				2016				2017				2018			
			1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°	1°	2°	3°	4°
2.3.1 Provinciale heffingen																										
Belasting verordening Provincie Zeeland	3 ^e KW/11												v										v			
Leges verordening Zeeland	4 ^e KW/10												v										v			
Grondwaterheffing verordening	4 ^e KW/10												v										v			
2.3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing																										
Risicobeleid	2008		v				E				v				v				v					v		
Verzekeringsbeleid	3 ^e KW/11																									
2.3.3.2 Wegen & Water																										
Integraal Beheersplan Provinciale Infrastructuur	okt-10					v				v				v				v				v			v	
Beleidsplan openbare verlichting "Effe Dimmen" 2011-20xx	2009					v				v				v				v				v			v	
Onderhoudsplan SWATH-schepen	4 ^e KW/09					v				v				v				v				v			v	
2.3.3.4 Gebouwen																										
Onderhoudsbeleidsnota BOS 2011-2020	3 ^e KW/10					v				v				v				v				v			v	
2.3.3.5 ICT																										
Beleidskader digitale dienstverlening 2012-2015	2011					v				v				v				v				v			v	
2.3.4.1 Algemeen																										
Besluit financieringsstatuut 2010	sep-10		v																							
2.3.5.2 Bedrijfsvoering																										
Financiële verordening 2009	jun-08																									
Controle protocol accountant 2013-2016	nov-11												E													
Verordening periodiek onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid door GS	sep-06																									
Gedragscode bestuurlijke integriteit Provincie Zeeland	mrt-04																									
Onderzoeksprogramma Rekenkamer 2012-2014	2011												E													
Onderzoeksprogramma Rekenkamer 2015-2017											PS															
2.3.7 Grondbeleid																										
Kadernota Grondbeleid 2009-2018	dec-09		v										v										E			
Uitvoeringsnota Grondbeleid	dec-09		v				v				v				v				v				v			

Index

De kolommen per kalenderjaar zijn nog opgesplitst in kwartalen; de letters zijn ingevuld in de kwartalen indien vastgesteld.

V = Voortgangsrapportage.

E = Evaluatie.

PS = Vastgesteld in PS.

GS = Vastgesteld in GS.

Paragraaf Provinciale Heffingen

1. Gerealiseerde inkomsten

Gerealiseerde inkomsten provinciale heffingen		(bedragen x € 1.000)	
	2012 realisatie	2013 begroting	2013 realisatie
Opcenten motorrijtuigenbelasting	34.613	34.600	34.413
Leges	79	120	97
Grondwaterheffing	175	170	152
Totaal	34.867	34.890	34.662

1.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting

In de programmabegroting 2013 is uitgegaan van een autonome stijging van de opcenten motorrijtuigenbelasting. De oorspronkelijke raming voor 2013 was € 34,4 miljoen en is in de loop van 2012 bijgesteld naar € 34,6 miljoen. In werkelijkheid zijn de inkomsten gedaald van € 34,6 miljoen in 2012 naar € 34,4 (cijfer nog niet definitief) miljoen in 2013.

1.1.1. Autonome groei

Op grond van de meest recente informatie over de hoeveelheid voertuigen en de onderverdeling naar gewichtsklassen van het Ministerie van Financiën (situatie per 31 december 2013), blijkt dat de hoeveelheid personenauto's in Zeeland is toegenomen tot 194.295. Het aantal auto's waarover opcenten ontvangen wordt is gedaald van 166.115 naar 163.344. Ten opzichte van de situatie één jaar eerder is sprake van een daling van het aantal auto's waarover opcenten ontvangen wordt van 1,67%. In tegenstelling tot het aantal auto's is het gemiddelde gewicht gedurende het afgelopen jaar wel gestegen met 0,5% tot 1.176 kg.

Vanaf 1 januari 2010 betalen bezitters van personenauto's met een lage CO₂-uitstoot geen motorrijtuigenbelasting. Per 31 december 2013 zijn er in de Provincie Zeeland 15.950 auto's als CO₂-zuinig geregistreerd. Dit is een stijging van 26% ten opzichte van vorig jaar. Door deze maatregel lopen de provincies inkomsten mis. Voor Zeeland betreft dit een bedrag van ongeveer € 1,9 miljoen in 2013.

1.1.2 Nominale groei

In 2013 heeft geen nominale groei plaats gevonden. In 2013 zijn de opcenten niet verhoogd.

1.2 Leges

De werkelijke opbrengsten voor leges in 2013 zijn lager dan geraamd. Met name de opbrengst van afgifte van gedoogbeschikkingen is lager dan geraamd

1.3 Grondwaterheffing

De opbrengst van de grondwaterheffing bestaat jaarlijks voor een groot deel (ongeveer € 120.000) uit inkomsten van belastingplichtigen waarbij de onttrekking van het grondwater een 'permanent' karakter heeft. Deze opbrengst blijft dus jaarlijks nagenoeg gelijk. Daarnaast is er jaarlijks een extra opbrengst van de grondwaterheffing uit inkomsten van belastingplichtigen waarbij de onttrekking van het grondwater een 'incidenteel' karakter heeft. Dit bedrag varieert de afgelopen jaren van € 0 tot ongeveer € 120.000. In het jaar 2013 bedraagt de totale opbrengst uit grondwaterheffing € 152.000. Dit is € 18.000 lager dan geraamd.

2. Beleid ten aanzien van lokale heffingen

2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting

Het Rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van de opcenten vast. Het belastingtarief is na een aanscherping in 2012 wettelijk gemaximeerd op 107,3 voor 2013, conform het Bestuursakkoord 2011-2015. De Provincie dient zelf te bepalen in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum en provinciaal niveau opcenten) wil benutten. Het tarief voor de opcenten is gedurende 2013 niet verhoogd. Dit betekent dat het tarief voor de opcenten van 78,3 is gehandhaafd. Op de ranglijst van provincies, neemt de Provincie Zeeland momenteel een achtste plaats in (eerste positie heeft hoogste tarief voor de opcenten).

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting (bedragen x € 1 miljoen)				
	2010	2011	2012	2013
Provincie Zeeland	69,3	69,3	78,3	78,3
landelijk gemiddelde	78,3	79,1	79,9	80,6
Provincie Zeeland als % van landelijk gemiddelde	88,5	87,6	99,0	97,1
wettelijk maximum	116,7	119,4	105,0	107,3
Provincie Zeeland als % van het wettelijk maximum	59,4	58,0	75,3	73,0

2.2 Leges

Met leges worden in beginsel vergoedingen bedoeld voor kosten die de overheid maakt ten behoeve van de dienstverlening aan individuele burgers en bedrijven.

De Provincie heft voor diverse diensten leges. In de Legesverordening Zeeland zijn de belastbare feiten opgenomen, alsmede een tarieventabel. Elke vier jaar wordt de legesverordening geactualiseerd. Per 1 januari 2011 zijn de verordening en de tarieventabel geactualiseerd. Daarbij zijn de tarieven aangepast aan de loon- en prijsstijgingen. In de geactualiseerde legesverordening is een aantal leges met betrekking tot de waterverordening geschrapt en is het tarief van de omgevingsvergunning WABO sterk verlaagd.

2.3 Grondwaterheffing

Onder de naam 'grondwaterheffing' wordt een directe provinciale belasting geheven wegens het onttrekken van grondwater ter bestrijding van de ten laste van de Provincie komende kosten. In de Grondwaterheffingsverordening Provincie Zeeland 2010 zijn de belastbare feiten opgenomen, alsmede een tarieventabel.

De grondwaterheffingsverordening wordt periodiek geactualiseerd. Per 1 januari 2011 is het tarief aangepast aan de loon- en prijsstijgingen. Het tarief bedraagt momenteel € 0,0292 per kubieke meter onttrokken grondwater.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Algemeen

De Provincie loopt bij het uitvoeren van haar taken risico's. Een risico zien we als een onzekere gebeurtenis met een negatieve invloed op het bereiken van de provinciale doelstellingen. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing laat zien of de Provincie in voldoende mate weerbaar is. Hiervoor gebruiken we het begrip weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is het vermogen van de Provincie om financiële tegenvallers op te vangen. Om het weerstandsvermogen te bepalen zijn twee elementen van belang. Ten eerste de financiële risico's die de Provincie loopt (het risicoprofiel) en ten tweede de financiële middelen om die risico's op te vangen (de weerstandscapaciteit).

In paragraaf 2 worden het risicomanagement en het risicoprofiel uiteengezet. In paragraaf 3 volgt een weergave van de beschikbare weerstandscapaciteit. Paragraaf 4 geeft, met een confrontatie tussen de uit het risicoprofiel berekende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit, een beeld van het weerstandsvermogen. In paragraaf 5 wordt ingegaan op de herijking van het risicomanagement.

2. Risicomanagement en risicoprofiel

In deze paragraaf wordt eerst het systeem van risicomanagement behandeld (2.1) en daarna volgt een uiteenzetting van het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit (2.2). In een aparte paragraaf (2.3) wordt aandacht besteed aan de risico's die de Provincie loopt op de verbonden partijen. Ten slotte worden in paragraaf 2.4 de overige risico's en onzekerheden behandeld.

2.1 Risicomanagement

Risicomanagement is een cyclisch proces met een aantal stappen. De basis van het proces bestaat uit het inventariseren, prioriteren en beheersen van risico's. Jaarlijks actualiseren en kwantificeren we op basis van deze cyclus de risico's voor het betreffende begrotingsjaar. Naast financiële risico's richten we ons bijvoorbeeld ook op operationele risico's en imago-risico's.

Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn in eerste instantie risico's met een substantiële financiële impact. Deze risico's zijn in principe niet op te vangen binnen de reguliere budgetten en bestaande voorzieningen en niet te verzekeren. Voor deze risico's houden we een risicobuffer aan. Het uitgangspunt is dat een risico substantieel is als de financiële impact hoger wordt geschat dan € 0,5 miljoen per jaar of per gebeurtenis. Van kleinere risico's wordt verondersteld dat deze kunnen worden afgedekt met middelen uit reguliere budgetten of de post onvoorzien.

Calamiteiten, zoals een watersnoodramp of een ontploffing in de kerncentrale, nemen we niet op in deze paragraaf. De financiële, materiële en personele gevolgen van dergelijke omvangrijke gebeurtenissen zijn zo groot dat de Provincie hiervoor geen risicobuffer kan opbouwen. Doorgaans kunnen we dan aanspraak maken op een nationaal rampenfonds.

Bij de inventarisatie maken we ook onderscheid tussen budgettaire tekorten en risico's. Mogelijke tekorten in budgetten voor projecten of activiteiten pakken we via de reguliere begrotingssystematiek op.

Onderdeel van de risico-inventarisatie is het kwantificeren van de risico's. Van elk substantieel risico bepalen we de maximale, minimale en meest waarschijnlijke financiële gevolgen en de kans van optreden. Op basis van deze gegevens kunnen we vervolgens de benodigde risicobuffer berekenen.

2.2 Risicoprofiel en benodigde weerstandscapaciteit

De organisatiebrede inventarisatie van substantiële financiële risico's heeft geleid tot een uitgebreide lijst van risico's. Uit deze lijst is op basis van de kaders in de visie op risicomanagement het risicoprofiel berekend. De meest actuele cijfers over de totale omvang van het risicoprofiel worden in de jaarrekening overgenomen uit de vastgestelde begroting 2014.

Wat eerst alleen een risico was, kan zich plotseling manifesteren als daadwerkelijk iets gebeurt met een negatief effect op de provinciale doelstellingen. Het is ook mogelijk dat verscheidene gebeurtenissen zich tegelijkertijd voordoen. Het is dus noodzakelijk dat we beschikken over een buffer om de financiële gevolgen van dergelijke gebeurtenissen op te kunnen vangen. Deze risicobuffer noemen we de weerstandscapaciteit.

Voor 2014 is berekend dat met een zekerheid van 99% (1% overschrijdingskans) een weerstandscapaciteit van € 24 miljoen volstaat om substantiële financiële risico's op te vangen. Als kader voor risicobeheersing is destijds gekozen voor een overschrijdingskans van 1%.

Het risicoprofiel en de hieruit berekende benodigde weerstandscapaciteit zijn een momentopname. Risico's kunnen in de loop der tijd kleiner worden of wegvallen door het succesvol toepassen van beheersmaatregelen, het treffen van een voorziening of omdat gebeurtenissen zich met zekerheid zullen gaan voordoen en zodoende als te maken kosten zijn opgenomen in de begroting. Ook kunnen nieuwe risico's zich voordoen. Hieronder volgt per in het risicoprofiel opgenomen risico een toelichting.

2.2.1 Schadeclaims

De Provincie is als bevoegd gezag verantwoordelijk voor handhaving van omgevingsvergunningen op het gebied van milieu, veiligheid, bouwen en indirecte lozingen. In het verleden heeft handhavend optreden van de Provincie geleid tot substantiële schadeclaims van bedrijven. Door een zorgvuldige werkwijze proberen we het risico op schadeclaims te beperken. We kunnen ze echter niet uitsluiten.

Ook komen schadeclaims voor als gevolg van in opdracht van de Provincie uitgevoerde werken. Op een omvangrijke projectenportefeuille met diverse werken houden we rekening met enkele substantiële schadeclaims. In 2013 heeft de rechtbank uitspraak gedaan rond een claim uit 2011 als gevolg van de Landinrichting Walcheren. Hiervoor is het weerstandsvermogen van de Provincie niet aangesproken.

2.2.2 Terugbetalen van Rijksgelden en Europese gelden

De Provincie ontvangt subsidies uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en het Europees Landbouwfonds Plattelands Ontwikkeling ter ondersteuning van diverse internationale projecten. Voor deze projecten zijn we altijd partner of leadpartner. Vanuit Europa kunnen met betrekking tot deze projecten (ook na afronding van het project) audits worden uitgevoerd. Uit de audit kan blijken dat kosten gedeeltelijk of niet zijn verantwoord in overeenstemming met de Europese wet- en regelgeving. Dit leidt tot terugvorderingen door de Europese Commissie. Als leadpartner van het project moeten we vervolgens de terugvordering verhalen op de partners die niet aan de verplichtingen hebben voldaan. Als partner lopen we dus een risico, maar als leadpartner is het risico soms groter. Het is namelijk niet zeker of een partner de terugvordering kan en zal terugbetalen. De Europese Commissie heeft de mogelijkheid om tot enkele jaren na het einde van de looptijd van de subsidieprogramma's audits uit te laten voeren op de projecten. Ook bij subsidiestromen vanuit het Rijk zit een risico in terugvorderingen wanneer niet is voldaan aan verantwoordingsverplichtingen. In het verleden hebben dergelijke risico's zich voorgedaan. Wij hebben extra maatregelen genomen, die er mede voor hebben gezorgd dat uit recent uitgevoerde audits geen administratieve onregelmatigheden zijn gebleken. Dit risico heeft in 2013 niet geleid tot materiële financiële schade voor de Provincie.

2.2.3 Uitvoering van de wettelijke taak jeugdzorg

Sinds 2005 is de nieuwe Wet op de jeugdzorg van kracht waarbij de Provincie verantwoordelijk gesteld wordt voor de gedeeltelijke uitvoering van de Wet op de jeugdzorg. Op basis van een indicatie afgegeven door het onafhankelijke bureau Jeugdzorg verkrijgt de betreffende persoon recht op zorg. De Provincie Zeeland heeft ten behoeve van deze zorg een contract afgesloten met één zorgaanbieder ter grootte van ongeveer € 20 miljoen. Indien de vraag naar zorg groter is dan dit beschikbare budget komen de vragers op een wachtlijst.

Het risico bestaat dat de personen met hun recht op zorg, zorg gaan eisen wat zou kunnen leiden tot mogelijke claims. Tot op heden zijn dergelijke verzoeken nog niet gehonoreerd door de rechter. Er zijn in de jeugdzorg echter nog geen duidelijke normen ten aanzien van wachttijden op zorg zoals in bijvoorbeeld ziekenhuizen wel het geval is.

De Provincie heeft zich ten doel gesteld om vanaf 2011 de maximumwachttijd te beperken tot vier weken, waardoor er feitelijk geen wachtlijst is. Hiervoor zijn bindende productie- en prestatieafspraken met de zorgaanbieder gemaakt. Op 1 januari 2015 gaat de verantwoordelijkheid voor jeugdzorg over van provincies naar gemeenten. Dit risico verdwijnt daarmee.

2.2.4 Aanbestedingswet

De Aanbestedingswet 2012 die per 1 april 2013 van kracht is geworden, biedt mogelijkheden aan (potentiële) leveranciers om claims voor gederfde inkomsten in te dienen. Dit vraagt om een zorgvuldige manier van aanbesteden door de Provincie Zeeland. Nu in 2013 ervaring is opgedaan met de nieuwe wetgeving zijn leveranciers steeds beter op de hoogte van hun mogelijkheden om onjuiste offerte-aanvragen, onterechte afwijzingen en/of niet toegekende opdrachten juridisch aan te vechten. Ze kunnen daarvoor een claim indienen bij de Provincie.

Verder is het zo dat foutief aanbesteden ook kan betekenen dat er onrechtmatig is aanbesteed. Dit kan leiden tot opmerkingen van de accountant en/of onthouding van de rechtmatigheidsverklaring. De nieuwe wet en daarmee ook de accountantsverklaring gelden vanaf 1 april 2013 ook voor aanbestedingen onder de Europese drempel omdat het nationale wetgeving betreft (protocol accountantscontrole).

Wij hebben beheersmaatregelen genomen in onze organisatie (inkoop, aanbesteding van werken, control) op grond van de wetgeving. De besteding van middelen die onder deze wetgeving valt, is groot, de kans dat een onjuiste aanbesteding uitmondt in een claim is daarentegen relatief gezien klein. Er zijn nog onvoldoende ervaringscijfers.

2.2.5 Onderhoudskosten infrastructuur

Een groot deel van de infrastructuur is de komende jaren onderwerp van onderzoek (staat van onderhoud, kwaliteit en omvang van de benodigde onderhoudsactiviteiten). Veroudering en toegenomen verkeersdrukten zorgen ervoor dat een deel van de infrastructuur aan onderhoud toe is.

Op dit moment gaat veel aandacht uit naar de Zeelandbrug. De Zeelandbrug is in 1966 in beheer genomen en met name de bewegende delen vertonen slijtage. Door een grote toename van de intensiteit en het gewicht van het verkeer vertoont de brug kleine scheurvormingen. Op dit moment wordt het verval en de actuele status van de brug in kaart gebracht. Uit het onderzoek dat in het najaar 2013 gereed is gekomen, blijkt dat het waarschijnlijk is dat in 2022 gepland en begroot onderhoud voor vervanging van brugdelen naar voren moet worden gehaald. Monitoring van zowel scheurvorming als de ontwikkeling van het zware verkeer (>50-60 ton) zal echter aan moeten tonen of versnelde vervanging daadwerkelijk noodzakelijk is. In dat geval leidt het tot een niet begrote extra uitgave in het provinciale meerjarenonderhoudsplan.

2.3 Verbonden partijen

De Provincie Zeeland is aandeelhouder in een aantal vennootschappen op het gebied van energievoorziening, watervoorziening, verkeer en vervoer, economie en recreatie. Deze partijen zijn beschreven in de paragraaf verbonden partijen. In paragraaf 2.3.1 wordt ingegaan op de risico's rond verbonden partijen en de garantstellingen die door de Provincie zijn afgegeven. In paragraaf 2.3.2 wordt in het bijzonder aandacht besteed aan Thermphos.

2.3.1 Risico's verbonden partijen en garantstellingen

De financiële risico's op het gebied van verbonden partijen (o.a. Delta, Zeeland Seaports, RUD, etc.) zijn onder te verdelen in waardering van het geïnvesteerd vermogen en garantstellingen. Perkpolder is juridisch gesproken geen verbonden partij, maar naar de aard beschouwen wij deze wel als zodanig. In het kader van het weerstandsvermogen zijn de risico's beperkt voor zover het geïnvesteerd vermogen (waarde van aandelen, eventuele geldleningen) betreft. Een faillissement van een deelneming betekent immers weliswaar dat de aandelen hun waarde verliezen, het leidt echter niet per definitie tot een kostenpost voor de Provincie waarvoor de weerstandscapaciteit aangesproken dient te worden. Het betekent wel dat eventuele dividenden niet meer uitgekeerd worden en vormt daarmee een risico voor de meerjarenbegrotingen van de Provincie. Daarnaast kan het provinciaal bestuur beslissen om aanvullend vermogen beschikbaar te stellen aan de noodlijdende deelneming waarvoor wel een aanspraak op de weerstandscapaciteit gedaan kan worden. Dit is echter het gevolg van politieke besluitvorming die op vele manieren ingevuld kan worden, waardoor dit niet is meegewogen in de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit.

Vanuit haar rol als toezichthouder heeft de Provincie zicht op de interne beheersing en de financiële toestand van de deelnemingen en kan zij tijdig anticiperen op de gevolgen van veranderingen binnen deze organisaties. Voor de specifieke risico's die zich bij de verschillende verbonden partijen voordoen, verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden partijen van dit jaarverslag.

De Provincie heeft een aantal garantstellingen afgegeven voor verbonden partijen. Hierin schuilt een groter risico voor de Provincie, aangezien de financiële realiteit van een organisatie ertoe kan leiden dat schuldeisers een aanspraak gaan doen op de desbetreffende garantstelling. Het grootste deel van de garantstellingen is beschikbaar gesteld aan Zeeland Seaports. Wij voeren in 2014 onderzoek uit naar de precieze omvang van het risico dat de Provincie loopt door het afgeven van deze garantstellingen. Aangezien de Provincie beschikt over aanzienlijke stille reserves die zij in geval van zware financiële tegenslag kan aanspreken, zijn wij van mening dat dit risico beheerst is. Daarnaast is het beleid van de Provincie gericht op het afbouwen van de garantstellingen in omvang en aantal. Op basis van het onderzoek volgt nadere besluitvorming over de gewenste ontwikkelingen op het gebied van garantstellingen en de afdekking van de bijkomende risico's.

2.3.2 Thermphos

In 2012 is het faillissement uitgesproken over fosforfabriek Thermphos, gevestigd in Vlissingen-Oost. De grond waarop de fabriek staat, is in erfpacht uitgegeven door Zeeland Seaports en sterk vervuild. Er is in 2013 geprobeerd met een Oostenrijks bedrijf en belanghebbende partijen een zogenaamde groene doorstart te maken; het is uiteindelijk niet gelukt tot een definitieve verkoopovereenkomst of purchase agreement te komen.

De saneringskosten voor volledig schoonmaken zijn door curatoren geschat op 70-90 miljoen Euro (ERM-rapport). Eigen ramingen bevestigen dat beeld.

Op dit moment is nog geen absolute duidelijkheid over de verantwoordelijkheid voor het opruimen. De Provincie stelt zich op het standpunt dat op basis van de milieuvergunningen curatoren gehouden zijn de site op te ruimen op basis van het boedelactief. Dit is echter onderwerp van een juridisch geschil (procedure bij de rechtbank) en de omvang van het boedelactief zal onvoldoende zijn voor een totale sanering.

Met partijen wordt overleg gevoerd om tot een oplossing te komen. De Provincie zet zich in de financiële gevolgen te minimaliseren en de veiligheid voor mens en milieu te garanderen.

Inmiddels zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het volgende:

- Curatoren kopen de milieuverplichtingen van de boedel af voor een afkoopsom van € 35 miljoen en de vordering van de achterstallige erfpachtcanon van ZSP met € 2,2 miljoen. Dit is een vast onvoorwaardelijk bedrag. Het bedrag wordt niet meer beïnvloed door mee- of tegenvallers in de boedel of door juridische procedures.
- Het erfpachtrecht wordt door curatoren overgedragen aan een door Zeeland Seaports op te richten sanerings-SPV (Special Purpose Vehicle). Gelijktijdig wordt ook het beheer van de site en de milieuverplichtingen overgedragen. De datum van overdracht is bepaald op 1 juli 2014.
- Curatoren worden vanaf die datum door de Provincie en ZSP gevrijwaard van alle milieuverplichtingen.
- Voorafgaand aan de overdracht op 1 juli zullen curatoren ten laste van de afkoopsom een eerste aanbesteding doen voor de sanering. Ook de aanbesteding wordt per 1 juli overgedragen aan de sanerings-SPV.
- Een groot aantal juridische procedures wordt gestaakt.

De kosten van een volledige sanering zal naar alle waarschijnlijkheid de afkoopsom overtreffen. De daadwerkelijke kosten zullen eerst bekend zijn bij de aanbesteding. In opdracht van partijen doet Royal Haskoning DHV hiervoor het voorbereidende werk.

De Provincie zal nog met ZSP afspraken maken op welke wijze wordt omgegaan met de kosten, opbrengsten en risico's van de sanerings-SPV.

De uitkomst voor de Provincie laat zich nog niet raden. Daarom is hier vooralsnog geen voorziening opgenomen. Het risico is wel in het risicoprofiel, dat ten grondslag ligt aan het weerstandsvermogen meegenomen.

2.4 Overige risico's en onzekerheden

Naast de voorgenoemde bestuurlijke risico's kent de Provincie nog andere risico's en onzekerheden die op dit moment nog niet kwantificeerbaar zijn.

De belangrijkste specifieke risico's en onzekerheden als gevolg van externe factoren, zoals benoemd bij de voorjaarsconferentie, zijn de doorwerking van de Rijksbezuinigingen en de gevolgen voor het provinciefonds van decentralisatie van de uitvoering van natuurdoelstellingen naar de provincies. Voor 2013 en 2014 is inmiddels duidelijkheid. Voor de jaren erna blijft de onzekerheid vooralsnog bestaan. De decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten is inmiddels in de begroting verwerkt. De frictiekosten bij de afbouw van subsidies aan gelieerde instellingen vormen ook nog een onzekerheid.

De specifieke risico's en onzekerheden die in de ambtelijke jaarlijkse risico-inventarisatie en de second opinion hierop zijn benoemd, zijn risico's in de bedrijfsvoering, zoals de gevolgen van een te hoge werkdruk. Een ander risico is de kans op overuitputting van het beschikbaar gestelde budget voor het Ganzenakkoord met als gevolg een extra financiële bijdrage vanuit de Provincie. Dit risico heeft zich in 2013 niet gemanifesteerd. Tijdens de inventarisatie is ook benoemd dat de Provincie gevolgen ondervindt bij infrastructurele werken en subsidies als externe partijen failliet gaan. Op deze risico's nemen wij passende beheersmaatregelen.

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

Als een onvoorzienbare gebeurtenis zich voordoet, kunnen we de beschikbare weerstandscapaciteit aanspreken. De beschikbare weerstandscapaciteit is de hoeveelheid financiële ruimte van de Provincie om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid bijgesteld moet worden en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. Provinciale Staten besluiten uiteindelijk over de daadwerkelijke inzet van middelen. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de in paragraaf 3.1 tot en met 3.5 beschreven onderdelen. In paragraaf 3.6 volgt een weergave van de totale beschikbare weerstandscapaciteit.

3.1 Algemene reserve

De algemene reserve is een vrij besteedbare reserve. Het aanwenden van de middelen uit de algemene reserve als een risico zich daadwerkelijk voordoet, vormt geen belemmering voor het behalen van beleidsdoelstellingen.

3.2 Bestemmingsreserves

Doorgaans vormen we een bestemmingsreserve met het oog op de realisatie van specifieke beleidsdoelstellingen. Het aanwenden van deze reserves voor het dekken van financiële schade doen we daarom pas als de nood hoog is. Er is dan een specifiek besluit van Provinciale Staten nodig.

3.3 Vrije belastingcapaciteit van de Motorrijtuigenbelasting

De Provincie mag opcenten heffen. Het verschil tussen het huidige tarief en de maximaal toegestane hoogte van het tarief is de vrije belastingcapaciteit. We kunnen de opcenten op 1 april in enig jaar verhogen. Daardoor is de vrije belastingcapaciteit niet direct beschikbaar als risicobuffer. De vrije belastingcapaciteit vinden we daarom het meest geschikt voor de dekking van structurele schade.

3.4 Ruimte in meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting kan in enig jaar een saldo laten zien op resultaat na bestemming. Deze middelen hebben nog geen bestemming en wij kunnen die gebruiken als risicobuffer. Bij de berekening van de weerstandscapaciteit beschouwen we het saldo in de meerjarenbegroting als de budgettaire ruimte in het verslagjaar en de vier jaar daarna. We gaan daarbij uit van de gegevens, zoals opgenomen in de najaarsnota van het verslagjaar. Aangezien niet alle ramingen in de meerjarenbegroting uit verplichtingen bestaan, bestaat altijd de mogelijkheid de beleidsambities bij de stellen om onverwachte gevolgen op te vangen.

3.5 Stille reserves

Van stille reserves is sprake bij activa die voor een lager bedrag op de balans zijn verantwoord dan zij naar verwachting bij verkoop zullen opbrengen. Het verzilveren van stille reserves is ook een mogelijkheid om financiële schade te dekken. Stille reserves zijn meestal niet op korte termijn inzetbaar als risicobuffer.

3.6 Omvang beschikbare weerstandscapaciteit

De omvang van de diverse onderdelen van de provinciale beschikbare weerstandscapaciteit is hieronder weergegeven.

Onderdelen weerstandscapaciteit		(bedragen x € 1 miljoen)			
In de jaarrekeningen	2010	2011	2012	2013	
Algemene reserve	88	93	48	50	
Bestemmingsreserves	0	0	0	1	
Vrije belastingcapaciteit Motorrijtuigenbelasting	19	22	12	13	
Ruimte meerjarenbegroting, volgens najaarsnota	0	0	8	0	
Stille reserves	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	
Totale omvang weerstandscapaciteit	107	115	68	64	

De bestemmingsreserve ILG is met het vaststellen van de jaarrekening 2012 voor € 11,2 miljoen gevormd, ultimo 2013 is het saldo € 0,9 miljoen.

4. Weerstandsvermogen

Door de omvang van onze substantiële financiële risico's af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit is een uitspraak over het weerstandsvermogen mogelijk. Door de structurele toepassing van risicomanagement is er een meerjarig beeld van de weerstandscapaciteit en de omvang van de financiële risico's.

Het weerstandsvermogen is uit te drukken in een dekkingsgraad. De dekkingsgraad wordt berekend door de *beschikbare* weerstandscapaciteit te delen door de *benodigde* weerstandscapaciteit. De commissie voor het Besluit begroting en verantwoording (commissie BBV) geeft aan dat overheden dienen te streven naar een dekkingsgraad van minimaal 1 tot 1,5.

Weerstandsvermogen		(bedragen x € 1 miljoen)			
	2010	2011	2012	2013	
Totale omvang beschikbare weerstandscapaciteit	107	115	68	64	
Totale omvang benodigde weerstandscapaciteit	14	7	11	24	
Dekkingsgraad	7,6	16,4	6,2	2,7	

Vanuit het oogpunt van risicomanagement is het wenselijk dat de algemene reserve de omvang van de risico's te boven gaat. De algemene reserve is namelijk het meest geschikt als primaire financiële buffer. Door besluiten en financieel beleid zijn de andere onderdelen van de weerstandscapaciteit minder eenvoudig inzetbaar.

De omvang van de financiële risico's is gestegen ten opzichte van de begroting 2013. Dit komt doordat er enkele significante risico's zijn bijgekomen met een grote impact op de benodigde risicobuffer. Het gaat hier om de aanbestedingswet en de onderhoudskosten van de infrastructuur. Door de omvang van de significante financiële risico's van de Provincie af te zetten tegen de financiële buffer van de Provincie is een uitspraak over het weerstandsvermogen mogelijk. Wij zijn van mening dat de risico's op termijn zullen teruglopen vanwege de door ons genomen beheersmaatregelen.

5. Herijking risicomanagement

In de Voorjaarsnota 2013 is toegezegd tot een herijking van het risicomanagement te komen en in de begroting 2014 een geactualiseerd beeld van het risicoprofiel en het weerstandsvermogen te geven. Het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR) heeft inmiddels op verzoek een second opinion uitgevoerd op de ambtelijke risico-inventarisatie en de uitvoering van het risicomanagement. Hierbij is ook onderzoek gedaan naar het beleid van de Provincie op het gebied van risico's rondom garantstellingen en verbonden partijen en hoe dit zich verhoudt tot het beleid van andere provincies.

Het college heeft op 10 september 2013 kennis genomen van de eerste uitkomsten hiervan. De risico's zijn nog beter in beeld gebracht en nauwkeuriger berekend. Sommige risico's zijn minder relevant geworden, andere risico's zijn beter zichtbaar geworden. Daarnaast is een verdiepingsslag nodig; de conclusies en de aanbevelingen uit de second opinion zullen richting geven aan de herijking van het risicomanagementbeleid. Provinciale Staten zullen bij deze ontwikkeling worden betrokken. Zo is volgens de second opinion de risico-inschatting ten opzichte van het beleid van andere provincies relatief conservatief. De Provincie zou meer aandacht kunnen besteden aan de niet-financiële en operationele risico's; daarnaast zouden wij meer kunnen inzetten op risicomanagement in onze organisatie in verandering om zo een volledig en duidelijk beeld te houden van alle belangrijke risico's. Binnenkort zullen de kaders en uitgangspunten van de herijking van het risicomanagement aan GS voorgelegd worden. Volgens de second opinion is de weerstandscapaciteit van de Provincie nog steeds toereikend.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

1. Algemeen

In de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' gaan we in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende consequenties voor het beheer en onderhoud van onze grote kapitaalgoederen.

Het beleidskader moet inzicht geven in de huidige onderhoudssituatie van het object, het gewenste onderhoudsniveau en de daarmee gemoeide jaarlijkse kosten in meerjarenperspectief. Dat leggen we vast in onderhoudsplannen, nota's, managementsystemen en andere documenten en deze stukken actualiseren we vaak.

In artikel 12 Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is voorgeschreven welke kapitaalgoederen in ieder geval opgenomen moeten worden in de paragraaf kapitaalgoederen:

- Wegen
- Riolering
- Water
- Groen
- Gebouwen

Omdat bij de Provincie riolering niet van toepassing is, wordt hierover niet gerapporteerd. Het onderdeel water is uitgebreid met bruggen, sluizen en schepen, omdat die onder ons beheer vallen. Tot slot zijn de onderdelen ICT en wandtapijten en overig kunstbezit toegevoegd, die voor de Provincie grote kapitaalgoederen vormen.

2. Wegen & Water (infrastructuur)

2.1 Het beleidskader

Landelijke wet- en regelgeving en het provinciale verkeer- en vervoerbeleid met bijbehorende deelplannen vormen het beleidskader voor de bij ons in beheer zijnde infrastructuur. Ook kaders afkomstig van andere beleidsvelden kunnen invloed hebben op het gebruik en onderhoud van de infrastructuur, bijvoorbeeld ecologisch bermbeheer en gebruik milieuvriendelijke bouwstoffen. Daarnaast zijn ook specifieke beleidsnota's voor de instandhouding van de infrastructuur opgesteld. De stand van zaken lichten we hieronder toe.

2.2 Beleidsplan wegen en vaarwegen

Het kwaliteitsbeleid voor de (vaar)wegen onderscheidt de thema's bereikbaarheid, veiligheid, comfort, leefbaarheid, aanzien en milieu. Voor elk beleidsthema is een kwaliteitsniveau vastgesteld door Provinciale Staten. In 2004 hebben Provinciale Staten de hoofdlijn van het gekozen kwaliteitsniveau 'goed is goed genoeg' vastgesteld. Voor de droge infrastructuur is het landelijk gemiddeld gangbare niveau (R) de norm, met positieve afwijkingen voor de gladheidbestrijding en groenvoorzieningen en bij de natte infrastructuur positieve afwijkingen voor veiligheid en bereikbaarheid. Dit kwaliteitsniveau staat onder grote druk als gevolg van de bezuinigingstaakstelling.

Op basis van het besluit van Provinciale Staten van 12 maart 2010 zijn de bezuinigingen uitgewerkt in het Integrale Beheerplan Provinciale Infrastructuur. Met de bezuinigingen op het onderhoud zijn ook de normen bijgesteld voor het Integraal Beheerplan Provinciale Infrastructuur. In 2012 tot en met 2015 worden voor de renovatie van de wegen extra middelen ingezet om de wegen weer 100% op CROW-norm te brengen (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechiek). Vanuit de recente kerntakendiscussie (Cebeon) is besloten tot een structurele verlaging van de kosten onderhoud wegen van € 388.000 per jaar vanaf 2013. Daarnaast is in de Najaarsnota 2012 een aanvullende bezuiniging opgenomen op de budgetten voor het dagelijks beheer en onderhoud van € 450.000. Een deel van deze bezuinigingen ad € 2.450.000 is inmiddels structureel ingevuld. De noodzaak voor invulling van de korting in het kader van Cebeon wordt betrokken bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2013/14 is besloten het resterende tekort ad

€ 600.000 incidenteel voor het jaar 2013 ten laste van de algemene middelen te nemen. Voor de periode vanaf 2014 wordt onderzocht waar verdere besparingen mogelijk zijn. Het kwaliteitsbeleid voor de (vaar)wegen onderscheidt de thema's bereikbaarheid, veiligheid, comfort, leefbaarheid, aanzien en milieu. Voor elk beleidsthema is een kwaliteitsniveau vastgesteld door Provinciale Staten. In 2004 hebben Provinciale Staten de hoofdlijn van het gekozen kwaliteitsniveau 'goed is goed genoeg' vastgesteld. Voor de droge infrastructuur is het landelijk gemiddeld gangbare niveau (R) de norm, met positieve afwijkingen voor de gladheidbestrijding en groenvoorzieningen en bij de natte infrastructuur positieve afwijkingen voor veiligheid en bereikbaarheid. Dit kwaliteitsniveau staat onder grote druk als gevolg van de bezuinigingstaakstelling.

Op basis van het besluit van Provinciale Staten van 12 maart 2010 zijn de bezuinigingen uitgewerkt in het *Integrale Beheerplan Provinciale Infrastructuur*. Met de bezuinigingen op het onderhoud zijn ook de normen bijgesteld voor het *Integraal Beheerplan Provinciale Infrastructuur*. In 2012 tot en met 2015 worden voor de renovatie van de wegen extra middelen ingezet om de wegen weer 100% op CROW-norm te brengen (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeertechniek). Vanuit de recente kerntakendiscussie (Cebeon) is besloten tot een structurele verlaging van de kosten onderhoud wegen van € 388.000 per jaar vanaf 2013. Daarnaast is in de Najaarsnota 2012 een aanvullende bezuiniging opgenomen op de budgetten voor het dagelijks beheer en onderhoud van € 450.000. Een deel van deze bezuinigingen ad € 50.000 is inmiddels structureel ingevuld. De noodzaak voor invulling van de korting in het kader van Cebeon wordt betrokken bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2014.

2.2.1 Financiële consequenties

Investerings in infrastructuur zijn veelal investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. De infrastructurele projecten komen direct ten laste van de exploitatie, waardoor ze geen beslag leggen op middelen in de meerjarenraming. De bedragen aan investeringen zijn in detail opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland. Dit programma stelt het college jaarlijks vast; daarna wordt het ter informatie aan Provinciale Staten aangeboden. Het betreft structureel onderhoud aan het Kanaal door Walcheren en de Zeelandbrug. Incidenteel onderhoud wordt volgens de meerjarenplanning uitgevoerd.

In 2013 is er voor een bedrag van € 3.471.000 besteed aan het onderhoud van natte infrastructuur (vaarwegen) en voor een bedrag van € 9.458.000 aan het onderhoud van droge infrastructuur (met name wegen).

2.3 Bedrijfsgebouwen infrastructuur

De bedrijfsgebouwen infrastructuur zijn de wegsteunpunten en de bedieningsgebouwen van het Kanaal door Walcheren en Zeelandbrug. Het onderhoud aan de gebouwen wordt verricht op basis van inspectie door eigen technisch personeel. Het reguliere beheer en onderhoud aan deze gebouwen maakt onderdeel uit van het Beheerplan (onderdeel bedrijfsvoeringskosten).

In mei 2012 is het uitvoeringsprogramma *Beleidsvisie steunpunten tot 2016* door het college van Gedeputeerde Staten vastgesteld. In deze collegeperiode wordt het aantal steunpunten teruggebracht van 18 naar 13 om tot een optimale regionale verdeling te komen. Door ook incidentele aanpassingen op de bestaande steunpunten door te voeren wordt als totaaleffect een uniform en efficiënt steunpuntenbestand verkregen, van waaruit het beheer van de provinciale infrastructuur toekomstbestendig uitgevoerd kan worden. Dit vergemakkelijkt een eenduidig beheer en is een voorwaarde om bijvoorbeeld diensten en onderhoudswerkzaamheden aan de steunpunten gebundeld aan te besteden.

Door het afstoten van een aantal steunpunten is er ruimte ontstaan om de logistieke problemen rond het steunpunt in Goes op te lossen. Ons college is voornemens het provinciaal steunpunt in 's-Heer Arendskerke uit te breiden, waardoor we het steunpunt in Goes kunnen afstoten. Inmiddels is de gemeente Goes akkoord met onze plannen en de voorgestelde landschappelijke inpassing. In de tweede helft van 2013 is gestart met de voorbereidingen voor de aanbesteding. Onderdeel van deze voorbereidingen is het overleg met het Waterschap over deelname. Inmiddels is aangegeven dat het Waterschap wil participeren in de nieuwbouw 's-Heer Arendskerke. De start van de bouw is voorzien in 2015.

2.3.1 Financiële consequenties

In 2013 is er voor een bedrag van € 484.000,-- besteed aan bedrijfsgebouwen infrastructuur.

2.4 SWATH-schepen, aanlandingsvoorzieningen en terminals fietsvoetveer

In 2004 zijn de twee SWATH-schepen, de aanlandingsvoorzieningen en de terminals voor het fietsvoetveer in gebruik genomen.

De Provincie Zeeland is eigenaar van deze SWATH-schepen en verhuurt ze aan de exploitant van het fietsvoetveer Vlissingen-Breskens. De uitvoering en de kosten van het door de Provincie vastgestelde onderhoudsplan van de schepen komen voor rekening van de exploitant. Provinciale Staten hebben in juni 2008 besloten maatregelen te nemen om de bedrijfszekerheid van de schepen te verhogen. Dit betrof onder andere maatregelen op gebied van preventief onderhoud (refitprogramma, onderdelen-voorraad en onderhoudskader) en doorvoeren van verbeteringen en modificaties. Uit de evaluatie in 2010 is gebleken dat de bedrijfszekerheid is verhoogd. De bedrijfszekerheid is de afgelopen jaren niet onder de norm van 97% gekomen.

De aanlandingsvoorziening, gebouwen en terreinen zijn ook eigendom van de Provincie. De exploitant huurt deze. Het onderhoud van deze voorzieningen gebeurt door en voor rekening van de Provincie volgens een instandhoudingsplanning.

Door ons college is aan Provinciale Staten toegezegd in 2014 te starten met het opstellen van een toekomstvisie voor deze veerverbinding. In deze visie zal ook worden ingegaan op de beide schepen, de aanlandingsvoorzieningen en de gebouwen incl. de inrichting daarvan. Ter voorbereiding daarop willen wij in 2014 een evaluatie- en startnota voorleggen aan Provinciale Staten.

2.4.1 Financiële consequenties

In 2013 is er voor een bedrag van € 590.000 besteed aan het onderhoud van de SWATH-schepen, aanlandingsvoorzieningen en de terminals fietsvoetveer.

2.5 Overige Vaartuigen

Voor het onderhoud van de Zeelandbrug en het Kanaal door Walcheren heeft de Provincie drie vaartuigen (Roggenplaat, Koolmees en Buizer) in eigendom.

2.5.1 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

De onderhoudskosten van deze drie vaartuigen bedroegen in 2013 € 14.000.

3. Groen

3.1 Het beleidskader

Het 'beheerplan groen' maakt onderdeel uit van het Integrale Beheerplan Provinciale Infrastructuur. Het plan beschrijft hoe we vanuit een maatschappelijk verantwoorde benadering het beste met de provinciale beplantingen kunnen omgaan en waarom. De bomen die deel uitmaken van de huidige provinciale (vaar)wegbeplanting zijn opgenomen in een Boombeheersysteem (BBS). In het BBS staat alle informatie (mutaties en resultaten jaarinspecties) die van belang is voor een effectieve zorgplicht en voor een systematische aanpak van het boomonderhoud. Het BBS verschaft dus inzicht in de behoefte aan periodiek boomonderhoud en de noodzaak om andere beheersmaatregelen aan de boombeplanting uit te voeren. Vanuit de invalshoek natuur en landschap is een groenstructuurvisie voor de provinciale beplantingen opgesteld. Duurzame veilige inrichting van de wegen stelt eveneens voorwaarden en eisen aan de plaatsing van bomen en struiken in wegbermen.

3.2 Financiële consequenties

In 2013 is er voor een bedrag van € 969.000 besteed aan onderhoud Groen.

4. Gebouwen

Bij de reorganisatie is besloten om de nieuwe organisatie per 1 januari 2013 te concentreren binnen het Abdijcomplex. Hierdoor is de locatie Het Groene Woud niet meer nodig voor de huisvesting van medewerkers. Deze locatie zal worden verkocht of worden verhuurd.

Het pand Achter de Houttuinen te Middelburg, waarin voorheen SCOOP was gehuisvest, zal eveneens zo spoedig mogelijk worden afgestoten. Dit geldt ook voor het pand De Burg, waar tot voor kort de kantoorfuncties van de SCEZ waren gehuisvest.

Met betrekking tot de voorgenoemde panden voeren wij een actief beleid met als doel om deze zo spoedig mogelijk af te stoten.

Als gevolg van de overdracht van de RUD-taken, waarvan de werkorganisatie met ingang van 1 januari 2014 is gehuisvest in Terneuzen, komt huisvesting vrij binnen het Abdijcomplex.

4.1 Het beleidskader

Zodra er (deel)besluitvorming is met betrekking tot huisvesting worden de effecten hiervan meerjarig geraamd in de begroting.

Het doel is om de huisvesting ondersteunend te laten zijn aan 'Het Nieuwe Werken'. Het gaat praktisch om de inrichting van de ruimtes, de IT-voorzieningen en het meubilair. Het was niet mogelijk om het Abdijcomplex voor 1 januari 2013 klaar te hebben voor 'Het Nieuwe Werken'. De keuze is gemaakt om iedereen per 1 januari 2013 te huisvesten in het Abdijcomplex zonder meteen te voldoen aan de inrichtingsprincipes van 'Het Nieuwe Werken'. De komende tijd zullen plannen worden gemaakt om de ruimtes gefaseerd aan te passen. Het Abdijcomplex heeft momenteel genoeg 'wisselruimtes' om dit gefaseerd mogelijk te maken.

De uitgangspunten voor het onderhoud aan de provinciale gebouwen liggen vast in het onderhoudsbeleidsplan. Voor deze begroting is dit beheersplan de basis. Op basis van bovenstaande besluitvormingsproces wordt het beheersplan meerjarig geactualiseerd en geraamd.

In het beheersplan zijn alle gebouwen en installaties geïnventariseerd, geïnspecteerd en meerjarig opgenomen. In 2011 is er een second opinion uitgevoerd naar de uitgangspunten van het bouwkundig deel. Het installatietechnisch deel is al eerder door een derde geïnspecteerd. Renovaties van gebouwen zijn opgenomen in dit beheers- en onderhoudsplan. Uitgangspunt hierbij is om alle periodieke werkzaamheden in en aan de gebouwen zoveel mogelijk te combineren.

Hieronder wordt per type onderhoud en complex van het jaarlijks te actualiseren meerjarig onderhoudsplan beschreven.

4.1.1 Binnenonderhoud

Voor het binnenonderhoud is een meerjarige planning opgesteld door de eigen technische dienst, gebaseerd op de te verwachten levensduur van voorzieningen en apparatuur. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd en in de meerjarenbegroting meegenomen. Na actualisatie van de meerjarenplanning zal in 2014 worden gezien of binnen de meerjarenraming voldoende financiële middelen aanwezig zijn, om de komende jaren een goed onderhoudsniveau te garanderen.

4.1.2 Buitenonderhoud

Basis voor het beleidskader voor het regulier onderhoud aan de buitenkant (leien daken, schilderwerk, goten, metselwerk) zijn de tweejaarlijkse inspectierapporten van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ). In deze inspectierapporten vindt een kwalificatie plaats van de onderhoudstoestand van voornoemde gebouwen verdeeld in: 'goed, redelijk, matig en slecht'.

Het provinciaal beleid is erop gericht de onderdelen die de kwalificatie 'slecht' en 'matig' hebben op te nemen in de planning van het Beheers- en onderhoudssysteem (BOS) voor de daaropvolgende jaren.

4.2 Abdijcomplex inclusief Sint Jorisdoelen, gebouw De Burg en Gistpoortgebouw

Het Abdijcomplex valt binnen het beschermd stadsgezicht van de gemeente Middelburg en is aangewezen als beschermd monument. Voor onderhoud aan beschermde monumenten bestaat afzonderlijke wet- en regelgeving. Voor verbouwplannen vindt toetsing plaats bij de monumenten- en wel-

standcommissie van de gemeente Middelburg evenals door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de vroegere Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

4.3 Renovatie, nieuwbouw en aankopen/afstoten

De Provincie onderhoudt de gebouwen overeenkomstig het meerjarig onderhoudsplan. Grootschalige interne renovaties zijn voorzien als gevolg van de implementatie van Het Nieuwe Werken. Hiervoor zijn naar verwachting onvoldoende financiële middelen aanwezig binnen de meerjarenbegroting. Naar een passende oplossing wordt gezocht.

Zoals hierboven al is aangegeven, hebben we besloten de gebouwen die niet meer nodig zijn af te stoten (Groene Woud, Achter de Houttuinen, De Burg).

4.4 Veiligheidsaspecten

Sinds 1 januari 2008 is de wet- en regelgeving op het gebied van gebruiksvergunningen aangepast, waardoor er geen gebruikersvergunning meer nodig is. Wel heeft de provincie een meldingsplicht (op grond van het Besluit brandveilig gebruik bouwwerken). Voor alle provinciale gebouwen was een gebruiksvergunning aanwezig, die automatisch overgegaan is in een gebruikersmelding. Volgens de huidige regelgeving blijft de veiligheid in de gebouwen een taak van de werkgever. Jaarlijks worden controles uitgevoerd om te zien of nog wordt voldaan aan de gebruiksvergunningen en worden de benodigde maatregelen uitgevoerd volgens het onderhoudsplan.

4.5 Financiële consequenties

In 2013 is er voor een bedrag van € 583.000 besteed aan onderhoud Gebouwen.

5. Informatie en Communicatietechnologie (ICT)

5.1 Het beleidskader

Zoals in het Rekenkamerrapport 'Informatiebeleid in een veranderende tijd' staat aangegeven, vormt Informatiebeleid de basis voor het nemen van beslissingen op ICT-gebied. Het beleid omvat de doelen, middelen, wegen en prioriteiten om informatievoorziening te ontwikkelen en te beheren. De Provincie wordt steeds meer een informatieverwerkende en informatieproducerende organisatie. De meeste medewerkers houden zich bezig met het verzamelen, verwerken, beheren en analyseren van informatie. Producten van de provinciale organisatie hebben over het algemeen ook steeds meer een informatiekarakter: beleidsdocumenten, beschikkingen, kaarten, bestekken en contracten.

Door bovenstaande ontwikkelingen neemt het belang van ondersteunende technologieën zoals ICT toe. ICT is niet alleen meer een middel om de bedrijfsvoering efficiënter en effectiever te maken of om de dienstverlening aan de klanten van de provincie te verbeteren. Het ontwikkelt zich ook steeds meer als een wettelijke verplichting in relatie tot de kern van het provinciale takenpakket. De wet- en regelgeving stelt steeds vaker eisen aan een goed functionerende ICT-component.

Het bovenstaande is als belangrijk uitgangspunt gehanteerd bij het inrichten van de nieuwe organisatie. Naast beheer en continuïteit heeft de regie op het informatiebeleid een centrale rol gekregen. Een van de uitwerkingen hiervan is dat vrijwel alle ICT-budgetten in beheer van de afdeling I&A zijn gebracht waardoor meer regie, integratie en efficiency mogelijk is.

5.2 Financiële consequenties

In 2013 is er voor een bedrag van € 2.214.000 besteed aan ICT-voorzieningen.

6. Wandtapijten

6.1 Het beleidskader

De collectie wandtapijten van de Provincie Zeeland is in langdurig bruikleen gegeven aan het Zeeuws Museum. Het museum heeft een meerjarig plan voor beheer en onderhoud van de wandtapijten opgesteld. Voor de uitvoering daarvan is een meerjarig contract gesloten met Paswerk (de voormalige werkplaats tot herstel van antiek textiel) in Haarlem. In de structurele subsidie aan het Zeeuws Museum is een bedrag voor de uitvoering van dit plan opgenomen.

6.2 Overig kunstbezit

De Provincie Zeeland heeft diverse kunstvoorwerpen in haar eigen bezit. Daarnaast heeft de Provincie Zeeland van diverse instellingen kunstvoorwerpen in bruikleen (onder andere van het Instituut Collectie Nederland, het Zeeuws Genootschap, Rijksmuseum Amsterdam, Roosevelt Study Center). In 2012 heeft er een (her)waardering van de provinciale kunstcollectie plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een nieuwe selectie en een kleinere collectie. Het beheer is daarop afgestemd. Daarnaast is een lijst opgesteld van af te stoten werken. Een gedeelte van het beheer (onder andere beeldende kunst) van de provinciale kunstcollectie vindt in opdracht plaats door het Zeeuws Museum. Voor de overige kunstvoorwerpen wordt het beheer door de afdeling Facilitaire Dienstverlening geregeld.

7. Conclusie

Uit deze paragraaf blijkt enerzijds dat er voor het onderhoud planmatig gewerkt wordt op basis van beheerplannen, die regelmatig geactualiseerd worden en anderzijds dat de onderhoudslasten op basis van de beheerplannen in de meerjaren begroting opgenomen zijn. Hierdoor wordt het onderhoud beheerst en het risico op achterstallig onderhoud op kapitaalgoederen geminimaliseerd.

Paragraaf Financiering

1. Inleiding

Deze paragraaf is samen met het Besluit financieringsstatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken van de financiering. Het is de leidraad voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Hieronder is een verslag opgenomen van het in 2013 gevoerde financieringsbeleid.

2. Algemeen

In artikel 11 van de financiële verordening 2009 staat dat Provinciale Staten nadere regels stellen voor de uitvoering van taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financierings- en treasuryfunctie.

Volgens de toelichting van artikel 11 is de financierings- en treasuryfunctie een belangrijk onderdeel van het middelenbeheer. Gezien de operationele kwetsbaarheid van deze functie bevat artikel 216 lid 2c van de Provinciewet het expliciete voorschrift dat de financiële verordening een bepaling bevat dat de financieringsfunctie de regels in acht neemt die zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de regelgeving die op deze Wet fido is gebaseerd (gedelegeerde regelgeving).

Bij de behandeling in 2010 van het Statenvoorstel Beleggingen Provincie Zeeland (FEZ-181A) is het Besluit financieringsstatuut 2010 vastgesteld. Hierin zijn de regels met betrekking tot de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) gewijzigd. Onze deposito's zijn sinds 2010 via deze gewijzigde regels uitgezet. De Provincie zit vanaf medio 2012 in een meerjarige leensituatie. Het renterisico voor deze periode is voor het grootste deel (90%) afgedekt met een rente swap (zie 4.2 van deze paragraaf).

Schatkistbankieren

Het verplicht schatkistbankieren is per 16 december 2013 ingevoerd. Het wetsvoorstel verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen en beleggingen aan te houden in de schatkist. De middelen die een decentrale overheid in de schatkist aanhoudt, blijven beschikbaar voor de uitoefening van hun publieke taak. Omdat de Provincie in een meerjarige leensituatie verkeert zullen wij de komende jaren niet structureel middelen aan moeten houden bij het Rijk en geen renteverlies lijden. In verband met de invoering van het verplicht schatkistbankieren wordt het huidige Besluit Financieringsstatuut 2010 Provincie Zeeland in 2014 vervangen door een nieuw Besluit Financieringsstatuut.

3. Beheer

3.1 Risicobeheer vlottende schuld

In de Wet fido staat de zogenaamde kasgeldlimiet beschreven. Deze is van belang bij het aantrekken van vreemd vermogen. De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de Provincie maximaal als gemiddelde netto-vlottende schuld (< 1 jaar) per kwartaal mag hebben. Het percentage van de kasgeldlimiet bedraagt voor de Provincie 7% van het begrotingstotaal.

De kasgeldlimiet is van belang, omdat juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. Fluctuaties in de korte rente hebben direct een relatief grote impact op de rentelasten.

Over heel 2013 was sprake van een liquiditeitstekort. Dit tekort ontstond, medio 2012, met name door de uitgaven voor de investering in de Sluiskiltunnel. Het tekort was in 2012 al zo groot dat dit niet alleen met kort geld gefinancierd mocht worden. De maximaal toegestane financiering met kort geld in 2013 was ongeveer € 28 miljoen (op basis van 7% van € 396 miljoen in 2013). Halverwege 2012 is een leenfaciliteit bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) afgesloten. Om aan onder andere de

kasgeldlimiet te voldoen, is een swap afgesloten op 90% van de in april 2012 geschatte financieringsbehoefte.

Gedurende 2013 vielen alle kort aangetrokken middelen onder de afgesloten swap. Door de swap zijn deze kort aangetrokken middelen omgezet (geswapt) naar langlopende (> 1 jaar) schuld. Door deze omzetting van korte schuld naar langlopende schuld voldoet de Provincie over geheel 2013 aan de kasgeldlimiet.

Uit onderstaand overzicht blijkt dat we gedurende alle vier kwartalen voldoen aan de kasgeldlimiet.

Kasgeldlimiet 2013				
bedragen x € 1 miljoen				
	stand per			
	jan-mrt	apr-juni	jul-sep	okt-dec
Omvang begroting (1 januari 2013 = grondslag)				
	396,0	396,0	396,0	396,0
1. Toegestane kasgeldlimiet				
* in procenten van de grondslag	7%	7%	7%	7%
* in bedrag	27,7	27,7	27,7	27,7
2. Vlottende schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0
Schuld in rekening-courant Nazorg	9,4	9,4	9,4	9,4
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0
* Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal (2)	9,4	9,4	9,4	9,4
3. Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	0,0	0,0	0,0	0,0
Tegoeden in rekening-courant	-8,2	-5,4	-0,2	4,1
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal (3)	-8,2	-5,4	-0,2	4,1
Toets kasgeldlimiet:				
4. Saldo vlottende middelen (3) - (2)	-17,5	-14,8	-9,6	-5,3
Toegestane kasgeldlimiet (1)	27,7	27,7	27,7	27,7
Ruimte (+) / Overschrijding (-); (1) + (4)	10,2	12,9	18,1	22,4

* Alle kort aangetrokken geldleningen in 2013 zijn via de swap omgezet van korte geldlening naar lang en zodoende hier niet opgenomen.

3.2 Risicobeheer vaste schuld, renterisiconorm

Voor de vaste schuld is in de Wet fido ook een norm beschreven, de zogenaamde 'renterisiconorm'. De renterisiconorm is het maximaal toegestane renterisico over langlopende schulden (looptijd > 1 jaar). Een langlopende schuld wordt ook wel vaste schuld genoemd. Het renterisico op deze leningen is afhankelijk van:

- het gedeelte van de vaste schuld waarvoor de geldnemer een wijziging van de rente op basis van de leningsvoorwaarden niet kan beïnvloeden (renteherziening)
- het gedeelte van de portefeuille aan vaste schuld dat in enig jaar geherfinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen (herfinanciering).

In de Wet fido, artikel 1 h, wordt per 1 januari 2009 de renterisiconorm gedefinieerd als "een bedrag ter grootte van een percentage van het totaal van het begrotingstotaal van het openbare lichaam bij aanvang van het jaar". Voor provincies is dit percentage 20% van het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal voor 2013 op het moment van vaststellen in november 2012 bedraagt € 396 miljoen (totale lasten voor toevoegingen aan reserves). De renterisiconorm voor de Provincie Zeeland bedraagt hiermee € 80,6 miljoen.

Vanaf 2012 is een leenfaciliteit afgesloten in combinatie met een renteproduct (swap). Van de aan te trekken gelden is 90% afgedekt door de swap. Deze swap zorgt ervoor dat de rente is gefixeerd gedurende de gehele looptijd van de geschatte financieringsbehoefte. Bovendien worden alle aflossingen op de leenfaciliteit gefinancierd met eigen middelen en dient hiervoor geen externe financiering te worden afgesloten. Er is dus geen sprake van herfinanciering. Met andere woorden: de lening wordt binnen de looptijd volledig afgelost. Hierdoor zal gedurende de gehele looptijd van de financieringsbehoefte worden voldaan aan de renterisiconorm.

3.3 Zekerheden bij verstrekte geldleningen aan derden

3.3.1 Leningen werkgelegenheid

In 2013 is € 4.538 afgelost op de verstrekte geldleningen in het kader van de werkgelegenheid en er is € 417 rente ontvangen over deze leningen. Er resteert één lening die in 2014 volledig zal zijn afgelost.

3.3.2 Overige leningen

Hieronder staat het overzicht van de verstrekte geldleningen. De stand van de voorziening dubieuze debiteuren en voorziening dubieuze debiteuren studiefonds over 2013 is niet gewijzigd.

Verstrekte gelden per 31 december 2013 (bedrag x € 1.000)				
Leningen uitgezet	Stand per 1-1-2013	aflossingen	rente	Stand per 31-12-2013
Uitzettingen > 1 jaar	11.998	2.375	440	9.623
totaal	11.998	2.375	440	9.623

* Met hypothecaire zekerheid

Voorziening dubieuze debiteuren per 31 december 2013 (bedrag x € 1.000)				
Leningen uitgezet	Stand per 1-1-2013	afboeking gedurende het jaar	correctie ivm actualiseren	Stand per 31-12-2013
Voorziening dubieuze debiteuren	110	-	-	110
Voorziening dubieuze debiteuren studiefonds	1	-	-	1
totaal	111	-	-	111

In het debiteurensaldo is een vermoedelijk oninbare dwangsom opgenomen van € 100.000. Deze € 100.000 is reeds in 2012 toegevoegd aan de voorziening dubieuze debiteuren.

4 Financiering

4.1 Financieringspositie

In 2013 zijn gepleegde investeringen gefinancierd met vreemde financieringsmiddelen. De liquiditeitsbehoefte is met name veroorzaakt door de bouw van de Sluiskiltunnel. Vanwege de meerjarige leensituatie heeft de Provincie in 2013 geen eigen financieringsmiddelen kunnen inzetten.

4.2 Opgenomen leningen

Zoals in de begroting 2013 is aangegeven, is de Provincie Zeeland vanaf 2012 in een leensituatie terechtgekomen. De Provincie Zeeland heeft in 2009 de aandelen van de Westerscheldetunnel overgenomen met als doel het rendement te gebruiken voor de realisatie van de Sluiskiltunnel.

In termen van geldstromen zit er verschil tussen de dividendontvangsten van de Westerscheldetunnel elk jaar (op basis van het gerealiseerd resultaat) en de uitgaven die gedaan worden aan de B.V. KKS

voor de bouw van de Sluiskiltunnel. Deze laatste uitgaven zijn fors van omvang en concentreren zich vooral in de periode 2012 tot en met 2015. Hiervoor is dus langdurige financiering benodigd.

Voor het aangaan van deze financiering is deskundig advies ingewonnen. Bij de keuze voor een specifieke financieringsstructuur spelen verscheidene aspecten een rol. De voornaamste hiervan zijn enerzijds de zekerheid gepaard gaande met de financiering – zekerheid zowel met betrekking tot beschikbaarheid van de financiering als zekerheid over het te betalen rentetarief – en anderzijds de flexibiliteit die wordt behouden. Deze constructie voldoet aan relevante wet- en regelgeving, waaronder het financieringsstatuut van de Provincie, de Wet fido en de Ruddo.

De benodigde financiering is aangetrokken in de vorm van een kasgeldfaciliteit bij de BNG en het renterisico is grotendeels afgedekt met een rente-instrument, een zogenaamde renteswap, afgesloten bij de Rabobank. De swap heeft een looptijd tot en met 2029. Door middel van de swap wordt een variabel rentetarief (driemaands Euribor) geruild tegen een vaste rente, waarbij de Provincie de vaste rente betaalt en de variabele rente ontvangt. Wanneer deze rentestromen met elkaar worden verrekend, resteert een structuur waarin de Provincie per saldo het vaste tarief op de swap betaalt, verhoogd met de opslag op de leenfaciliteit. In feite ontstaat hierdoor een structuur die gelijk is aan een vastrentende lening. Deze swap zorgt er dus voor dat de rente is gefixeerd gedurende de gehele duur van de geschatte financieringsbehoefte.

De BNG heeft de Provincie verplicht vanaf april 2013 minimaal 10% van de faciliteit van € 150 miljoen (€ 15 miljoen) af te nemen en vanaf april 2014 tot en met april 2017, 20% (€ 30 miljoen). Het tarief voor de opgenomen financiering bedraagt het driemaandelijks Euribortarief plus een opslag van 0,7% (70 basispunten). De Provincie kan momenteel veel voordeliger geld aantrekken op de geldmarkt. De Provincie wordt als zeer veilig aangemerkt en partijen zijn bereid tegen een zeer lage vergoeding geld uit te lenen aan de Provincie. De Provincie heeft gedurende 2013, naast de verplichte afname, geen gebruik gemaakt van de leenfaciliteit van de BNG.

Het totaal aan opgenomen leningen per 31 december 2013 is € 50 miljoen. De opgenomen leenbedragen per ultimo kwartaal staan in onderstaand overzicht.

Opgenomen geldlening	bedragen x € 1.000			
	stand per			
	1-4-2013	1-7-2013	1-10-2013	31-12-2013
Geldmarkt	25.000	45.000	25.000	35.000
Kredietfaciliteit BNG	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal	40.000	60.000	40.000	50.000

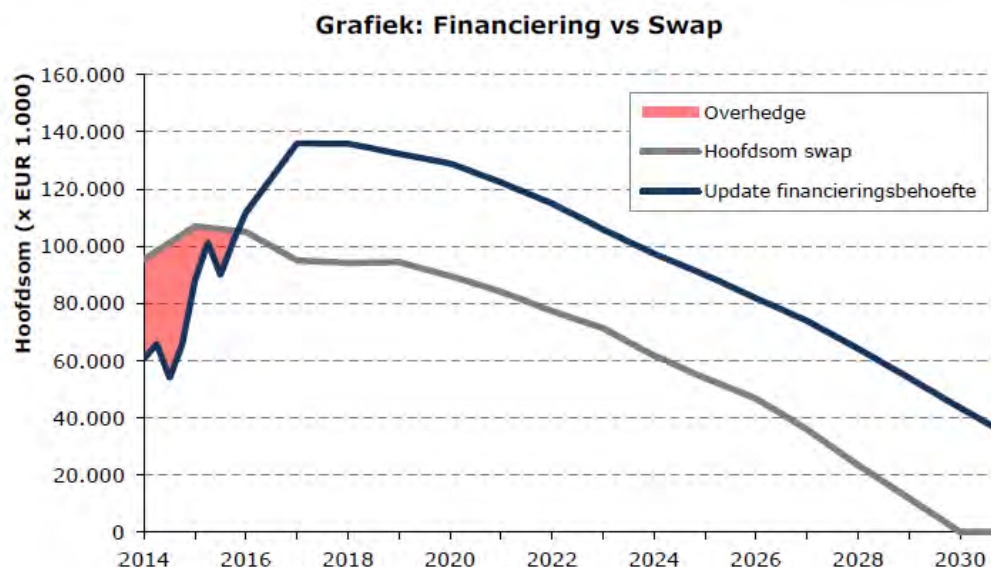
Naast de genoemde leningen heeft de Provincie Zeeland een rekening-courantverhouding met het fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland, waarvoor een vast rendement verstrekt wordt van 5% op jaarbasis. Over 2013 heeft de Provincie het nazorgfonds een rente vergoed van € 445.380.

Huidige situatie swap

De swap is afgesloten op 90% van de in april 2012 voorziene financieringsbehoefte. Deze financieringsbehoefte werd gebaseerd op de op dat moment (voorjaar 2012) actuele meerjarige begroting en het financiële perspectief dat daaruit voortvloeide. Door een niveau van 90% te hanteren zorgden we voor ruimte tussen het niveau van de renteafdekking en het niveau van de in april 2012 voorziene financieringsbehoefte. De swap moet immers, in tegenstelling tot de onderliggende lening, bij aanvang voor de gehele periode afgesloten worden. Het is dan verstandig een zekere mate van flexibiliteit en armslag over te houden.

Over 2013 is gebleken dat de financieringsbehoefte net als 2012 ver achterbleef bij de prognose. Hoofdoorzaak van deze lagere financieringsbehoefte zijn vertragingen in de uitvoering van projecten.

Onderstaande grafiek toont aan in welke jaren er sprake is van deze zogenaamde 'overhedge'.

Wanneer tegelijkertijd sprake is van een 'negatieve' marktwaarde van een financieel product als een swap terwijl een deel van een dergelijk product niet wordt gebruikt, schrijven de verslaggevingseisen voor dat er voor de negatieve marktwaarde van het ineffectieve deel een voorziening wordt gevormd. Een dergelijke voorziening moet getroffen worden ondanks dat de volledige rentelasten (inclusief die van de swap) zijn afgedekt in de meerjarige begroting. De verslaggevingseisen schrijven ons dus een voorziening voor terwijl het onderliggende risico zich nooit zal manifesteren. Ten laste van het resultaat over 2012 is, in overleg met financieel adviesbureau Montesquieu en onze controlerend accountant, de benodigde voorziening berekend en gevormd voor € 700.000.

De negatieve marktwaarde van de totale swap is gedurende 2013 fors afgenomen door een stijgende rentemarkt. De negatieve marktwaarde van het ineffectieve gedeelte van de swap is echter toch toegenomen tot € 1.000.000 negatief per ultimo 2013. De oorzaak hiervan is niet gelegen in veranderingen in de rentecurve (deze is op korte termijn weinig veranderd), maar komt met name voort uit een toename van het niet-effectieve gedeelte in de hoofdsom ten opzichte van 2012. De verhoging van de voorziening van € 300.000 komt ten laste van het rekeningresultaat 2013.

Uitzettingen/deposito's

Door de langdurige leensituatie van de Provincie zijn alleen middelen uitgezet voor de wachtgeldvoorziening van de voormalige Provinciale Stoombootdiensten (PSD). De middelen voor die voorziening zijn via een 'cash-flow swap' op lange termijn belegd. Deze middelen kunnen daarom niet worden gebruikt voor financiering.

In enkele gevallen wordt een doeluitkering via een aparte bankrekening verstrekt. Dit betreft Natuurcompensatie Westerschelde, Investerings Landelijk Gebied en de Kanaal Kruising Sluiskil onderdeel Rijk (mobiliteitsfonds). Eventuele renteontvangsten blijven op die rekening staan om ingezet te worden voor het betreffende doel.

4.3 Relatiebeheer

De BNG is tot en met 1 oktober 2017 onze huisbankier. Binnen het contract is de mogelijkheid opgenomen na deze periode het contract onder dezelfde voorwaarden twee jaar te verlengen.

5 Rente

5.1 Rentevisie

Voor de rentevisie laten we ons extern adviseren door financiële deskundigen.

Vanaf 2012 heeft de Provincie een meerjarige leenfaciliteit getroffen met daaraan gekoppeld een rente product (swap). Het totaal te betalen rentetarief van deze leenconstructie bedraagt maximaal 3,05% op jaarbasis. Deze 3,05% is inclusief een liquiditeitsopslag van 0,7% die vijf jaar vaststaat tot 2017. Na deze vijf jaar wordt opnieuw onderhandeld over het te betalen opslagpercentage. Voor de komende jaren wordt uitgegaan van een rentepercentage van maximaal 3,05% op leningen.

5.1.1 Rente op kortlopende leningen

Bij kortlopende leningen (< 1 jaar) buitenom de huidige leenfaciliteit, gaan wij uit van het op dat moment geldende percentage op de geldmarkt.

5.1.2 Rente op kortlopende uitzettingen/deposito's

Omdat de Provincie vanaf 2012 in een meerjarige leensituatie zit, zijn kortlopende uitzettingen de komende jaren niet aan de orde.

5.2 Rente bij investeringsberekeningen

We wegen de rentelasten bij investeringsbeslissingen altijd mee en verwerken deze structureel in de begroting.

In investeringsberekeningen gaan we voor de financieringslasten altijd uit van de actuele renteprognose op (meerjarige) leningen op de kapitaalmarkt (zie rentevisie) vermeerderd met een risico-opslag. De risico-opslag is afhankelijk van het project.

5.2.1 Rente bij grondexploitatieberekeningen

Een specifieke vorm van investeringsberekening zijn grondexploitatieberekeningen. Het proces van kopen, bewerken en verkopen van grond noemen we het exploiteren van grond. Grondexploitatie is het proces van productie van bouw- en woonrijpe grond en wordt via de exploitatie naar de balans geactiveerd, totdat de verkoop van het actief plaats vindt. Details zijn verder in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) na te lezen, maar één element is dat financieringskosten ook opgebracht moeten worden bij de verkoop. Voor de realisatie van sommige beleidsprojecten is het nodig om gronden te exploiteren. Grondexploitatie is outputgericht en vraag en aanbod spelen een belangrijke rol. We beschouwen het als een vorm van ondernemerschap of het ontplooiën van een commerciële activiteit (zie paragraaf Grondbeleid 2.1)

Per grondexploitatie-project is er een grondexploitatieberekening. Dat is het instrument om bij de productie van bouwrijpe grond een goed inzicht te houden in het meerjarige verloop van kosten en opbrengsten en dat deze per saldo sluitend zijn. Op basis van de vergelijking tussen kosten en opbrengsten wordt bepaald of een project financieel haalbaar is. In een grondexploitatieberekening is de rente een belangrijke variabele. Meestal is er sprake van meerjarige projecten en komen bij grondexploitaties de lasten in de tijd gezien vóór de baten. Daardoor is de rentelast een belangrijke kostenpost van de grondexploitatie.

De hoogte van het rentepercentage in een grondexploitatieberekening is afhankelijk van meerdere factoren. Belangrijk is de manier waarop een project wordt gefinancierd: met vreemd vermogen, eigen vermogen of beide. Iedere vorm van financiering eist namelijk een bepaald rendement op het ingebrachte vermogen, die door het project opgebracht moet worden. De basis van deze rendements-eis is de risicovrije rentevoet. Vervolgens wordt deze risicovrije rentevoet verhoogd met diverse opslagen, bijvoorbeeld een opslag door vergelijking met alternatieve beleggingen en een opslag ter afdekking van risico's in het project. Rentevoeten verschillen in de tijd en het bepalen van opslagen is

gebaseerd op schattingen en inherent subjectief. Met name de hoogte van renteopslagen verschilt hierdoor per financier.

Door het arbitraire karakter van rentebepaling beoordelen we per project met welk rentepercentage wordt gerekend in een grondexploitatieberekening. We hanteren dus niet één vast rentepercentage voor alle projecten.

Het uitgangspunt is dat bij verkoop van de grond de rente over rente wordt doorberekend aan de koper. Deze wordt conform het verkoopcontract geraamd.

5.3 Interne rente

Conform de Financiële verordening 2009 berekenen wij geen interne rente over de activa.

6 EMU Saldo

(bedragen x € 1.000)		2012	2013	2013
Berekening EMU saldo		realisatie	volgens begroting	realisatie
1	Het exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-41.341	-11.086	-439
2	+ De afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.061	2.307	2.072
3	+ De bruto dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	52.488	2.479	3.386
4	- Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	35.433	27.341	6.115
5	+ Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	25.777	-63.279	53.690
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:			
6a	+ De verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)			
6b	- de daarin te verwachten boekwinst			
7	- Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	8.354	3.746	11.499
8	Grondverkoop:			
8a	+ De verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)			
8b	- de daarin te verwachten boekwinst			
9	- De betalingen ten laste van de voorzieningen	3.845	15.742	16.609
10	- Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	- Verkoop van effecten:			
	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
11a	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
EMU-saldo voor de provincie		-8.647	-116.408	24.486

Uit deze berekening blijkt dat de Provincie Zeeland in 2013 de zogenaamde EMU-norm niet heeft overschreden.

Paragraaf Verbonden Partijen

1. Algemeen

In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's nemen we zowel in de begroting als in de jaarrekening een paragraaf verbonden partijen op.

2. Het begrip verbonden partijen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke rechtspersonen (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben.

Een bestuurlijke band houdt in dat we invloed op het beleid en de bedrijfsvoering kunnen uitoefenen door het bezit van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Een financiële band betekent dat we aan de verbonden partij financieel middelen ter beschikking hebben gesteld of dat we financieel verantwoordelijk zijn voor de verbonden partij.

3. Aan de Provincie Zeeland verbonden partijen

Onderstaande organisaties zijn verbonden partijen die volledig voldoen aan bovengenoemd begrip.

Privaatrechtelijke organisaties:

1. DELTA N.V. – zie hieronder, paragraaf 6.1
2. N.V. Zeeland Seaports (ZSP) – paragraaf 6.2
3. N.V. Westerscheldetunnel (WST) – paragraaf 6.3
4. N.V. Economische Impuls Zeeland (EIZ) – paragraaf 6.4
5. B.V. Kanaalkruising Sluiskil (KKS) – paragraaf 6.5
6. Perkpolder Beheer B.V. – paragraaf 6.6
7. Nederlandse Waterschapsbank N.V.
8. Zeeuws Participatiefonds B.V.
9. Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
10. Stichting Grootschalige BasisKaart Nederland voor Zeeland

Publiekrechtelijke organisaties:

11. Zeeland Seaports GR – paragraaf 6.2
12. Natuur- en recreatieschap De Grevelingen GR
13. Europese Gemeenschap voor Territoriale Samenwerking (EGTS) 'Linieland van Waas en Hulst'
14. RUD Zeeland GR – paragraaf 6.7

4. Algemene visie op het aangaan en aanhouden van verbonden partijen

Kernvragen die de Provincie zichzelf stelselmatig stelt ten aanzien van de bestaande verbonden partijen:

- Corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de Provincie?
- Worden de doelstellingen van de Provincie via de verbonden partij gerealiseerd?

Bij verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke samenwerkingsvormen. Bij het beantwoorden van de vraag of aan een samenwerking wordt deelgenomen speelt dit onderscheid een belangrijke rol. Ten aanzien van nieuwe verbonden partijen hanteert de Provincie Zeeland de volgende uitgangspunten.

4.1 Publiekrechtelijke samenwerking

Voor een samenwerkingsverband kiezen wij meestal de publiekrechtelijke vorm. Onze grondhouding hierbij is 'ja, mits' aan een aantal voorwaarden is voldaan voor aansturing, beheer en verantwoording.

4.2 Privaatrechtelijke samenwerking

De benadering voor privaatrechtelijke samenwerkingsvormen is omgekeerd. In algemene zin nemen we hier niet aan deel, tenzij er bijzondere redenen zijn die een uitzondering op deze regel rechtvaardigen. De belangrijkste bijzondere reden om te besluiten tot een privaatrechtelijke samenwerking is wanneer het samenwerkingsverband zich bezighoudt met activiteiten die voornamelijk liggen op het commerciële vlak. Deze afweging is een zaak van Provinciale Staten en wordt van geval tot geval bezien. De grondhouding is 'nee, tenzij' er bijzondere redenen zijn om van de regel af te wijken. We kennen deelnemingen in:

- Vennootschappen, met een min of meer structureel karakter;
- Privaatrechtelijke Publiekrechtelijke Samenwerking (PPS) bij grote (infrastructurele) projecten. Hier wil de overheid samen met ondernemers (projectontwikkelaars) of bijvoorbeeld woningbouwcoöperaties een concreet project realiseren en wordt de samenwerking veelal door middel van het participeren in commanditaire, besloten of naamloze vennootschappen gerealiseerd. Op die manier wordt de verdeling zowel van zeggenschap als van risico's vastgelegd. Doeleinden, belangen, zeggenschap, inbreng, risico's en verantwoording dienen door en voor alle partijen helder te zijn geformuleerd;
- Stichtingen en verenigingen.

5. Beleidsnota verbonden partijen

Het beleid van de Provincie Zeeland ten aanzien van verbonden partijen is niet vastgelegd in een aparte nota. Voorgestelde wijzigingen in de verbonden partijen zijn steeds afzonderlijk door Provinciale Staten beoordeeld.

6. Beleidsmatige doelstellingen en voornemens belangrijkste verbonden partijen

6.1 DELTA N.V.

De Provincie Zeeland participeert sinds jaren in het aandelenkapitaal van DELTA N.V.

Aandeelhouderschap

Begin 2008 is het aandeelhouderschap in DELTA N.V. in Provinciale Staten aan de orde geweest. Naar aanleiding van die discussie hebben Provinciale Staten besloten de bestaande situatie op korte termijn voort te zetten, dat wil zeggen dat zij willen dat de Provincie aandeelhouder blijft in DELTA N.V..

In januari 2013 hebben Provinciale Staten besloten een klankbordgroep Aandeelhoudersstrategie DELTA N.V. in te stellen. Deze klankbordgroep zal zich richten op de verkenning van een aantal hoofdpunten in het kader van de ontwikkeling van de Aandeelhoudersstrategie DELTA N.V. Op 1 november 2013 is de nieuwe Aandeelhoudersstrategie DELTA N.V. door Provinciale Staten als volgt vastgesteld:

- Doel en de legitimatie van publiek aandeelhouderschap:
  - Waarborgen wettelijk gedefinieerde publieke belangen (Evides, Delta Netwerkbedrijf of DNWB, EPZ);
  - Duurzame werkgelegenheid (in Zeeland);
- Algemene doelstellingen publiek aandeelhouderschap:
  - Een risicoprofiel passend bij een publieke aandeelhouder;
  - Een marktconform financieel rendement dat in goede verhouding staat tot het risicoprofiel van de activiteiten;

- Invulling van het aandeelhouderschap:
  - Gegeven het grote financiële belang (dividend en risico's) beoogt de Provincie actief aandeelhouder van DELTA N.V. te zijn binnen de grenzen van de wet en de statuten;
  - De Provincie streeft naar frequente communicatie met DELTA N.V. via (informele) aandeelhoudersbijeenkomsten en bredere presentaties rond belangrijke besluitvormingstrajecten;
  - Daarnaast streeft de Provincie ernaar jaarlijks te toetsen in hoeverre de onderdelen van DELTA N.V. voldoen aan de behartiging van de aandeelhoudersbelangen en zal zij op basis van deze evaluaties de invulling van haar aandeelhouderschap heroverwegen;
  - De Provincie streeft naar handhaving van de 50-50 verdeling tussen de Provincie enerzijds en de overige aandeelhouders van DELTA N.V. anderzijds.

Dividend

In het Statenvoorstel Aandeelhoudersstrategie DELTA N.V. is een passage opgenomen over het gewenste dividendbeleid die als volgt luidt:

Ten aanzien van het Netwerkb bedrijf en Evides verwacht de Provincie dat de door DELTA ontvangen dividenden volledig worden uitgekeerd aan de DELTA aandeelhouders. Op die wijze wordt kruissubsidiëring van commerciële activiteiten voorkomen en hebben de aandeelhouders in principe altijd zicht op een stabiele dividendstroom.

Ten aanzien van de commerciële activiteiten streeft de Provincie naar een rendement van 10% op de boekwaarde van het eigen vermogen van die activiteiten, zoals vastgelegd in de jaarrekening van DELTA. De dividend uitkeringsratio (pay-out ratio) zou op 50% van het totale rendement op deze onderdelen moeten liggen. Jaarlijks wil de Provincie als aandeelhouder met DELTA beoordelen in hoeverre de financiële positie (inclusief het financierings- en investeringsplan) van DELTA dividenduitkering uit de commerciële activiteiten toestaat, met het oog op de continuïteit van de onderneming.

Door de blijvend lage energieprijzen in combinatie met het uitvallen van de kerncentrale in het laatste kwartaal van 2013, komt het resultaat van DELTA N.V. verder onder druk te staan. Dit heeft gevolgen voor het over het boekjaar 2013 uit te keren dividend. De hoogte van dit dividend wordt in april 2014 definitief vastgesteld en daarna uitbetaald. De directie van DELTA N.V. werkt samen met de Raad van Commissarissen aan de nodige maatregelen met als doelstelling om alsnog een minimum dividend van € 20 miljoen over 2013 veilig te stellen. Als deze doelstelling gehaald wordt, zou de Provincie Zeeland als 50% aandeelhouder € 10 miljoen ontvangen.

Voor de boekjaren 2014, 2015, 2016 (uitbetaling een jaar later) is in de provinciale raming een bedrag van € 15 miljoen opgenomen.

Bedrijfsstrategie

Eind 2012 heeft DELTA N.V. het strategisch plan 'Zelfstandig en gezond' gepresenteerd.

Na de vaststelling van de aandeelhoudersstrategie DELTA NV door de aandeelhouders is de directie van DELTA N.V. verzocht op korte termijn een onderzoek uit te voeren naar de verschillende strategische opties voor DELTA in het licht van de in de aandeelhoudersstrategie geformuleerde aandeelhoudersbelangen. Een vergelijking van de niveaus van duurzame werkgelegenheid, risicobeperking en de aandeelhouderswaarde op lange termijn tussen de scenario's (i) verkoop van commerciële activiteiten, (ii) fusie en (iii) de huidige bedrijfsstrategie zou daarbij kernonderdelen van de analyse moeten vormen. De uitkomsten van dit onderzoek zouden begin 2014 met de AvA besproken moeten worden waarna de AvA zich kan uitspreken over de te volgen strategische koers. Ter begeleiding van het onderzoek van DELTA is een aandeelhouderscommissie ingesteld.

Risico's

De risico's voor DELTA N.V. en de maatregelen die genomen zijn, luiden als volgt:

De winstgevendheid van DELTA staat de komende jaren sterk onder druk. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat er ten aanzien van energieproductie sprake is van overcapaciteit, anderzijds dreigt afsplitsing van het netwerkb bedrijf waardoor relatief zekere kasstromen in gevaar zouden kunnen komen. Naast de normale operationele risico's is er gezien de economische situatie ook sprake van verhoogde kredietrisico's.

Maatregelen: Overeenkomstig de procedure voor risicomanagementprocedures zijn in de zomerperiode Strategic Risk Assessments uitgevoerd door de divisies. De uitkomsten hiervan zijn door de divisiedirecties toegelicht aan de concerndirectie. De belangrijkste risico's en beheersmaatregelen zijn tezamen met enkele substantiële risico's die op Holdingniveau spelen, besproken met de Raad van Commissarissen. De (ontwikkelingen in de) risico's en de beheersmaatregelen zijn vaak onderwerp van gesprek tussen de concerndirectie en de directie van de betreffende divisie. De risico's zijn derhalve in beeld, worden actief gemonitord en waar mogelijk zijn maatregelen genomen om de risico's te verkleinen.

Evides

Vanuit de aandeelhouders van DELTA N.V., met name de Provincie Zeeland, is de wens geuit om de aandelen Evides rechtstreeks in handen van de publieke aandeelhouders te plaatsen. Hierbij is verwezen naar het publieke belang van drinkwater en de wettelijke eis dat drinkwateractiviteiten in publieke handen moeten blijven.

In de aandeelhoudersvergadering van DELTA N.V. (juni 2010) is unaniem een voorstel aangenomen om de verhangning van de aandelen Evides eind 2012 te evalueren en vervolgens eind 2013 de aandelen te verhangen.

Inmiddels is een Letter of Intent of intentieverklaring vastgesteld tussen DELTA N.V. en de andere 50% aandeelhouder, Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE) met afspraken over de periode van heden tot aan de verhangning van de aandelen Evides. Daarnaast is een Memorandum of Understanding (Memorandum van Overeenstemming) vastgesteld waarin de intenties uitgesproken zijn tussen GBE en de DELTA N.V. aandeelhouders voor de periode na verhangning.

In oktober 2013 heeft een gesprek plaatsgevonden tussen de Provincie Zeeland en het ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) inzake Evides. I&M heeft zich op het standpunt gesteld dat er een toezegging ligt aan de Tweede Kamer dat de drinkwaterwet gerepareerd zal worden en middellijk aandeelhouderschap (dat wil zeggen, indirect, zoals nu bij DELTA/Evides het geval is) niet meer zal worden toegestaan. Men wil DELTA N.V. en haar aandeelhouders echter de ruimte geven om zelf Evides op passende wijze te verhangen op de voor DELTA N.V. minst schadelijke wijze, alvorens de wet wordt aangepast. Wat I&M betreft, staat de uitkomst dus vast, maar is men bereid om de verhangning van Evides onderdeel te laten zijn van een totaaloplossing voor DELTA N.V., zoals beoogd wordt met de aandeelhoudersstrategie.

In november 2013 hebben Provinciale Staten besloten de besluitvorming over de mogelijke verhangning van de aandelen Evides uit te stellen tot het moment dat duidelijkheid bestaat over de strategische koers van DELTA naar aanleiding van het onderzoek naar de scenario's (i) verkoop van commerciële activiteiten, (ii) fusie en (iii) de huidige bedrijfsstrategie 'Zelfstandig en gezond'.

6.2 Zeeland Seaports

Zeeland Seaports (ZSP) is het havenbedrijf van de Provincie Zeeland. Om slagvaardig en toekomstgericht te kunnen opereren, is het bedrijf in 2011 verzelfstandigd en een N.V. geworden. De Provincie Zeeland heeft samen met de gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen een Gemeenschappelijke Regeling (GR ZSP) die 100% van de aandelen in de N.V. ZSP bezit.

Voor de Provincie Zeeland is Zeeland Seaports (ZSP) een belangrijke deelneming. ZSP is verantwoordelijk voor het beheer, onderhoud en de exploitatie van de Zeeuwse havens terwijl de havens weer van groot belang zijn voor de economische ontwikkeling van Zeeland. Daarom werkt dit bedrijf aan:

1. het aantrekken van nieuwe bedrijven en de uitgifte van grond;
2. de aanleg, het beheer en het onderhoud van alle infrastructuur en
3. de veiligheid in het algemeen en het scheepvaartverkeer in het bijzonder.

De GR ZSP staat financieel garant voor NV ZSP. Dit is noodzakelijk om financiering aan te kunnen trekken. De garantstelling loopt af in 2028. Het is de bedoeling dat op dat moment de GR opgeheven wordt. In de garantie- en dienstverleningsovereenkomst (GDO) tussen de GR en de N.V. is overeengekomen, dat het maximaal opgenomen bedrag door N.V. ZSP nooit boven de € 500 miljoen uitkomt. In 2028 moet

N.V. ZSP volledig gefinancierd worden zonder garantstelling van de participanten. De Provincie Zeeland staat gedurende de looptijd voor maximaal € 250 miljoen garant.

Voordat derden een beroep kunnen doen op de door de GR ZSP afgegeven garantie moet eerst het eigen vermogen van N.V. ZSP worden aangesproken. Banken kunnen zich pas tot de GR ZSP wenden bij een faillissement van N.V. ZSP. De afspraken over deze garantiestelling tussen de GR ZSP en N.V. ZSP zijn opgenomen in de door het Algemeen Bestuur (AB) vastgestelde Garantie- en Dienstverleningsovereenkomst in zijn vergadering van 8 december 2010.

Verder staat de GR ZSP ook nog garant voor € 65 miljoen in verband met WarmCO₂. In het derde kwartaal 2011 is een aanvulling op de GDO opgesteld, waarin geregeld wordt dat alle financiële gevolgen in verband met WarmCO₂ voor rekening van N.V. ZSP komen. Medio 2013 heeft ZSP een krediet aan WarmCO₂ verstrekt om daarmee een economisch zware periode te kunnen overbruggen. Inmiddels zijn er nieuwe glastuinbouwers in het gebied gestart en lijkt het perspectief weer beter.

Daarnaast zijn er in 2011 overeenkomsten over garantstelling tussen de GR en verschillende banken ondertekend, waarbij de totale beschikbare garantstelling hoger is dan € 500 miljoen; de bedoeling hiervan was betere financieringscondities te krijgen voor N.V. ZSP door meer flexibiliteit in te bouwen. Conform de GDO mag de N.V. ZSP nooit leningen aangaan die het plafond van € 500 miljoen overschrijden.

De totale schuld van N.V. ZSP uit hoofde van leningen en kredieten bedroeg aan het einde van het boekjaar 2012 € 389 miljoen. N.V. ZSP beschikt per einde van het boekjaar 2012 over een eigen vermogen van € 142 miljoen.

Op 28 juni 2013 is de jaarrekening vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA).

6.3 N.V. Westerscheldetunnel

De Provincie is 100% aandeelhouder sinds 1 juli 2009 door de aankoop van de aandelen van het Rijk. Het doel van deze aankoop is het mogelijk maken van de Sluiskiltunnel. De Tweede Kamer heeft toegezegd dat het overrendement van de Westerscheldetunnel ter beschikking gesteld wordt voor de Kanaalkruising Sluiskil. Gebaseerd op de aankoop is nu gerealiseerd dat het overrendement ingezet wordt ter dekking van de investering en de exploitatie van de Sluiskiltunnel.

Als gevolg hiervan zijn de ontvangen dividenden voor de Provincie Zeeland niet vrij besteedbaar. Vanuit de resultaatbestemming vindt de komende jaren toevoeging aan de bestemmingsreserve Sluiskiltunnel plaats. De kosten van de nieuw te bouwen Sluiskiltunnel en de exploitatie worden gedekt uit deze bestemmingsreserve. Provinciale Staten hebben besloten dat zij, na de afbetaling van de Sluiskiltunnel, het dividend – onder aftrek van exploitatielasten – zullen gebruiken om het totale aankoopbedrag van de N.V. Westerscheldetunnel terug te verdienen. Op 14 maart 2033 gaat de tunnel over naar het Rijk voor € 1.

In oktober 2009 is een tarievenbeleid van de Westerscheldetunnel vastgesteld en hebben Provinciale Staten de interne bevoegdheidsverdeling tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten vastgesteld. In juni 2010 hebben Provinciale Staten een veelgebruikerskorting vastgesteld en in 2012 een aanvullende verlaging van de toltarieven voor de Westerscheldetunnel voor specifieke doelgroepen (de t-taghouders, de veelgebruikers en de bestuurders van busjes, campers en motoren). Bovendien zijn vier tolvrije dagen per jaar geïntroduceerd. Dankzij een financiële meevaller in de aanbesteding van het onderhoud van de Westerscheldetunnel is het tarievenbeleid in 2013 herijkt. In de jaren 2014 en 2015 worden de nominale tarieven bevroren. In de jaren daarna worden de tarieven verhoogd met 2% per jaar. Daarnaast wordt het aantal tolvrije dagen verhoogd van vier naar zes. In de loop van 2014 zullen Gedeputeerde Staten een aandeelhoudersstrategie NV Westerscheldetunnel opstellen.

De doelstelling van de deelneming is om met de dividendopbrengst van de N.V. Westerscheldetunnel het volgende te realiseren:

1. het provinciale aandeel in de investering van de aanleg van de Sluiskiltunnel dient, in verband met een mogelijke overdracht naar het Rijk, uiterlijk in 2025 te zijn afgeschreven;
2. de kosten van de aanschaf van de aandelen in de N.V. Westerscheldetunnel dienen, in verband met de datum van overdracht, uiterlijk op 15 maart 2033 te zijn terugverdiend en
3. de afschrijvingslasten en de lasten voor beheer, onderhoud en verkeersmanagement van de Sluiskiltunnel en de Westerscheldetunnel moeten over de gehele eigendomsperiode kunnen worden terugverdiend.

Op basis van de ramingen is het mogelijk de voorgaande doelstelling te realiseren. De financiële ruimte op basis van het huidige tarievenbeleid bedraagt op in het jaar 2025 € 19 miljoen en in het jaar 2033 € 128 miljoen.

In 2007 richtte de N.V. Westerscheldetunnel dochterbedrijf Movenience B.V. op. De kernactiviteiten daarvan zijn het uitgeven van de t-tag, het afwikkelen van financiële transacties met de t-tag en het debiteurenbeheer, het verzorgen van de klantenservice voor de WST en Movenience en de ontwikkeling van nieuwe diensten via de t-tag. Het dochterbedrijf is voor 60% in handen van N.V. Westerscheldetunnel.

Risico's

De risico's voor de N.V. Westerscheldetunnel en de maatregelen die genomen zijn, luiden als volgt:

- Belastingrisico
De N.V. Westerscheldetunnel is op dit moment vrijgesteld van het betalen van vennootschapsbelasting, omdat de vennootschap 100% eigendom is van een overheidsorgaan. Op 21 mei 2013 heeft de Staatssecretaris van Financiën schriftelijk gereageerd op het voorstel van de Europese Commissie (EC) om de vrijstelling van vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven af te schaffen. Hierin laat hij weten voornemens te zijn de wet uiterlijk per 1 januari 2015 te wijzigen. De wet zou dan op 1 januari 2016 in werking moeten treden.
De mogelijke invoering zou, op basis van de huidige meerjarenramingen, tot en met het jaar 2033 leiden tot een totale afname van het dividend van in totaal € 71 miljoen. Bij dit bedrag wordt dan geen rekening gehouden met een mogelijke andere waardering van de WST bij een nog op te stellen fiscale openingsbalans.
Maatregelen: Nader onderzoek zal plaats vinden naar de mogelijkheden om de financiële gevolgen van de vennootschapsbelasting te beperken. Daarnaast gaan Gedeputeerde Staten overleggen met het Ministerie van Financiën over een mogelijke uitzondering voor de N.V. Westerscheldetunnel.
- Verkeersprognose
In de meerjarenraming wordt over de gehele looptijd rekening gehouden met een jaarlijkse volumestijging van 2%. Op middellange termijn, voorbij 2015, hebben de realisatie van de Sluiskiltunnel en de verbreding van de Sloeweg en de Tractaatweg vermoedelijk een positief effect op de verkeersstromen en dus op het aantal passages bij de WST. Daar staat tegenover dat de economische ontwikkeling, de krimp en de vergrijzing van de Zeeuwse bevolking een negatieve rol kan gaan spelen in het aantal passages.
Maatregelen: Geen; de groei van het aantal tunnelpassages is een niet direct beïnvloedbare ontwikkeling.
- Onderhoudsovereenkomst
De aard van het huidige onderhoudscontract, met een looptijd van twintig jaar, is anders dan het vorige contract met Combinatie Middenplaat Westerschelde (KMW, de bouwer van de tunnel). Zo kan er bijvoorbeeld niet meer in alle gevallen een beroep worden gedaan op garanties en komen sommige risico's voor rekening van de WST.

Maatregelen: In de begroting van de N.V. Westerscheldetunnel is met dit verschoven risico zo goed mogelijk rekening gehouden.

- Operationele risico's

Met de operationele risico's worden de risico's bedoeld die optreden bij de exploitatie van de tunnel. Dit omvat risico's van ongevallen, technische mankementen, rampen en dergelijke die tot stremming van en schade aan de tunnel kunnen leiden.

Maatregelen: De N.V. Westerscheldetunnel evalueert deze risico's regelmatig. De N.V. Westerscheldetunnel heeft hiervoor een verzekering afgesloten met een uitgebreide schadedekking, een limiet van € 100 miljoen per jaar en een eigen risico van € 50.000 per aanspraak. Daarnaast is een bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten met een maximale dekking van € 20 miljoen per jaar en een eigen risico van € 10.000 per aanspraak.

6.4 N.V. Economische Impuls Zeeland

De N.V. Economische Impuls Zeeland (Impuls) is op 2 juli 2007 opgericht. Impuls dient het gat te dichten tussen ideeën en eerste planontwikkeling aan de ene kant en de daadwerkelijke uitvoering van projecten aan de andere kant. De doelstellingen van de Provincie Zeeland voor de vennootschap zijn opgenomen in de Economische Agenda 2013-2015. Impuls is voor de Provincie Zeeland een belangrijke partner bij het ontwikkelen en stimuleren van de Zeeuwse economie; het aantrekken van nieuwe bedrijven, het ontwikkelen van initiatieven en het verbinden van partijen.

Deze drie taken zijn door de directie van Impuls verder uitgewerkt in een jaarprogramma dat door de aandeelhouders wordt goedgekeurd. De provinciale doelstellingen, met name vanuit de Economische Agenda 2013-2015, komen duidelijk tot uiting in het jaarprogramma.

Met Impuls werden in 2013 concrete prestatieafspraken gemaakt op zes clusters:

1. Vestigen: promotie en acquisitie;
2. Financieren: het stimuleren van nieuwe bedrijvigheid door het begeleiden en (mede)financieren van startende innovatieve ondernemers;
3. Projectontwikkeling in de Zeeuwse topsectoren Biobased Economy & Food;
4. Projectontwikkeling in de Zeeuwse topsectoren Maintenance & Logistiek;
5. Projectontwikkeling in de Zeeuwse topsector Vrijtijdseconomie en
6. Projectontwikkeling in de Zeeuwse topsector Zorg economie.

De eerstverantwoordelijk gedeputeerde neemt tweemaal per jaar deel aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

De oprichting van Impuls is een gezamenlijk initiatief van gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs en de Provincie Zeeland. Het gezamenlijke initiatief komt ook tot uiting in de aandeelhoudersstructuur en de financiële jaarlijkse bijdrage van de partners aan Impuls. De Provincie Zeeland heeft aan het eind van het boekjaar 2013 een aandeel van 66% in Impuls. In 2013 heeft de Provincie aan de gemeenten Sluis 1.637, Borsele 1.503, Noord Beveland 483 en Kapelle 788 aandelen verkocht. In totaal zijn in 2013 4.411 aandelen verkocht waardoor de Provincie aan het eind van 2013 98.997 aandelen EIZ bezit.

Risico's:

De financiële aansprakelijkheid voor de Provincie met betrekking tot Impuls is beperkt tot het door de Provincie Zeeland ingebrachte aandelenkapitaal (€ 98.997). De Provincie Zeeland heeft Impuls geen garanties verstrekt.

6.5 B.V. Kanaalkruising Sluiskil

De B.V. Kanaalkruising Sluiskil (BV KKS) bouwt in opdracht van de Provincie Zeeland de Sluiskiltunnel. Op 1 juli 2009 is de BV KKS opgericht. Reden voor de keuze van de BV als rechtsvorm was dat de organisatie slagvaardig moest kunnen handelen, gelet op de aard en omvang van het project. De Provincie Zeeland is 100% aandeelhouder.

Bij de voorbereiding en bouw van de Westerscheldetunnel zijn eerder goede ervaringen opgedaan met de realisatie van de tunnel binnen een private rechtspersoon; het is gebleken dat we op die manier een project voor de bouw van een tunnel beheersbaar kunnen houden. B.V. KKS is aan de slag met een afgebakende opdracht en richt zich primair op praktische en technische aspecten rond de bouw en realisatie van de tunnel.

In 2010 is de Europese aanbestedingsprocedure afgerond. De opdracht tot het bouwen van de tunnel met toeleidende wegen is gegund aan Aannemerscombinatie BAM – TBI, die in 2011 met de werkzaamheden is gestart. Inmiddels zijn de tunnelbuizen geboord en de wegen aangelegd. In 2014 wordt de tunnel afgebouwd met dwarsverbindingen en verkeerstechnische installaties. De werkzaamheden liggen op schema. De oplevering van de tunnel is gepland op 1 juli 2015.

Het projectbudget is € 295,6 miljoen (excl. indexering) conform PS besluit 5-11-2010. De bijdrage van de Provincie Zeeland bedraagt € 112,3 miljoen.

6.6 PPS Perkpolder

Grondexploitatie maatschappij Perkpolder Beheer B.V. en grondexploitatie maatschappij Perkpolder C.V. zijn opgericht in september 2009. Dit is een PPS-constructie (zie boven, 4.2), waarin de Provincie Zeeland tot 2013 voor 25% aandeelhouder was. Andere aandeelhouders waren: de gemeente Hulst, AM Grondbedrijf BV en Bouwfonds MAB Ontwikkeling BV, allen voor 25%. In de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) van 24 januari 2013 is besloten tot uittreding van de twee private aandeelhouders met ingang van 1 januari 2013. Grondexploitatie maatschappij Perkpolder C.V. is in de loop van 2013 opgeheven. De gemeente Hulst en de Provincie Zeeland zijn nu per 31 december 2013, elk voor 50%, aandeelhouder in de grondexploitatie maatschappij Perkpolder Beheer B.V.

Met deze samenwerking beogen partijen een integrale ontwikkeling van het Plangebied tot een gebied bestaande uit het Hart (permanente woningen en een hotel op het voormalige veerplein), deeltijdwoningen en recreatieve natuur in de westelijke Perkpolder, een jachthaven, een golfbaan, buitendijkse natuur met primaire waterkeringen en de aanpassing van de N689. In 2024 moet het plan gerealiseerd zijn. Tot nu toe is voorbereidend werk verricht en is een contract gesloten met een ontwikkelaar voor de ontwikkeling van de westelijke Perkpolder. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk. Een groot deel van de benodigde gronden is verworven.

Risico's:

De risico's die de Provincie Zeeland loopt met betrekking tot Perkpolder BV zijn te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van deze jaarstukken.

6.7 GR RUD Zeeland

Op 28 juni 2013 is de GR RUD Zeeland formeel opgericht. De RUD Zeeland voert sinds 1 januari 2014 milieutaken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarnaast voert zij specialistische taken uit, zoals op het gebied van externe veiligheid, geluid, bodem, luchtkwaliteit en de handhaving van de groene wetten; dit doet zij in opdracht van de Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen en de Provincie Zeeland.

De Provincie blijft bevoegd gezag voor alle inrichtingen met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen zoals genoemd in het Besluit Risico Zware Ongevallen 1999 (BRZO) of de Richtlijn Industriële Emissies (RIE); de gemeenten zijn vanaf 1 januari 2014 bevoegd gezag voor alle overige inrichtingen.

Vanaf 1 januari 2014 is de RUD Zeeland gemandateerd voor deze taken en is de Provincie Zeeland naast deelnemer ook opdrachtgever aan de RUD Zeeland.

Risico's:

De Provincie Zeeland is als deelnemer in de RUD Zeeland aansprakelijk voor financiële tekorten waarmee de RUD Zeeland in de toekomst te maken krijgt. De RUD heeft voor 2014 een sluitende begroting. Financiële aansprakelijkheid voor de Provincie Zeeland kan pas ontstaan na besluitvorming daarover in

het Dagelijks Bestuur (DB) en Algemeen Bestuur (AB) van de RUD Zeeland. De Provincie Zeeland maakt onderdeel uit van de besluitvorming in het DB en AB.

Doel van deze gemeenschappelijke regeling is vergunningverlening, toezicht en handhaving in Zeeland robuuster te maken en de kennis te vergroten door de bundeling met de expertise van de Zeeuwse gemeenten en het waterschap.

BRZO RUD

De Provincie is sinds 1 mei 2013 deelnemer aan het samenwerkingsverband tussen de milieudiensten in de Provincie Zuid-Holland en de Provincie Zeeland. Op 1 januari 2014 is deze samenwerking uitgebreid en heeft de Provincie een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen de Milieudienst Rijnmond (DCMR), de Provincie Zeeland en de RUD Zeeland. De taken zijn vanaf 1 mei 2013 gemandateerd aan de directeur van de DCMR en die heeft de taken in de periode vanaf 1 mei 2013 tot 31 december 2013 doorgemandateerd aan de Provincie Zeeland en vanaf 1 januari 2014 aan de RUD Zeeland. Onder het mandaat aan de directeur van de DCMR vallen alle werkzaamheden op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (de VTH-taken) voor alle BRZO- en RIE4-inrichtingen in onze provincie.

Doel van deze samenwerking is de borging van van de specialistische kennis en om de coördinatiekosten voor de BRZO-bedrijven zo laag mogelijk te houden. Coördinatie vindt plaats op het gebied van de inzet, de kwaliteit van de VTH-taken voor de BRZO-bedrijven en de verantwoording richting het bevoegd gezag. Voor alle dienstverlening op het gebied van de BRZO gaat de RUD dezelfde procedures en dezelfde instructie ontwikkelen.

7. Risico's

Voor zover van toepassing wordt voor de specifieke risico's vanuit de risico-analyse verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. In deze jaarrekening wordt geen van de verbonden partijen genoemd, omdat de risico's in beeld zijn en beheerst worden bij het bevoegd gezag van de verbonden partijen. Op bestuurlijk niveau zijn wij betrokken bij de bedrijfsontwikkelingen en hebben we inzicht in de rendementsontwikkelingen, risico's en het weerstandsvermogen.

Voor de risico's van verbonden partijen geldt in het algemeen een hoger risico bij gemeenschappelijke regelingen dan bij vennootschappen. Voor vennootschappen is het risico beperkt tot de kapitaalbreng.

Tot slot verwijzen we naar de bijlagen bij deze paragraaf, waarin de business-sheets zijn weergegeven van de belangrijkste zeven verbonden partijen.

Overzicht belangrijkste verbonden partijen

Statutaire naam deelneming 1 DELTA N.V.

Vestigingsplaats

Middelburg

Bestuurlijk belang

Het bestuurlijk belang bestaat uit 50% stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA).

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(bedragen x € 1.000)	
20.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454		
Totaal maatschappelijk kapitaal dus		€	9.080
Van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst en volgestort:			
15.280 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454		
Totaal geplaatst kapitaal dus		€	6.937

50% van het geplaatste aandelenkapitaal is in bezit van de Provincie Zeeland.

DELTA N.V. Doelstelling

DELTA N.V. is een geïntegreerd energiebedrijf. Het is werkzaam op het gebied van de elektriciteits-, gas-, water- en warmtevoorziening, internet en de inzameling, be- en verwerking van afval en water.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De Provincie Zeeland participeert al jaren in DELTA N.V. DELTA N.V. omvat het waterbedrijf Evides, het Netwerkbedrijf DNWB en de kerncentrale binnen EPZ.

De doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij is het waarborgen van wettelijk gedefinieerde publieke belangen (Evides, DNWB, EPZ) duurzame werkgelegenheid (in Zeeland). Daarbij geldt als uitgangspunt een risicoprofiel passend bij een publieke aandeelhouder en wordt van DELTA N.V. een markt-conform financieel rendement verwacht dat in goede verhouding staat tot het risicoprofiel van de activiteiten.

Ten aanzien van het Netwerkbedrijf en Evides verwacht de Provincie dat de door DELTA ontvangen dividenden volledig worden uitgekeerd aan de DELTA aandeelhouders.

Ten aanzien van de commerciële activiteiten streeft de Provincie naar een rendement van 10% op de boekwaarde van het eigen vermogen van die activiteiten, zoals vastgelegd in de jaarrekening van DELTA. De dividend uitkeringsratio (pay-out ratio) zou op 50% van het totale rendement op deze onderdelen moeten liggen. Jaarlijks wil de Provincie als aandeelhouder met DELTA beoordelen in hoeverre de financiële positie (inclusief financierings- en investeringsplan) van DELTA dividenduitkering uit de commerciële activiteiten toestaat, met het oog op de continuïteit van de onderneming.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij DELTA N.V. gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2012		(bedragen x € 1.000)
De voor winstverdeling beschikbare winst over 2012	€	87.946
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld	€	40.000
Hiervan is door de Provincie Zeeland ontvangen	€	20.000
Het totale eigen vermogen per einde van het boekjaar	€	1.187.865
Het totale eigen vermogen per begin van het boekjaar	€	1.179.820
Het balanstotaal per einde van het boekjaar	€	3.063.893
Het balanstotaal per begin van het boekjaar	€	3.212.743
Het aantal formatieplaatsen (fte) per 31 december 2012		2.955

Overige bijzonderheden

Op dit moment staat de wetgeving niet toe dat de waterdivisie van DELTA N.V. wordt geprivatiseerd; die is na de fusie met Waterbedrijf Europoort ondergebracht in Evides.

De energienetten, ondergebracht bij DELTA Netwerkbedrijf, zijn niet vrij verkoopbaar (in elk geval niet aan niet-overheden of buitenlandse investeerders).

DELTA N.V. is niet gesplitst. Over de splitsing lopen nog gerechtelijke procedures met de Staat. Wanneer de Provincie Zeeland of één van de andere aandeelhouders de aandelen wenst te verkopen, dan moeten deze op statutaire gronden eerst worden aangeboden aan de overige aandeelhouders.

Statutaire naam deelneming 2

N.V. Westerscheldetunnel (WST)

Vestigingsplaats

Borssele

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC stelt het aantal leden van de directie vast. Op dit moment is er één algemeen directeur. Een lid van de directie wordt benoemd door de RvC. De RvC bestaat uit een vast aantal leden (vijf personen). De leden van de RvC worden weer benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA).

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(bedragen x € 1.000)
2.000.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 45	
Totaal maatschappelijk kapitaal is		€ 90.000
Van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst en volgestort:		
1.692.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 45	
Totaal geplaatst kapitaal is		€ 76.140
Hiervan is 100% in bezit van de Provincie Zeeland		

Met de aankoop van de aandelen van het Rijk heeft de Provincie Zeeland sinds 1 juli 2009 100% van de aandelen in haar bezit; tot 30 juni 2009 had de Provincie Zeeland 4,6% van de aandelen in bezit.

Doelstelling van de vennootschap

Het doel van de vennootschap is omschreven in artikel 3 van de statuten: 'De vennootschap heeft als doel een tunnel onder de Westerschelde – met aansluitende wegen en bijbehorende werken – tot stand te brengen en als rechthebbende te exploiteren of doen exploiteren, alsmede ter bevordering van dit doel het deelnemen in, het voeren van beheer over, het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen en het stellen van zekerheid voor schulden van anderen en al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord'.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstelling is niet het aanhouden van de verbonden partij. Het doel is immers de realisatie van een vaste oeververbinding en de realisatie van de Sluiskiltunnel. De daaruit voortvloeiende verbondenheid met de WST is een gegeven waarmee we ten minste dertig jaar rekening moeten houden – tot en met 13 maart 2033, te rekenen vanaf de ingebruikname op 14 maart 2003.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de N.V. Westerscheldetunnel gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2012 (bedragen x € 1.000)

De voor winstverdeling beschikbare winst over 2012	€	2.486
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld in 2013	€	2.486
Door de Provincie Zeeland is over het boekjaar 2013 aan dividend ontvangen	€	2.486
Het totale eigen vermogen aan het einde van het boekjaar	€	79.569
Het totale eigen vermogen aan het begin van het boekjaar	€	82.361
Het balanstotaal per einde van het boekjaar	€	557.680
Het balanstotaal per begin van het boekjaar	€	588.617
Het gemiddeld aantal formatieplaatsen (fte) in 2012		59

Statutaire naam deelneming 3

Zeeland Seaports

Vestigingsplaats

Terneuzen

Bestuurlijk belang

De GR ZSP is een openbaar lichaam met rechtspersoonlijkheid op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland (50%), de gemeente Terneuzen (25%), de gemeente Vlissingen (12,5%) en de gemeente Borsele (12,5%). Het Algemeen Bestuur van Zeeland Seaports bestaat uit acht personen, waarvan er twee worden benoemd door Provinciale Staten uit het college van Gedeputeerde Staten. Eén van de twee door de Provincie Zeeland aangewezen leden van het AB wordt tevens benoemd als voorzitter van het AB. Er is ook een Dagelijks Bestuur (DB). Dit bestaat uit vier leden, allen afkomstig uit het AB (iedere deelnemer levert één DB-lid). De voorzitter van het AB is ook voorzitter van het DB.

Per 1 januari 2011 zijn alle activiteiten en rechten en verplichtingen overgegaan van de GR ZSP naar N.V. ZSP. De GR ZSP blijft alleen bestaan voor de aflopende garantstelling voor financieringsdoeleinden. De GR ZSP bezit 100% van de aandelen in N.V. ZSP. Zodra de GR ZSP de aandelen van N.V. ZSP overdraagt aan de participanten van de GR ZSP (en desgewenst de GR ZSP kan worden opgeheven), zijn de individuele toekomstige aandeelhouders als volgt gerechtigd in het aandelenkapitaal van de Vennootschap: Provincie Zeeland 50%, gemeente Terneuzen $16\frac{2}{3}\%$, gemeente Borsele $16\frac{2}{3}\%$ en de gemeente Vlissingen eveneens $16\frac{2}{3}\%$.

Financieel belang

Zoals hiervoor aangegeven bij het bestuurlijk belang is de Provincie Zeeland voor 50% deelnemer in de GR Zeeland Seaports en ook 50% aandeelhouder van N.V. ZSP.

Doelstelling rechtspersoon

De vennootschap heeft het volgende doel: 'het (doen) uitoefenen van het havenbedrijf en in dat kader de positie van het Zeeuwse haven- en industriecomplex in internationaal perspectief zowel op de korte als lange termijn te versterken'. Deze doelstelling is opgenomen in artikel 2 van de statuten van de naamloze vennootschap.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De reden van deelname aan de gemeenschappelijke regeling/naamloze vennootschap is met name gericht op het provinciale belang van het ontwikkelen, beheren en exploiteren van het haven- en industriegebied in Zeeland. Zeeland Seaports is één van de organisaties die wij inzetten om uitvoering te geven aan de provinciale beleidsdoelstellingen.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij Zeeland Seaports gelijk aan het kalenderjaar.

GR Zeeland Seaports

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is 2012 (bedragen x € 1.000)

Totaal negatief resultaat over 2012	€	0
Het totale eigen vermogen aan het begin van het boekjaar	€	160.637
Het totale eigen vermogen aan het einde van het boekjaar	€	160.637
Het balanstotaal aan het begin van het boekjaar	€	160.637
Het balanstotaal aan het einde van het boekjaar	€	160.637

Als gevolg van de verzelfstandiging resteren er geen activiteiten in de GR behoudens die van aandeelhouder en garantsteller. De GR heeft dan ook geen eigen personeel in dienst. De GR is 100% aandeelhouder in de N.V. Zeeland Seaports. De verkrijgingsprijs van de deelneming betreft € 160.637,- (x 1.000).

N.V. Zeeland Seaports

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2012 (bedragen x € 1.000)

Totaal negatief resultaat over 2012 voor resultaatbestemming	€	15.644
Het totale eigen vermogen aan het einde van het boekjaar	€	141.332
Het totale eigen vermogen aan het begin van het boekjaar	€	156.978
Het balanstotaal per einde van het boekjaar	€	577.029
Het balanstotaal per begin van het boekjaar	€	593.402
Het gemiddeld aantal formatieplaatsen (fte) in 2012 in vaste dienst		74

Op 28 juni 2013 is de jaarrekening vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA).

Overige bijzonderheden

Zeeland Seaports werkt samen met DOW Chemical N.V. in de joint venture Valuepark Terneuzen. In 2008 is er door de oprichting van WarmCO₂ een samenwerkingsverband aangegaan met Volker Wessel en Yara Sluiskil.

Statutaire naam deelneming 4

Economische Impuls Zeeland N.V. (NV EIZ)

Vestigingsplaats

Middelburg

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door één directeur. Het toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Commissarissen (RvC) van drie leden. De leden van de RvC worden aangesteld door de aandeelhouders. Geen van de leden van de directie of RvC is direct of op voordracht van de Provincie Zeeland benoemd.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:	(bedragen x € 1.000)
750.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 1
Totaal maatschappelijk kapitaal is	€ 750
Van het maatschappelijk kapitaal is per einde van het boekjaar 2011 geplaatst en volgestort:	
150.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 1
Totaal geplaatst kapitaal is	€ 150
Hiervan is 66% (98.977 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland	

Doelstelling vennootschap

De voornaamste doelstelling is het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse (kennis) economie, met groei van werkgelegenheid, door uitvoering van concrete projecten en door acquisitie van bedrijven en investeringen van elders. Een andere belangrijke doelstelling is onder andere het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van, alsmede het financieren van andere ondernemingen, in welke rechtsvorm ook. Impuls stimuleert en faciliteert ontwikkeling op het gebied van de (kennis) economie in de meest brede zin van het woord.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

NV EIZ moet het gat dichten tussen ideeën en eerste planontwikkeling en de daadwerkelijke uitvoering van projecten. De doelstellingen van de Provincie Zeeland voor de vennootschap zijn opgenomen in de Economische Agenda 2013-2015. NV EIZ is voor de Provincie Zeeland een belangrijke partner bij het ontwikkelen en stimuleren van de Zeeuwse economie.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij NV EIZ gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2012		(bedragen x € 1.000)	
De winst over 2012 bedroeg	€		65
Het positieve resultaat is toegevoegd aan het eigen vermogen			
Het totale eigen vermogen per einde van het boekjaar	€		371
Het totale eigen vermogen per begin van het boekjaar	€		306
Het balanstotaal per einde van het boekjaar	€		1.758
Het balanstotaal per begin van het boekjaar	€		1.369
Het aantal formatieplaatsen (fte) bedraagt einde van het boekjaar 2012			11,5

Statutaire naam deelneming 5

BV Kanaalkruising Sluiskil (BV KKS)

Vestigingsplaats

Terneuzen

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één lid, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC zelf bestaat uit vijf onafhankelijke leden. De Provincie Zeeland is 100% aandeelhouder.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(bedragen x € 1.000)
1.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€	1.000
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve		€ 1.000
Van het maatschappelijk kapitaal is per einde van het 2008 geplaatst en volgestort:		
1.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€	1.000
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve		€ 1.000
Hiervan is 100% in bezit van de Provincie Zeeland.		

Doelstelling van de vennootschap

De vennootschap heeft als doel: het in opdracht van de Provincie Zeeland voorbereiden en (laten) bouwen van de Sluiskiltunnel met aansluitende wegen en ervoor zorgen dat het beheer, onderhoud en verkeers- en incidentmanagement voor een nog nader door de Provincie te bepalen periode op verantwoorde wijze wordt verzorgd door een derde partij en het verrichten van al wat met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De BV KKS werkt met een afgebakende opdracht en kan zich primair richten op praktische en technische aspecten rondom de bouw en realisatie van de Sluiskiltunnel.

Enige financiële cijfers

Het totale budget voor de bouw van de Sluiskiltunnel is € 295,6 miljoen (prijspeil oktober 2010). Het boekjaar is bij de BV KKS gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2012		(bedragen x € 1.000)
Winstsaldo 2012	€	0
Doorberekende kosten aan Provincie Zeeland 2012*	€	68.000
Balanstotaal per einde van het boekjaar	€	60.111
Balanstotaal per begin van het boekjaar	€	51.537

*Gedeclareerde termijnen excl. btw

Op 30 mei 2013 is de jaarrekening vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA).

De BV KKS maakt kosten voor de bouw en aanleg van de tunnel en berekent deze gedurende het jaar door aan de Provincie Zeeland. Hierdoor is gedurende de bouw het winstsaldo van BV KKS nul.

De jaarcijfers van BV KKS geven daarom niet zoveel nuttige informatie. Mutaties inzake de bouwkosten kunnen gevolgd worden in bijlage 4.2 Staat van restant investeringskredieten en in de 'bestemmingsreserve Sluiskiltunnel' van de Provincie Zeeland. Zie hiervoor bijlage 4.3.1 De toelichting op de balansmutaties per reserve, voorziening en overlopende passiva.

Vanwege het tijdelijke karakter van de BV KKS wordt gewerkt met ingeleend personeel. Het aantal fte op de loonlijst is daardoor nul.

Paragraaf Grondbeleid

1. Visie grondbeleid

De Provincie Zeeland is in het landelijk gebied actief om provinciale beleidsdoelen te realiseren. Grondbezit is daarbij een belangrijke ondersteunende factor. Grond is veelzijdig en inzetbaar voor bijvoorbeeld infrastructuur, landbouwstructuurverbetering, landbouwroutes, aquacultuur, natuur & landschap en recreatie. We proberen gronden te verwerven tegen een redelijke prijs en binnen een acceptabele termijn met de meest geschikte instrumenten.

De Provincie vervult een regierol in het landelijk gebied door belanghebbende partijen in een specifiek gebied bij elkaar te brengen, waarbij de belangen van alle partijen worden besproken en ingezet wordt op een integrale realisatie van doelen. De Provincie neemt daarbij een brede verantwoordelijkheid voor het realiseren van publieke doelen, waarbij ook doelen meewegen van bijvoorbeeld het waterschap, Rijkswaterstaat en gemeenten. De autonome bevoegdheden van partijen verschuiven daarmee niet.

Op 18 december 2009 hebben Provinciale Staten de Nota Grondbeleid vastgesteld.

De nota geeft criteria en kaders voor de grondpolitiek die de Provincie wil voeren, de wijze van verwerving en de inzet van instrumenten. Daarbij wordt rekening gehouden met de benodigde omvang van de totale strategische ruilgronden in relatie tot de te realiseren doelstellingen en de mogelijke invloed op de beleidsuitvoering.

In 2013 is het overleg tussen provincies en het Rijk over de afwikkeling van het deelakkoord Natuur & Landelijk Gebied afgerond, met onder andere de overname van Rijksgronden

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) waarvan het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) een onderdeel vormt, is een belangrijke uitvoeringsorganisatie bij de uitvoering van het provinciale Grondbeleid. Eind 2013 is de Vaststellingsovereenkomst Grond tussen het Rijk en Provincie gesloten. Hierdoor verkrijgt de Provincie met ingang van 1 januari 2014 het eigendom van voormalige Rijksgronden die door het ILG budget waren gefinancierd. In de loop van 2014 zal de Provincie haar voorraadadministratie hierop aanpassen.

Daarnaast vindt volgens de planning met ingang van 1 januari 2015 een gedeeltelijke overgang plaats van de organisatie van de Dienst Landelijk Gebied organisatie naar de provincies (Zeeland: 18 fte). De voorbereidingen daarvoor zijn al in gang gezet.

2 Beleidsuitgangspunten

2.1 Een actieve of faciliterende grondpolitiek

Voorafgaand aan het realiseren van een project bepalen we of een actieve dan wel een faciliterende grondpolitiek nodig is. Bij die afweging is het financiële risico grotendeels bepalend. Bij actieve grondpolitiek loopt de Provincie als actieve partij meestal een financieel risico; dit risico moeten we afdekken. Bij faciliterend grondbeleid is er nauwelijks een financieel risico. De keuze tussen een actieve of faciliterende grondpolitiek is een bewuste afweging waarbij we enkele vastgestelde criteria hanteren, vooral gericht op noodzakelijkheid, rechtmatigheid en risicobeheersing.

Voor de projecten Waterdunen en Perkpolder is in het projectonderdeel 'rode grond' gekozen voor een actieve grondpolitiek. Er is in deze gevallen sprake van een minimale bewerking en (verwachte) waardeermeerdering van de gronden en van doorlevering van gronden. Beide projecten zijn gericht op het realiseren van beleidsdoelen. Bij deze projecten gaan we uit van kostendeekkende grondexploitaties (GREX). De eventuele risico's met betrekking tot de gronden dekken we af binnen de grenzen van de afzonderlijke grondexploitaties.

2.2 Besluitvorming

Bij de besluitvorming over te realiseren gebiedsdoelen maken we gebruik van de beleidsnota's, een quick scan of aankoopstrategieplan en een financiële onderbouwing. In het aankoopstrategieplan geven we vóór de start van een project aan op welke wijze en van welke partij(en) we gronden gaan verwerven.

2.3 Samenwerking

Op de grondmarkt zijn diverse partijen actief, elk met zijn eigen doelstellingen en opgaven. Voor de realisatie van onze doelstellingen kan een samenwerking met andere partijen nodig zijn. Bij een samenwerking in het landelijk gebied met andere overheden nemen we de regierol, overeenkomstig de Nota Grondbeleid. In 2013 hebben we met het Waterschap Scheldestromen en DLG een convenant gesloten om (werk)processen en grondportefeuilles efficiënter en effectiever op elkaar af te stemmen, zie ook 2.4.1 van deze paragraaf.

2.4 Ruilinstrumentarium

Bij projecten waarin grondverwerving een rol speelt, is de aanpak vooral ontwikkelingsgericht. Deze aanpak is dynamisch – grondverwerving wordt breed ingezet en dienstbaar gesteld aan het realiseren van de doelstellingen. Daarnaast kunnen wij met een juiste keuze en toepassing van de beschikbare instrumenten tijdig (strategisch) inspelen op (toekomstige) ontwikkelingen.

Ruilen met grond is een wezenlijk instrument voor (gebiedsgerichte) projecten in de ruimtelijke omgeving en infrastructurele projecten. Het bezit van ruilgronden op alternatieve locaties buiten de projectgebieden is voor ons dan ook van belang. De kans op het vrijwillig verwerven van gronden op de gewenste locatie is groter als we aan grondeigenaren een perceel op een alternatieve locatie kunnen aanbieden. We kennen verschillende manieren van ruil. Op basis van een quick scan bepalen we per project welke vorm van kavelruil wordt ingezet.

2.4.1. Kavelruilbureau Zeeland

Op 5 september 2012 hebben wij, onder provinciale verantwoording, het Kavelruilbureau Zeeland officieel ingesteld (looptijd tot 2015). We hebben DLG gevraagd om de uitvoering daarvan op zich te nemen. Hierdoor wordt onder andere de samenwerking bevorderd tussen alle overheidspartijen die op de Zeeuwse grondmarkt actief zijn: het Rijks Ontwikkelings- en Vastgoedbedrijf, Rijkswaterstaat, de Zeeuwse gemeenten en het Waterschap Scheldestromen. Door het instellen van één loket kunnen ook wensen en ideeën vanuit de markt daar waar mogelijk gefaciliteerd worden.

In 2013 heeft een eerste tussentijdse evaluatie plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat het kavelruilbureau duidelijk voorziet in de behoefte. Tot en met eind 2013 is er 720 hectare geruild (stand augustus 2013). Daarnaast zijn diverse doelstellingen gerealiseerd, onder ander op het gebied van infrastructuur, natuur, verkeersveiligheid, water, duurzaamheid en recreatie/cultuur. Verder blijkt uit de tussentijdse evaluatie dat de samenwerking geïntensiveerd is. Bij 83% van de ruilen zijn overheidsgronden betrokken.

2.4.2. Tijdelijk Anders Beheer

De afgelopen tijd is ook gekeken naar het (tijdelijk) beheer van de aanwezige ruilgronden in Zeeland. Hierbij is gekeken of het tijdelijk beheer kan bijdragen aan het realiseren van provinciale doelstellingen. Zo is bij het pilot-project Vlasteelt voor de teeltseizoenen 2013 en 2014 tijdelijk ongeveer 100 hectare grond via het BBL beschikbaar gesteld.

Jaarlijks wordt onderzocht of het tijdelijk beheer kan bijdragen aan Zeeuwse opgaven.

2.5 Prijsbeleid

Uitgangspunt bij de verwerving van gronden is dat we niet bieden boven de marktprijs of bieden op basis van volledige schadeloosstelling. We zijn ons bewust van de wettelijke regelingen op het gebied van staatssteun en houden daarmee rekening bij de verwerving.

2.6 Waardering

De waarde van provinciale gronden is terug te vinden op de balans. De meeste gronden waarden we tegen verkrijgingsprijs (inclusief notaris- en kadasterkosten) met aftrek van een eventuele bijdrage van derden. Het komt voor dat gronden onderdeel zijn van een grondexploitatie. De gronden worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs, zolang deze onder de verwachte verkoopprijs ligt (marktwaarde). Als de verkoopprijs eronder ligt, dan wordt voor het verschil een voorziening gevormd overeenkomstig het Besluit Begroting en verantwoording (BBV).

De specificatie van de grondvoorraden op de balans is opgenomen in de staat van activa (4.1).

Overigens, als de gronden volledig gefinancierd zijn uit bijdragen van derden is de balanswaarde nul en worden ze niet apart op de balans vermeld. In de voorraadadministratie (provinciaal en bij DLG) worden deze wel geregistreerd.

2.7 Grondbank Zeeland

Per 1 januari 2010 is de Grondbank Zeeland ingesteld als strategisch instrument om de provinciale beleidsdoelen op minnelijke wijze te realiseren; daarvoor moeten we beschikken over voldoende ruilgronden. Met die gronden kunnen we snel en flexibel inspelen op strategische kansen en mogelijkheden voor de beleidsopgaven.

Bij de vaststelling van de nota grondbeleid is een opzet van de financiële- en voorraadadministratie vastgesteld waarbij we volgens het BBV werken. In het kort komt dit op het volgende neer.

Grond die binnen een projectlocatie ligt, wordt vanuit het project aangekocht; dat is dus een uitgave of kostenpost die ten laste komt van het project.

Grond die niet op projectlocatie ligt, is ruilgrond en komt ten laste van het budget 'Grondbank Zeeland'.

De achterliggende gedachte van het beschikbaar gestelde krediet voor de 'Grondbank Zeeland' is dat er binnen de kredietruimte doorlopend gronden strategisch kunnen worden geruild, via aan- en verkopen, als een essentieel instrument voor de brede provinciale doelrealisatie (het principe van de 'revolving fund', herinvesteren van vrijkomend vermogen). Voorop staat dat we tijdelijk eigenaar zijn van de ruilgronden. Uiteindelijk moeten de gronden op locatie verworven worden en deze ruilgronden worden verkocht.

Provinciale Staten hebben het plafond van de grondbank in december 2013 verhoogd met 25,6 miljoen en vastgesteld op € 38,6 miljoen. Dit is gebeurd op basis van de uitkomst van de afwikkelingsovereenkomst ILG (commissie Jansen I en II) en Vaststellingsovereenkomst Grond. Het ILG was het Investeringsbudget Landelijk Gebied.

De tussentijdse voortgangsrapportage op de beleidsnota Grondbeleid, die in 2014 wordt opgesteld, bevat een actualisatie van het meerjarige verloop van de benodigde strategische grondvoorraad op basis van de provinciale beleidsprojecten, zowel voor de oppervlakte als voor de waarde. Hierbij zullen de jaarlijkse kosten van de financiering en de uitvoeringskosten van de grondbank berekend worden en meerjarig geraamd worden in verhouding tot de ontwikkeling van de grondbank Zeeland; zie onderdeel 1 van deze paragraaf.

Conform de beleidsnota Grondbeleid worden ruilgronden die volledig gefinancierd worden met middelen van derden niet toegerekend aan de balanspost grondbank Zeeland. Dit betreft momenteel twee onderdelen; beide binnen het project en de doeluitkering van het Natuur Pakket Westerschelde:

1. tijdelijke ruilgronden Natuur Pakket Westerschelde (NPW).
2. tijdelijke ruilgronden Landbouw Flankerend Beleid (LFB).

3 De verwerving en uitgifte van gronden

De afgelopen jaren hebben we gronden aangekocht en verkocht. Vaak wordt de uitvoeringsopdracht aan de Dienst Landelijk Gebied (DLG) verstrekt waarbij dan de juridische afwikkeling via het BBL loopt. De Provincie is economisch eigenaar.

Verwerving geschiedt altijd in het kader van provinciale beleidsdoelen, bijvoorbeeld doelen uit het Omgevingsplan, de Economische Agenda of het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan.

3.1 Gronden voor realisatie doelen uit het Omgevingsplan en Economische Agenda

In het programma Ruimtelijke omgeving is de doelstelling van de ruimtelijke economische ontwikkeling aangegeven: "Het bevorderen van een gezonde regionale economie is een van de kerntaken van de Provincie. In de Economische Agenda zijn de door Zeeland gekozen topsectoren verder uitgewerkt. Het ruimtelijk beleid geeft voldoende ruimte aan economische ontwikkelingen en bevordert duurzame groei."

Gebiedsgerichte aanpak is een belangrijke manier om provinciale doelen op allerlei beleidsterreinen te verwezenlijken. Bij een aantal indicatoren en gebiedsgerichte projecten speelt het grondbeleid met het instrument ruilvervalsrecht een rol om de doelstelling te verwezenlijken.

Enkele projecten waar grondbeleid van belang is in de periode 2014-2017 zijn bijvoorbeeld:

- Ontwikkeling Zeeuwse Passage
- Kanaalzone
- Marinierskazerne
- Aquacultuur
- Landbouwkundige structuurverbetering (onder andere via Kavelruilbureau Zeeland)

3.2 Gronden voor realisatie doelen Plattelandsontwikkeling, Natuur en Landschap

Met de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG 2007) en de decentralisatie van de taken via het Deelakkoord Natuur en Landelijk Gebied (2011) tussen het Rijk en provincies is de Provincie regisseur geworden voor de ontwikkeling in het landelijk gebied voor het realiseren van de doelstellingen. De Provincie is verantwoordelijk voor en heeft de regierol op zich genomen van het integrale beleid in het landelijk gebied (provinciebreed) en de plattelandsontwikkeling, zoals vastgesteld in de nota Grondbeleid. Op het gebied van grondbeleid is de Provincie verantwoordelijk voor de grondverwerving (aankoop en verkoop), het kavelruilen en de aansturing van DLG. Zoals in paragraaf 1 is vermeld, zal met ingang van 1 januari 2015 deze organisatie gedeeltelijk in de provinciale organisatie ingebed zijn.

Eind 2012 is het deelakkoord Natuur en Landschapsbeheer tussen Rijk en Provincies gesloten. In 2013 zijn de gemaakte afspraken nader uitgewerkt, onder andere met de overname van Rijksgronden.

Provinciale Staten hebben in december 2013 het Statenvoorstel 'verdergaande decentralisatie Natuur, aankoop van Rijksgronden' vastgesteld. Deze gronden zijn vrij inzetbaar vanuit de grondbank Zeeland en kunnen voor de volle breedte voor alle provinciale doelen ingezet worden (ongeveer 1.200 hectare in de periode 2014 tot 2020).

Na de afwikkeling van de ILG in de jaarrekening 2012 heeft het Kabinet Rutte II bij het Lente akkoord aangegeven structureel middelen beschikbaar te stellen voor natuurontwikkeling voor bijvoorbeeld de 'Robuuste EHS' (structureel € 200 miljoen per jaar vanaf 2013). Bij natuurontwikkeling is de taakstelling voor Zeeland om ongeveer 1.150 hectare gronden te verwerven op locatie (en in te richten) voor 2027. Deze uitvoering van de voorstellen uit de commissie Jansen I en II is afhankelijk van de Kabinetsvoorstellen. In 2013 zijn de middelen aan de provincies uitgekeerd in de meicirculaire. Het Kabinet heeft in de Miljoenennota op Prinsjesdag 2013 besloten om voor 2014 en 2015 € 100 miljoen per jaar ontwikkelgelden twee jaar later, in respectievelijk 2016 en 2017, aanvullend uit te betalen op de uitkering van € 200 miljoen per jaar. In de decembercirculaire 2013 is de uitkering van € 100 miljoen voor voornamelijk beheertaken in 2014 toegekend. Daarbij is vermeld dat de uitkering voor de volgende jaren in een geleidelijk traject overgaat naar de algemene uitkering. Dit wordt uitgewerkt en in de meicirculaire 2014 bekend gemaakt.

In 2005 is besloten tot een derde verdieping van de Westerschelde. In dat kader zijn ook afspraken met het Rijk gemaakt over de aanleg van zeshonderd hectare nieuwe natuur. Wij hebben de regierol bij de verwerving van gronden voor de zeshonderd hectare estuariene natuurontwikkeling. Deze loopt via de overlopende passiva Natuur Pakket Westerschelde. De tijdsperiode zal langer doorlopen dan 2014 in verband met de politieke besluitvorming rondom de Hedwigepolder. In de huidige planning wordt het jaar 2018 genoemd als start van de uitvoering van de inrichtingswerkzaamheden. De grondverwerving dient vóór dat jaar gerealiseerd te zijn.

3.3 Gronden voor realisatie doelen Mobiliteit

Er zijn percelen aangekocht voor infrastructurele projecten zoals de Kanaalkruising Sluiskil, reconstructie, aanleg en verbreding van wegen, bijvoorbeeld Sloeweg, Tractaatweg, tweede fase recreatieverdeelweg en logistieke landbouwroutes en fietspaden.

In 2014 zal de Provincie de restantvoorraad gronden afbouwen die voor het project Duurzaam Veilig rond de N61 waren aangekocht.

4 Risicomanagement

Het aanhouden van grondvoorraden brengt risico's en kosten met zich mee. Er zijn kosten verbonden aan de tijdelijke investeringen in de gronden, zoals transactiekosten en rentekosten. Daarnaast zijn er uitvoeringskosten als gevolg van het ruilen en verwerven van gronden. Deze worden meerjarig geraamd in de begroting.

Bij grondaankopen op locatie voor risicovollere projecten voeren we een risico-analyse uit op basis van een businesscase (een zakelijke afweging van baten en lasten).

Het aanhouden van een strategische grondvoorraad brengt risico's van waardedaling van de aangekochte gronden met zich mee. Vanuit de voorraadregistratie zijn de mutaties per jaar steeds inzichtelijk en minimaal bij elke jaarrekening wordt de boekwaarde getoetst op de actuele grondwaarden volgens de financiële verordening.

Er zijn momenteel geen projecten waarvoor we risico's over grondaankopen opnemen in de paragraaf weerstandsvermogen (2.3.2).

Bij de voortgangsrapportage nota Grondbeleid zal ook beoordeeld en voorgesteld worden hoe vanuit financieel beleid risico's afgedekt worden en hoe effecten van boekwinsten of -verliezen van incidentele (balans)verkoop zo verwerkt kunnen worden, dat deze op de beschikbare provinciale exploitatie middelen per jaar zo min mogelijk effecten hebben.

5 Omvang grondvoorraden

De omvang en het verloop van de provinciale grondvoorraden is opgenomen in toelichtingen bij de staat van activa (4.1) en staat van restant investeringskredieten. In deze toelichtingen wordt de samenstelling en de financiële waardering van de voorraad opgenomen.

De totale voorraad grond in ons eigendom (economisch) per 31 december 2012 was ongeveer 1.200 hectare. Bij de waardering van de gronden zijn de bijdragen van derden, conform het Besluit Begroting en Verantwoording, in mindering gebracht op de balanswaarde (zie 2.7 NPW).

Paragraaf Bedrijfsvoering

1 Algemeen

Bedrijfsvoering omvat het sturen en beheersen van processen en activiteiten om doelen van de organisatie te bereiken. De doelen die de Provincie Zeeland wil bereiken staan beschreven in de programma's van de programmabegroting. Over de realisatie hiervan wordt gerapporteerd in de programmaverantwoording en in financiële zin in de jaarrekening.

Voor de bedrijfsvoering waren in 2013 de volgende thema's overheersend:

- Reorganisatie/Organisatieontwikkeling
- Uithuizing RUD
- Het Nieuwe Werken
- Doorontwikkeling P&C-cyclus
- Aanbestedingswet

Naast die thema's komen in deze paragraaf ook de volgende zaken aan bod:

- Inhuur derden
- Rechtmatigheid
- Financieel beleid
- Het gevoerde personeelsbeleid
- De interne auditfunctie
- Aanbevelingen Rekenkamer Zeeland
- Kwaliteitshandvest dienstverlening

2 Reorganisatie / Organisatieontwikkeling

In 2012 zijn de voorbereidingen getroffen tot een reorganisatie dat 1 januari 2013 haar beslag kreeg. Onderdeel daarvan was ook de uitstroom van 137 fte. In 2013 is gewerkt aan het verder inrichten van de nieuwe organisatie. Veel processen en werkwijzen zijn opnieuw ingericht, zoals de opzet van de voor- en najaarsconferentie, de stukkenstroom voor de vergadering van Gedeputeerde Staten, overlegstructuren en de concernagenda.

Vervolgens is halverwege 2013 gestart met een programma voor organisatieontwikkeling, met name gericht op de gewenste cultuur binnen de organisatie. Het gaat daarbij om het expliciet maken van de visie en het werken aan de thema's zichtbaar voor Zeeland (externe oriëntatie), samenhang (via samenwerken) en resultaatgerichtheid. Het programma benoemt tevens enkele randvoorwaarden voor de ondersteuning van de gewenste cultuur, met name programmatisch en projectmatig werken, deregulering, managementteamontwikkeling, en flexibel werken (eerder als 'het nieuwe werken' betiteld).

Tenslotte hebben we eind december afscheid genomen van de collega's van de afdeling RUDt. Zij maken per 1 januari 2014 onderdeel uit van de nieuw Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland. Dit heeft ook gevolgen gehad voor het werkveld Services dat bijna 17 FTE aan formatie heeft ingeleverd nu de ondersteuning aan de afdeling RUDt (grotendeels) wegvalt.

3 Uithuizing RUD

Het jaar 2013 stond voor de afdeling RUDt binnen de Provincie geheel in het teken van de overgang naar een eigen organisatie. Er waren diverse werkgroepen en elke maandag was er afstemmingsoverleg tussen de verschillende afdelingen die betrokken waren bij de vorming van de RUD. De vorming van een nieuwe organisatie is een complex proces en naast de afdeling RUDt waren ook de afdelingen ruimte, financiën, JIS, communicatie en I&A nauw betrokken bij de overgang. Er is een handboek taken en processen opgesteld, een dienstverleningsovereenkomst, fact sheets (beknopte overzichten) waarin de verdeling van de werkzaamheden tussen de Provincie en de RUD Zeeland is geregeld, een mandaatbesluit en een samenwerkingsovereenkomst BRZO RUD (voor de uitvoering van het Besluit risico's zware ongevallen). Daarnaast is veel aandacht besteed aan de soepele overgang van de ICT. Per 1 januari 2014 is het personeel in dienst getreden bij de RUD Zeeland en is de nieuwe organisatie daadwerkelijk van start gegaan.

4 Het Nieuwe Werken

Het (nieuwe) werken is een project binnen het programma organisatieontwikkeling. Het project richt zich vooral op de gewenste cultuur binnen de organisatie waarbij het in de kern gaat om flexibel werken mogelijk te maken; het doel is zo goed mogelijk samen te werken, zowel intern als extern. Hulpmiddelen op het gebied van ICT en huisvesting zijn hier ondersteunend aan. In 2013 is in het gehele gebouw Wi-Fi aangelegd als basisvoorziening voor iedereen om binnen de gebouwen flexibel te kunnen werken. Ook is er een nieuwe werktijdenregeling opgesteld om het flexibel werken gemakkelijker te maken en zijn er voorbereidingen getroffen om de binnentuin en A018 om te vormen tot functionele ontmoetingsruimtes.

5 Doorontwikkeling P&C-cyclus

De Planning & Control-cyclus volgt de beleidscyclus. De begroting en de jaarstukken zijn gebaseerd op het beleid dat in de verschillende beleidsnota's is vastgesteld. Jaarlijks wordt ingezet op een verbeterslag in de leesbaarheid van de documenten van de Planning en Control-cyclus aan de hand van externe adviezen, opmerkingen en aanbevelingen over presentatie en inhoud. Net als in de jaarrekening 2012 is ervoor gekozen om de jaarstukken te splitsen in twee boeken, één voor het jaarverslag en één voor de jaarrekening; dit is gedaan om de leesbaarheid en het inzicht in de diverse beleidsprogramma's te vergroten. Voor de opzet van de begroting 2015 wordt ernaar gestreefd om meer inzicht te geven in de beheer- en ontwikkeltaken van de Provincie Zeeland.

6 Aanbestedingswet

Per 1 april 2013 is de Aanbestedingswet 2012 van kracht geworden. Deze wet schrijft voor hoe men moet omgaan met inkopen onder de Europese aanbestedingsdrempels. Een speerpunt van de nieuwe wetgeving is dat het midden- en kleinbedrijf (MKB) meer kansen krijgt op het uitvoeren van overheidsopdrachten. Verder is de inkoper verplicht te streven naar de economisch meest voordelige aanbidding; dit is niet per definitie hetzelfde als de aanbidding met de laagste prijs. Ook andere aspecten, zoals kwaliteit, tijdigheid en dergelijke dienen nu in de offerteaanvraag te worden betrokken. Dit betekent dat bij elke inkoop criteria moeten worden opgesteld die zodanig helder zijn dat leveranciers een goede aanbidding kunnen doen. In 2013 is de wet in de organisatie ingevoerd. Het Inkoopbeleid is in april onmiddellijk aangepast aan de nieuwe wet. Er zijn standaardformulieren en checklists ontwikkeld en beschikbaar gesteld die de ambtenaren ondersteunen in het rechtmatig en doelmatig inkopen. In mei 2013 zijn er verscheidene voorlichtingssessies gehouden waaronder een aparte sessie voor het management. Eind november 2013 is er nog een verdiepingstraining gegeven voor ambtenaren die regelmatig diensten en/of goederen inkopen.

7 Inhuur derden

Met het inhuren van externen wordt terughoudend omgegaan. Het is van belang onderscheid te maken tussen het inhuren van externen enerzijds en het uitbesteden van diensten en het verlenen van opdrachten anderzijds. De Rijksoverheid heeft voor haar eigen bedrijfsvoering het verschil tussen beide vormen scherp gedefinieerd en tevens het inhuren van externen genormeerd. De Provincie Zeeland heeft aansluiting gezocht bij deze definities en haar administratie overeenkomstig ingericht.

Het essentiële verschil tussen beide vormen is de regie over de wijze waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd. In het geval van uitbesteding en opdrachtverlening wordt een opdracht geplaatst, waarbij resultaatafspraken worden gemaakt. Hierbij wordt er door de opdrachtgever niet op de inzet van de specifieke capaciteiten gestuurd. Onder uitbestedingen en opdrachten vallen ook wettelijk verplichte accountantsverklaringen en (verplichte) opdrachten aan andere overheden (ook wel 'inbestedingen' genoemd). Bij de inhuur van externen is er juist sprake van het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van de Provincie Zeeland, door een private organisatie met winst oogmerk, die tegen betaling personele capaciteit en deskundigheid inzet, waarop de Provincie Zeeland als opdrachtgever wel kan sturen.

(bedragen x € 1 miljoen)	2012	2013
Beleidsgevoelige externe inhuur	1,5	0,6
Beleidsondersteunende externe inhuur	0,8	0,5
Uitzendkrachten en inhuur op basis van de Rijksnorm	1,5	1,7
Totaal externe inhuur op basis van de Rijksnorm	3,7	2,8
Afgezet tegen de loonsom (Rijksnorm = 10%)	8,0%	7,6%
Uitbesteding van opdrachten en advisering	9,0	10,0
Totale inzet van derden	12,7	12,8
GS-plafond inzet derden	16,0	16,0

Op basis van deze externe inhuur zit de Provincie Zeeland voor 2013 op € 2,8 miljoen oftewel 7,4% van de totale loonsom van € 38 miljoen. Hiermee blijven wij binnen de zogenoemde Rijksnorm die de Rijksoverheid voor haar eigen bedrijfsvoering hanteert. De Rijksnorm voor de inhuur van extern personeel is maximaal 10% van de totale personele uitgaven.

8 Rechtmatigheid

Voor de uitvoering van beleid is de Provincie gebonden aan kaders. Deze kaders kunnen voortkomen uit wet- en regelgeving afkomstig van de Rijksoverheid of uit eigen, door Provinciale Staten vastgestelde kaders. Bij het onderzoek naar de rechtmatigheid bij de accountantscontrole gelden de volgende drie criteria: het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het M&O-criterium.

Begrotingscriterium

Bij dit criterium gaat het erom dat financiële handelingen plaatsvinden binnen het kader van de geautoriseerde begroting (ex. Artikel 216 Provinciewet). Het college dient ervoor zorg te dragen dat de lasten van de programma's, zoals geautoriseerd in de begroting, na wijziging niet worden overschreden.

In de Jaarrekening wordt aangegeven dat op drie programma's er sprake is van een dergelijke overschrijding

In alle gevallen is vastgesteld dat deze hogere lasten wegvallen tegen navenant hogere baten en/of dat deze lastenoverschrijding veroorzaakt wordt door de uitvoering van door Provinciale Staten vastgestelde beleidsdoelstellingen uit de begroting 2013. Door de jaarstukken 2013 vast te stellen sanctioneren Provinciale Staten deze begrotingsoverschrijdingen achteraf.

Voorwaardencriterium

Bij het voorwaardencriterium is van belang welke regelgeving, zowel intern als extern, van toepassing is bij de uitvoering van financiële beheershandelingen. Deze regelgeving is geïnventariseerd en wordt jaarlijks geactualiseerd.

Binnen het voorwaardencriterium zijn er twee aandachtsgebieden van belang voor de Provincie Zeeland, Europese aanbestedingen en verstrekte subsidies.

In de Jaarrekening 2013 wordt aangegeven dat bij over 2013 niet geconstateerd is dat er in enig geval gehandeld is in strijd met het voorwaardencriterium.

M&O-criterium

Het gaat hierbij om misbruik en oneigenlijk gebruik van provinciale middelen. Basis van het voorkomen hiervan vormt een inventarisatie of alle risico's zijn afgedekt door wet- en regelgeving. In 2008 is een nota vastgesteld door Gedeputeerde Staten waarin is aangegeven wat de provinciale visie is op misbruik en oneigenlijk gebruik en op welke wijze hieraan invulling dient te worden gegeven.

- Misbruik: het bewerkstelligen van geen of te geringe betaling van verplichte bijdragen aan de overheid en van het verkrijgen of genieten van een (te hoge) uitkering door bewust niet, niet tijdig, niet juist of niet volledig verstrekken van gegevens en inlichtingen.
- Oneigenlijk gebruik: het volgens de regels van de wet, maar in strijd met de bedoelingen van de wettelijke bepalingen, geheel of ten dele ontgaan van een verplichte bijdrage aan de overheid en verkrijgen of genieten van een (te hoge) uitkering.

De basis van het voorkomen van M&O is dat processen, waarbij M&O-gevoeligheden spelen, voldoende maatregelen en mogelijkheden bevatten. M&O-maatregelen zijn voor 2013 verankerd in de administratieve organisatie. Jaarlijks, dus ook in 2013, wordt de actualiteit bezien. Bij het maken van nieuwe regelingen en verordeningen wordt getoetst of het M&O beleid hierin voldoende is verankerd.

In 2012 is in geen enkel geval geconstateerd dat een medewerker of bestuurder van de Provincie in strijd gehandeld heeft met dit M&O-criterium.

9 Financieel beleid

Als bijlage is opgenomen de jaarlijkse evaluatie van de uitgangspunten voor financieel beleid zoals deze zijn opgenomen in de programmabegroting 2013.

Uit de evaluatie blijkt dat de uitgangspunten van financieel beleid worden toegepast en er nu geen aanleiding is om deze bij te stellen.

10 Gevoerd personeelsbeleid

Een gedetailleerde beschrijving van het gevoerde personeelsbeleid inclusief personele kengetallen is opgenomen in het Sociaal Jaarverslag 2013 van de Provincie Zeeland, een bijlage bij dit Jaarverslag.

11 Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid

In het onderzoeksprogramma 2013 zijn twee onderzoeken opgenomen, een onderzoek naar de samenwerking bij de gladheidbestrijding in Zeeland en een onderzoek gericht op de efficiënte inrichting van de interieurverzorging, catering en beveiliging bij de Provincie. Het onderzoek naar de samenwerking bij gladheidbestrijding is in 2013 afgerond en de resultaten ervan zijn in dit verslag opgenomen. Het onderzoek naar de efficiënte inrichting van de interieurverzorging, catering en beveiliging is in 2013 gestart; dat ronden we in 2014 af.

Als bijlage bij dit Jaarverslag is het 'Verslag onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid 2013' opgenomen.

10 Rekenkamer

De Rekenkamer Zeeland heeft in 2013, in opdracht van Provinciale Staten, het onderzoek 'Krimp in Beeld' verricht.

In een bijlage bij dit jaarverslag is een overzicht opgenomen van de aanbevelingen uit bovenbeschreven onderzoek alsmede de follow-up van de nog niet volledig afgewikkelde aanbevelingen uit eerdere onderzoeken van de Rekenkamer Zeeland.

11 Kwaliteitshandvest dienstverlening 2013

De kwaliteit van de provinciale dienstverlening naar buiten toe, het zogenaamde externe presteren, wordt behandeld in het kwaliteitshandvest. Dit is eveneens als bijlage opgenomen.

Bijlagen

Uitgangspunten financieel beleid

In deze bijlage bij de jaarstukken 2013 worden de uitgangspunten van het financieel beleid uit de begroting 2013 geëvalueerd.

In de voorjaarsnota 2011 zijn, aan het begin van de nieuwe beleidsperiode, de uitgangspunten van financieel beleid voor de komende vier jaar geactualiseerd en vastgesteld door Provinciale Staten. Centraal uitgangspunt daarbij is dat de provincie vanuit een gezonde financiële positie op een integrale wijze een goede afweging kan maken voor de instandhouding van voorzieningen in en de verdere ontwikkeling van de Provincie Zeeland.

De volgende uitgangspunten van financieel beleid worden gehanteerd:

1. De Provincie hanteert bij het opstellen van de begroting en meerjarenraming het criterium van eenduurzaam financieel evenwicht. Dit houdt in dat de meerjarenbegroting geen structurele tekorten heeft en voldoende middelen aanwezig zijn om risico's op te vangen.

Stand van zaken:

De begroting 2013 voldoet aan het criterium van duurzaam financieel evenwicht en heeft repressief toezicht gekregen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waaraan overigens ook de vastgestelde begroting 2014 voldoet. Voor de uitvoering van het provinciale beleid is met de voorjaarsnota, de begrotingswijzigingen, de meerjarenbegroting en de najaarsnota instemming verkregen van Provinciale Staten. Voor de inzet van de middelen voor structurele en incidentele zaken is aan deze hoofdlijn voldaan met instemming van Provinciale Staten.

In de najaarsnota zijn de resultaten van de verzwaarde ronde budgetbewaking meegenomen. Dit mede om de algemene reserve op afgesproken niveau te houden, wat van belang is voor het weerstandsvermogen. De meerjarige positie van de algemene reserve is hoger ten opzichte van meerjarige positie in de jaarrekening 2012.

Het DELTA dividend is vanaf 2012 als incidentele baten geoormerkt. Hieruit wordt het college programma gedekt. De uitgaven uit het collegeprogramma 2012-2015 en verder worden daardoor ook beschouwd als incidenteel. Vanaf 2016 is een stelpost opgenomen per jaar voor de nieuwe collegeprogramma's; deze stelpost is gelijk aan de raming van het DELTA dividend per jaar.

Toen in de najaarsnota 2013 het Delta dividend naar beneden bijgesteld is, is er direct een bezuinigingstaakstelling opgenomen voor 2014 en 2015. Deze zijn later in detail uitgewerkt, zodat de uitgaven planning hierop naar beneden zijn bijgesteld in de college periode.

Het overzicht van incidentele baten en lasten uit de jaarrekening 2013 geeft aan dat er geen structurele lasten gedekt werden met incidentele baten in 2013.

In de Najaarsnota 2012 is aangegeven, dat het restant aan structurele bezuiniging op uitgavenposten vanaf 2016 € 0,44 miljoen gedekt wordt uit eventuele incidentele baten. Dit is niet in lijn met duurzaam financieel evenwicht. In 2013 het eerste jaar na de reorganisatie is hier nog geen structurele oplossing voor genomen. De invulling van deze structurele taakstelling wordt meegenomen voor de voorjaarsnota 2014.

2. Incidentele en structurele meevallers vloeien terug naar de algemene middelen; de zogenaamde "budgettaire ruimte".

Stand van zaken:

Dit uitgangspunt is in 2013 strikt gehandhaafd bij de budgetbewaking en de begrotingswijzigingen zijn aan u voorgelegd. De bestemming van het rekeningsaldo 2012 is aan Provinciale Staten voorgelegd en via een begrotingswijziging verwerkt.

De vrijgespeelde budgetten uit de uitwerking van de ombuigingen in het kerntakenbesluit zijn meerjarig toegevoegd aan de budgettaire ruimte en van daaruit opnieuw bestemd.

3. Alleen in uiterste noodzaak nieuwe structurele verplichtingen aangaan, die de looptijd van het collegeprogramma en/of beleidsprogramma's overschrijden. Bij het aangaan van deze verplichtingen zal de dekking voor de gehele looptijd geregeld moeten worden.

Stand van zaken:

In de meerjarenbegroting 2013 is met betrekking tot de marinierskazerne de raming van de prioriteit opgenomen. Provinciale Staten zijn tijdens de onderhandelingen in besloten vergaderingen over de voortgang geïnformeerd. De Tweede Kamer heeft ingestemd met de komst naar Vlissingen. De geactualiseerde globale projectplanning is conform Statenbesluit van november meerjarig geraamd. De detail uitwerking van het project wordt verder geactualiseerd en conform de reguliere P&C-cyclus geraamd.

Vanuit Natuurpakket Westerschelde heeft de provincie de meerjarige opdracht om 600ha natuur aan te leggen en in te richten. Het Rijk stelt via de doeluitkering middelen beschikbaar voor uitvoering. De provincie levert personele inzet. Het project zal worden verlengd tot circa 2020 nu het Kabinet een besluit genomen heeft over de Hedwigepolder. De formele projectverlenging dient nog vastgesteld te worden in 2014.

Voor de verbreding van de N62 heeft het Rijk eveneens een doeluitkering beschikbaargesteld voor de uitvoering. De provincie levert personele inzet. Het project is verlengd tot na de collegeperiode tot circa 2016. Het aanbestedingstraject is gestart in 2014.

De lopende Europese projecten waaraan wij vanuit ons Provinciale beleid deelnemen hebben in sommige gevallen een administratieve en financiële afwikkelingsperiode na de looptijd van projectperiode. Dit is een projectmatig budgettaire neutrale verschuiving van budgetten. Zie verder punt 7 waarin kansen benut worden.

4. Het resultaat na bestemming (de budgettaire ruimte) wordt zoveel als mogelijk ingezet voor incidentele zaken dan wel voor de dekking van extra inzet gedurende de gebruikelijke looptijd van de beleidsnota's van vier jaar.

Stand van zaken:

De budgetten voor de meerjarige beleidsprogramma's zijn geraamd voornamelijk vanuit het Collegeprogramma in de meerjarenbegroting 2012 voor de collegeperiode 2012-2015. Deze zijn in 2013 bijgesteld vanuit voortschrijdend inzicht. De looptijd van de beleidsnota's is soms langer. Alleen voor de prioriteiten voor het Omgevingsplan 2013-2018 is een raming gemaakt tot en met het einde van de beleidsnota; die is vanaf 2016 volledig gedekt uit het omgebogen kerntakenbudget.

De prioriteiten voor de overige beleidsprogramma's zijn geraamd tot en met 2015; Cultuurbeleid 2013-2016, Economische Agenda 2013-2016, inclusief de budgetten voor Marketing en Promotie, Energie en Klimaat beleid 2013-2018 en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan 2009-2015. Voor het uitvoeringsprogramma Demografische ontwikkeling is voor 2014 tot en met 2018 € 300.000 per jaar beschikbaar gesteld.

5. Bij het overnemen van taken van andere overheden zal de Provincie Zeeland alleen dan deze nieuwetaken op zich nemen, indien de kosten volledig worden vergoed. Bij het afstoten of verminderen van provinciale taken worden de betreffende budgetten verlaagd.

Stand van zaken:

De taken voor regionale omroepen zijn teruggedaan naar het Rijk en de inkomsten en uitgaven zijn afgeraamd in de najaarsnota 2013 vanaf 2014. Een deel van de WABO VTH taken zijn aan de gemeenten overgedragen vanaf 2014. De inkomsten en uitgaven zijn afgeraamd in de voorjaarsnota 2014. De jeugdzorg gaat per 2015 over naar de gemeenten. De opgelegde korting

vanaf 2016 is in de voorjaarsnota 2013 afgeraamd. Na de afwikkeling van de Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) subsidie voor natuur en landschapstaken heeft het Rijk het eerder structureel toegekende budget voor natuurbeheer verhoogd. Daarnaast heeft het Rijk voor natuurontwikkeling tot en met 2027 budget toegezegd voor de uitvoering van de vernieuwde EHS taken tot en met 2027. Het Rijk heeft in afwachting van geactualiseerde verdeelsleutels in het provinciefonds, deze middelen voor de jaren 2013 en 2014 toegekend als een decentralisatie uitkering Natuur.

Het provinciale beleid met het ambitieniveau en de uitvoeringsplanning is in 2013 bijgesteld en vastgesteld.

Er komen structureel taken over naar de provincies, waarbij op incidentele basis middelen meekomen via de decentralisatie uitkeringen; voorbeelden zijn de bodemsanering en externe veiligheid tot en met 2014, de Wet Luchtvaartverkeer, waarvoor steeds incidentele decentralisatieuitkeringen zijn toegekend, momenteel tot en met 2015, ende EU-zwemwaterrichtlijn waarvan de decentralisatie uitkering loopt tot en met 2015. Het is nog onduidelijk of het Rijk voor deze structurele taken vanuit het bestuursakkoord 2011-2015 ook structureel middelen gaat toekennen. De omzetting van de doeluitkering BDU naar het provinciefonds is uitgesteld tot 1-1-2016

6. In verband met de beperking van langdurige risico's worden geen nieuwe garanties en geldleningen verstrekt.

Stand van zaken:

Er zijn in 2013 geen nieuwe garanties of geldleningen verstrekt.

Zie 'Niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

7. Voor het realiseren van gewenste ontwikkelingen binnen de Provincie Zeeland, al dan niet met cofinanciering van provinciale middelen, zoveel mogelijk extra externe middelen aantrekken. De beschikbare externe middelen worden zoveel mogelijk eerst aangewend en daarna de provinciale middelen.

Stand van zaken:

Momenteel is de voorbereiding gestart van subsidieaanvragen voor de nieuwe EU-subsidieprogramma's 2014-2020. Waar mogelijk zullen we kansen aangrijpen om deel te nemen met meerjarige Provinciale beleidsprojecten. Hierbij zijn de looptijden langer dan de collegeperiode en deze kan ook langer zijn dan de looptijd van het huidige vastgestelde beleid. Eventuele cofinanciering komt uit de betrokken beleidsvelden of wordt hierop aanvullend gevraagd door middel van een prioriteit. Hierbij wordt gedacht aan opvolging voor OPZuid, POP2, Transcoast en andere (Interreg) projecten en nieuwe kansen.

8. Jaarlijks wordt aan de hand van een analyse van risico's de minimaal noodzakelijke weerstandscapaciteit vastgesteld en daarmee de minimaal vereiste hoogte van de algemene reserve. Dit is aanvullend op de eisen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zoals in *Stuwende krachten* is opgenomen willen wij de algemene reserve in de komende periode op tenminste € 25 miljoen houden voor het opvangen van risico's en het benutten van kansen.

Stand van zaken:

De stand van de algemene reserve voldoet in alle jaren aan het minimum van € 25 miljoen. (Zie Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva.)

In 2013 zijn zoals gebruikelijk vanuit het jaarlijks risicomanagement alle risico's geïnventariseerd, beschreven en gekwantificeerd, volgens de ontwikkelde standaard. Dit leidt tot het nemen van gerichte beheersmaatregelen om de risico's te beperken. Hierdoor is de omvang van de risico's de afgelopen jaren afgenomen. Tevens worden nieuwe risico's sneller onderkend en in een vroeger stadium beheersmaatregelen genomen. Daarnaast is gestart met de herijking van het risico management en is er een second opinion uitgevoerd door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR). Aanbevelingen worden verder uitgewerkt, maar per saldo geeft het rapport aan dat het huidige risicomanagement een goed vertrekpunt is om een verdere

verdiepingsslag te maken. De daarna recentste berekende weerstandscapaciteit voor het opstellen van de meerjaren programmabegroting 2014 is in de Najaarsnota 2013 op € 22 miljoen vastgesteld. Dit is wel exclusief het risico van de failliete boedel Thermphos. Dat is nog een lopend onderhandelingsdossier, waarvan de risico's voor de provincie nog onvoorspelbaar en moeilijk in te schatten zijn. Het weerstandsvermogen geeft een dekkinggraad van 2,9. (Zie de paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement.)

9. De hoogte en de noodzaak van handhaving van de bestemmingsreserves zal jaarlijks worden beoordeeld.

Stand van zaken:

De bestemmingsreserve Kanaal Kruising Sluiskil(KKS) is steeds doorgerekend en beoordeeld in het meerjarig KKS/Westerscheldetunnel (WST)-model op de natuurlijke momenten uit de Planning en Controle (P&C) cyclus en na iedere mutatie van één van de componenten.

De bij de jaarrekening 2012 gevormde bestemmingsreserve afwikkeling ILG wordt in de voorjaarsnota 2014 ingezet voor afwikkeling van de ILG projecten.

10. Binnen de begroting is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 0,25 miljoen. Voornemens tot bestedingen boven de € 25.000 ten laste van deze post dienen met een apart statenvoorstel aan Provinciale Staten voorgesteld te worden, voor deze opgenomen worden in een begrotingswijziging.

Stand van zaken:

In de meerjarenbegroting 2013 is jaarlijks € 250.000 voor onvoorzien geraamd. Zoals aangegeven in het Overzicht aanwending post voor Onvoorziene uitgaven, is er bij de post per saldo € 199.000 bijgekomen. In deze jaarrekening 2013 is het volledige saldo van € 449.000 toegevoegd aan het rekeningsaldo toegevoegd.

Dit geeft ook aan dat net als in de laatste jaren de oplossing bij budgetbewaking gezocht en gevonden wordt binnen de bestaande budgetten. In het bezuinigingsvoorstel 2014 en 2015 van maart 2014 is deze post afgeraamd in beide jaren. Het is aan het nieuwe College om te overwegen of ze deze post structureel gehandhaafd moet worden.

11. De uitgangspunten financieel beleid worden tenminste éénmaal per jaar geëvalueerd bij de analyse van de jaarrekening en zonodig aangepast.

Stand van zaken:

Met de behandeling van de bovenstaande hoofdlijnen uit begroting 2013 is voldaan aan de evaluatie. De uitgangspunten blijven van kracht en hieraan wordt standaard getoetst bij de GS besluiten. Met de opmerking bij punt 10 aan het nieuw te vormen College in 2015 om te overwegen of de post structureel gehandhaafd dient te blijven.

De hierboven genoemde uitgangspunten worden gehanteerd in de uitvoering van het financiële handelen van de Provincie Zeeland. Dit sluit aan bij en is opgenomen in de interne en externe wet- en regelgeving, onder meer:

- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten
- Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten
- Wet Fido
- Financiële Verordening Provincie Zeeland
- Regeling budgetbeheer, inclusief richtlijnen overboeken budgetten
- Treasurystatuut

Zie ook paragraaf Bedrijfsvoering, onderdelen 2.2. Kaders en 2.4 Procesbeheersings- en meetinstrumenten.

Aanbevelingen rekenkamer

In deze rapportage (overeenkomstig het besluit van Provinciale Staten van 30 juni 2006 /SGR-70) wordt gerapporteerd op de nog openstaande aanbevelingen van de Rekenkamer Zeeland.

Informatiebeleid in een veranderende tijd

Aanbeveling 1

Maak van de gelegenheid gebruik om fundamenteeler na te denken over wat voor soort organisatie van de informatiefunctie het beste bij de toekomstige provincie past.

Stand van zaken per 31-12-2013

De nieuwe organisatie is inmiddels één jaar in werking en de inrichtingsconcepten zijn doorgevoerd.

Aanbeveling 2

Stel een integraal dienstverleningsbeleid op.

Stand van zaken per 31-12-2013

I&A werkt mee aan het uitwerken van het organisatiebrede dienstverleningsbeleid.

Aanbeveling 3

Overweeg het benoemen van een informatiearchitect.

Stand van zaken per 31-12-2013

De benoeming van een informatie-architect en IT-architect is met ingang van 1 januari 2014 gerealiseerd.

Aanbeveling 4

Regel substitutie voor de gedigitaliseerde documenten.

Stand van zaken per 31-12-2013

Het traject om te komen tot substitutie is gestart en wordt verder in relatie tot de implementatie van het zaakgericht werken ingevuld.

Aanbeveling 5

Professionaliseer het projectmatig werken.

Stand van zaken per 31-12-2013

De reorganisatie heeft geleid tot meer regie op alle investeringen op het gebied van de informatievoorziening. Dit leidt tot een integrale, bedrijfsmatige benadering van de financiering.

Aanbeveling 6

Geef een meer bedrijfsmatige basis aan de financiering van de informatievoorziening.

Promotie in de provincie Zeeland (2000-2012)

Aanbeveling 1

Evalueer de promotieaanpak in de praktijk met gebruikers van het DNA (de 'identiteit' van Zeeland); wat zijn de succes- en faalfactoren van de aanpak?

Stand van zaken per 31-12-2013

In 2013 is de afspraak gemaakt om de Staten een plan van aanpak voor te leggen over hoe verder met de promotieaanpak. Daarin is de rol van de DNA's opgenomen.

Aanbeveling 2

Stel naar aanleiding van de evaluatie een nieuwe meerjarige uitvoeringsnota op en neem daar concrete doelen in op.

Stand van zaken per 31-12-2013

In Provinciale Staten is de afspraak gemaakt om een plan van aanpak te maken en geen nieuwe promotienota; aan het plan van aanpak is een werkprogramma 2014-2015 toegevoegd. Daardoor komt het accent te liggen op uitvoering en op toepassing van DNA's en LAND IN ZEE! en dus niet op 'nieuw beleid maken'. Het plan van aanpak is overeenkomstig toezegging eind november 2013 aan Provinciale Staten toegestuurd en in februari 2014 in de commissie E&M besproken.

Aanbeveling 3

Leg jaarlijks verantwoording af over de voortgang en de resultaten via de jaarstukken of in een aparte Voortgangsnota.

Stand van zaken per 31-12-2013

In het plan van aanpak en het werkprogramma staat welke resultaten er in 2014 en 2015 bereikt zullen worden.

Beheer en aanbesteding concessies openbaar vervoer

Aanbeveling 1

Voor Provinciale Staten is de fase van de beleidsontwikkeling bij het proces van het aanbesteden en beheren van OV-concessies om meerdere redenen van groot belang. Het is de enige fase waarin zij hun invloed op dit onderwerp het meest duidelijk vorm kunnen geven. De Rekenkamer beveelt Provinciale Staten aan om de beleidskaders en beleidsdoelen zo concreet en meetbaar mogelijk te formuleren. Op die manier sturen Provinciale Staten ook indirect het concessiebeheer en de monitoring aan.

Stand van zaken per 31-12-2013

De aanbesteding van de OV-concessie Zeeland is in afrondende fase; de gunning vindt plaats in april 2014. Er zijn duidelijke beleidsdoelen geformuleerd, die zijn uitgewerkt in het programma van eisen voor de lopende aanbesteding. In de loop van 2014 zal het concessiebeheerplan worden uitgewerkt; daarin zijn de indicatoren opgenomen op basis waarvan we de vervoerder gaan beoordelen op de geleverde prestatie alsmede de wijze waarop we het concessiebeheer inrichten.

Aanbeveling 2

De Rekenkamer beveelt Gedeputeerde Staten aan concrete uitgangspunten voor het concessiebeheer te formuleren in een concessiebeheerplan, zodat de taak- en rolverdeling op strategisch, tactisch en operationeel niveau tussen concessieverlener (de provincie) en de concessiehouder (de vervoerder) formeel belegd zijn. De nieuwe concessie krijgt een looptijd van tien jaar met een optie tot verlenging met twee jaar. Dit maakt het noodzakelijk de mogelijkheid in het concessiebeheer in te bouwen om in te kunnen spelen op actuele maatschappelijke veranderingen en beleidsontwikkelingen. De Rekenkamer beveelt aan om hiervoor een voorziening in te bouwen, zowel in de beleidsvorming als in de concessieovereenkomst.

Stand van zaken per 31-12-2013

Beleidsmatig is ervoor gekozen om in de nieuwe concessie de vervoerder veel ontwikkelruimte te geven. De Provincie kadert deze ruimte in via kwaliteitsnormen en controleert op de juiste uitvoering via het concessiebeheerplan. In het programma van eisen is ruimte geclaimd om dit kader als opdrachtgever te kunnen bijstellen, mochten in de loop van de concessieperiode van tien jaar de omstandigheden wijzigen. In het programma van eisen is ook op tactisch niveau duidelijk aangegeven hoe de rolverdeling is tussen Provincie en de vervoerder bij de uitvoering van de concessie. In een nog op te stellen samenwerkingsverklaring wordt dit verder geconcretiseerd.

Aanbeveling 3

Ten aanzien van de monitoring beveelt de Rekenkamer Gedeputeerde Staten aan om een duidelijke en overzichtelijke set van data vast te stellen, die zowel kan dienen om de concessiehouder (de ver-

voerder) aan te sturen als om inzicht te krijgen of beleidsdoelen gerealiseerd worden. Gegeven de enorme hoeveelheid mogelijk beschikbare gegevens zal het vooral gaan om beperking en selectie. Stel hiertoe een monitoringplan op dat inzichtelijk maakt welke relevante data verzameld moeten worden en leg hier een relatie met het beleidsplan en de beleidscyclus.

Stand van zaken per 31-12-2013

Dit is onderdeel van het concessiebeheerplan. In de concessie zijn indicatoren opgenomen. In het concessiebeheerplan wordt dit nader uitgewerkt; ook de organisatie rondom het concessiebeheer komt dan aan de orde.

Krimp in beeld: het krimpbeleid van de provincie Zeeland (2007-2012)

Aanbeveling 1

Blijf investeren in goede relaties met provincies die dezelfde problemen onderkennen en blijf ook investeren in de communicatie met de landelijke politiek met betrekking tot dit probleem. Het verleden heeft aangetoond dat dit effectief is.

Stand van zaken per 31-12-2013

De provincies Limburg, Groningen en Zeeland trekken in het kader van de krimp bestuurlijk gezamenlijk op richting Den Haag (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, BZK). Een voorbeeld hiervan is het woondossier. Door deze gezamenlijke lobby is voor de krimpregio's een korting bedongen op de verhuurdersheffing die corporaties (gaan) betalen. Ook in de komende jaren wordt met Limburg en Groningen intensief samengewerkt; hierbij valt te denken aan het behoud van de (gemeentelijke) krimpmaatstaf. Naast deze bestuurlijke lobby werken ook de regionale kennisinstituten als Neimed, KKNN en Scoop nauw samen op dit terrein in Platform31 en de Kerngroep Demografische Transitie (KDT).

Aanbeveling 2

De opgave voor de Provincie ten aanzien van krimpbeleid ligt in het vormgeven en bewaken van de integraliteit. Beleg die integraliteit organisatorisch, beleidsmatig en financieel en bewaak hem. Maak daarin onderbouwde keuzes.

Stand van zaken per 31-12-2013

Het college werkt aan een nota en uitvoeringsprogramma voor de langere termijn (2014-2018) rond het thema Leefbaarheid & Bevolking. Deze nota is integraal en sectoroverstijgend en diverse beleidsafdelingen participeren in de totstandkoming en uitvoering van het beleid.

Aanbeveling 3

Zorg voor een heldere governance (beheersmaatregelen) waar iedereen achter staat; stel daartoe een gezaghebbende regiegroep op die zorgt voor afstemming met en regie op de uitvoering van acties in de regio('s).

Stand van zaken per 31-12-2013

Met de aanpak van de nieuwe nota wordt beoogd arrangementen af te sluiten met de regio (gemeenten, maatschappelijke organisaties, instellingen, bedrijven e.d.). In deze arrangementen willen we ook de regie borgen en afspraken maken over elkaars rolverdeling.

Aanbeveling 4

Gebruik 'smart' formuleringen voor het benoemen van acties opdat op langere termijn de effecten van de resultaten van acties (zo veel mogelijk) aangetoond kunnen worden.

Stand van zaken per 31-12-2013

Zie aanbeveling 2 hierboven. Het college werkt aan een nota met doelstellingen en speerpunten van beleid. De beoogde aanpak gaat uit van jaarplannen. Deze worden jaarlijks ter informatie gedeeld met Provinciale Staten.

Een gerichte analyse op 'het stokken van uitvoering van projecten' heeft geen prioriteit. De prioriteit ligt bij het komen tot uitvoering en niet bij het analyseren ervan.

Verslag onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid 2013

1. Inleiding

Dit verslag heeft betrekking op de onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college van Gedeputeerde Staten gevoerde bestuur in 2013 zoals bedoeld in artikel 217a van de Provinciewet. Deze onderzoeken hebben wij uitgevoerd op basis van het jaarlijks onderzoeksprogramma. In het onderzoeksprogramma 2013 zijn twee onderzoeken opgenomen, een onderzoek naar de samenwerking bij de gladheidbestrijding in Zeeland en een onderzoek gericht op de efficiënte inrichting van de interieurverzorging, catering en beveiliging bij de Provincie. Het onderzoek naar de samenwerking bij gladheidbestrijding hebben wij in 2013 afgerond en de resultaten zijn in dit verslag opgenomen. Het onderzoek naar de efficiënte inrichting van de interieurverzorging, catering en beveiliging is in 2013 gestart.; dat ronden we in 2014 af.

2. Kader van onderzoek

De onderzoeken zoals hier bedoeld zijn een instrument voor het college van Gedeputeerde Staten om zichzelf een spiegel voor te houden over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde bestuur. Dit zelfonderzoek heeft op de eerste plaats tot doel het leren en verbeteren. Bij de uitvoering van de onderzoeken zijn we gebonden aan regels in de Provinciewet, de Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid provincie Zeeland 2006 en het Reglement uitvoering onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid provincie Zeeland 2006.

In het onderzoeksprogramma 2013 staat dat met een aanstaande wijziging van de Provinciewet het wettelijk kader voor onderzoek zou kunnen vervallen. Uit het wetsvoorstel voor die wijziging blijkt inmiddels dat de regering is teruggekomen op een dergelijk voornemen. Het doen van onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid blijft daardoor wettelijk verankerd.

3. Resultaten afgeronde onderzoeken

Van de twee geplande onderzoeken is in 2013 alleen het onderzoek naar samenwerking bij gladheidbestrijding in Zeeland afgerond. Het onderzoek naar de efficiënte inrichting van de interieurverzorging, catering en beveiliging bij de Provincie is bij het opstellen van dit verslag nog in uitvoering. De verwachting is dat we dit onderzoek in het eerste kwartaal van 2014 kunnen afronden.

Het onderzoek naar de gladheidbestrijding is in samenwerking met Rijkswaterstaat en het Waterschap Scheldestromen uitgevoerd. Hieronder staan de resultaten van het onderzoek. Er wordt ingegaan op de doelstelling van het onderzoek, de bevindingen, de aanbevelingen en de opvolging daarvan.

Titel eindrapport:	<i>Eindrapport Samen werken aan gladheidbestrijding in Zeeland, Samen slimmer en beter</i>
Onderwerp	In 2007 is er een samenwerkingsverband gestart tussen de Provincie Zeeland, het Waterschap Scheldestromen, Rijkswaterstaat, N.V. Westerscheldetunnel, N.V. Zeeland Seaports en bijna alle Zeeuwse gemeenten op het gebied van gladheidbestrijding op wegen buiten de bebouwde kom in Zeeland. De samenwerking is door de partijen aangegaan met het oog op de kwaliteitsverhoging van de gladheidbestrijding, het verhogen van de efficiency, het verlagen van de kosten, het beperken van juridische risico's en het benutten van de kennis en expertise die bij de partijen aanwezig is.
Doel	Het doel van het onderzoek is om de partijen in het samenwerkingsverband inzicht te geven in het functioneren van de onderlinge samenwerking afgezet tegen de beoogde doelen en verwachtingen.
Bevindingen	Op basis van een documentstudie, interviews en een SWOT-analyse is het onderzoeksteam tot de conclusie gekomen dat de samenwerking zorgt voor de realisatie van kwaliteitsdoelstellingen en kansen biedt voor kennisdeling en efficiencyverhoging.

Aanbevelingen	De basis van de aanbevelingen is het advies om de huidige samenwerking voort te zetten. De volgende aanbevelingen zijn gedaan. • Het opstellen van een breed gedragen visie op gladheidbestrijding met aandacht voor de normen voor het strooien van wegen, het gebruik van de zoutvoorraad, de vorm van contractbeheersing en het gezamenlijk gebruik van steunpunten. • De introductie van een jaarlijks bestuurlijk overleg, het benoemen van een onafhankelijk voorzitter voor het projectteamoverleg en een directie met een heldere rol en beslisbevoegdheid. • Het vereenvoudigen van de onderlinge facturering en de controles op facturen. • Het opstellen van een heldere taakverdeling met concrete en formele afspraken over de inzet van personeel en materieel. • Een externe partij de mogelijkheden van technische integratie van systemen laten onderzoeken. • Voor de nieuwe aanbestedingsperiode een minimale voorbereidingstijd van een jaar in acht nemen. • Het versterken van de binding tussen de projectgroepleden.
Opvolging van de aanbevelingen	Samen met de partijen in het samenwerkingsverband ondersteunen we de conclusies van het onderzoek en zijn we begonnen aan het opvolgen van de aanbevelingen.

Sociaal Jaarverslag

Inhoud

De organisatie in ontwikkeling

Feiten en cijfers

Mobiliteit

Organisatorische ontwikkelingen

Ontwikkeling, vorming en opleiding

Arbeidsvoorwaarden

Arbeidsomstandigheden

Verzuim

Medezeggenschap

De organisatie in ontwikkeling

Voor u ligt het sociaal jaarverslag over 2013 van de Provincie Zeeland. In 2012 is besloten tot een reorganisatie van het gehele provinciale apparaat met ingang van 2013. Bij het vormgeven van deze reorganisatie is rekening gehouden met ons Collegeprogramma "Stuwende Krachten".

Op het gros van de onderdelen in dit verslag is geen vergelijk gemaakt met cijfers over het jaar 2012, omdat het organisatiemodel een geheel andere vorm heeft gekregen, het sectorenmodel (opsplitsing in directies) is hierbij losgelaten. Daarnaast is in 2013 sprake van een formatiereductie van 149 ten opzichte van 2012.

In dit verslag zijn met name de kwantitatieve gegevens over 2013 vermeld.

Feiten en cijfers

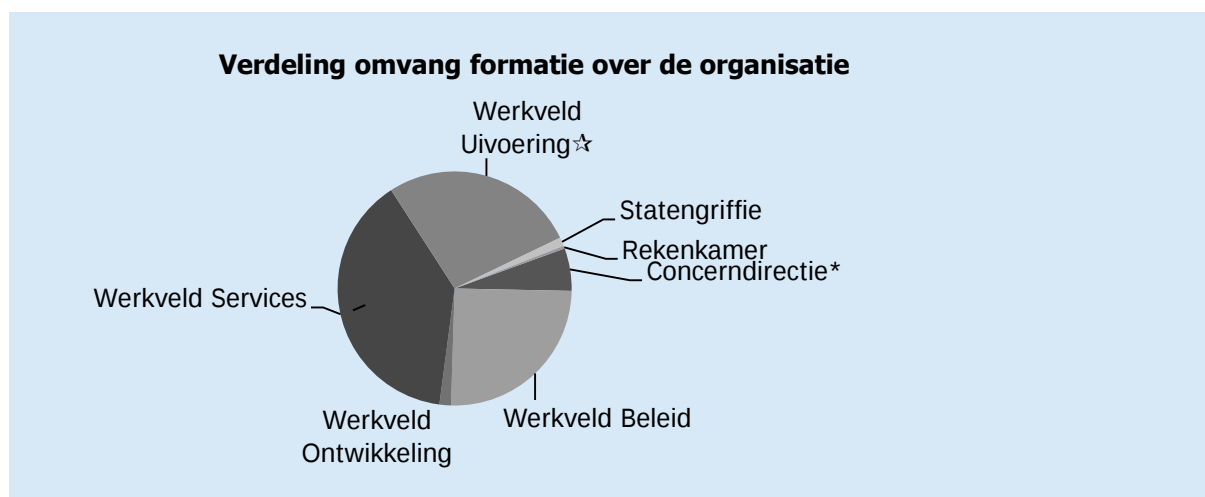
Personeelsformatie

Onderstaand overzicht toont de formatie en de procentuele onderverdeling over 2013 van de Provincie Zeeland. Het overzicht geeft de zowel de omvang als de bezetting van formatieplaatsen weer. Daarnaast zijn externen ingehuurd, motieven hiervoor zijn: het ontbreken van voldoende personele capaciteit, onvoldoende expertise in de beleidssector en behoefte aan onafhankelijk advies. Deze inzet was financieel mogelijk doordat er na afronding van het plaatsingsproces sprake was van een beperkt aantal vacatures.

	Formatie omvang 31-12-2013	% 31-12-2013	Toewijzing (bezetting) 31-12-2013	% 31-12-2013
Concerndirectie*	31,5	5,9	29,7	5,8
Werkveld Beleid	134,7	25,1	134,6	26,5
Werkveld Ontwikkeling	8,5	1,6	9,1	1,8
Werkveld Services	207,6	38,6	192,6	37,9
Werkveld Uitvoering☆	144,4	27	132,2	26
Subtotaal	526,7	98,3	498,2	98
Statengriffie	6,5	1,2	7,6	1,5
Rekenkamer	2	0,4	2,3	0,5
Totaal	535,2	100	508,1	100

*opgebouwd uit: concerndirectie, concernstaf, kabinet en strategen.

☆inclusief 59,8 fte medewerkers RUDt

*opgebouwd uit: concerndirectie, concernstaf, kabinet en strategen.

☆inclusief medewerkers RUDt

Samenstelling personeel

Aantallen medewerkers per 31 december 2013

Eind 2013 werkten 578 mensen bij onze organisatie (2012: 746). Deze verlaging is het gevolg van teruggang in formatie vanwege de reorganisatie.

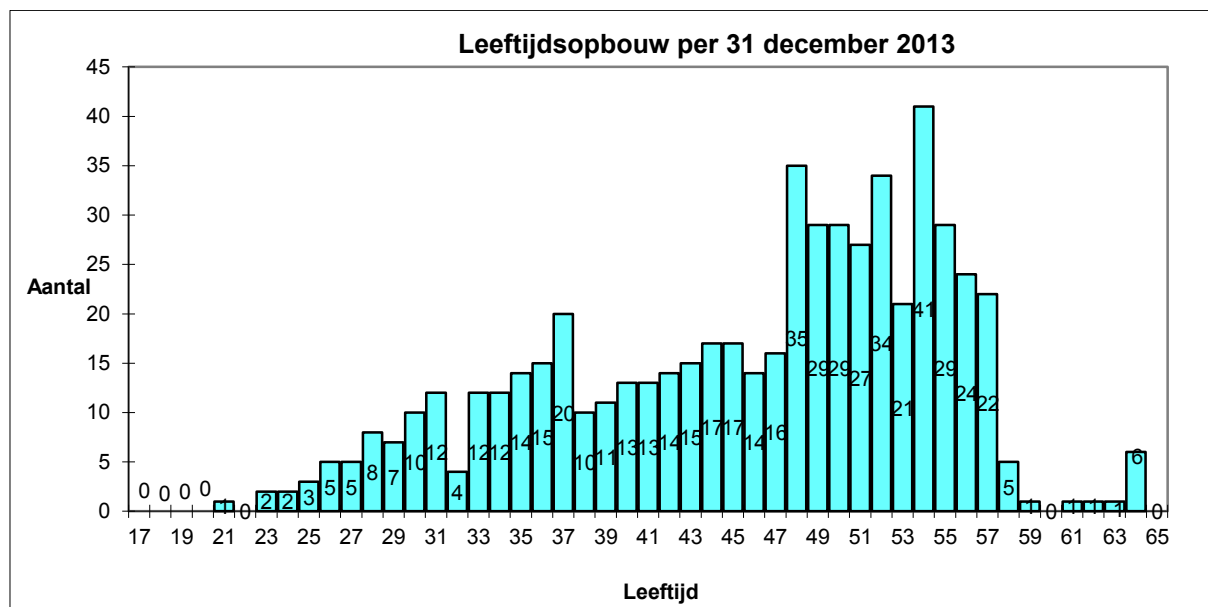
Organisatie onderdeel	Totaal aantal medewerkers	Voltijd		Deeltijd		Vast	Tijdelijk
		M	V	M	V		
Concerndirectie*	34	15	7	0	12	32	2
Werkveld Beleid	149	63	17	16	53	145	4
Werkveld Ontwikkeling	12	3	1	4	4	12	0
Werkveld Services	230	81	34	18	97	220	10
Werkveld Uitvoering☆	141	100	8	13	20	134	7
Statengriffie	9	4	1	0	4	9	0
Rekenkamer	3	0	0	0	3	3	0
Totaal 2013	578	266	68	51	193	555	23

*opgebouwd uit: concerndirectie, concernstaf, kabinet en strategen.

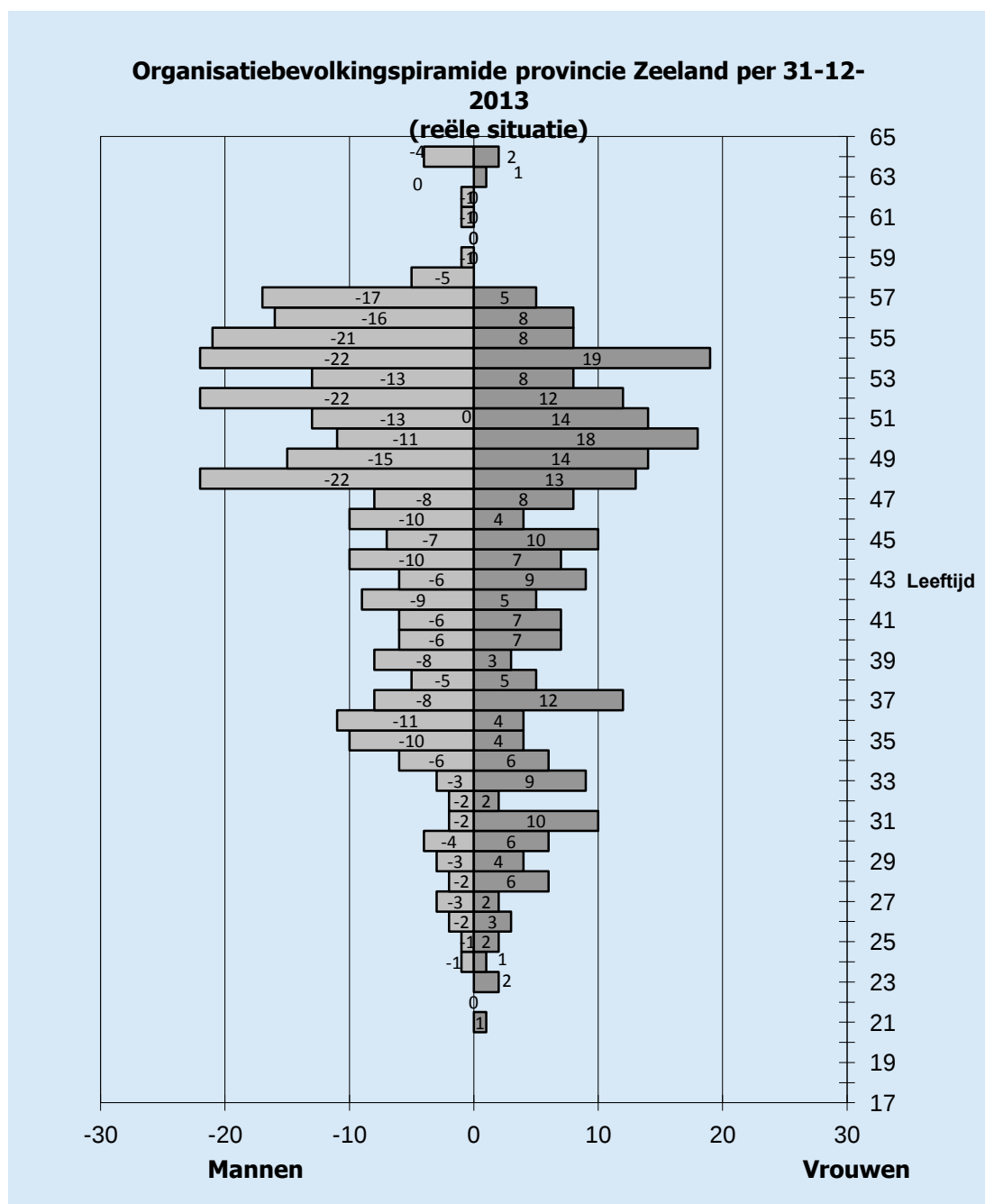
☆inclusief 53 medewerkers RUDt

Leeftijdsopbouw

De gemiddelde leeftijd van de provinciale medewerker lag op 31 december 2013 op 46 jaar. De vrouwelijke medewerkers waren gemiddeld 44 jaar en de mannelijke medewerkers gemiddeld 47 jaar.

Man-vrouw verdeling

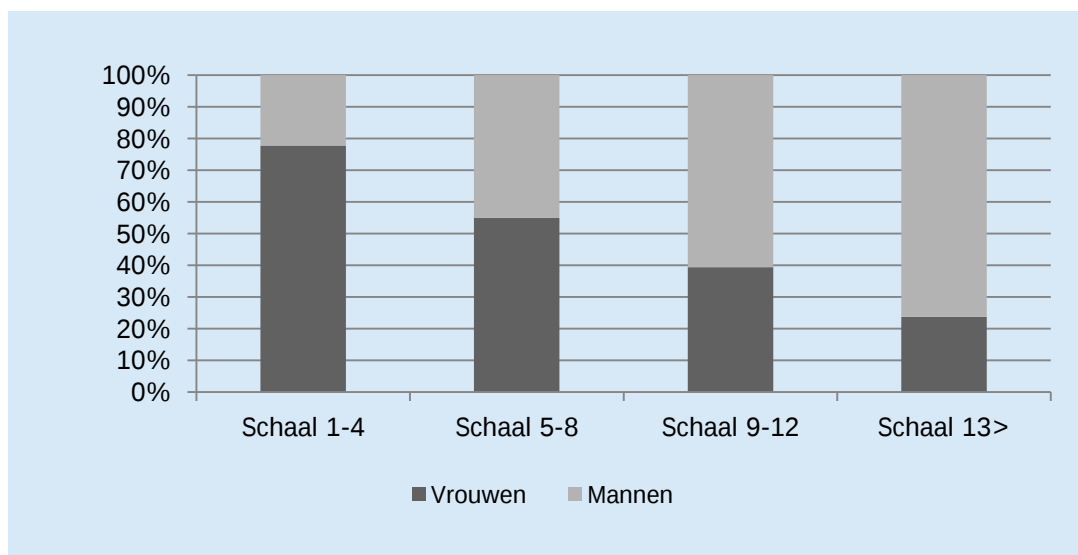
Deze grafiek laat de aantallen zien van de verdeling van mannen en vrouwen in onze organisatie op peildatum 31 december 2013. Een voorbeeld: van de 37 jarigen zijn 8 medewerkers man en 12 medewerkers vrouw.

Het aandeel vrouwen in onze organisatie in 2013 bedraagt 45,2%.

Verdeling over salariscategorieën

In onderstaande figuur staat het relatieve aandeel vrouwen en mannen eind 2013 per salariscategorie.

Het aandeel vrouwen is in de schalen 1 t/m 4 met 77,8% het hoogst. Voor wat betreft de categorie schaal 5 t/m 8 is het aandeel vrouwen bijna gelijk aan het aandeel mannen, namelijk 54,9%. In de schalen 9 t/m 12 is een lager aandeel vrouwen te zien, dit is 39,4% en in de categorie schaal 13 en hoger tenslotte komt het aandeel vrouwen op 23,7%.

Mobiliteit

Personeelsvoorziening en introductie nieuw personeel

2013 Is het jaar van de reorganisatie geweest. Nadat iedereen was herplaatst in de nieuwe organisatie, zijn nog 12 vacatures opengesteld. Vier van deze vacatures zijn juniorfuncties. Hiervoor is medio 2013 in- en extern geworven en zijn alle vacatures vervuld.

Na de reorganisatie zijn er ook een aantal vacatures ontstaan bij de sluis- en brugbediening. Op deze functies zijn, na een interne procedure, 5 nieuwe collega's benoemd. Zij zijn door middel van een intensieve drie maanden durende interne opleiding voor deze functie klaar gestoomd.

In 2013 zijn 21 stagiairs in de gelegenheid gesteld hun kennis bij de provincie te vergroten, dat is er één meer dan in 2012.

Mobiliteit en tijdelijk personeel

Al langere tijd bestaat er een samenwerkingsverband tussen de Zeeuwse (semi)overheden op het gebied van inhuur van tijdelijk personeel (uitzendkrachten en detachering) en mobiliteit (Zeeland Werkt).

Sinds 1 januari 2011 heeft de samenwerking op het gebied van mobiliteit vorm en inhoud gekregen in het Mobiliteits- en Loopbaancentrum Zeeland Werkt, dit in aanvang voor een (pilot)periode van 2 jaar, tot 1 januari 2013. Na een evaluatie van de resultaten over de jaren 2011 en 2012 is besloten tot voortzetting in afwachting van een onderzoek naar samenwerking met het mobiliteitsbureau West-Brabant. In afwachting van dit onderzoek is de huidige bestuursovereenkomst verlengd tot uiterlijk 1 juli 2014.

In het verslagjaar heeft het samenwerkingsverband geleid tot instroom van één medewerker bij de Provincie vanuit de participanten. Er zijn geen medewerkers van de Provincie in dienst getreden bij een andere participant.

Het contract voor de inhuur van uitzendkrachten en detachering lag, net als in 2012 voor 2013 bij Randstad en Tempo-Team. In het verslagjaar zijn 45 uitzendkrachten werkzaam geweest

Onderstaande tabel geeft de verhouding weer tussen interne mobiliteit en andere bronnen van instroom van medewerkers in een nieuwe functie.

Bronnen instroom in nieuwe functie

Bron:	Schaal 1 t/m 4		Schaal 5 t/m 8		Schaal 9 t/m 12		Schaal 13 en >		Totaal
	M	V	M	V	M	V	M	V	
Intern verticaal	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Intern horizontaal	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Zeeland Werkt	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Extern	0	0	4	6	1	2	0	0	13
Totaal	0	0	4	6	3	2	1	1	17

Verloop

In het verslagjaar zijn 44 medewerkers uitgestroomd, waaronder 11 tijdelijke medewerkers. Tot onze spijt zijn ons tijdens het verslagjaar drie medewerkers in actieve dienst ontvallen.

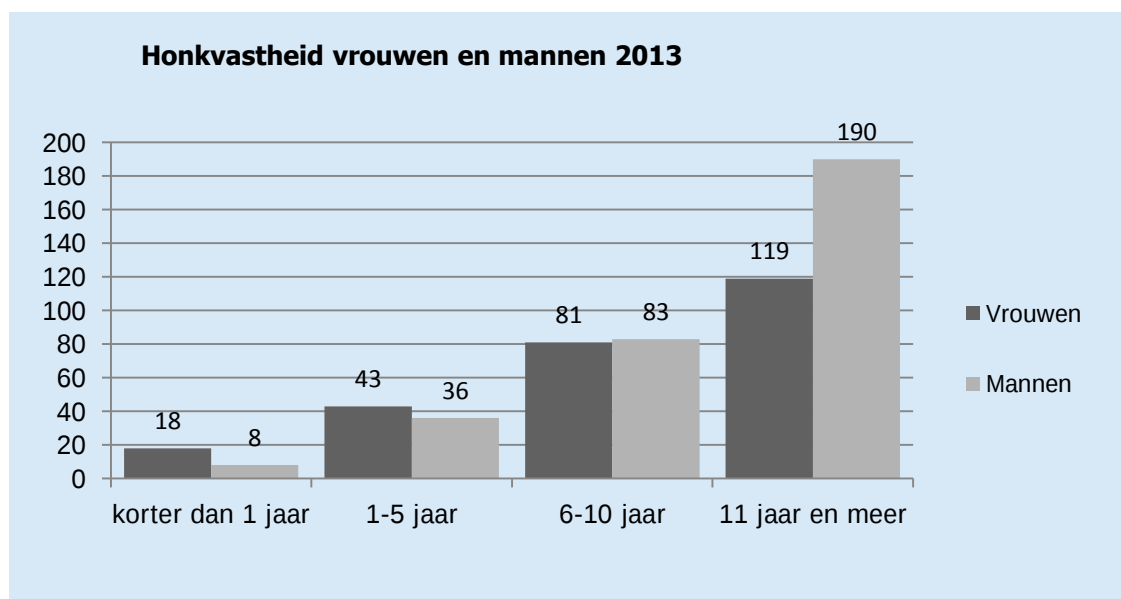
Aantallen uitgestroomde medewerkers met vertrekreden

Vertrekreden:	Aantal
Ontslag op initiatief werkgever	0
Ontslag eigen verzoek	6
Einde tijdelijk dienstverband	11
FPU	6
Invaliditeitspensioen	0
Overlijden	3
Non-activiteitsregeling Zeeland 2013*	18
Totaal	44

*Zie onderdeel organisatorische ontwikkelingen

Honkvastheid

In 2013 werkte 53,5% van de medewerkers 11 jaar of langer bij de Provincie. De aantallen zijn verwerkt in onderstaande grafiek.

Organisatorische ontwikkelingen

Per 2 januari 2013 is de organisatie volgens de nieuwe inrichting en plaatsing gestart. De eerste weken van 2013 zijn sterk bepaald geweest door kennismaking en gewenning aan de nieuwe locatie, organisatiestructuur en functies en de bemensing daarvan.

Op basis van de nieuwe organisatieopzet en plaatsing van medewerkers is in het eerste kwartaal gestart met de toepassing van de basisprincipes en uitgangspunten uit de houtskoolschets.

Zo is met ondersteuning vanuit de nieuwe eenheid strategie gestart met de opstelling van een strategische uitvoeringsagenda als agenda voor bestuur én organisatie van de actuele maatschappelijke voor de provincie relevante opgaven in de komende jaren. Een deel van de agenda wordt –vanwege de raakvlakken met verschillende beleidsterreinen en maatschappelijke actoren- volgens een programma- en/of projectmatige aanpak aangestuurd vanuit het nieuwe werkveld Ontwikkeling. Ook zijn er diverse processen anders ingericht zoals bijvoorbeeld de GS-stukkenstroom, de voor- en najaarsconferentie maar ook overlegvormen zijn anders ingericht dan voorheen.

In mei 2013 heeft Provincie Zeeland ook een medewerkersonderzoek laten verrichten onder de eigen medewerkers. De aanleiding voor dit onderzoek was de wens om inzicht te krijgen in de werkervaringen van de medewerkers over verschillende baan- en organisatieaspecten. De resultaten van het onderzoek zijn organisatie breed en op afdelings- en unitniveau geanalyseerd. Er zijn bijeenkomsten georganiseerd voor management en medewerkers waarbij de methode en de onderzoeksresultaten toegelicht zijn. Vervolgens zijn de rapportages gebruikt voor het maken van verbeterplannen op afdelingsniveau en als input voor het programma 'Organisatieontwikkeling' waarin de organisatie brede verbeterpunten opgenomen zijn (dubbel)

Programma Organisatie Ontwikkeling

De nieuwe structuur die per 1 januari 2013 is ingevoerd helpt om anders te werken, stimuleert om meer samen te werken en op het naar 'buiten' presteren maar dat werkt alleen als alle medewerkers dit ook vertalen in hun handelen. Het is nodig om te sturen op gewenst gedrag, gewenste werkwijze en cultuur. Deze aspecten zijn minder grijpbaar en moeilijker te veranderen.

Medio 2013 is er daarom een programma organisatie ontwikkeling opgestart, bedoeld om met deze thema's aan de slag te gaan om zo die gewenste werkwijze en cultuur verder te verbeteren. Door bestuur, management en een deel van de medewerkers is gekeken naar de thema's waarop de organisatie zich zou moeten focussen. De thema's zijn: 'Zichtbaar voor Zeeland' (externe oriëntatie), 'Samenhang' (via samenwerken) en 'Resultaatgerichtheid'.

Hierbij zijn ook de uitkomsten van het medewerkersonderzoek meegenomen en dit resulteerde in een meer expliciete visie op de organisatie. Deze acties zijn verwerkt in het plan organisatie ontwikkeling met als titel 'Dat doen we...Samen voor Zeeland'. Hierin zijn twee sporen te onderscheiden. Een cultuurspoor met daarin de visie en de drie thema's en een meer randvoorwaardelijk spoor met daarin projecten zoals bijvoorbeeld programmatisch- en projectmatig werken, managementontwikkeling, het (nieuwe) werken en deregulering. Eind 2013 is het opstellen van dit plan afgerond en vormt het een speerpunt voor 2014 en 2015.

Er is in 2013 een start gemaakt met een aantal projecten. Het (nieuwe) werken was een lopend project en is ondergebracht als één van de projecten binnen het programma organisatie ontwikkeling. Hulpmiddelen op het gebied van ICT en huisvesting zijn hier ondersteunend aan. Om die reden is ervoor gekozen om te spreken over 'flexibel werken' in plaats van 'het (nieuwe) werken'. In 2013 is in het gehele gebouw Wi-Fi aangelegd als basisvoorziening voor iedereen om binnen de gebouwen flexibel te kunnen werken. Een ander project is teamontwikkeling. Een aantal teams is met elkaar aan de slag geweest om het teamfunctioneren en daarmee de samenwerking te verbeteren.

Tenslotte is het project managementontwikkeling van start gegaan met de voorbereidingen voor een programma waarin de thema's 'Zichtbaar voor Zeeland', 'Samenhang' en 'Resultaatgerichtheid' in relatie tot het leidinggeven centraal staan.

Non-activiteitsregeling Zeeland 2013

Medewerkers die op 1 januari 2013 de leeftijd van 57 jaar of ouder hadden bereikt, werd de mogelijkheid geboden om deel te nemen aan de Non-activiteitsregeling Zeeland 2013. Deze medewerkers werden in de gelegenheid gesteld om tot de door hen gekozen pensioenleeftijd (keuzepensioen, lopend van 60 tot 65 jaar) een uitkering op grond van deze regeling te ontvangen van minimaal 80 of 70%, afhankelijk van de hoogte van de salarisschaal. Van deze regeling is door 161 medewerkers gebruik gemaakt. Mede door deze regeling is geen

sprake geweest van ontslag voor de medewerkers van de provincie bij het terugbrengen van de formatie met ingang van 2013.

Om kwaliteit en continuïteit rondom de overgang van de oude naar de nieuwe organisatie te borgen is aan 21 deelnemers gevraagd tijdelijk geheel of gedeeltelijk werkzaamheden te blijven verrichten voor de Provincie.

Deze inzet is in tijd grotendeels beperkt gebleven tot 1 april 2013 en betrof onder andere de belangrijke dossiers Natuurpakket Westerschelde, Decentralisatie Natuur en Landschap en het project Tractaatweg

Vorming Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)-Zeeland

Op 27 mei 2011 hebben de dertien Zeeuwse gemeenten, de Provincie en Waterschap Scheldestromen de bestuursovereenkomst getekend voor het oprichten van de Gemeenschappelijke Regeling Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD).

De verwachting was dat de vorming van de RUD eerder gerealiseerd zou zijn dan de reorganisatie van het provinciaal apparaat. Dit was echter niet het geval. De medewerkers van de toenmalige RUD in oprichting zijn daarom meegenomen in de vaststelling van de formatie, het plaatsingsproces en de huisvesting van de provincie.

Vanaf 1 januari 2013 waren deze medewerkers dan ook werkzaam bij de afdeling RUDt van de Provincie Zeeland, waarbij de **t** het tijdelijk karakter van deze afdeling aangeeft.

Gedurende het verslagjaar is een Bijzondere Ondernemingsraad (BOR) en een Bijzonder Georganiseerd Overleg (BGO) opgericht.

Deze overlegorganen zijn zeer intensief aan het werk geweest om de belangen van het personeel zo goed mogelijk te behartigen. Zo is er in de loop van 2013 is een keuze gemaakt over de rechtspositie en is er een sociaal plan opgesteld. Er is een functieboek opgesteld en de plaatsingsprocedure is afgerond.

De RUD Zeeland is vanaf 1 januari 2014 operationeel met standplaats Terneuzen. De tijdelijke afdeling RUD bij de provincie komt hiermee te vervallen. Er zijn 52 medewerkers geplaatst bij de RUD Zeeland.

E-dienstverlening

Als onderdeel van het programma e-Dienstverlening is een basisvoorziening ingericht (zaaksysteem), waarbinnen alle processen van de provincie digitaal kunnen gaan verlopen

De eerste pilots met eindgebruikers zijn in het tweede kwartaal van 2013 van start gegaan.

De uitrol van het nieuwe digitale werken verloopt gefaseerd, hiermee zal in het eerste kwartaal van 2014 worden gestart. De behandeling van subsidies vergunningen en ontheffingen zijn diensten die in de eerste fase van deze implementatie mee gaan. Verwacht wordt de totale uitrol in 2014 af te ronden.

Ontwikkeling, vorming en opleiding

Opleiding en ontwikkeling provincie in 2013 – 2015

Met de reorganisatie (eind 2012) heeft de Provincie ingezet op een nieuw, slanker organisatiemodel én op een cultuur- en werkwijzeverandering. Hierbij wordt gewerkt aan: zichtbaar voor Zeeland, resultaat en samenhang en een organisatie die daarbij past! Door competentieontwikkeling is dit gedrag voor een deel te sturen. De provincie is in 2013 gestart met een 2-jarig programma organisatieontwikkeling "Samen voor Zeeland" waarbinnen verschillende projecten lopen en geïnitieerd worden die hier een bijdrage aan leveren. Te denken valt aan een leiderschapsontwikkelingstraject, teamontwikkeling, project- en programmamanagement en het nieuwe werken.

Cursuskalender

Als onderdeel van het strategisch opleidingsbeleid wordt jaarlijks een cursuskalender samengesteld. In 2013 was de cursuskalender beperkt. Een belangrijk deel van de activiteiten voor ontwikkeling en opleiding zijn besteed aan individuele trainingen en workshops gericht op het verhogen van de vakinhoudelijke kennis.

De cursuskalender bevatte in 2013 hoofdzakelijk twee categorieën.

Allereerst de trainingen die jaarlijks plaats vinden in het kader van het ontwikkelen van persoonlijke vaardigheden. Hierbij kan gedacht worden aan professioneel opdrachtgeverschap, coachende vaardigheden voor niet-leidinggevenden, mediationvaardigheden en taaltrainingen.

Ten tweede hebben trainingen en masterclasses plaatsgevonden die inspeelden op actuele ontwikkelingen zoals 'de provincie als regisseur', verdiepingscursus aanbestedingswet en actualiteiten Algemene Wet Bestuursrecht (AWB). Daarnaast zijn trainingen als onderdeel van het leiderschaps- ontwikkelingstraject gevolgd, zoals een workshop regie op verzuim, het voeren van jaargesprekken en gedifferentieerd belonen.

Persoonlijk ontwikkelbudget

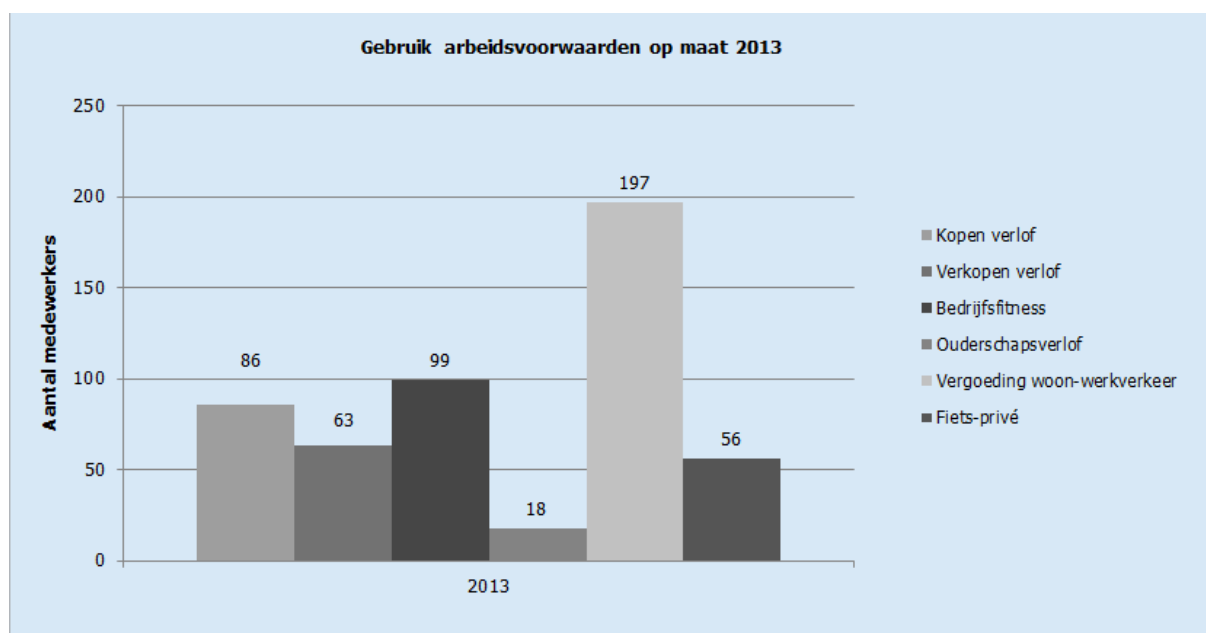
In de CAO Provincies 2009-2011 is een regeling overeengekomen om mobiliteit te ondersteunen. Met ingang van 1 september 2010 is er binnen de Provincies tijdelijk, bij wijze van proef, een persoonlijk ontwikkelbudget (POB) in het leven geroepen. Gedurende de periode van 1 september 2010 tot 1 januari 2014 heeft iedere ambtenaar die voor onbepaalde tijd is aangesteld recht op een persoonlijk ontwikkelbudget van in totaal € 1500,-. Het doel hiervan is om loopbaanmogelijkheden zowel binnen als buiten de provinciale organisatie te vergroten. In 2013 heeft een aantal groep medewerkers het POB besteed aan een in-company tablettraining.

Arbeidsvoorwaarden

De CAO Provincies liep af op 1 juni 2012. Er is sindsdien een aantal keer getracht om over een nieuwe CAO te onderhandelen, maar dit heeft tot op heden nog niet tot een akkoord geleid.

Individuele keuze arbeidsvoorwaarden

Op grond van de Individuele Keuze Arbeidsvoorwaarden Provincies Zeeland (IKAP), het zogenaamde cafetariasysteem hebben medewerkers de mogelijkheid om bepaalde arbeidsvoorwaarden (bronnen) uit te ruilen tegen andere arbeidsvoorwaarden (doelen). Met dit "ruilen van arbeidsvoorwaarden" kan tegemoet gekomen worden aan de individuele wensen van medewerkers.

Levensloopregeling

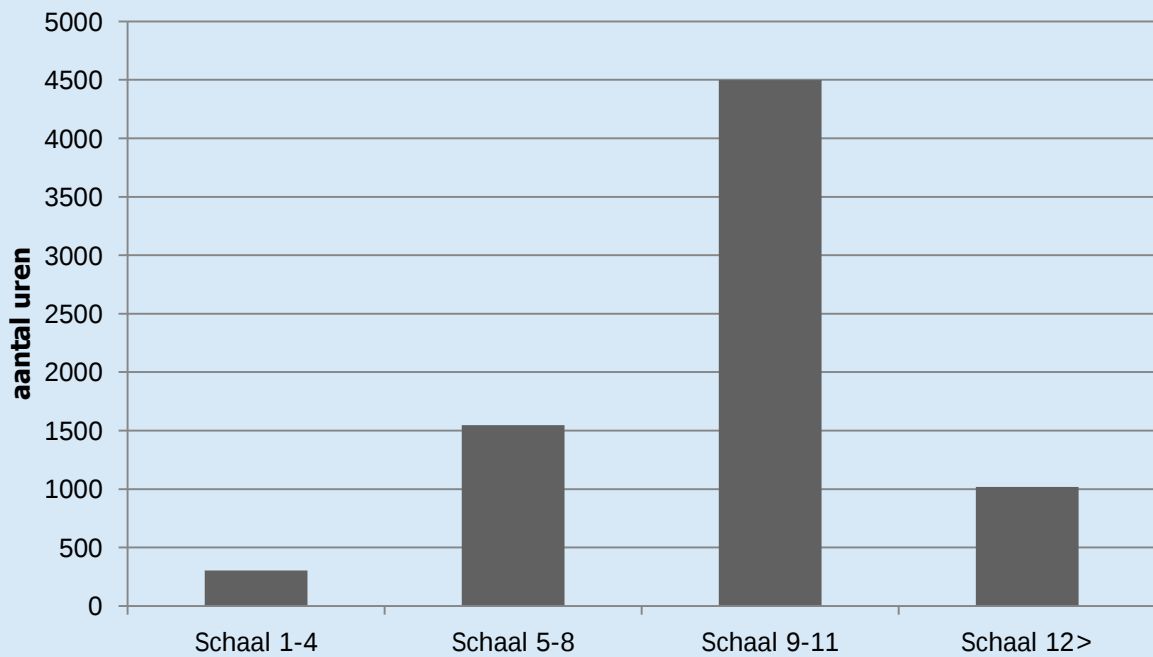
In 2013 hebben 15 medewerkers (2,3%) gespaard voor levensloopverlof en door 52 medewerkers (9%) is levensloop verlof opgenomen. Ten opzichte van 2012 werd door 2,5% minder voor levensloop gespaard en werd door 7,1% meer levensloopverlof opgenomen.

Kopen/verkopen verlof

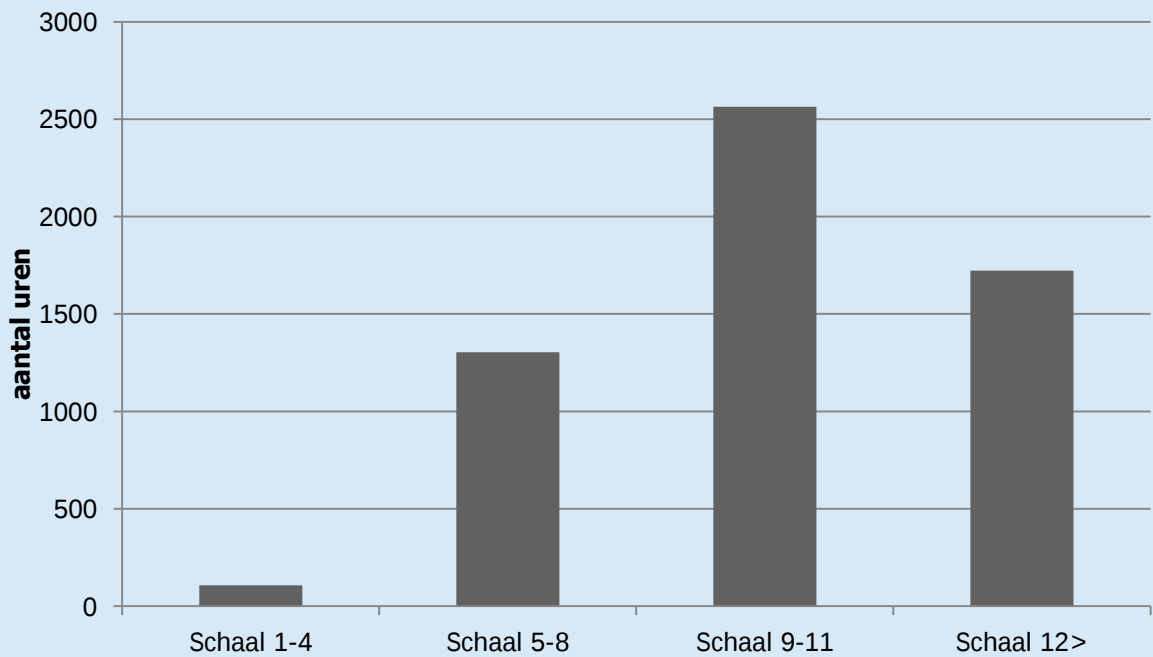
Medewerkers hebben de mogelijkheid om verlof te kopen of te verkopen. Voor zowel kopen als verkopen geldt een maximum aantal uren van 108 bij een voltijdsfunctie.

Door 86 medewerkers is samen 7.365 uur verlof gekocht, terwijl 63 medewerkers samen 5.697 uur verlof hebben verkocht. Hierna ziet u een verdeling van deze uren onderverdeeld in salarisschalen.

Gekocht verlof per functiecategorie

Verkocht verlof per functiecategorie

Zorgverlof

Op grond van de Wet Arbeid en Zorg kan de werknemer een beroep doen op zorgverlof. De wet kent twee soorten zorgverlof: het kortdurend en het langdurig zorgverlof.

Kortdurend zorgverlof is bedoeld om de noodzakelijke verzorging te geven aan thuis wonende zieke kinderen, partners of ouders. Voorwaarde is wel dat de betreffende werknemer de enige is die de zieke op dat moment kan verzorgen. Tijdens het kortdurend zorgverlof behoudt de medewerker aanspraak op de volledige bezoldiging. Het langdurig zorgverlof is bedoeld voor situaties wanneer tijdelijk hulp geboden wordt aan een partner, kind of ouder die levensbedreigend ziek is. Deze vorm van zorgverlof is onbetaald. In 2013 is alleen kortdurend zorgverlof verleend, in totaal 660 uur aan 46 medewerkers.

Invulling werkweek

Eén van de mogelijkheden om de werkweek in te vullen is het werken van vier keer negen uur per week, waardoor de arbeidsduurverkorting meteen is ingeroosterd. Van deze mogelijkheid werd door 10 medewerkers gebruik gemaakt (1,7%).

Thuiswerken

Steeds meer medewerkers maken gebruik van de mogelijkheid om remote in te loggen op het provinciale computernetwerk. Er kan verschil worden gemaakt tussen een beperkte inlogmogelijkheid en een volledige inlogmogelijkheid.

Het is ook mogelijk voor alle medewerkers om mail te synchroniseren naar mobiele telefoon of tablet.

Ouderschapsverlof

Er is geen regeling betaald ouderschapsverlof. Het is wel mogelijk om onbetaald ouderschapsverlof op te nemen en daarvoor opgebouwd levenslooptegoeed in te zetten. In het verslagjaar hebben 18 medewerkers ouderschapsverlof genoten.

Forensenregeling provincie Zeeland 2003

De Forensenregeling kent een vergoeding of tegemoetkoming in de kosten van het woon-werkverkeer voor medewerkers, die 10 kilometer of verder van hun werkplaats wonen. Volgens de regeling bestaat aanspraak op een volledige vergoeding van de gemaakte kosten bij gebruik van het openbaar vervoer en op een beperkte tegemoetkoming in de reiskosten, indien gebruik wordt gemaakt van eigen vervoer. In het verslagjaar hebben 197 medewerkers van deze regeling gebruik gemaakt.

Daarnaast is aan medewerkers de mogelijkheid geboden om een belastingvrije kilometervergoeding te ontvangen voor het woon-werkverkeer. Vrijwel iedereen heeft hiervan gebruik gemaakt.

Deeltijd FPU

In 2013 werkten 4 medewerkers van 55+ korter doordat ze gebruik maakten van deeltijd FPU. Van deeltijd FPU kan alleen gebruik worden door medewerkers die geboren zijn voor 1950. Het is wel mogelijk de levenslooptegoeeding hiervoor te gebruiken. Daarnaast bestaat voor medewerkers die geboren zijn na 1949, de mogelijkheid om gebruik te maken van het ABP Keuzepensioen. Hierbij kan gekozen worden voor zowel volledig als gedeeltelijk pensioen.

Tijdelijke overgangsregeling werktijdvermindering oudere werknemers

Taakverlichting voor oudere werknemers kan worden gerealiseerd met behulp van de levenslooptegoeeding, waarvoor de werkgever een substantiële bijdrage toekent. Voor oudere werknemers, die hiervoor via de levenslooptegoeeding onvoldoende hebben kunnen sparen en die ook geen gebruik kunnen maken van de FPU-regeling, geldt een tijdelijke overgangsvoorziening. Zittende provincie-medewerkers, die op de peildatum 31 december 2006 51 t/m 56 jaar waren, vallen onder deze regeling. Zij hebben onder voorwaarden aanspraak op een aantal extra uren onbetaald verlof. De werkgever en de werknemer leveren elk hetzelfde aantal uren in. In het verslagjaar hebben nog twee medewerkers van deze regeling gebruik gemaakt. Dit aantal is zo ver gedaald omdat de meeste medewerkers die hier in voorgaande jaren voor in aanmerking

kwamen met ingang van 2013 gebruik hebben gemaakt van de Non-activiteitsregeling Zeeland 2013.

Werktijdverkorting van een half uur per dag voor medewerkers van 60 jaar en ouder

Indien men de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt kan aanspraak worden gemaakt op een werktijdverkorting van een half uur per dag. Dit is bedoeld om de werkbelasting van de oudere werknemer te verminderen, deze regeling gold voorheen alleen voor medewerkers die voltijd werkten. Vanaf 2011 is dit ook voor deeltijders mogelijk. In totaal hebben 9 medewerkers in 2013 gebruik gemaakt van deze werktijdverkorting. Ook voor deze regeling zijn er veel minder kandidaten vanwege deelname aan de Non-activiteitsregeling Zeeland 2013.

Arbeidsomstandigheden

Arbo dienstverlening

De Provincie heeft een contract met de Arbo Unie om diensten te leveren o.a. in het kader van verzuim, re-integratiebegeleiding en bedrijfsmaatschappelijk werk. Over de eerste helft van 2013 heeft de bedrijfsarts een managementletter aangeleverd. Deze managementletter informeert over actuele ontwikkelingen op het gebied van arbeidsomstandigheden en geeft aanbevelingen voor verbetering daarvan. De managementletter is besproken in het Concern Managementteam en de Ondernemingsraad. In de managementletter werd aangegeven dat in de nieuwe organisatie allerhande aspecten rondom verzuimbegeleiding opnieuw geactualiseerd moesten worden. En dat de nieuwe leidinggevenden geïnformeerd en getraind zouden moeten worden in het traject rondom verzuimbegeleiding. Uitgangspunt van de verzuimbegeleiding is dat de samenwerking tussen leidinggevende en medewerker de meest cruciale factor is in het optimaliseren van de inzetbaarheid en productiviteit. Door het versterken van de eigen verantwoordelijkheid en de competenties die daarbij horen van zowel leidinggevende als medewerker kunnen we het meest effectief (resultaat) en efficiënt (kosten) een hoge productiviteit (of laag verzuim) bereiken, met name ook voor de lange termijn. De Provincie kan op deze wijze sturen op inzetbaarheid. Verder heeft de bedrijfsarts aandacht gevraagd voor arbeidsomstandigheden in relatie tot plaats- en tijdonafhankelijk werken. Steeds meer medewerkers maken gebruik van deze mogelijkheid en preventie hierin is noodzakelijk. De bedrijfsarts heeft ook aangegeven dat het wenselijk is om een periodiek medisch onderzoek in te zetten vanwege het inschatten van de inzetbaarheid van medewerkers voor nu en in de toekomst.

Deze aanbevelingen hebben geresulteerd in een actualisatie van het verzuimbeleid in samenspraak met het managementteam. Daarnaast zijn leidinggevenden getraind in de nieuwe afspraken rondom verzuimbegeleiding en medewerkers zijn geïnformeerd. Een periodiek medisch onderzoek wordt in de regel om de vier jaar georganiseerd en heeft in 2011 plaatsgevonden. Aandacht voor arbeidsomstandigheden en thuiswerken staat voor 2014 op het programma.

Bedrijfsmaatschappelijk werk

In 2013 deden twee medewerkers een beroep op het bedrijfsmaatschappelijk werk. Met hen zijn in totaal dertien gesprekken gevoerd.

Wanneer bij een medewerker sprake is van een combinatie van omstandigheden (zowel privé - als werk-gerelateerd) en van in de persoon gelegen factoren kan een beroep worden gedaan op het bedrijfsmaatschappelijk werk. Er kan sprake zijn van manifeste problematiek in de werksituatie met een uitstraling richting privé-situatie of omgekeerd.

De bedrijfsmaatschappelijk werker heeft soms een ordenend, adviserend en verwijzend karakter, waarbij een verwijzing naar gespecialiseerde hulpverlening een mogelijkheid is. Waar nodig wordt contact opgenomen met de desbetreffende leidinggevende. Er wordt altijd in nauw overleg met de bedrijfsarts samengewerkt.

Digitale Risico-Inventarisatie & Evaluatie

De organisatie is volgens de Arbowet verplicht om een Risico Inventarisatie- en Evaluatie (RIE) uit te voeren. Deze is in 2010 getoetst en goedgekeurd door de betrokken arbodienst. Elke directie heeft haar eigen plan van aanpak met daarin acties en actiehouders met betrekking tot de RIE. De voortgang daarvan wordt jaarlijks in de Managementteams en de Ondernemingsraad besproken. Het plan wordt periodiek geactualiseerd en verwerkt in de digitale RIE. Periodieke acties uit de RIE op concernniveau zijn het organiseren van trainingen omgaan met fysieke belasting, beeldschermwerk, agressie en geweld, trainingen voor vertrouwenspersonen en trainingen verkeersveiligheid. Een aantal afdelingen houdt periodiek toolboxmeetings, waarin arbo gerelateerde thema's op interactieve wijze worden besproken. Het doel is om medewerkers bewust om te laten gaan met veiligheid op de werkplek.

Het is wettelijk verplicht om de RI&E aan te passen bij ingrijpende wijzigingen in werkmethoden, werkomstandigheden of gebruikte technieken. Gezien de gewijzigde organisatiestructuur zal in de loop van 2014 een update van de RIE worden opgestart.

Ongewenst gedrag op het werk

(Seksuele) Intimidatie, pesten, discriminatie, agressie en geweld zijn vormen van ongewenst gedrag. Om dit ongewenste gedrag te voorkomen en te bestrijden kent onze organisatie een regeling 'ongewenst gedrag'. Daarnaast zijn er beleidslijnen 'ongewenst gedrag' en 'agressie en geweld in buitendienstfuncties'. In het bijbehorende protocol en werkinstructie staat wat medewerkers en leidinggevenden kunnen doen als zij hiermee geconfronteerd worden.

In 2013 zijn deze regeling en beleidslijn geactualiseerd. Het merendeel van de zittende vertrouwenspersonen heeft zijn functie in 2013 neergelegd. Er zijn twee nieuwe vertrouwenspersonen aangesteld, zij volgen een training om de taak van vertrouwenspersoon uit te kunnen voeren. In totaal heeft de Provincie momenteel drie vertrouwenspersonen.

Er heeft zich in het verslagjaar een medewerker gemeld bij de vertrouwenspersonen voor een gesprek. De klachtencommissie heeft geen officiële klachten ontvangen.

Bedrijfshulpverlening

In 2013 zijn alle medewerkers m.u.v. medewerkers uit de buitendienst in de Abdij geplaatst. Het gebouw in het Groene Woud werd vanaf dit jaar niet meer gebruikt. Dit hield ook een wijziging in voor de Bedrijfshulpverlening (BHV). Een aantal BHV deelnemers heeft gebruik gemaakt van de Non-activiteitsregeling Zeeland 2013 en een aantal BHV'ers kwam van het Groene Woud naar de Abdij.

Voor wat betreft de BHV oefeningen was het daardoor zaak om de nadruk te leggen op gebouwenkennis. Door het houden van verschillende ronden gebouwenkennis per ploeg is iedere bedrijfshulpverlener in de gelegenheid gesteld om de eigen sectie en de te ondersteunen sectie te leren kennen. Daarnaast zijn verschillende oefeningen gehouden. Voor het eerst is een totale ontruiming van het complex gehouden. Dit is naar tevredenheid verlopen en heeft een aantal aandachtspunten opgeleverd.

In 2013 hebben zich twaalf voorvallen voorgedaan, waarvan drie tijdens evenementen. Er zijn geen ernstige ongelukken geweest. In het komend jaar zal weer een aanpassing in de BHV organisatie plaatsvinden door het vertrek van provinciemedewerkers naar de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD).

Integriteit

Sinds 2006 is in de Ambtenarenwet de verplichting opgenomen voor de overheidswerkgever een gedragscode integriteit vast te stellen.

De provincie Zeeland heeft in aanvulling op een sectorale code integriteit een eigen actuele "handreiking gedragscode integriteit 2010" ontwikkeld, bedoeld als een handzaam naslagwerk. De code is een verzameling van geïmplementeerde regelgeving (klokkenluidersregeling en het geheel van rechten en verplichtingen op integriteitsgebied, opgenomen in de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling Provincies) en een stelsel van basisnormen integriteit. Nu implementatie van het integriteitsbeleid steeds meer vordert is het gewenst jaarlijks de toepassing van de basisnormen te monitoren.

Basisnormen integriteit:

- melding en registratie van nevenwerkzaamheden, die de belangen van de dienst, voor zover deze in verband staan met de functie vervulling, kunnen raken. Bij werknemers ingeschaald boven schaal 13 vindt tevens openbaarmaking plaats;
- het verbod om bepaalde nevenwerkzaamheden te verrichten;
- de verplichting om inkomsten uit qq-nevenfuncties (uit hoofde van het ambt) verricht als ambtenaar in de provinciale kas te storten;
- het verbod om deel te nemen aan aannemingen of leveringen ten behoeve van de provincie;
- het verbod tot verzoeken of aannemen van steekpenningen of andere vormen van bevoordeling;
- het verbod ten eigen bate of ten bate van derden diensten te laten verrichten door provinciale ambtenaren, provinciale eigendommen te gebruiken of gebruik te maken van kennis uit hoofde van zijn functie;
- een tweetal normen bij aanstelling:
  1. de af te geven verklaring omtrent het gedrag (VOG) bij bepaalde functies, die op een lijst zijn geplaatst en die de personeelsconsulenten op hun advies kunnen laten aanvullen;
  2. de af te leggen ambtseed of –belofte bij indiensttreding en uitleg over wat een ambtseed inhoudt.

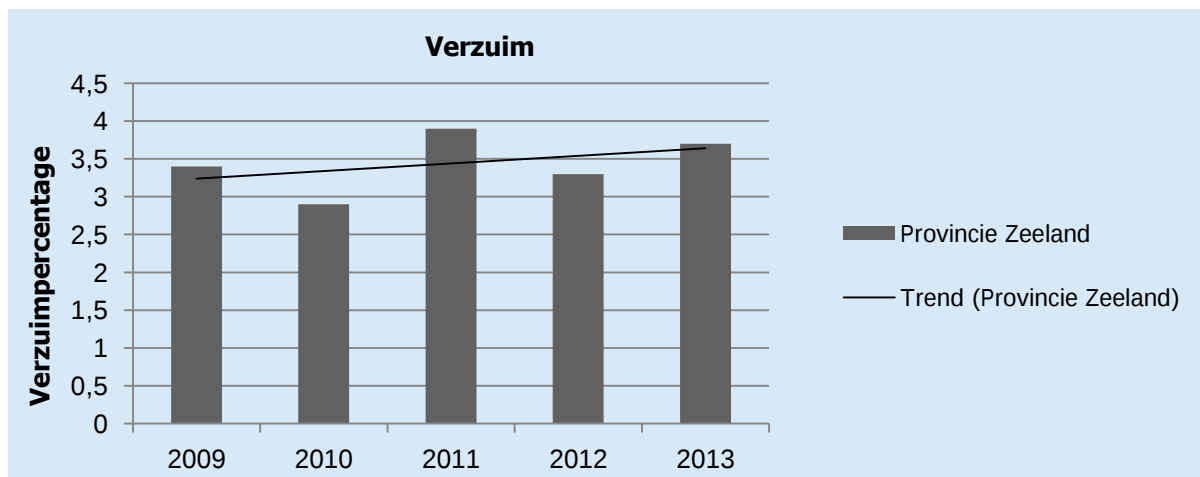
Monitoring:

Door de toepassing van deze normen te monitoren c.q. te registreren leggen wij als werkgever tevens verantwoording af aan Provinciale Staten voor het gevoerde beleid.

In 2013 zijn geen nevenfuncties gemeld die openbaar gemaakt zouden moeten worden (vanaf salarisschaal 13). Verder zijn 26 verklaringen omtrent het gedrag (VOG) aangevraagd en verkregen en hebben 12 medewerkers de ambtseed- of belofte afgelegd.

Verzuim

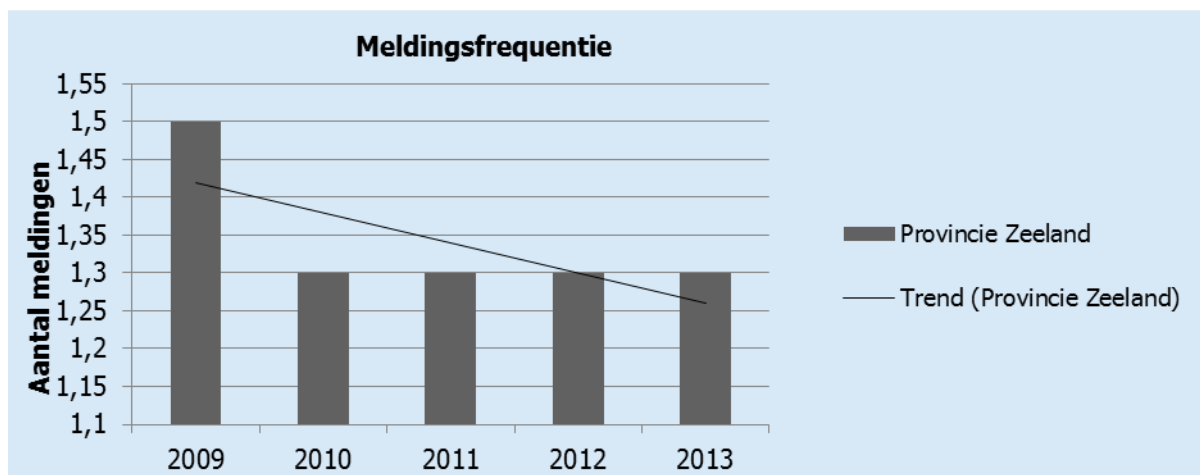
Het gemiddelde verzuim is ten opzichte van 2012 met 0,4 gestegen naar een percentage van 3,7. Hieronder geven wij de trend van de verzuimpercentages van de afgelopen vijf jaar van de organisatie weer

In onze provincie is het verzuimpercentage onder vrouwen met 0,4 gestegen ten opzichte van 2012 tot 6,1. Het verzuim onder mannen is eveneens met 0,4% gestegen tot 2,2%. De gemiddelde verzuimduur bij vrouwen is ten opzichte van 2012 met 0,2 dag gestegen naar 10,4 dagen per jaar. Bij mannen is een stijging van 1,4 dag te zien naar 6,8 dagen over het jaar 2013.

Het aantal verzuimmeldingen per jaar is onder het vrouwelijk personeel licht gestegen met 0,1 naar 1,5 meldingen. Bij het mannelijk personeel is het aantal meldingen met 0,1 gedaald tot 1,1 meldingen. Het totaal aantal verzuimmeldingen is net als de voorgaande drie jaren blijven staan op 1,3. Het doel om van 2009 tot 2014 het gemiddeld aantal meldingen terug te brengen naar 0,75 is hiermee niet gehaald.

Hieronder treft u de trend van de meldingsfrequentie van de afgelopen vijf jaar van de provincie aan.

Verbaannorm

De Verbaannorm geeft een indicatie van het haalbare verzuimniveau in de organisatie, afgezet tegen het ingeschatte, haalbare verzuim in heel Nederland. De Verbaannorm maakt hiervoor gebruik van twee belangrijke variabelen: de leeftijd verdeeld in vijf klassen en het functieniveau verdeeld in vijf klassen. Om een betrouwbare norm te krijgen, moet de groep die wordt gemeten uit tenminste 50 personen bestaan. Omdat een aantal organisatie onderdelen te klein zijn om een vergelijking te kunnen maken met de norm en het samenvoegen hiervan geen relevante informatie oplevert is gekozen om het verzuimpercentage van de Provincie in totaal, zijnde 3,7 af te zetten tegen de geldende Verbaannorm van 4,1. Het verzuimpercentage blijft onder de norm, maar er blijft aandacht voor verzuimpreventie en -begeleiding.

Medezeggenschap

Georganiseerd Overleg

Op grond van de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling Provincies wordt over onderwerpen van algemeen belang voor de rechtspositie van het personeel in dienst van deze provincie steeds overleg gepleegd in de commissie voor georganiseerd overleg (GO). In deze commissie zijn afgevaardigden van het personeel, alsmede afgevaardigden van de vakcentrales vertegenwoordigd. Het GO heeft in het verslagjaar 2 keer vergaderd, onder voorzitterschap van gedeputeerde G.R.J. van Heukelom, te weten op 20 maart en 6 december.

Daarbij is gesproken over de verlenging van de werkingsduur van het Sociaal Statuut Zeeland 2007, de voortgang van de vorming van de RUD Zeeland en over de onderhandelingen voor een nieuwe CAO Provincies. In 2013 is een Bijzonder Georganiseerd Overleg (BGO) voor de RUD Zeeland opgericht om de belangen van de medewerkers die van de provincie naar de RUD Zeeland zouden vertrekken te behartigen. Onderwerpen die hier aan de orde zijn geweest zijn onder andere reiskosten woon-werkverkeer i.v.m. standplaats Terneuzen en de keuze voor het toe te passen arbeidsvoorwaardenpakket.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (OR) is het inspraak- en medezeggenschapsorgaan binnen de provincie. De OR bestaat uit werknemers die namens het personeel overleg voeren met de werkgever over het ondernemingsbeleid en de personeelsbelangen.

In de Wet op de ondernemingsraden (WOR) zijn de rechten en plichten van de OR vastgelegd.

Afhankelijk van het type van beleidsbesluit heeft de OR het recht een rol te spelen in de besluitvorming. Dit recht komt met name tot uitdrukking in de volgende vier vormen:

1. Overlegrecht

De OR voert overleg met de werkgever over 'aangelegenheden betreffende de onderneming'. De werkgever deelt mee welke belangrijke besluiten hij voorbereidt over financiën of de organisatie en spreekt met de OR af wanneer en hoe de OR in de besluitvorming wordt betrokken. In 2013 heeft 9 keer een overlegvergadering plaatsgevonden waarin de OR en de werkgever de algemene gang van zaken van de onderneming hebben besproken. Elke overlegvergadering wordt voorbereid door de voorzitter en secretaris van de OR met de provinciesecretaris.

2. Adviesrecht

Wanneer er besluiten met belangrijke financiële, economische en/of organisatorische gevolgen voor de onderneming worden genomen, is het voor de ondernemer verplicht om door middel van een adviesaanvraag advies in te winnen bij de OR. In 2013 zijn 2 adviesaanvragen door de OR behandeld.

3. Instemmingsrecht

In het geval er besluiten met een directe betrekking tot personele regelingen worden genomen dient de ondernemer instemming te hebben van de OR voordat het besluit ten uitvoer kan worden gebracht. In 2013 zijn 5 instemmingsverzoeken ontvangen, waarvan er 3 in 2013 zijn afgehandeld en 2 een langere looptijd kennen en verder worden behandeld in 2014.

4. Initiatiefrecht

Het is voor de OR mogelijk om de ondernemer voorstellen te doen over zaken die de onderneming betreffen. In 2013 is hier geen gebruik van gemaakt.

Ten behoeve van actuele onderwerpen zijn regelmatig sprekers uitgenodigd in de vergaderingen van de OR om ingediende stukken toe te lichten en vragen van de OR te beantwoorden. Dit betrof medewerkers van de provincie, maar ook externen zoals de bedrijfsarts. De raad telt aan het eind van 2013 veertien leden.

Het jaar 2013 stond uiteraard in het teken van de implementatie van de reorganisatie, zoals deze in 2012 is geëffectueerd.

Naast de reorganisatie waren er nog regulier terugkerende zaken, zoals het instemmingsverzoek collectief verlof, en zijn meerdere andere onderwerpen aan de orde geweest, zoals het onderzoek naar de beloning kantonniers/medewerkers sluis- en brugbediening.

Daarnaast zijn een aantal omvangrijke dossiers behandeld, te weten:

RUD Zeeland

In 2013 hebben we als organisatie door vertrek naar RUD Zeeland van 53 collega's afscheid genomen. Bij het dossier van de RUD waren tevens meerdere externe partijen betrokken. De ondernemingsraad heeft in dit dossier een prominente rol vervuld en heeft hier, in samenwerking met de bestuurder, voor onze (oud-)collega's een zo goed mogelijke overgang naar de RUD Zeeland gerealiseerd.

Ziekteverzuimregeling en Werktijdenregeling

In 2013 zijn meerdere personele regelingen ter instemming voorgelegd aan de OR. De ziekteverzuimregeling is gemoderniseerd en de werktijdenregeling is een samenvoeging van twee regelingen. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken is onder meer in samenwerking met de afdeling P&O een informatiebijeenkomst georganiseerd. Eind 2013 is ingestemd met de ziekteverzuimregeling. De werktijdenregeling kent een doorloop naar 2014.

Overleg en vertegenwoordigingen

De OR was in 2013 vertegenwoordigd in de Projectgroep medewerkersonderzoek, Projectgroep integriteit, de Bijzondere ondernemingsraad RUD (BOR) en de Commissie vertrouwenspersonen. Daarnaast sluit de OR ook aan bij het landelijk overleg voor provinciale ondernemingsraden (PROVOR) en het Zeeuws Platform. Tevens wordt regelmatig gevraagd aan de OR om vooraf mee te denken bij het opstellen van regelingen en andere zaken die het personeel betreffen.

Achterban

De OR informeerde de medewerkers via de "Nieuwsbrief OR", waarbij het uitgebrachte advies of instemmingsbesluit werd bijgesloten. Over geheel 2013 zijn zeven nieuwsbrieven uitgegeven. Aanvullend werden, na vaststelling, de verslagen van de vergaderingen op intranet geplaatst. Bij dossiers met een grote impact zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd, waardoor een onderwerp in breed verband besproken kon worden. In 2013 zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd met betrekking tot de RUD Zeeland en ten aanzien van de werktijdenregeling.

Kwaliteitshandvest dienstverlening 2013

Inleiding

De kwaliteit van de provinciale dienstverlening wordt in deze paragraaf getoetst aan de wettelijke (behandel)termijnen van onder meer bezwaarschriften, klachten, vergunning- en subsidieaanvragen, zoals die staan vermeld in de Algemene wet bestuursrecht (Awb). De mate waarin de Provincie er in 2013 in is geslaagd zich te houden aan deze behandeltermijnen wordt waar mogelijk vergeleken met de prestaties op dit vlak in eerdere jaren. In enkele gevallen wordt tevens ingegaan op de oorzaken van termijnoverschrijdingen en aangegeven of een termijnoverschrijding door of buiten schuld van de Provincie heeft plaatsgevonden.

De Provincie geeft sinds 2011 aandacht aan haar kwaliteit van dienstverlening, namelijk met de introductie van een kwaliteitshandvest. In het handvest staan de basisnormen voor onze dienstverlening, zoals telefonische bereikbaarheid, beantwoording van e-mails en de afhandeling van klachten, vergunningen, subsidies en facturen.

Beeld van onze prestaties op de servicenormen in het kwaliteitshandvest Provincie Zeeland over de periode van 1 januari tot en met 31 december 2013:

Figuur 1: Overzicht prestaties 2013 ten opzichte van de servicenorm.

De Provincie Zeeland is op 1 januari 2013 van start gegaan in een nieuw organisatiemodel. Ten opzichte van de oude organisatie is sprake van een integratieslag op het gebied van zowel interne als externe dienstverlening. In de uitwerking hiervan is een nieuw dienstverleningsconcept tot stand gekomen overeenkomstig de aanbeveling van de Rekenkamer Zeeland in haar rapport *Informatiebeleid in een veranderende tijd* (mei 2011).

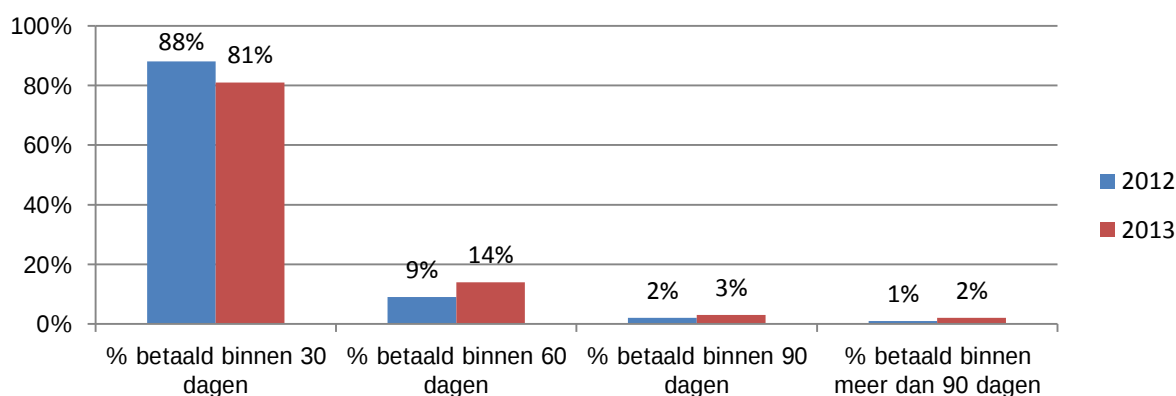
Afhandeling van facturen en vorderingen

Voor de termijn waarbinnen facturen en vorderingen dienen te worden afgehandeld is een provinciale norm gesteld van 30 dagen, waarbij gerekend wordt vanaf de factuurdatum. In 2013 zijn 11.638 facturen ontvangen en zijn 1.008 vorderingen afgehandeld.

Dit zijn ongeveer 200 facturen meer dan in 2002 en ongeveer 100 vorderingen minder dan in 2012. In onderstaande tabel staat welk percentage van de facturen en vorderingen binnen de provinciale norm is behandeld.

Facturen	2012		2013	
% betaald binnen 30 dagen	88%	(10.035)	81%	(9.427)
% betaald binnen 60 dagen	9%	(1.026)	14%	(1.629)
% betaald binnen 90 dagen	2%	(228)	3%	(349)
% betaald binnen meer dan 90 dagen	1%	(114)	2%	(233)

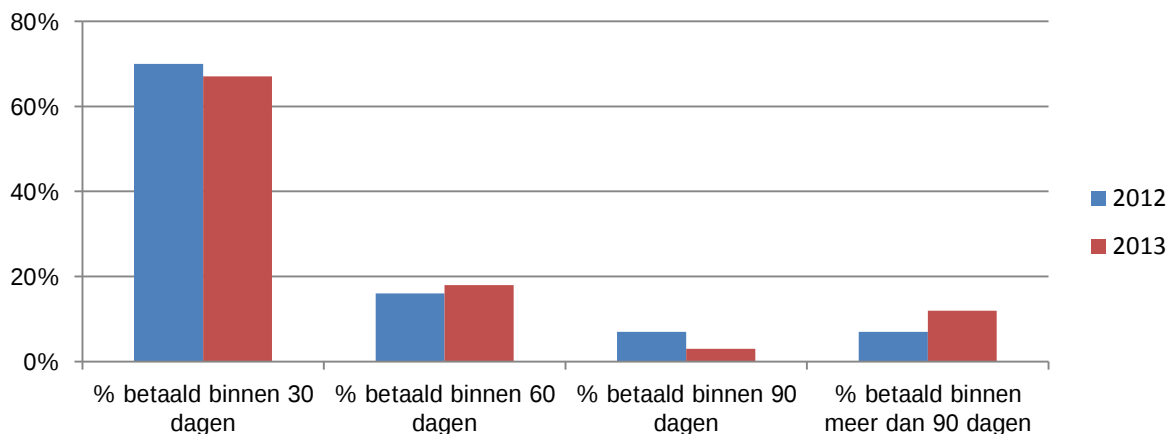
Tabel 1: Overzicht afhandeling facturen.

Figuur 2: Overzicht afhandeling facturen.

Vorderingen	2012		2013	
% betaald binnen 30 dagen	70%	(785)	67%	(675)
% betaald binnen 60 dagen	16%	(179)	18%	(181)
% betaald binnen 90 dagen	7%	(78)	3%	(30)
% betaald binnen meer dan 90 dagen	7%	(78)	12%	(121)

Tabel 2: Overzicht afhandeling vorderingen.

Figuur 3: Overzicht afhandeling vorderingen.

De percentages voor afhandeling van de facturen vertonen een vermindering van 7 procentpunt ten opzichte van 2012. Het percentage afgehandelde vorderingen binnen de termijn is met 3 procentpunt gedaald ten opzichte van 2012.

Afhandeling van bezwaarschriften

De totale werkvoorraad aan bezwaarschriften op 1 januari 2013 bedroeg 34 bezwaarschriften. Dit is een stijging ten opzichte van 2012. De werkvoorraad bedroeg toen aan het begin van dat jaar 19 bezwaarschriften.

In 2013 zijn 57 bezwaarschriften ingediend. Er zijn 30 bezwaren ingetrokken en er zijn 40 beslissingen op bezwaar genomen. Achttien van deze 40 beslissingen zijn buiten de termijn genomen (in 12 gevallen met instemming van bezwaarde) en in 6 bezwaarprocedures zijn de redenen van termijnoverschrijding verschoonbaar. Tweeëntwintig bezwaarschriften zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

Afhandeling bezwaarschriften, 2013

	2012	2013
Werkvoorraad op 1 januari 2011	19	34
Aantal ingediende bezwaarschriften	70	57
Aantal bezwaarschriften doorgezonden	0	2
Aantal bezwaarschriften ingetrokken door indiener	25	30
Totaal:	64	59
Aantal bezwaarschriften afgehandeld binnen de wettelijke termijn	22	22
Aantal bezwaarschriften afgehandeld buiten de wettelijke termijn	10	18
Behandeling uitgesteld met instemming bezwaarmaker	10	12
Buiten termijn maar verschoonbaar	7	6
Buiten termijn en niet verschoonbaar	2	5
Buiten termijn combinatie verschoonbaar / niet verschoonbaar	1	7
Aantal beslissingen op bezwaar	32	40
Werkvoorraad op 1 januari 2012	34	19

Tabel 3: Overzicht afhandeling bezwaarschriften.

Afhandeling bezwaarschriften, 2013

Achttien bezwaarschriften zijn buiten de wettelijke termijn afgehandeld. Op een totaal van 40 (22 + 18) bezwaarschriftenprocedures komt dit neer op 45 procent. In 2012 werd er bij 10 van in totaal 22 bezwaarprocedures de wettelijke termijn overschreden. Dit is 31 procent. In 2011 bedroeg het percentage nog 43%.

Oorzaken termijnoverschrijdingen

Net als vorig jaar is ook dit jaar gekeken in hoeverre deze termijnoverschrijdingen al dan niet hebben plaatsgevonden door schuld van de provincie. Hieronder wordt een analyse van de oorzaken van deze overschrijdingen gegeven.

Uitstel

Als een uitstel van behandeling van het bezwaarschrift met instemming van de bezwaarmaker plaatsvindt, vindt formeel weliswaar overschrijding van de wettelijke beslistermijn plaats, maar is geen sprake van verwijtbaarheid en deze zaken mogen dan ook worden beschouwd als zijnde tijdig afgehandeld.

In 12 van de 18 de bezwaarprocedures (die buiten de wettelijke termijn zijn afgehandeld) konden de bezwaarmakers instemmen met uitstel. Zes van de bezwaarschriften is dus zonder instemming van bezwaarden buiten de wettelijke termijn afgehandeld.

Verschoonbaar en niet-verschoonbaar

Er zijn vele redenen waarom de behandeling van een bezwaarschrift langer dan de wettelijke termijn van 18 weken kan duren. Van het totaal aantal zaken dat buiten de wettelijke termijn is afgehandeld, is onderzocht in hoeverre dit te wijten is aan het bestuursorgaan, de commissie bezwaarschriften, de bezwaarmaker of aan een combinatie van deze partijen.

Termijnoverschrijdingen die hun oorzaak vinden in de complexiteit van de zaak, het afwachten van onderzoeksgegevens, een verzoek om uitstel van de hoorzitting door bezwaarde of het aanhouden in afwachting van besluitvorming door een andere overheid acht de commissie verschoonbaar, dat wil zeggen vergeeflijk. Deze overschrijdingen mogen volgens de commissie worden genuanceerd. Termijnoverschrijdingen wegens drukke werkzaamheden of andere prioriteiten van het bestuursorgaan of de commissie acht zij niet verschoonbaar. Daarnaast zijn er termijnoverschrijdingen waarbij meer dan één oorzaak aan te wijzen is.

In totaal zijn in 2013 18 bezwaarschriften niet tijdig afgehandeld. Hieronder treft u een onderverdeling van de oorzaken:

Verschoonbaar (6 bezwaarprocedures):

Oorzaken:

- Afwachten nadere schriftelijke reactie op na de zitting overgelegde rapporten (nieuwe feiten en omstandigheden);
- Mediationvaardighedentraject (2);
- Afwachten ontwikkelingen na bemiddelingspoging van de commissie en nader onderzoek;
- Afwachten resultaat na gehouden bestuurlijk overleg (2).

Niet verschoonbaar (5 bezwaarprocedures):

Oorzaken:

- Vertraging in besluit op bezwaar vanwege kerstreces (5);

Combinatie van verschoonbaar en niet-verschoonbaar (7 bezwaarprocedure):

Oorzaak:

- Vertraging in besluit op bezwaar vanwege kerstreces bestuursorgaan en complexiteit van de zaak; en
- Veel werkzaamheden bij de vakafdeling in verband met reorganisatie en afwachten besluitvorming in andere bezwaarprocedure (6).

Afhandeling van administratieve beroepschriften

Evenals in 2011 en 2012 zijn in 2013 geen beroepschriften ingediend.

Afhandeling administratieve beroepschriften 2010 tot en met 2013

	2010	2011	2012	2013
Werkvoorraad op 1 januari	2	2	2	0
Aantal ingediende administratieve beroepschriften	1	0	0	0
Aantal administratieve beroepschriften doorgezonden	0	0	0	0
Aantal administratieve beroepschriften ingetrokken door indiener	0	0	2	0
Totaal:	3	2	0	0
				0
Gehanteerde wettelijke termijn in weken	16+10	16+10	16+11	16+11
Aantal administratieve beroepschriften afgehandeld binnen de wettelijke termijn	1	0	0	0
Aantal administratieve beroepschriften afgehandeld buiten de wettelijke termijn	0	0	0	0
Aantal beslissingen op administratief beroep	1	0	0	0

Tabel 4: Overzicht afhandeling administratieve beroepschriften.

Bejegeningsklachten

Iedereen kan over de wijze waarop hij door een bestuursorgaan is behandeld een klacht indienen. Deze zogenaamde bejegeningsklacht moet worden ingediend bij het bestuursorgaan waarover geklaagd wordt. Het bestuursorgaan dient te zorgen voor een behoorlijke behandeling van de klacht.

Afhandeling bejegeningsklachten 2009 tot en met 2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Werkvoorraad op 1 januari	0	1	0	0	0
Aantal ingediende klachten	5	6	2	3	0
Aantal klachten doorgezonden	0	0	0	1	0
Aantal klachten direct ingetrokken	0	0	0	1	0
Aantal klachten afgedaan door / ingetrokken na bemiddeling vakafdeling	2	3	2	0	0
Totaal:	3	4	0	1	0
Gehanteerde wettelijke termijn in weken	10+4	10+4	10+4	10+4	10+4
Aantal klachten afgehandeld binnen de wettelijke termijn	2	3	1	1	0
Aantal klachten afgehandeld buiten de wettelijke termijn	0	1	1	0	0
Aantal beslissingen op klachten / anderszins afgehandelde klachten	2	4	2	1	0

Tabel 5: Overzicht afhandeling bejegeningsklachten.

In 2013 zijn geen bejegeningsklachten ingediend.

Ingebrekestellingen

In 2013 zijn 25 ingebrekestellingen ontvangen. De behandeling was als volgt:

- 6 ingebrekestellingen werden te vroeg ingediend en daardoor niet in behandeling genomen. De beslistermijn op de aanvraag was nog niet verstreken.
- 1 ingebrekestelling werd afgewezen omdat binnen twee weken alsnog een besluit op de aanvraag werd genomen.
- 6 ingebrekestellingen werden afgewezen omdat er al een besluit genomen was. De ingebrekestelling was ten onrechte ingediend.
- 12 ingebrekestellingen werden in behandeling genomen en er was een dwangsom verschuldigd omdat te laat werd beslist. Het totaalbedrag dat aan dwangsommen betaald werd, bedroeg 7.690 euro.

Het aantal ingebrekestellingen is dit jaar erg hoog in vergelijking met andere jaren. Dit heeft de volgende redenen:

Zes personen dienden afzonderlijk een gelijkkluidend Wob-verzoek in. Zij dienden ook afzonderlijk een bezwaarschrift in tegen de afwijzing van het Wob-verzoek. Zij dienden vervolgens allen afzonderlijk een premature ingebrekestelling en vervolgens nog eens allen afzonderlijk een terechte ingebrekestelling. Zowel de premature ingebrekestellingen als de terechte ingebrekestellingen werden collectief behandeld.

Eén persoon diende vijf afzonderlijke Wob-verzoeken in. Deze persoon diende vervolgens vijf ingebrekestellingen in. Deze waren allen onterecht omdat de gevraagde informatie tijdig was verstrekt. De zaken werden collectief in een besluit behandeld. De persoon heeft de vijf afzonderlijke ingebrekestellingen ingetrokken.

Als de collectieve ingebrekestellingen als één worden meegeteld, bedraagt het aantal ingebrekestellingen in totaal 11 (8 afzonderlijk en 3 collectief).

Bemiddelingsverzoeken

Een andere manier om eventuele misstanden onder de aandacht te brengen, is het verzoek om bemiddeling aan de Commissaris van de Koning. Hierbij gaat het om uiteenlopende zaken, niet alleen om vermeende onregelmatigheden. Aan deze verzoeken hangt geen wettelijke termijn.

Vanzelfsprekend streeft de Commissaris van de Koning naar een zo spoedig mogelijke afhandeling van deze verzoeken.

Bemiddelingsverzoeken 2013

Bemiddelingsverzoeken	Aantal bemiddelingsverzoeken 2012	Aantal bemiddelingsverzoeken 2013
Handelen overheid	17	14
Openbare Orde en Veiligheid	1	0
Immigratievraagstuk	1	0
Handelen provincie	5	2
Overig	7	3
Totaal	31	19

Tabel 6: Overzicht aantal bemiddelingsverzoeken.

De indieners van de bemiddelingsverzoeken ontvangen altijd bericht, tenzij het gaat om anonieme verzoeken. Wanneer de problematiek die door de indieners werd aangekaart door de Commissaris van de Koning van dien aard werd geacht dat zij zich nader wilde informeren, is binnen de provincie of bij andere overheden relevante informatie ingewonnen bij de betreffende instantie. Hoewel de ambtsinstructie de Commissaris van de Koning niet in staat stelt om daadwerkelijk een oordeel te vellen, kan een verzoek om bericht en raad wel effect sorteren. Vaak wordt de zaak door een betrokken (overheids)instantie nog eens kritisch bekeken en soms leidt dit (alsnog) tot een tegemoetkoming aan een verzoek.

In 2013 zijn 19 bemiddelingsverzoeken aan de Commissaris van de Koning ontvangen. In de jaren 2010, 2011 en 2012 waren dit er respectievelijk 37, 41 en 31.

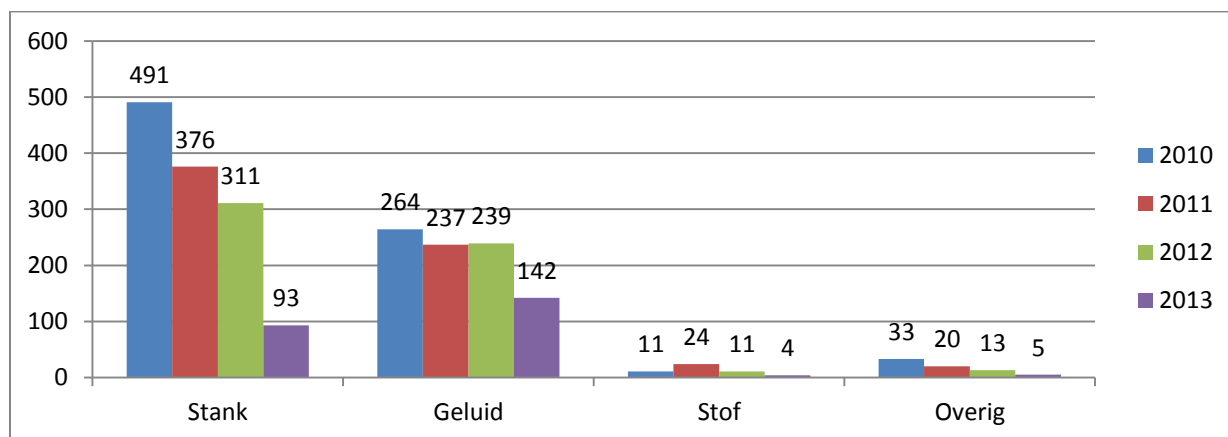
Milieuklachten

Naast bejegeningssklachten ontvangt de Provincie jaarlijks ook milieuklachten op uiteenlopende terreinen. Het aantal milieuklachten over overlast neemt de laatste jaren af. De forse afname in stankklachten in 2013 ten opzichte van voorgaande jaren is toe te schrijven aan de ontwikkelingen rond Thermphos. De afname van geluidsoverlast is niet direct te wijden aan één ontwikkeling op een locatie, maar wordt veroorzaakt door een daling in brede zin.

In 2013 zijn in totaal 244 milieuklachten ontvangen. In onderstaande tabel is een onderverdeling opgenomen per thema:

	Stank	Geluid	Stof	Overig	Totaal
2010	491	264	11	33	799
2011	376	237	24	20	657
2012	311	239	11	13	574
2013	93	142	4	5	244

Tabel 7: Overzicht aantal milieuklachten.

Figuur 4: Overzicht aantal milieuklachten.

De Provincie is 24 uur per dag bereikbaar via de milieuklachtenlijn. Medewerkers welke hiervoor bereikbaar zijn, reageren direct op milieuklachten en incidentmeldingen. Dit bestaat uit het direct terugbellen van klagers, het opsporen van de oorzaak van de klacht en het, zo mogelijk, wegnemen hiervan. Ook incidentmeldingen worden via deze weg behandeld.

Afhandeling vergunningaanvragen

Verschillende soorten vergunningaanvragen zijn getoetst aan de mate waarin hun afhandeling binnen of buiten de wettelijke termijn heeft plaatsgevonden. Op basis van de beschikbare gegevens in onderstaande tabel kan geconcludeerd worden dat Zeeland bij de afhandeling van vergunningaanvragen een nagenoeg gelijke prestatie heeft geleverd ten opzichte van 2012. Toen werd ook 97% van deze vergunningaanvragen afgehandeld binnen de wettelijke termijn.

Afhandeling vergunningaanvragen, 2013

Soort vergunning	Aantal afgehandelde aanvragen		Afgehandeld binnen wettelijke termijn		Afgehandeld buiten wettelijke termijn	
Ontgrondingenwet	12	(13)	12	(12)	0	(1)
Natuurbeschermingswet	52	(35)	52	(35)	0	(0)
Snijden zeegroenten	580	(487)	580	(487)	0	(0)
Waterwet	3	(3)	3	(3)	0	(0)
Ontbrandingtoestemming vuurwerk	13	(11)	7	(9)	6	(2)
Ontbrandingsmelding vuurwerk	10	(16)	9	(16)	1	(0)
WABO (Uitgebreid)	19	(16)	9	(10)	10	(6)
WABO (Regulier)	159	(192)	152	(180)	7	(12)
Totaal	848	(773)	824	(752)	24	(21)
	97%		3%	(97%)		(3%)

Tabel 8: Overzicht afhandeling vergunningaanvragen (tussen haakjes de aantallen uit 2012).

Bij een aantal vergunningaanvragen is het afgelopen jaar sprake geweest van termijnoverschrijdingen. De termijn bij de afhandeling van vergunningaanvragen op grond van ontbrandingstoestemming vuurwerk werd weliswaar zes maal overschreden, maar de beschikking is ruim voor de datum van de geplande evenementen afgegeven. Ten aanzien van de WABO-vergunningen geldt dat de termijnoverschrijding het gevolg is van piekbelasting. Daarbij is overigens een zorgvuldige prioritering aangebracht in procedures zodat het bedrijfsleven hiervan minimaal tot geen overlast ondervonden heeft. Veranderings- of oprichtingsvergunningen hebben altijd voorrang gehad ten opzichte van revisievergunningen.

Afhandeling uitgebreide Wabo-vergunningaanvragen, 2004-2013 (voormalige Wet Milieubeheer WM)

Jaar	Aantal afgehandelde aanvragen	Afgehandeld binnen wettelijke termijn	Afgehandeld buiten wettelijke termijn
2004	102	63%	37%
2005	43	62%	38%
2006	54	64%	36%
2007	53	75%	25%
2008	62	79%	21%
2009	31	77%	23%
2010	49	61%	39%
2011	8	88%	12%
2012	16	63%	37%
2013	19	47%	53%

Tabel 9: Overzicht afhandeling uitgebreide Wabo-vergunningaanvragen.

Figuur 5: Overzicht ontwikkeling afhandeling aanvragen

Afhandelingen Mer-beoordelingen

Jaar	Aantal Mer-beoordelingen	Afgehandeld binnen de wettelijke termijn	Afgehandeld buiten de wettelijke termijn
2011	3	100%	0%
2012	3	100%	0%
2013	1	100%	0%

Tabel 11: Overzicht afhandeling Mer-beoordelingen.

Het besluit of een Milieueffectrapportage noodzakelijk is, dient plaats te vinden binnen zes weken na de indiening van de aanvraag.

Het aanvaardbaar achten van een Mer integreert gedeeltelijk in de vergunningprocedure, derhalve valt aan dergelijke procedure geen separate termijn te koppelen.

Afhandelingen beoordeling Milieu-jaarverslagen (E-PRTR)

Jaar	Aantal Milieu-jaarverslagen beoordeeld	Afgehandeld binnen de wettelijke termijn	Afgehandeld buiten de wettelijke termijn
2011	35	94%	6%
2012	33	100%	0%
2013	34	100%	0%

Tabel 12: Overzicht afhandeling beoordelingen Milieu-jaarverslagen.

Het Integraal PRTR-verslag is een jaarlijkse milieujaarrapportage door industriële bedrijven, waarin zij rapporteren over hun afval, energie- en watergebruik en emissies naar lucht, water en bodem. Dit gebeurt op basis van een richtlijn van de Europese Unie.

PRTR staat voor 'Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers'.

In 2013 zijn alle milieuverslagen tijdig beoordeeld.

In onderstaande tabellen staan de gegevens over de afhandeling van beschikkingen in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb) en over de afhandeling van beschikkingen in het kader van de BUS-evaluatie (BUS = Besluit Uniforme Saneringen) Wbb.

Afhandeling beschikkingen Wet bodembescherming 2007-2013

Jaar	Aantal beschikkingen	Afgehandeld binnen de wettelijke termijn	Afgehandeld buiten de wettelijke termijn
2007	69	93%	7%
2008	41	95%	5%
2009	43	77%	23%
2010	51	77%	23%
2011	28	71%	29%
2012	42	74%	26%
2013	54	70%	30%

Tabel 13: Overzicht afhandeling beschikkingen Wet Bodemsanering.

Het feit dat de afhandeling van een aantal beschikkingen Wet bodembescherming buiten de wettelijke termijn heeft plaatsgevonden heeft de volgende redenen:

- Gelijktijdige ontvangst van veel beschikkingsaanvragen (piekbelasting) waardoor het niet altijd lukte om deze aanvragen binnen de wettelijke termijn af te handelen;
- Soms was extra tijd nodig om ingediende zienswijzen af te handelen;
- Bij sommige rapporten ontbrak informatie, die pas later geleverd is.

Afhandeling beschikkingen BUS-evaluatie Wet bodembescherming 2007 – 2012

Jaar	Aantal beschikkingen BUS-evaluatie	Afgehandeld binnen de wettelijke termijn	Afgehandeld buiten de wettelijke termijn
2007	7	71%	29%
2008	18	83%	17%
2009	30	90%	10%
2010	32	85%	15%
2011	57	79%	21%
2012	43	77%	23%
2013	26	58%	42%

Tabel 14: Overzicht afhandeling beschikkingen BUS-evaluatie Wet Bodembescherming.

Het aantal beschikkingen BUS-evaluatie vertoont wederom een lichte daling. Het percentage niet tijdig afgehandelde procedures BUS-evaluatie beschikkingen ligt in 2013 lager dan voorgaande jaren. Er is hiervoor geen duidelijk aanwijsbare reden.

Afhandeling Bestemmingsplannen (Wet RO)

De monitoring bestemmingsplanprocedures bestaat vanaf 2011 uit drie onderdelen, te weten de procedures:

- Voorontwerp Bestemmingsplan;
- Ontwerpbestemmingsplan en;
- Vastgestelde bestemmingsplannen.

Evenals voorgaande jaren zijn alle procedures op tijd afgehandeld.

Jaar 2013	Aantal afgehandelde aanvragen	Afgehandeld binnen de wettelijke termijn	Afgehandeld buiten de wettelijke termijn
Voorontwerp bestemmingsplan	51	100%	0%
Ontwerp bestemmingsplan	126	100%	0%
Vastgesteld bestemmingsplan	104	100%	0%

Tabel 15: Overzicht afhandeling Bestemmingsplannen

Afhandeling Ontheffingen

In 2013 zijn de aanvragen voor ontheffingen (op grond van de hieronder genoemde regelgeving) in 96% procent van de gevallen binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Dit is een evenaring van het niveau in 2012.

Afhandeling ontheffingen, 2013

Soort ontheffing	Aantal afgehandelde aanvragen		Afgehandeld binnen wettelijke termijn		Afgehandeld buiten wettelijke termijn	
Flora en faunawet	49	(33)	47	(33)	2	(0)
Stortverbod	2	(1)	2	(1)	0	(0)
Voertuigreglement	65	(117)	65	(117)	0	(0)
Adviesaanvragen via TET ¹	458	(437)	458	(437)	0	(0)
Wegenverordening	27	(83)	27	(83)	2	(0)
Ontheffingen wegenverkeerswet	47	(20)	47	(20)	0	(0)
Onttrekking weg aan de openbaarheid	6	(8)	6	(8)	0	(0)
Waterverordening	19	(16)	19	(16)	0	(0)
Verzoek om nadeelcompensatie	4	(0)	4	(0)	0	(0)
Provinciale Milieuverordening (PMV)	9	(12)	9	(12)	0	(0)
Wet geluidhinder	0	(2)	0	(1)	0	(1)
Wet luchtvaart	55	(61)	27	(30)	28	(31)
Provinciale Ruimtelijke Verordening	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Totaal	741	(790)	711	(758)	32	(32)

Tabel 16: Overzicht afhandeling ontheffingen (tussen haakjes de aantallen uit 2012).

De overschrijding van de termijn bij de ontheffing in het kader van de Wet luchtvaart heeft te maken gehad met capaciteitsgebrek, in relatie met de oprichting van de RUD Zeeland.

Afhandeling Subsidies

Uit de tabel blijkt dat van de onderstaande subsidieaanvragen 92% procent binnen de daarvoor geldende termijn is afgehandeld. Dit is een lichte daling ten opzichte van het niveau van 2012 (94%).

¹ Toelating exceptioneel transport

Afhandeling subsidieaanvragen, 2013

Soort subsidieaanvraag	Aantal afgehandelde aanvragen		Afgehandeld binnen wettelijke termijn		Afgehandeld buiten wettelijke termijn	
Promotiesubsidies	2	(5)	2	(5)	0	(0)
Sportsubsidies	33	(33)	33	(33)	0	(0)
Subsidies Cultuurnota	182	(175)	169	(175)	13	(0)
Subsidies ROVZ ²	46	(56)	45	(56)	1	(0)
Subsidies PSEB ³	46	(50)	26	(43)	20	(7)
Subsidies BDU ⁴	14	(18)	14	(2)	0	(16)
Subsidies Onderwijs, arbeidsmarkt en scholing.	9	(12)	9	(11)	0	(1)
Subsidies Stimulering Voordelta	2	(0)	2	(0)	0	(0)
ILG/POP2 ⁵	56	(40)	56	(40)	0	(0)
Gebiedsgerichte projecten						
Algemene subsidie verordening (ASV)	1	(1)	1	(1)	0	(0)
Soortenbescherming FF-Wet ⁶	8	(1)	8	(1)	0	(0)
Leren voor Duurzame ontwikkeling	1	(3)	1	(3)	0	(0)
Bodemsanering bedrijfsterreinen	2	(0)	2	(0)	0	(0)
Subsidies Jeugdzorg	9	(9)	9	(9)	0	(0)
Archeologische verwachting/ beleidsadvies-kaarten	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Totaal	411	(435)	377	(410)	34	(25)
			92%	(94%)	8%	(6%)

Tabel 17: Overzicht afhandeling subsidieaanvragen (tussen haakjes de aantallen uit 2012).

Het buiten de termijn lopen van de 20 PSEB-subsidies heeft voor een deel betrekking op de afhankelijkheid van een landelijk agentschap die de subsidievoorstellen toetst.

De overschrijding van de termijn bij de afhandeling van subsidieaanvragen op grond van de Cultuurnota heeft onder andere te maken met de complexiteit van een aantal aanvragen.

² Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland

³ Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan

⁴ Brede doeluitkering

⁵ Investeringsbudget Landelijk Gebied, tweede plattelandsontwikkelingsprogramma

⁶ Flora- en Faunawet

Verklaring topinkomens bij gesubsidieerde instellingen

Op basis van artikel 5 van de Algemene subsidieverordening Zeeland 2013 is het nodig om de afwijkingen van de topinkomensnorm te publiceren in de jaarrekening.

De lijst met afwijkingen over 2013 is langer dan voorgaande jaren. In de voorjaars- en najaarsnota 2013 hebben wij aangekondigd waar nodig af te wijken van de topinkomensnorm. Afwijken van de norm was in 2013 nodig omdat toepassing van de norm leidde tot stagnatie in de beleidsuitvoering. Oorzaak is een tekortkoming in de topinkomensnorm. Dit betreft een verschil in berekening van het normbedrag en die van het salaris van de betreffende bestuurders, directeuren of medewerkers bij de gesubsidieerde instelling.

Inmiddels is een statenvoorstel voorbereid die in 2014 aan provinciale staten ter besluitvorming wordt voorgelegd. De verwachting is dat hierdoor in 2014 minder wordt afgeweken van de topinkomensnorm.

Afwijkingen van de topinkomensnorm

Stichting Woongoed Zeeuws-Vlaanderen
<i>Finlandstraat Oostburg</i>
€ 75.000
Provincie Impuls Wonen

Op het moment van subsidieaanvragen en subsidieverlening was één persoon werkzaam die meer verdiende dan de topinkomensnorm. Op het moment dat de uitvoering van het project begon was deze persoon niet meer werkzaam bij Woongoed. De opvolger van de persoon heeft een inkomen dat lager is dan de topinkomensnorm.

Zeeland Care
Businesscase Zeeland Care
€ 55.000
Economische Agenda

Er is bij toekenning van de subsidie met name gelet op de inhoud van de business case, gericht op nieuwe activiteiten in combinatie van Zorg en Recreatie. Dat heeft erin geresulteerd dat wij het inhoudelijke belang van de in gang gezette ontwikkeling hebben laten prevaleren boven het belang van de salarisnorm.

VARA
<i>Op weg naar het Lagerhuis 2013-2014</i>
€ 8.750
Beleidsnotitie provinciaal jongerenparticipatie 2013-2015

Binnen de VARA verdienen alle medewerkers (inclusief bestuur en directie) minder dan de topinkomensnorm. Voor een aantal presentatoren is echter een officiële uitzondering gemaakt door middel van het zogenaamde 'Beloningskader Presentatoren in de Publieke Omroep' (BPPO). Het BPPO is van toepassing op de groep presentatoren en maakt deel uit van de door de Raad van Bestuur van de Nederlandse Publieke Omroep op grond van artikel 2.3, tweede lid, van de Mediawet 2008 vastgestelde gedragscode ter bevordering van goed bestuur en integriteit bij de NPO en de landelijke publieke media instellingen. Het BPPO behoeft de goedkeuring van de Minister van OCW. Daarna zal het BPPO gelden als bindende regeling en aldus bindend zijn voor de landelijke publieke media-instellingen. Dit is bij de beloning van de presentatoren van de VARA het geval.

ZLTO
<i>Wendakker in zicht</i>
€ 50.168
Landbouwflankerend beleid/ Westerscheldegeden
en

ZLTO
<i>Slim bemesten met organische reststromen</i>
€ 83.180
Landbouwflankerend beleid/ Westerscheldegeden

Landbouwflankerend beleid wordt uitgevoerd volgens een convenant tussen Provincie Zeeland en ZLTO uit 2006. ZLTO is derhalve actief betrokken bij de meeste projecten en dient ook zelf zaken te kunnen uitvoeren. De norm betreft niet de deelnemers of uitvoerders van projecten.

Foodport
<i>Boeren ambacht en oester ambacht</i>
€ 38.000
Business case Food en Visserij en Aquacultuur

Foodport
<i>Technische Bijstand 2013</i>
€ 100.000
Business case Food

De kosten van de directie Foodport Zeeland zouden bij omrekening tot een fulltime dienstverband leiden tot een salaris dat hoger is dan de gestelde norm. In dit geval is dit echter niet aan de orde. Er is sprake van uitvoer van werkzaamheden door externe partijen die marktconform diensten aanbieden en die door het bestuur van de Stichting Foodport het geschiktst worden geacht voor de uit te voeren werkzaamheden.

Omroep Zeeland
<i>200 jaar Zeeland</i>
€ 80.000
Prioriteit 200 jaar Zeeland, cultuureducatie, cultuur Algemeen

Aangezien er een structurele subsidierelatie bestaat met Omroep Zeeland en de overschrijding relatief gering is, wordt afgeweken van artikel 5, lid 1, van de Algemene subsidieverordening Zeeland 2013 (op basis van lid 4).

Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) projectpartner van een project van Arkema
<i>Zeewierproductie voor eiwitten en chemie</i>
€ 299.613 (+/- € 15.00 voor WUR)
Business case Biobased Economy

De WUR heeft de specialistische kennis op het gebied van teelt en raffinage van wieren die noodzakelijk is voor de verdere ontwikkeling van zeewier als nieuwe groene grondstof voor de biobased economy.

ZLTO
<i>Functioneel erfgroen</i>
€ 22.000
Kwaliteitsimpuls groen

In het project worden nauwelijks loonkosten gesubsidieerd. De loonkosten die wel worden gesubsidieerd zijn van medewerkers met een inkomen lager dan de topinkomensnorm. De loonkosten van medewerkers met een inkomen hoger dan de norm zijn niet in dit project betrokken en worden ook niet gesubsidieerd.

Stichting Dienst Landbouwkundig onderzoek PRI/PPO*Teeltsysteem prei op water*

€ 60.555,14

Landbouw (norm 2012 omdat de subsidie was aangevraagd in 2012)

Of de pilot doorgang vindt hangt mede af van de provinciale subsidie.

Via deze pilot wordt regionale kennis ontwikkeld die kan worden verzilverd bij de verdere ontwikkeling van biobased in Zeeland maar ook bij de aanpak van bijvoorbeeld watergerelateerde uitdagingen (zoals zuiveringsconcepten, praktische implementatie van de Kaderrichtlijn Water, beschikbaarheid voldoende zoet proceswater) of aquacultuur gebonden activiteiten (zoals schaal- en schelpdierteelt en valorisatie van inhoudsstoffen uit algen) waar Zeeland ook op inzet. Via deze potentiële aanknopingspunten voor sectoroverstijgende verbindingen kunnen duurzame clusters van bedrijven ontstaan die borging bieden van bestaande en ontwikkeling van nieuwe bedrijvigheid in Zeeland.

Met dit project wordt één van de grootste (zo niet de grootste) open algenkweek pilots gerealiseerd van Noordwest-Europa.

Alterra*haalbaarheidsonderzoek RMS Delta Academie*

€ 15.000

Waterhuishoudingsbeleid

Reden van afwijking is dat wij een eerdere toezegging gestand willen doen. De uitvoering heeft vertraging opgelopen. Om de toezegging dit jaar gestand te doen is de bijdrage omgevormd tot subsidie.

YARA Sluiskil*Algen ten behoeve van N-fixering*

€ 147.600

Biobased Economy

In dit project is bewust gekozen de WUR als medeaanvrager te bezien vanwege de kennis en expertise die ingebracht wordt in het project. De WUR is zeer direct betrokken bij het 'Teelt de grond uit'-programma, waarvoor ook externe gelden beschikbaar zijn gesteld. Dit maakt de rol van de WUR in dit project uniek en noodzakelijk. Het is echter niet alleen op inhoudelijke betrokkenheid dat de WUR zich onderscheidt; mede vanwege het staatssteunaspect en spreiding van mogelijke financiële risico's is het gewenst de aanvraag niet alleen via de Maatschap Sandee te laten verlopen. Het betreft dus een gezamenlijk project, waarbij de betrokkenheid van de WUR wordt benadrukt door deze te beschouwen als medeaanvrager.

HZ University of Applied Sciences*Aquavlan*

€ 37.268,50

Aquacultuur

Het project is van belang voor de verdere aquacultuurontwikkeling in Zeeland. Daarnaast is het verlenen van de subsidie nodig om Europese middelen te verwerven voor de uitvoering van dit project.

HZ University of Applied Sciences*Zeeuws Innovatie Evenement (ZIE)*

€ 10.000

Innovatie

Het ZIE en de Emergo-prijs leveren altijd veel publiciteit op voor zowel de organiserende partijen als de genomineerde ondernemers. Het evenement heeft daarmee een positieve bijdrage aan innovatief ondernemend Zeeland. De afgelopen negen jaar heeft het ZIE jaarlijks 200 tot 300 bezoekers weten het te trekken. Ongeveer driekwart van de bezoekers geeft aan geïnspireerd te zijn door nieuwe informatie en inzichten op innovatie en groei. Omdat Syntens eind 2013 opging in de nieuwe Kamer, heeft Syntens HZ bereid gevonden om het evenement te organiseren. Om deze reden heeft HZ de subsidie aangevraagd.

Vigiles / BAM Civiel*business case voor een internationaal veiligheidscentrum in Zeeuws-Vlaanderen***€ 75.000**

Kanaalzone

Het adviesbureau Vigiles uit Terneuzen is initiatiefnemer van het onderzoek naar de mogelijkheden van een internationaal veiligheidscentrum in de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone. Voor de realisatie zijn forse investeringen nodig en Vigiles heeft al in de ontwikkelfase een kapitaalkrachtige partner gevonden in BAM Civiel. Als onderdeel van de grootste aannemer van Nederland is BAM Civiel in staat grote investeringen te doen, maar dat brengt ook marktconforme beloning op concernniveau met zich mee. De provincie subsidieert het maken van een business-case voor een internationaal veiligheidscentrum omdat hiermee een nieuwe economische ontwikkeling in de Kanaalzone gerealiseerd kan worden.

COLOFON

Uitgave
Provincie Zeeland

Fotografie
Arie Kievit

Contact
provincie@zeeland.nl

April 2014

Jaarrekening 2013

Provincie Zeeland

Inhoud

Algemene toelichting	7
Programmarekening	13
Toelichting per programma en doelstelling	15
Overzicht incidentele baten en lasten	31
Balans	38
Waarderingsgrondslagen	41
Toelichting bij de balans	45
Niet uit de balans blijvende verplichtingen	55
Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva	59
SISA	61
Staat van activa	62
Toelichting staat van activa	65
Staat van restant investeringskredieten	66

Algemene toelichting

Het gepresenteerde overzicht van de baten en lasten rekening 2013, geeft inzicht in de baten en de lasten per programma. Hierbij zijn de oorspronkelijk geraamde programmatotalen, de begrote programmatotalen na wijziging, en de gerealiseerde programmatotalen gepresenteerd. De gerealiseerde programmatotalen zijn geconfronteerd met de begroting na wijziging. In de laatste kolom is het resultaat af te lezen.

Rekeningsaldo

Het positieve verschil tussen de geraamde (begroting na wijziging) baten en de lasten en de realisatiecijfers bedraagt € 5,8 miljoen. In essentie kan dit rekeningsaldo verklaard kan worden door:

In 2013 is er beperkt beroep gedaan op het onderzoeksbudget van Provinciale Staten alsmede op de post Onvoorzien.	€ 0,7 miljoen
Via de decembercirculaire van het Provinciefonds viel de algemene uitkering over 2013 gunstiger uit.	€ 0,5 miljoen
Een deel van het vermogen van het fonds Nazorg gesloten Stortplaatsen is belegd in een aandelenfonds. Dit fonds toonde over 2013 een zeer goede waardeontwikkeling.	€ 0,4 miljoen
Als gevolg van de gunstige rente- en inflatieontwikkeling zijn diverse financiële voorzieningen te hoog vastgesteld.	€ 1,1 miljoen
Meevallers bij diverse grondtransacties geven een voordeel bij de Grondbank Zeeland.	€ 0,4 miljoen
Als gevolg van bijgestelde plannen en kasritmes valt een deel van de provinciale co-financiering op gezamenlijke (EU/Rijk) projecten waaronder Pro Tide, Green Deal en Stadshavens Vlissingen in 2013 vrij.	€ 1,9 miljoen
Bij de boeggolfoperatie van 2012 zijn middelen die voor 2013 beschikbaar moesten blijven voor de afwikkeling van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV3) afgeboekt.	-/- € 0,5 miljoen
Overhead- en apparaatskosten (zie onderdeel jaarrekening).	€ 1,4 miljoen
Saldo van diverse overige posten.	- /- € 0,1 miljoen

Verderop in deze jaarrekening wordt per programma ingegaan op de oorzaken van alle significante (groter dan € 50.000) afwijkingen.

Overhead en apparaatskosten

Ten opzichte van de begroting 2013 is er voor een bedrag van € 1.367.000 minder aan overhead en apparaatskosten toegerekend aan de programma's. Deze afwijking wordt met name veroorzaakt door de volgende zaken:

ICT-budgetten

De uitgaven voor het nieuwe Zaaksysteem mochten niet, zoals in de begroting opgenomen als 'last' in 2013 verantwoord worden maar moeten worden geactiveerd. Pas na gereedkomen van het Zaaksysteem in 2014 komen de jaarlijkse afschrijvingen op het systeem als 'last' in de jaarrekening.

In 2013 hebben we de scan-, print- en kopieerapparatuur binnen het provinciehuis vervangen door zogenaamde multifunctionals. Door een gunstige aanbesteding besparen we op deze vervanging. Hierdoor ontstaat in 2013 een totaal voordeel van € 872.000 op de ICT-budgetten ten opzichte van de begroting.

CAO-budget voor persoonlijke ontwikkeling (POB)

Op basis van CAO-afspraken konden medewerkers van de provincie in de jaren 2011, 2012 en 2013 voor maximaal € 1.500 per persoon opleidingen volgen. Omdat niet alle medewerkers voor het maximale bedrag gebruik maakten van dit persoonlijke budget valt een bedrag van € 209.000 vrij ten gunste van de provincie.

Eenmalige teruggaaf basispremie WIA/WAO

Na afsluiting van het dienstjaar 2013 ontvingen we bericht van de belastingdienst dat we eenmalig over 2013 een teruggave basispremie WIA/WAO ontvangen. Omdat deze incidentele bate betrekking heeft op 2013 verhoogt deze het rekeningsaldo met € 186.000.

De rest van de onderbesteding op de overhead en apparaatskosten is verdeeld over diverse taakstellende budgetten voor de kosten van bedrijfsvoering.

Overhead en apparaatskosten per programma

Het provinciale beleid wordt gerealiseerd door de inzet van de provinciale ambtenaren. Daarom worden de kosten hiervan (overhead en apparaat) toegerekend aan de beleidsprogramma's. Deze toerekening vond in de begroting plaats op basis van de geraamde urenbesteding per medewerker. In de jaarrekening vond deze toerekening dan plaats op basis van de werkelijk geschreven uren.

Waar er bij het opstellen van de begroting 2013 nog vanuit werd gegaan dat alle ambtenaren tijdschrijven is de nieuwe organisatie hiermee gestopt. Het tijdschrijven als bedrijfsvoeringsinstrument dient twee doelen. Het eerste doel is het managen van de inzet van medewerkers. Een achterhaalde methode van leidinggeven die vervangen wordt door het werken met resultaatafspraken. Het tweede doel van tijdschrijven is het naar verhouding van werkzaamheden toerekenen van de personele kosten aan de activiteiten en programma's.

Omdat we niet meer kunnen beschikken over de tijdschrijfgegevens zijn we voor de toerekening aan de programma's overgestapt naar een vaste verdeelsleutel per organisatieonderdeel. In de navolgende financiële analyse per programma wordt daarom niet dieper ingegaan op de oorzaken van deze afwijkingen per programma.

(bedragen x €1.000)				
	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
01 Leefbaarheid	1.577	1.721	1.775	-54
02 Jeugdzorg	529	673	694	-21
03 Cultuur	1.079	1.081	1.114	-33
04 Bestuur	8.129	7.483	4.853	2.630
05 Milieu	8.323	9.267	9.557	-290
06 Ruimtelijke omgeving	6.042	3.399	3.506	-107
07 Watermanagement	2.938	2.481	2.559	-78
08 Natuur en landschap	3.409	5.335	5.502	-167
09 Economie	1.229	3.254	3.356	-102
10 Toerisme en recreatie	826	526	542	-16
11 Landbouw en visserij	316	393	405	-12
12 Onderwijs	194	0	0	0
13 Mobiliteit	12.051	12.214	12.597	-383
90 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	0	0	0	0
Totaal	46.641	47.827	46.460	1.367

Rechtmatigheid

Onder rechtmatigheid vallen een drietal begrippen: het Misbruik en Oneigenlijk gebruik criterium (M&O), het voorwaardencriterium en het begrotingscriterium.

M&O criterium

Onder misbruik wordt verstaan het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

De Provincie Zeeland hanteert een integriteitsbeleid. Ook in al het overige provinciale beleid en met name op die beleidsterreinen met een verhoogde kans op het voorkomen van misbruik dan wel oneigenlijk gebruik zijn maatregelen getroffen om dit gevaar uit te sluiten. Middels checklists, steekproeven en andere controles wordt dit geborgd. Over 2013 zijn er geen signalen ontvangen over misbruik en/of oneigenlijk gebruik.

Begrotingscriterium

(bedragen x €1.000)				
	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil	Verschil in %
01 Leefbaarheid	9.589	9.522	67	0,7
02 Jeugdzorg	33.316	33.045	271	0,8
03 Cultuur	27.241	26.450	791	2,9
04 Bestuur	11.910	8.484	3.426	28,8
05 Milieu	15.146	14.995	151	1,0
06 Ruimtelijke omgeving	18.402	17.897	505	2,7
07 Watermanagement	2.912	3.051	-139	-4,8
08 Natuur en landschap	114.727	31.154	83.573	72,8
09 Economie	11.142	10.817	325	2,9
10 Toerisme en recreatie	8.196	2.876	5.320	64,9
11 Landbouw en visserij	1.375	1.398	-23	-1,7
12 Onderwijs	1.369	1.275	94	6,8
13 Mobiliteit	127.235	131.382	-4.147	-3,3
90 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2.767	1.494	1.273	46,0
Totaal	385.326	293.841	91.485	23,7

Bovenstaand overzicht zet per programma de geraamde lasten (begroting na wijziging) af tegen de gerealiseerde lasten (rekening). Wanneer de realisatie hoger is dan de raming dan is er in principe sprake van een onrechtmatigheid. Het door Provinciale Staten beschikbaar gestelde budget is immers overschreden en het budgetrecht dus geschonden. Wanneer echter wordt vastgesteld dat tegenover deze lastenoverschrijding navenant hogere baten staan en/of dat deze lastenoverschrijding veroorzaakt wordt door de uitvoering van reeds vastgesteld provinciaal beleid dan kan Provinciale Staten, door in te stemmen met de jaarstukken, deze overschrijdingen achteraf autoriseren. Daarmee wordt de begrotingsonrechtmatigheid dan ongedaan gemaakt.

Programma 07 Watermanagement

De lastenoverschrijding op dit programma wordt veroorzaakt door een achteraf onterechte verlaging van het budget alsmede door een hogere toerekening van ambtelijke inzet en kosten van overhead.

Programma 11 Landbouw en visserij

De lastenoverschrijding op dit programma wordt veroorzaakt door een hogere toerekening van ambtelijke inzet en kosten van overhead alsmede uitvoeringskosten Economische Agenda.

Programma 13 Mobiliteit

De lastenoverschrijding op dit programma wordt veroorzaakt door hogere lasten vanwege de renovatie van de draaibrug Souburg en een hogere toerekening van ambtelijke inzet en kosten van overhead.

Op bovenstaande programma's is in 2013 uitsluitend gewerkt aan door Provinciale Staten vastgestelde doelstellingen. De hogere kostentoerekening kon niet meer gedurende 2013 via een begrotingswijziging worden verwerkt.

Investeringskredieten

Uit de staat van restant investeringskredieten, die deel uitmaakt van deze jaarrekening, blijkt dat voor de een aantal investeringsbudgetten het gevoteerde totaalkrediet wordt overschreden:

- 00038 Verbouwing pand Schuytvlot
- 00056 E-dienstverlening

Tegenover deze uitgaven / overschrijdingen op het investeringskrediet in 2013 stonden exploitatiebudgetten geraamd waardoor er feitelijk geen sprake was van een begrotingsonrechtmatigheid.

- 00053 Grondexploitatie Perkpolder rode zone
- 00061 Grondbank landbouwflankerend beleid

Binnen deze drie kredieten zullen in de komende jaren nog baten gerealiseerd worden die er naar verwachting toe zullen leiden dat uit deze vier kredieten geen lasten voor de Provincie zullen ontstaan.

Autorisatie achteraf

De overschrijdingen op drie beleidsprogramma's en op de genoemde investeringskredieten voldoen aan de criteria die gelden voor autorisatie achteraf. Door deze jaarrekening vast te stellen autoriseren Provinciale Staten van Zeeland deze overschrijdingen.

Voorwaardencriterium

Besteding en inning van gelden door een Provincie zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wet- en regelgeving. Het voorwaardencriterium is met name van toepassing op specifieke bijdragen, subsidies en uitkeringen. Binnen het voorwaardencriterium zijn er twee aandachtsgebieden van belang voor de Provincie Zeeland, Europese aanbestedingen en verstrekte subsidies.

Ten aanzien van het voorwaardencriterium is niet geconstateerd dat er over 2013 in enig geval gehandeld is in strijd met het voorwaardencriterium. Wel is er sprake van een constatering uit een eerder dienstjaar die doorloopt in 2013. De onrechtmatigheid als gevolg hiervan bedraagt € 110.000 in 2013. Dit heeft geen invloed op het rechtmatigheidsoordeel van de accountant.

Onvoorzien

Bij het opstellen van de programmabegroting 2013 was een post voor onvoorziene uitgaven van € 250.000 opgenomen. In 2013 is geen beroep op deze post gedaan. Wel werd het resultaat van de tussentijdse budgetbewakingsronde (€ 199.000) toegevoegd aan de post voor onvoorziene uitgaven. Een saldo van € 449.000 valt daardoor vrij.

Overheveling middelen voor afwikkeling ILG naar NPW

Tot de afwikkelingsovereenkomst Investeringsbudget Landelijk (ILG) in 2012 kwamen de middelen voor Natuurpakket Westerschelde (NPW) en ILG als één geldstroom binnen.

Uit nadere analyse en informatie is gebleken dat de op de provinciale balans gereserveerde rijksmiddelen voor NPW € 4,7 miljoen te laag zijn. Dit hangt samen met de instelling van de bestemmingsreserve afwikkeling ILG. Er is in 2013 een correctie gemaakt tussen de bestemmingsreserve en de OP-post (overlopende passiva).

Wet Normering Topinkomens (WNT)

In 2013 is WNT van kracht geworden. Deze wet vervangt de vroegere Wet Openbaarmaking Topinkomens (WOPT). Belangrijk verschil is dat we voortaan in de jaarrekening van de Provincie de salarissen (inclusief emolumenten) van de provinciale ambtelijke topbestuurders moeten publiceren. Het betreft daarbij tenminste de Provinciesecretaris en de Griffier van Provinciale Staten, respectievelijk de hoofden van de ambtelijke GS-organisatie en van de PS-organisatie.

- Provinciesecretaris, de heer A. Smit

<i>Beloning</i>	€ 118.230
<i>SV-premies</i>	€ 6.306
<i>Onkosten</i>	€ 74
<i>Pensioenpremie</i>	€ 22.181
	€ 146.791
<i>Omvang en duur</i>	100% / 365 dgn.

- Griffier van Provinciale Staten, de heer P. Joosse

<i>Beloning</i>	€ 82.250
<i>SV-premies</i>	€ 6.306
<i>Onkosten</i>	€ 74
<i>Pensioenpremie</i>	€ 14.870
	€ 103.500
<i>Omvang en duur</i>	100% / 365 dgn.

Naast het inkomen van de twee topbestuurders moeten we onder de WNT ook beloningen van andere (voormalige) medewerkers publiceren die de WNT-norm van € 230.474 te boven gaan. Deze komen echter niet voor. De beloning van de politieke ambtsdragers is reeds genormeerd en hoeft niet in onze jaarrekening gepubliceerd te worden.

Topinkomens gesubsidieerde instellingen

Op basis van artikel 5 van de Algemene Subsidieverordening Zeeland 2013 (ASV) nemen we afwijkingen van de topinkomensnorm op in het provinciale jaarverslag (bijlage Verklaring topinkomens bij gesubsidieerde instellingen). De lijst over 2013 is langer dan voorgaande jaren. In de voorjaars- en najaarsnota 2013 hebben wij aangekondigd waar nodig af te wijken van de topinkomensnorm. Dit was soms nodig omdat toepassing van de norm leidde tot stagnatie in de beleidsuitvoering vanwege een tekortkoming in de berekeningswijze van deze norm. De berekening van het normbedrag wijkt namelijk af van de wijze waarop het salaris van de betreffende bestuurders, directeuren of medewerkers bij de gesubsidieerde instelling bepaald wordt.

In 2014 wordt een aanpassing van de ASV aan u voorgelegd. De verwachting is dat hierdoor in 2014 minder wordt afgeweken van de topinkomensnorm.

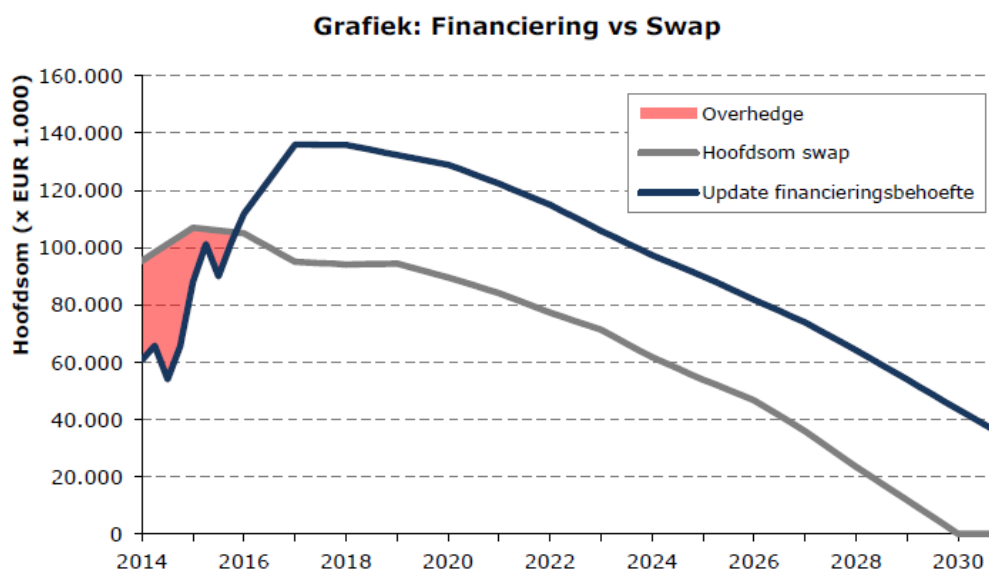
Financieringsbeleid

In de paragraaf financiering wordt uitgebreid ingegaan op het financieringsbeleid van de provincie. Op één onderdeel echter (de SWAP, financieel derivaat) gaan we ook hier nader in. Dat vanwege het bijzondere karakter van dit derivaat en het effect op het rekeningresultaat (nadeel van € 300.000).

De swap is afgesloten op 90% van de in april 2012 voorziene financieringsbehoefte. Deze financieringsbehoefte werd gebaseerd op de op dat moment (voorjaar 2012) actuele meerjarige begroting en het financiële perspectief dat daaruit voortvloeide. Door een niveau van 90% te hanteren zorgden we voor ruimte tussen het niveau van de renteafdekking en het niveau van de in april 2012 voorziene financieringsbehoefte. De swap moet immers, in tegenstelling tot de onderliggende lening, bij aanvang voor de gehele periode afgesloten worden. Het is dan verstandig een zekere mate van flexibiliteit en armslag over te houden.

Over 2013 is gebleken dat de financieringsbehoefte net als 2012 ver achterbleef bij de prognose. Hoofdoorzaak van deze lagere financieringsbehoefte zijn vertragingen in de uitvoering van projecten.

Onderstaande grafiek toont aan in welke jaren er sprake is van deze zogenaamde 'overhedge'.

Wanneer tegelijkertijd sprake is van een 'negatieve' marktwaarde van een financieel product als een swap terwijl een deel van een dergelijk product niet wordt gebruikt, schrijven de verslaggevingseisen voor dat er voor de negatieve marktwaarde van het ineffectieve deel een voorziening wordt gevormd. Een dergelijke voorziening moet getroffen worden ondanks dat de volledige rentelasten (inclusief die van de swap) zijn afgedekt in de meerjarige begroting. De verslaggevingseisen schrijven ons dus een voorziening voor terwijl het onderliggende risico zich nooit zal manifesteren. Ten laste van het resultaat over 2012 is, in overleg met financieel adviesbureau Montesquieu en onze controlerend accountant, de benodigde voorziening berekend en gevormd voor € 700.000.

De negatieve marktwaarde van de totale swap is gedurende 2013 fors afgenomen door een stijgende rentemarkt. De negatieve marktwaarde van het ineffectieve gedeelte van de swap is echter toch toegenomen tot € 1.000.000 negatief per ultimo 2013. De oorzaak hiervan is niet gelegen in veranderingen in de rentecurve (deze is op korte termijn weinig veranderd), maar komt met name voort uit een toename van het niet-effectieve gedeelte in de hoofdsom ten opzichte van 2012. De verhoging van de voorziening van € 300.000 komt ten laste van het rekeningresultaat 2013.

Per 31 december 2013 bedraagt de hoofdsom van de SWAP (het bedrag dat wordt uitgeleend tegen een variabele rente en wordt teruggeleend tegen een vaste rente) € 95,4 miljoen.

Overzicht baten en lasten per programma

(bedragen x €1.000)										
Programma	Begroting 2013			Begroting 2013 na wijziging			Rekening 2013			Resultaat
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
Leefbaarheid	10.938	-32	10.907	9.589	-175	9.414	9.522	-185	9.337	77
Jeugdzorg	31.730	-31.106	624	33.316	-32.303	1.013	33.045	-32.143	902	111
Cultuur	28.027	-2.267	25.760	27.241	-2.275	24.965	26.450	-1.671	24.779	186
Bestuur	12.351	-1.016	11.335	11.910	-1.082	10.828	8.484	-626	7.858	2.969
Milieu	13.670	-317	13.353	15.146	-806	14.340	14.995	-1.458	13.537	803
Ruimtelijke omgeving	28.617	-5.178	23.440	18.402	-1.551	16.851	17.897	-2.022	15.875	976
Watermanagement	4.270	-574	3.696	2.912	-161	2.751	3.051	-264	2.787	-36
Natuur en landschap	114.344	-103.033	11.311	114.727	-96.236	18.491	31.154	-7.334	23.819	-5.329
Economie	8.049	-81	7.968	11.142	-1.002	10.140	10.817	-914	9.903	237
Toerisme en recreatie	8.168	-5.740	2.428	8.196	-5.917	2.279	2.876	-564	2.312	-33
Landbouw en visserij	1.389	0	1.389	1.375	0	1.375	1.398	-1	1.398	-23
Onderwijs	1.550	-26	1.524	1.369	-590	778	1.275	-541	735	44
Mobiliteit	133.212	-103.278	29.934	127.235	-97.662	29.574	131.382	-101.608	29.774	-201
Totaal programma's	396.316	-252.649	143.667	382.560	-239.760	142.800	292.347	-149.330	143.016	-216
Algemene dekkingmiddelen	6.267	-138.849	-132.581	2.767	-139.641	-136.874	1.494	-139.582	-138.087	1.213
Resultaat voor bestemming	402.584	-391.498	11.086	385.326	-379.401	5.926	293.841	-288.912	4.929	997
Reservemutaties	28.520	-39.606	-11.086	66.460	-72.386	-5.926	66.460	-77.162	-10.702	4.776
Resultaat na bestemming	431.104	-431.104	0	451.786	-451.786	0	360.301	-366.074	-5.773	5.773

Toelichting verschillen tussen begroting na wijziging en de rekening

(bedragen x €1.000)				
01 Leefbaarheid	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
010101 Bevorderen van leefbaarheid en sociale samenhang	1.432	691	695	-4
010102 In Zeeland doen mensen mee	1.486	1.545	1.544	1
010103 Zeeland, de beste provincie om groot te worden	250	100	74	26
010104 Mensen in Zeeland zijn gezond, actief en sportief	1.054	1.371	1.355	16
010106 Innovatie/projectuitvoering/onderzoek	3.908	3.987	3.909	78
010107 Duurzame oplossing bevolkingsdaling	1.200	0	-15	15
Salarislasten en overhead	1.577	1.721	1.775	-54
Totaal	10.907	9.414	9.337	77

010106

Uitvoeringskosten 2013

Op het programma leefbaarheid was in 2013 sprake van een zogenaamde 'stand-still'-situatie. In afwachting van het nieuwe beleid dat vanaf 2014 gaat gelden is er in 2013 zeer terughoudend omgegaan met het beschikbare budget.

(bedragen x €1.000)

02 Jeugdzorg	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
020101 Cliënten in de jeugdzorg snel, effectief en efficient helpen	20	20	20	0
020102 Het reguleren van de instroom van jongeren in de jeugdzorg.	42	65	65	0
020103 Zorgen voor gestructureerd preventief jeugdbeleid	33	256	124	132
Salarislasten en overhead	529	673	694	-21
Totaal	624	1.013	902	111

020103

Transitie Jeugdzorg

In 2013 werd een bijdrage van € 132.000 van het rijk ontvangen ten behoeve van de decentralisatie van de jeugdzorg. Deze bijdrage werd niet aangewend en valt daardoor vrij in het rekeningsaldo.

(bedragen x €1.000)

03 Cultuur	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
030101 Cultuurnota:	3.303	1.319	1.296	23
030102 Cultuurhistorie en monumenten:	5.444	4.371	4.176	195
030103 Bibliotheekwerk:	4.973	5.075	5.076	-1
030104 Museumbeleid:	2.189	2.238	2.254	-16
030105 Mediabeleid:	8.613	8.613	8.620	-7
030106 Kunstenbeleid:	159	2.224	2.197	27
030108 Archeologiebeleid:	0	45	47	-2
Salarislasten en overhead	1.079	1.081	1.114	-33
Totaal	25.760	24.965	24.779	186

030102

Project Maritime Skills

Dit Europese project is per 31 december 2012 beëindigd. Uit de financiële afwikkeling die in 2013 plaatsvond is een voordeling saldo van € 130.000 ontstaan.

Project Coast alive

Dit Europese project is per 31 december 2012 beëindigd. Uit de financiële afwikkeling die in 2013 plaatsvond is een voordeling saldo van € 46.000 ontstaan.

(bedragen x €1.000)

04 Bestuur	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
040101 Een goed, betrouwbaar en duaal provinciaal bestuur	1.573	2.264	2.124	140
040201 Continuering duurzaam financieel beleid waterschap-gemeenten	0	0	0	0
040202 Inspectie archieven:	2	2	1	1
040301 Handhaving bestaande netwerk:	514	526	551	-25
040302 Het versterken van grensoverschrijdende samenwerking	106	91	-32	123
040401 Vergroten van de promotiekracht van Zeeland.	500	334	249	85
040501 Verbetering (integrale) veiligheid in Zeeland	512	127	112	15
Salarislasten en overhead	8.129	7.483	4.853	2.630
Totaal	11.335	10.828	7.858	2.969

040101

Voorziening pensioenverplichtingen oud-politici APPA

Deze voorziening is in de loop van 2013 gevormd op basis van de toen beschikbare gegevens. Uit een actuele herrekening blijkt dat de benodigde dotatie (bijdrage aan de voorziening) in 2013 € 50.000 lager uitvalt dan in de begroting was opgenomen.

Rekenkamer, budget voor uitbestede onderzoeken

In de provinciale begroting wordt rekening gehouden met een uitbestedingsbudget voor de Provinciale Rekenkamer van € 78.000. In 2013 is slechts voor één uitbesteed onderzoek gebruik van dit budget gemaakt. Daardoor valt € 72.000 vrij in het rekeningsaldo.

040302

Uitvoering Interreg IVa Vlaanderen-Nederland

Uit de tussentijdse afrekening binnen dit Europese project is een voordelig saldo ter grootte van € 35.000 uit voorgaande jaren ontstaan.

Secretariaat Scheldemon

Conform de begroting is in 2013 de bijdrage van de Provincie Oost-Vlaanderen over het jaar 2012 in rekening gebracht. Omdat onze ambtelijke inzet in 2013 is beëindigd hebben we een gedeelte van de Oost-Vlaamse bijdrage over 2013 al in 2013 in rekening gebracht. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 77.000 in onze jaarrekening.

040401

Zeeland promotie en communicatie

Deze doelstelling is tweeledig. Enerzijds vallen hier de activiteiten onder die gericht zijn op algemene marketing en promotie; anderzijds betreft het communicatie activiteiten vanuit de afdeling communicatie. Het overschot op dit laatste deelbudget (€ 40.000) is het directe gevolg van een versoberde uitvoering van een aantal activiteiten zoals de voorbereiding van de nieuwjaarsbijeenkomst en het afzien van een betaalde PZC-katern bij de Oesterpartij.

Het overschot bij algemene promotie en marketing (€ 45.000) is te verklaren doordat gekozen is voor het eerst ontwikkelen van een duidelijke programmalijn, alvorens te investeren in (nieuwe) evenementen en activiteiten.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

05 Milieu	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
050101 Beperken van de risico's en hinder	2.133	1.974	1.645	329
050102 Een gezonde bodem nastreven	1.057	1.263	703	560
050103 Realiseren klimaatdoelstellingen	1.841	1.837	1.633	204
Salarislasten en overhead	8.323	9.267	9.557	-290
Totaal	13.353	14.340	13.537	803

050101

Oprichting RUD

Gedurende 2013 werd er rekening gehouden met hogere kosten voor de ontvlechting van de RUD. Met het opstellen van de jaarrekening 2013 valt er daardoor een bedrag van € 131.000 vrij.

Project Locare (interreg 4c)

Dit Europese project is in 2013 beëindigd. Uit de financiële afwikkeling is in 2013 een voordelig saldo van € 130.000 ontstaan.

Duurzame Ontwikkeling Zeeland

In 2013 is er het eerste halfjaar gewerkt aan de duurzaamheidsolympiade INESPO. Hier is veel tijd, en wat minder geld aan besteed. Daarnaast is er in de tweede helft van 2013 besloten om de inhoudelijke focus te verleggen van duurzame ontwikkeling naar circulaire economie. Deze ambitie richting circulair, vastgesteld in september 2013, is de reden dat er in 2013 minder geld is uitgegeven dan begroot. Daarbij komt nog dat de doorgang van het complete programma DuurzaamDoor (nieuwe naam) in juni 2013 pas definitief duidelijk is geworden. Al met al heeft dit geresulteerd in een onderbesteding van € 58.000.

Thermphos - gezondheidsonderzoek

De afronding van het longfunctieonderzoek dat gehouden werd in 2011 en 2012, bracht in 2013 nog aan € 52.000 aan kosten met zich mee.

050102

Nazorgfonds voormalige stortplaatsen

Een deel van het vermogen van het fonds Nazorg gesloten Stortplaatsen is belegd in een aandelenfonds. Dit fonds toonde over 2013 een zeer goede waardeontwikkeling waardoor voor de Provincie een bate van € 382.000 ontstaan is.

Kanaalpolder

Ten gevolge van ontstane vertraging bij de bepaling van de nulfase en de uitvoering van de pilotproef zijn niet alle geplande kosten gemaakt. Ook is nog niet gestart met het ophogen van de nabij gelegen percelen. Dit heeft geresulteerd in de onderbesteding van € 67.000.

050103

Prio tidal Provincie Zeeland

Door een afwijking tussen de financiële planning van dit Europese project en de daadwerkelijke uitvoering valt voor een bedrag van € 228.000 aan provinciale middelen vrij in de jaarrekening.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

06 Ruimtelijke omgeving	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
060101 Duurzame ruimtelijke-economische ontwikkeling	14.282	9.931	9.120	811
060201 Nieuwe projecten gebiedsontwikkeling	1.775	2.608	2.290	318
060202 Lopende projecten gebiedsontwikkeling afronden	1.341	913	959	-46
Salarislasten en overhead	6.042	3.399	3.506	-107
Totaal	23.440	16.851	15.875	976

060101

Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV3)

Met de boeggolfoperatie uit het najaar van 2012 zijn diverse meerjarige budgetten, waaronder dit investeringsbudget, afgeraamd en toegevoegd aan de algemene reserve. Verzuimd is deze begrotingspost opnieuw te ramen. Dit veroorzaakt een nadeel in 2013 van € 476.000.

Grondbank Zeeland

De verkoop van gronden o.a. uit Duurzaam Veilig en het Kustlaboratorium Schouwen was niet geraamd en levert een bate op van € 488.000.

Herstructurering Stadshavens Vlissingen / Decentralisatie-uitkering FES-gelden bedrijventerreinen

Veranderde omstandigheden en ontwikkelingen leiden, na overleg tussen de projectpartners Zeeland Seaports, gemeente Vlissingen en de Provincie, tot aanpassing van de uitgangspunten voor het project Buitenhaven. Daardoor valt in 2013 € 694.000 vrij.

060201

Alliantie Oosterschelde

Lagere kosten voor de organisatie van workshops en begeleiding van het proces van de alliantie, beoordeling stimulerende projecten in 2013 nog niet gereed. Proces alliantie aangepast, uitvoeren evaluatie en inventarisatie en opstellen plan van aanpak voor vervolg. Hierdoor valt € 129.000 vrij in de jaarrekening.

Deltawateren

Overschrijding van € 104.000 wordt met name veroorzaakt door het schrappen van het budget in de Najaarsnota 2013 terwijl dit al was ingezet voor de provinciale bijdrage Grevelingen.

Voorbereiding gebiedsgerichte ontwikkelingsprojecten

Er zijn voor € 77.000 minder uitgaven geweest bij de gebiedsgerichte projecten om de volgende reden:

- Schouwen-Oost, Schouwen-West en Philippine zijn gedurende 2013 gestopt.
- West Zeeuws-Vlaanderen is bezig met een afbouw.
- Er zijn geen nieuwe gebiedsgerichte projecten opgezet afgelopen jaar. In plaats daarvan is eerst het Programma Platteland 2.0 opgesteld. Dat Programma wordt nu besproken met andere partijen.
- Als gevolg van de economische situatie ligt het uitvoeringstempo lager, daardoor zijn er minder kosten.
- De herijking van de EHS heeft gezorgd voor temporisering bij de natuurontwikkeling.

Veerse Dam

In 2013 is geen aanvang gemaakt met de ontwikkeling van het gebied rondom de Veerse Dam. Het provinciale budget van € 150.000 is om die reden niet aangewend en valt vrij in het rekeningsaldo.

Grenzeloze Kanaalzone Provincie Zeeland

De projectplanning is gewijzigd, in 2013 valt daarom voor € 78.000 aan provinciale bijdrage vrij.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

07 Watermanagement	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
070101 Land duurzaam beveiligd tegen overstromingen	55	40	77	-37
070201 Ecologisch en economisch gezonde wateren	598	199	267	-68
070202 Uitvoering kaderrichtlijn water	106	30	-116	146
Salarislasten en overhead	2.938	2.481	2.559	-78
Totaal	3.696	2.751	2.787	-36

070201

Multifunctioneel gebruik waterkeringen

Naar aanleiding van de Najaarsnota 2013 is het budget, ten onrechte met € 65.000 verlaagd. Dat veroorzaakt nu een overschrijding.

070202

Kaderrichtlijn Water (KRW)

In 2013 is het Interregproject Kaderrichtlijnwater beëindigd. Daardoor valt een bedrag aan provinciale cofinanciering vrij van € 129.000.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

08 Natuur en landschap	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
080101 Natuurontwikkeling herijkte EHS	258	-1.699	890	-2.589
080102 Goed beheer natuurgebieden	6.308	1.185	5.986	-4.801
080103 Bescherming natuurgebieden	298	245	200	45
080104 Bescherming en ontwikkeling landschap	1.038	13.426	11.241	2.185
Salarislasten en overhead	3.409	5.335	5.502	-167
Totaal	11.311	18.491	23.819	-5.329

080101

Waterdunen groene zone

De grondopbrengst was ingeschat op € 7.006.000. Deze opbrengsten hadden met name betrekking op aangekochte ruilgronden. Deze ruilgronden zijn eind 2013 vanuit het project overgeheveld vanuit het project Waterdunen naar de grondbank Zeeland. Deze ruilgronden zijn vervolgens alsnog verrekend in een declaratie bij het Natuur Pakket Westerschelde. Hierdoor is een verschil van afgerond € 3 mln. ontstaan met de geraamde lasten en baten op het project Waterdunen groene zone.

Natuurcompensatie Westerschelde (NCW)

Doordat de ontwikkeling Papeschorpolder uit het budget Landschapsuitvoeringsplan Kanaalzone wordt betaald valt € 353.000 vrij

080102

Overheveling bestemmingsreserve ILG naar gereserveerde rijksmiddelen NPW (OP)

Gebleken is dat de op de provinciale balans gereserveerde rijksmiddelen voor NPW (Natuurpakket Westerschelde) € 4,7 miljoen te laag opgenomen waren. Door middel van een onttrekking aan de bestemmingsreserve afwikkeling ILG is dit hersteld. Deze overheveling geeft in 2013 een 'last' van € 4.776.000 op deze doelstelling. Tegenover deze extra last staat een beschikking over de bestemmingsreserve voor hetzelfde bedrag.

080104

Inrichting herijkte EHS

Bij de grondverwerving en inrichting bij natuurontwikkeling deden zich een tweetal meevallers van beide € 150.000 in de taxatie voor.

Een voordelig effect van € 512.000 is ontstaan doordat we als provincie in 2013 in financieel gunstige zin uit een aantal ruilverkavelingsprocessen zijn gekomen.

Voormalige ILG

De afrekening met Dienst Landelijk Gebied (DLG) van de ruilverkaveling op Walcheren, de landinrichtingsprojecten Maelstede Dekker en Philippine ervoor de inrichting EHS op Schouwen-Oost vielen € 545.000 hoger uit dan begroot.

Exploitatielasten uitbreiding grondbank

De aankoop van Rijksgronden heeft pas eind 2013 plaatsgevonden terwijl het economische eigendom loopt vanaf 01-01-2014. Een bedrag van € 410.000 valt daarom vrij in 2013.

Faunafonds

De kassiersfunctie van het faunafonds werd bij de provincie Utrecht belegd. Hierdoor werd € 740.000 euro dubbel begroot: zowel bij ons als in Utrecht.

Natuurbeheer

Omdat nog niet bepaald kon worden door wie en in welke mate ganzenschade is geleden kon de afrekening Ganzenschade over 2013 nog niet opgemaakt worden. Een bedrag van € 736.000 valt daardoor vrij in de jaarrekening.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

09 Economie	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
090101 Innovatie en ICT	5.171	3.106	3.257	-151
090103 Arbeidsmarkt	0	288	288	0
090104 Promotie en acquisitie	18	10	10	0
090105 Fysieke ruimte	0	692	692	0
090106 Zeeuwse economische sectoren	1.550	2.790	2.300	490
Salarislasten en overhead	1.229	3.254	3.356	-102
Totaal	7.968	10.140	9.903	237

090101

OP-Zuid cofinanciering

Op de provinciale cofinanciering is een nadeel van € 89.000 ontstaan omdat de bijdrage aan het project Kustlaboratorium abusievelijk werd afgeaamd.

technische bijstand op-zuid

In het Comité van Toezicht van 2010 is besloten om de formatie van de EFRO steunpunten in de provincies te reduceren. Hierdoor kunnen we onze ambtelijke inzet niet langer declareren en lopen we een bate van € 65.000 mis.

Thermphos economie

Op het beschikbaar gestelde budget voor externe advisering rondom het Thermphosdossier (advocaten, milieudeskundigen etc.) bleef in 2013 € 59.000 over.

090106

Green Deal Restwarmtebenutting Sloegebied

Najaar 2012 heeft het ministerie van Economische Zaken in het kader van de Green Deal Zeeland afspraken een voorschot van € 500.000 overgemaakt als bijdrage voor de restwarmtekoppeling in het Sloegebied. Omdat wij deze bate niet voor 2013 voorzien hadden ontstaat een voordeel in de jaarrekening.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

10 Toerisme en recreatie	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
100101 Zeeuwse economische sectoren: Recreatie en Toerisme	1.602	1.753	1.770	-17
Salarislasten en overhead	826	526	542	-16
Totaal	2.428	2.279	2.312	-33

Alleen afwijkingen tussen begroting en realisatie die groter zijn dan € 50.000 per doelstelling worden in de jaarrekening verklaard.

(bedragen x €1.000)

11 Landbouw en visserij	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
110101 Zeeuwse economische sectoren: Landbouw	524	353	364	-11
110102 Zeeuwse economische sectoren: Visserij	550	629	629	0
Salarislasten en overhead	316	393	405	-12
Totaal	1.389	1.375	1.398	-23

Alleen afwijkingen tussen begroting en realisatie die groter zijn dan € 50.000 per doelstelling worden in de jaarrekening verklaard.

(bedragen x €1.000)

12 Onderwijs	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
120101 Onderwijs	1.330	778	735	43
Salarislasten en overhead	194	0	0	0
Totaal	1.524	778	735	44

Alleen afwijkingen tussen begroting en realisatie die groter zijn dan € 50.000 per doelstelling worden in de jaarrekening verklaard.

(bedragen x €1.000)

13 Mobiliteit	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
130101 Een optimaal bereikbaar wegennetwerk	1.073	1.044	735	309
130201 Een voor iedereen toegankelijk openbaar vervoer	1.937	1.879	1.878	1
130301 Het realiseren van een integraal Zeeuws fietsklimaat	106	85	49	36
130401 Vergroten aandeel goederenvervoer per spoor, water en buis	0	126	132	-6
130701 Voorkomen & verminderen aantal verkeersslachtoffers & -doden	1.426	1.004	968	36
130801 Beheer en onderhoud conform beleids- en kwaliteitsprofiel	13.342	13.222	13.414	-192
Salarislasten en overhead	12.051	12.214	12.597	-383
Totaal	29.934	29.574	29.774	-201

130101

Niet actuele raming BDU-middelen

Bij het aanpassen van de BDU-planning gedurende het begrotingsjaar 2013 zijn een aantal administratief-technische en renteposten niet aangepast aan de vernieuwde planning. Per saldo valt hierdoor voor een bedrag van € 325.000 vrij in het rekeningsaldo.

130801

Draaibrug Souburg

Tijdens de renovatiewerkzaamheden aan de draaibrug bleken aanvullende werkzaamheden noodzakelijk. Het beschikbare budget werd daardoor met € 288.000 overschreden.

Renovatiebestek

Doordat we in 2013 een deel van de kosten van wegrenovatie ten laste van de BDU (rijksgeld) konden brengen houden we in 2013 een bedrag over van € 92.000 op het provinciale budget.

Salariskosten en overhead

De afwijkingen tussen begroting en realisatie betreffende de toegerekende kosten van ambtelijke inzet en overhead worden centraal toegelicht.

(bedragen x €1.000)

90 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
900101 Opcenten motorrijtuigenbelasting	-34.400	-34.600	-34.413	-187
900102 Provinciefonds	-81.161	-81.602	-82.081	479
900103 Dividend	-22.629	-22.503	-22.486	-17
900104 Saldo van de financieringsfunctie	1.880	1.258	1.790	-532
900106 Onvoorzien inclusief stelposten	3.728	574	-897	1.471
Salarislasten en overhead	0	0	0	0
Totaal	-132.581	-136.874	-138.087	1.213

900101

Motorrijtuigenbelasting

Het aantal auto's is in de laatste drie maanden van 2013 afgenomen. Hoewel het gemiddelde gewicht per auto gestegen is, heeft dit de daling in aantal auto's niet kunnen compenseren. Daardoor ontstaat een nadeel van € 187.000.

900102

Provinciefonds (circulaire)

Via de decembercirculaire van het provinciefonds vernamen we dat we voor een bedrag van € 479.000 aan hogere algemene uitkering over 2013 ontvangen. Dit voordeel konden we niet meer opnemen in een aangepaste begroting 2013.

900104

Rentevergoeding grondexploitatie

De rentelasten op het project Waterdunen rode zone zijn niet tussentijds geactualiseerd aan de werkelijke uitgaven. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 209.000 ten opzichte van de begroting.

Voorziening financiële derivaten / swap

Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand in combinatie met een niet effectief deel van de SWAP (overhedge) moest de voorziening worden aangevuld met een bedrag van € 300.000.

900106

Onderzoeksbudget Provinciale Staten

Provinciale Staten heeft in 2013 geen andere zaken uit haar 'eigen' onderzoeksbudget gedekt dan voor de afronding van Zeeland 2040. Een bedrag van € 272.000 werd daarom niet aangewend.

Post Onvoorzien

We hadden in 2013 geen onvoorziene lasten. De geraamde € 250.000 is daardoor niet aangewend. Wel is het incidentele saldo van de tussentijdse budgetronde 2013 (€ 199.000) toegevoegd aan deze post.

Voorziening non-activiteitsregeling (NAR)

Op basis van een actuele doorrekening (loonstijging lager dan verwacht) valt een bedrag van € 1.449.000 vrij.

Voorziening wachtgelden PSD

Op basis van een actuele doorrekening (loonstijging lager dan verwacht) valt een bedrag van € 916.000 vrij.

Afwikkeling vorige dienstjaren

De vrijval uit de screening van openstaande verplichtingen gaf vooral een vrijval op de beleidsprogramma's en minder op de openstaande posten uit vorige dienstjaren. Op de algemene dekkingsmiddelen geeft dit een nadeel van € 652.000 dat gecompenseerd wordt op alle overige programma's.

Overzicht incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)				
01 Leefbaarheid	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Vershil
Lasten				
Leefbaarheid 2012-2015	700	155	166	-11
Topsportevenementen	500	645	629	16
Jongerenparticipatie	250	0	0	0
Toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	2442	140	140	0
Subtotaal Lasten	1.450	140	140	5
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-2.442	-140	-140	0
Subtotaal Baten	-2.442	-140	-140	0
Saldo Leefbaarheid	-992	0	0	5
02 Jeugdzorg	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Vershil
Lasten				
Toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	33	80	80	0
Subtotaal lasten	33	80	80	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-33	-80	-80	0
Subtotaal Baten	-33	-80	-80	0
Saldo Jeugdzorg	0	0	0	0
03 Cultuur	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Vershil
Lasten				
Cultuur	2.000	2.000	2.000	0
Toevoeging algemene reserve	39	39	39	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-39	-39	-39	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	1.563	0	0	0
Subtotaal Lasten	3.563	2.000	2.000	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-1.563	0	0	0
Subtotaal Baten	-1.563	0	0	0
Saldo Cultuur	2.000	2.000	2.000	0

04 Bestuur	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
	0	0	0	0
Promotiebeleid	500	504	504	0
Toevoeging algemene reserve	53	53	53	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-53	-53	-53	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	420	50	50	0
Subtotaal Lasten	920	554	554	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-420	-50	-50	0
Subtotaal Baten	-420	-50	-50	0
Saldo Bestuur	500	504	504	0

05 Milieu	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
Bussen op aardgas	800	800	800	0
Prioriteit omgevingsplan 2013-2018	435	435	435	0
Strategienota energie	500	196	217	-21
Toevoeging algemene reserve	0	47	47	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-47	-47	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	360	431	431	0
Subtotaal lasten	2.095	1.862	1.883	-21
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-360	-431	-431	0
Subtotaal Baten	-360	-431	-431	0
Saldo Bestuur	1.735	1.431	1.452	-21

06 Ruimtelijke omgeving	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
Omgevingsplan 2013-2018	4.350	4.350	4.350	0
Toevoeging algemene reserve	986	1.923	1.923	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-986	-1.923	-1.923	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	2.029	2.029	0
Subtotaal lasten	4.350	6.379	6.379	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-2.029	-2.029	0
Subtotaal Baten	0	-2.029	-2.029	0
Saldo Ruimtelijke omgeving	4.350	4.350	4.350	0

07 Watermanagement	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Vershil
Lasten				
Omgevingsplan 2013-2018	610	610	610	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	0	0	0
Subtotaal Lasten	610	610	610	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	0	0	0
Subtotaal Baten	0	0	0	0
Saldo Watermanagement	610	610	610	0

08 Natuur en Landschap	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Vershil
Lasten				
Provinciale cofinanciering ILG	1.300	1.300	1.300	0
Natuur en Landschap	500	500	508	-8
Provinciale cofinanciering ILG 2007-2013	3.345	3.345	3.345	0
Toevoeging algemene reserve	6.849	21.801	21.801	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-6.849	-21.801	-21.801	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	12.597	12.597	0
Subtotaal Lasten	5.145	17.742	17.750	-8
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-12.597	-12.597	0
Subtotaal Baten	0	-12.597	-12.597	0
Saldo Natuur en Landschap	5.145	5.145	5.153	-8

09 Economie	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Vershil
Lasten				
OP-Zuid Pieken in de Delta	1.000	286	283	3
De Economische Agenda 2012-2015	1.000	180	238	-58
Investerings Kanaalzone 2012-2015	1.750	0	0	0
Biobase Economy	1.500	1.394	1.394	0
Toevoeging algemene reserve	500	500	500	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-500	-500	-500	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	250	483	483	0
Subtotaal lasten	5.500	2.343	2.398	-55
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-250	-483	-483	0
Subtotaal Baten	-250	-483	-483	0
Saldo Economie	5.250	1.860	1.915	-55

10 Toerisme en Recreatie	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
De Economische Agenda 2012-2015	1.000	759	783	-24
Toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	-72	0	0	0
Subtotaal Lasten	928	759	783	-24
Baten				
Onttrekking algemene reserve	72	0	0	0
Subtotaal Baten	72	0	0	0
Saldo Toerisme en Recreatie	1.000	759	783	-24

11 Landbouw en Visserij	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
De economische Agenda 2012-2015	1.000	908	919	-11
Subtotaal Lasten	1.000	908	919	-11
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	0	0	0
Subtotaal Baten	0	0	0	0
Saldo Landbouw en Visserij	1.000	908	919	-11

12 Onderwijs	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
Onderwijs Kerend Tij	50	50	31	19
Onderwijs en kennisinfrastructuur	1.000	413	402	11
Toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	0	0	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	50	50	50	0
Subtotaal Lasten	1.100	513	483	30
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-50	0	0	0
Subtotaal Baten	-50	0	0	0
Saldo Onderwijs	1.050	513	483	30

13 Mobiliteit	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
Verkeersveiligheid	150	150	150	0
Renovatie wegen	700	700	700	0
Goederenvervoer	1.100	116	104	12
Werkbudget fietsbeleid	100	100	100	0
Landbouwroute langs rondweg Poortvliet	500	0	0	0
Toevoeging algemene reserve	525	1.323	1.323	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-525	-1.323	-1.323	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	680	1.574	1.574	0
Subtotaal lasten	3.230	2.640	2.628	12
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-680	-1.574	-1.574	0
Subtotaal Baten	-680	-1.574	-1.574	0
Saldo Mobiliteit	2.550	1.066	1.054	12

90 Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Lasten				
Reorganisatie	1.000	1.000	885	115
Stelpost initiatieven Provinciale Staten	1.000	272	0	272
Toevoeging bestemmingsreserve Sluiskil	4.612	4.486	4.486	0
Lasten gedekt door bestemmingsreserve Sluiskil	4.791	4.791	4.791	0
Toevoeging algemene reserve	6.984	25.014	25.014	0
Aframen lasten als toevoeging algemene reserve	-6.984	-25.014	-25.014	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	27.905	35.185	35.185	0
Subtotaal Lasten	39.308	45.734	45.347	387
Baten				
Dividend Delta incidenteel	-20.000	-20.000	-20.000	0
Dividend Westerscheldetunnel	-2.612	-2.486	-2.486	0
Onttrekking bestemmingsreserve Sluiskil	-4.791	-4.791	-4.791	0
Onttrekking algemene reserve	-27.905	-35.185	-35.185	0
Subtotaal Baten	-55.308	-62.462	-62.462	0
Saldo programma 90	-16.000	-16.728	-17.115	387

TOTAAL	Begroting 2013	Begroting 2013 na wijziging	Rekening 2013	Verschil
Totaal Lasten	68.232	81.356	81.035	326
Totaal Baten	-60.034	-78.938	-78.927	-11
Per saldo	8.198	2.418	2.108	315

Voor het inzicht zijn de incidentele baten en lasten die via een reserve gedekt worden binnen het programma ook toegelicht als onttrekking of toevoeging aan de reserve. Normaal worden mutaties in reserves buiten het programma's toegelicht.

Balans per 31 december 2013

Bedragen x €1.000		
Activa	Ultimo 2013	Ultimo 2012
vaste activa		
investeringen met een economisch nut		
gronden en terreinen	158	180
gebouwen	15.027	15.664
grond- weg- en waterbouwkundige werken	4.975	5.219
vervoermiddelen	17.942	18.839
machines apparaten installaties	1.809	1.660
Totaal investeringen met een economisch nut	39.910	41.563
investeringen openbare ruimte met een maatschappelijk nut		
grond-weg en waterbouwkundige werken mn	78.216	72.101
Totaal investeringen openbare ruimte met een maatschappelijk nut	78.216	72.101
financiële vaste activa		
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	126.931	126.953
overige langlopende geldleningen	3.014	2.016
overige uitzettingen rentetypische looptijd >of gelijk 1 jr	9.623	11.998
Totaal financiële vaste activa	139.568	140.968
Totaal vaste activa	257.694	254.631
vlottende activa		
voorraden		
grond- en hulpstoffen niet in expl. genomen bouwgronden	4.868	4.512
onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	9.876	8.802
gereed product en handelsgoederen	23.715	14.155
Totaal voorraden	38.459	27.470
uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar		
vorderingen op openbare lichamen	26.902	25.716
rek. courant verhoudingen met niet financiële instellingen	0	0
overige vorderingen	30.078	17.214
overige uitzettingen	0	4.186
Totaal uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar	56.981	47.116
overlopende activa		
nog te ontvangen bedragen	8.431	4.317
vooruitbetalingen	50	7
nog te ontvangen doeluitkeringen van overheden	1.179	340
Totaal overlopende activa	9.660	4.663
liquide middelen		
kas- bank- en giroaldi	109.232	89.680
Totaal liquide middelen	109.232	89.680
Totaal vlottende activa	214.332	168.928
Totaal generaal	472.025	423.559

Bedragen x €1.000

Passiva	Ultimo 2013	Ultimo 2012
vaste passiva		
eigen vermogen		
algemene reserve	50.317	47.789
bestemmingsreserves	79.371	79.873
resultaat na bestemming	5.773	12.727
Totaal eigen vermogen	135.461	140.390
voorzieningen		
voorzieningen	5	5
voorziening uit eigen middelen	51.249	64.713
Totaal voorzieningen	51.254	64.718
vaste schulden rentetypische looptijd >of gelijk 1 jaar		
waarborgsommen	15	15
Totaal vaste schulden rentetypische looptijd >of gelijk 1 jaar	15	15
Totaal vaste passiva	186.730	205.123
vlottende passiva		
netto vlottende schulden rentetypische looptijd <1 jaar		
kasgeldleningen	50.000	35.000
bank- en girosaldi	0	0
overige schulden	12.253	21.605
rek. courantverhoudingen met niet financiële instellingen	9.054	8.963
Totaal netto vlottende schulden rentetypische looptijd <1 jaar	71.306	65.568
overlopende passiva		
nog te betalen bedragen	37.660	39.592
vooruitontvangen doeluitkeringen van overheden	176.330	113.276
Totaal overlopende passiva	213.989	152.868
Totaal vlottende passiva	285.295	218.437
Totaal generaal	472.025	423.559

Conform de verslaggevingsvoorschriften wordt de waarde van de door de Provincie verstrekte borg- en garantstellingen (€ 3.538) hier vermeld.
Jaarrekening 2013

Waarderingsgrondslagen

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de voorschriften Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

1 Algemene grondslagen voor resultaatbestemming

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij in de toelichting anders is vermeld, worden de activa en de passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in aanmerking genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

2 Vaste Activa

2.1 Materiële vaste activa

De onder vaste activa in de balans opgenomen materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van verkrijgings- of vervangingsprijs.

In de financiële verordening 2009, die in 2008 door Provinciale Staten is vastgesteld, is de beleidslijn voor activering en afschrijving opgenomen:

Kosten voor onderzoek naar en ontwikkeling van een actief worden niet geactiveerd.

Kosten voor het afsluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Op gronden en terreinen, zonder opstallen dan wel waarop geen wegen worden aangelegd, wordt niet afgeschreven.

Lineair worden afgeschreven materiële vaste activa met economisch nut:

in 30 jaar: bedrijfsgebouwen, grond-, weg- en waterbouwkundige werken, en schepen;

in 10 jaar: nieuwe technische installaties in bedrijfsgebouwen niet vallend onder vervangingen op basis van de uitvoering van onderhouds- en renovatieplannen;

in 5 jaar: vervoermiddelen, (met uitzondering van schepen) automatiseringsapparatuur en overige materiële vaste activa.

Activa met economisch nut en een verkrijgingprijs van minder dan € 250.000 en een gebruiksduur van minder dan 5 jaar worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatste genoemd worden altijd geactiveerd.

De kosten van aankoop en vervaardiging van activa in de openbare ruimte met een meerjarig maatschappelijk nut worden, onder aftrek van bijdragen van derden direct ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij statenbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij statenbesluit wordt het actief lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door Provinciale Staten aan te geven tijdsduur.

Onder activa met een meerjarig maatschappelijk nut, zoals bedoeld in artikel 35 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, worden verstaan investeringen in aanleg en onderhoud van: (inrichting) wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken.

Deze investeringen met een maatschappelijk nut mogen geactiveerd worden. De wetgever heeft echter aangegeven dat het voorkeur verdient dat dergelijke investeringen zoveel mogelijk in één keer ten laste van het resultaat worden gebracht. Echter, wanneer de financiële positie van de provincie het niet toelaat om dergelijke investeringen in één keer af te schrijven mag er ook voor worden gekozen om de activa toch te activeren.

Afschrijving vindt plaats met ingang van het jaar van ingebruikname van het actief. Het eerste jaar wordt een hele afschrijvingstermijn ten laste van de exploitatie gebracht. Aan geactiveerde investeringen wordt geen rente toegerekend.

2.2 Financiële vaste activa

De onder vaste activa in de balans opgenomen financiële vaste activa worden tegen kostprijs dan wel duurzame lagere waarde gewaardeerd.

Onder de financiële vaste activa zijn deelnemingen en geldleningen opgenomen.

2.2.1 Deelnemingen

Deelnemingen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de eventueel lagere marktwaarde. De actuele marktwaarde kan hoger zijn dan de boekwaarde.

De belangrijkste deelnemingen zijn:

DELTA NV (€ 568.000)

Van DELTA N.V. zijn alleen de in 1985 verkregen aandelen in het kader van de herstructurering op nominale waarde gewaardeerd. De overige aandelen van DELTA N.V. zijn op nihil gewaardeerd. De Provincie Zeeland is voor 50% aandeelhouder van DELTA NV. DELTA NV is een ongesplitst energiebedrijf. Er kan van worden uitgegaan dat bovenstaande waardering van de aandelen DELTA N.V. niet de reële waarde weergeeft. Er is hier sprake van een aanzienlijke stille reserve. Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf "verbonden partijen".

NV Westerscheldetunnel (€ 125.257.000)

In 1998 is de NV Westerscheldetunnel opgericht. De Provincie heeft hiervan sinds medio 2009 het 100% eigendom. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf "verbonden partijen".

BV Kanaalkruising Sluiskil (€ 1.000.000)

In juni 2009 is € 1 miljoen aan kapitaal gestort ten behoeve van de oprichting van de BV Kanaalkruising Sluiskil.

Deze BV KKS is voor 100% in eigendom van de Provincie Zeeland en heeft als opdracht het bouwen van de Sluiskiltunnel. In 2010 heeft de aanbesteding voor de Sluiskiltunnel plaatsgevonden. Voor een nadere toelichting omtrent deze BV KKS wordt ook verwezen naar de paragraaf "verbonden partijen".

2.2.2 Geldleningen

De verstrekte geldleningen op lange termijn zijn opgenomen tegen nominale waarde, uitgezonderd de werkgelegenheidsleningen. Deze zijn pro memorie (pm) opgenomen. De aflossingsbedragen voor het volgende jaar zijn niet naar de kortlopende vorderingen overgebracht.

3 Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs dan wel lagere marktwaarde. Specifieke bijdragen in grondaankopen worden in mindering gebracht op de boekwaarde.

De voorraden zoals onderhoudsmaterialen voor wegen en kantoorbenodigdheden worden niet geactiveerd, doch onmiddellijk bij aankoop ten laste van de rekening van baten en lasten gebracht. Gronden in natuurgebieden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Gronden in gebiedgerichte projecten die bedoeld zijn voor grondexploitatie worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs.

Onder de "Grond- en hulpstoffen, niet in exploitatie genomen bouwgronden" zijn de (voorbereidingskosten van) gronden opgenomen voor het project Waterdunen.

Onder het "Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie" zijn de gronden opgenomen voor het project Perkpolder.

Onder "gereed product en handelsgoederen" zijn de gronden opgenomen die nog geen definitieve bestemming hebben, maar ingezet worden om projecten te realiseren. Deze (ruil)gronden maken onderdeel uit van de Grondbank Zeeland.

4 Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen zijn de algemene reserve en de bestemmingsreserves opgenomen. Voor de algemene reserve kan het provinciaal bestuur nog een nadere bestemming bepalen. Bestemmingsreserves (waaronder dekkingsreserves) zijn reserves waaraan Provinciale Staten al een bestemming hebben gegeven. Op grond van het beleidsuitgangspunt dat de noodzaak van handhaving van de overige reserves jaarlijks wordt herzien zijn in 2013 geen zaken van belang.

5 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Alle voorzieningen die opgenomen zijn in de staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva", zijn met dit doel gevormd.

Beleidsuitgangspunt met betrekking tot voorzieningen: De hoogte en de noodzaak van handhaving van de voorzieningen wordt jaarlijks beoordeeld.

Op grond van artikel 44 van het Besluit Begroting en Verantwoording is een voorziening gevormd voor niet bestede bijdragen van derden met een specifieke bestedingsverplichting. Dit is de voorziening NME (natuurcompensatie Braakman).

Aangezien in het BBV niet geregeld is hoe het ineffectieve deel van een derivaat in de jaarverslaggeving verwerkt moet worden, wordt in overeenstemming met de verslaggevingseisen van de Raad voor de Jaarverslaggeving een voorziening gevormd voor die gevallen waarin een financieel derivaat een negatieve marktwaarde heeft terwijl een deel van het derivaat ineffectief is.

6 Netto vlottende schulden

De waardering van de netto vlottende schulden geschiedt tegen nominale waarde.

7 Overlopende passiva

De waardering van overlopende passiva geschiedt tegen nominale waarde.

8 Motorrijtuigenbelasting

In de jaarrekening is een bate opgenomen aan opcenten motorrijtuigenbelasting van € 34,6 miljoen. Reeds meerdere malen in het verleden zijn discussies ontstaan met het Ministerie van Financiën omtrent de juistheid en volledigheid van het aandeel van de provincies in de opbrengst

motorrijtuigenbelasting. De belastingdienst verstrekt inzake de afgedragen gelden geen specifieke accountantsverklaring ten behoeve van de Provincie Zeeland. De rechtmatigheid van deze opbrengst kan daarom niet worden vastgesteld.

9 Exploitatie

- Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate opgenomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.
- Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.
- Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.
- Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar.
- Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden. Op grond van het bovenstaande zijn voorzieningen getroffen voor de wachtgeld van oud-PSD-ers en in het kader van de Non-Activiteitsregeling 57+.
- De toerekening van de baten en lasten van de kosten van ambtelijke inzet en overhead aan de beleidsprogramma's vindt plaats op basis van normen.
- Het resultaat na bestemming wordt opgenomen bij of onttrokken uit het eigen vermogen.
- Op basis van het resultaat kan door het college van Gedeputeerde Staten een voorstel gedaan voor dekking bij een nadelig saldo of besteding bij een voordelig saldo.

10 Renterisico

De Provincie dekt haar renterisico af door vast rentende leningen af te sluiten of door gebruik te maken van een renteswap. De provincie past kostprijs-hedge accounting toe op basis van individuele documentatie per individuele hedgerelatie.

De financieringsbehoefte is in 2013 achtergebleven bij de prognose door vertraging in de uitvoering van projecten. Wanneer tegelijkertijd sprake is van een 'negatieve' marktwaaarde van de renteswap dan wordt voor het ineffectieve deel een voorziening gevormd.

Het effectieve deel van een financieel derivaat dat is toegewezen voor kostprijs-hedge-accounting, wordt tegen kostprijs gewaardeerd. Voor het ineffectieve deel wordt het verschil tussen de kostprijs en de lagere reële waarde in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Toelichting bij de balans

1. Investerings met een economisch nut

(bedragen in miljoenen €)						
	gronden en terreinen	Bedrijfs- gebouwen	Grond, weg en waterbouw- kundige werken	Vervoer middelen	machines apparaten installaties	Totaal
Stand per 01-01-2013	0,2	15,7	5,2	18,8	1,7	41,6
Investerings in 2013	-	0,1	-	-	0,3	0,4
Afschrijvingen in 2013	0,0	0,8	0,2	0,9	0,2	2,1
Boekwaarde 31-12-2013	0,2	15,0	5,0	17,9	1,8	39,9

2. Investerings openbare ruimte met een maatschappelijk nut

(bedragen in miljoenen €)		
	Grond, weg en waterbouwkundige werken	Totaal
Stand per 01-01-2013	72,1	72,1
Investerings in 2013	6,1	6,1
Afschrijvingen in 2013	-	-
Boekwaarde 31-12-2013	78,2	78,2

In de vergadering van Provinciale staten van 16 december 2011 is besloten om de bouwkosten van de de Sluiskiltunnel te activeren op de balans en deze lineair af te schrijven in 19 jaar. Om deze reden worden de investeringen vanaf 2011 niet meer onttrokken aan de reserve tunnel Sluiskil. Na ingebruikname van de tunnel in 2015 worden de afschrijvingskosten ten laste gebracht van de bestemmingsreserve Sluiskiltunnel.

De uitgaven in 2013 bedroegen € 67,4 miljoen. De helft van deze lasten van € 33,7 miljoen wordt ten laste gebracht van het rijksdeel op deze investering. In 2013 zijn de regionale bijdragen van de gemeente Terneuzen en de provincie Vlaanderen ontvangen ter hoogte van € 25,2 miljoen. Dit bedrag is in mindering gebracht op de provinciale investering in de Sluiskiltunnel.

3. Financiële vaste activa

(bedragen in miljoenen €)				
	Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	overige langlopende leningen	overige uitzettingen > 1 jaar	Totaal
Stand per 01-01-2013	127,0	2,0	12,0	141,0
Mutaties in 2013	-	1,0	0,0	1,0
Aflossing in 2013	-	0,0	2,4	2,4
Boekwaarde 31-12-2013	127,0	3,0	9,6	139,6

Op de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen hebben in 2013 geen mutaties plaatsgevonden.

Overige uitzettingen > 1 jaar betreft een belegging bij Fortis bank N.V., oorspronkelijke hoofdsom € 36,4 miljoen. De looptijd van deze belegging is van 2-11-2006 t/m 1-12-2028.

4. Voorraden

4.1 Grond- en hulpstoffen niet in exploitatie Genomen bouwgronden

Dit betreft een deel van de voorbereidingskosten en gronden voor het project Waterdunen onderdeel rode grond. Het betreft in totaal 38 hectare aan gronden. Het project onderdeel groene gronden is opgenomen bij 4.3 NPW.

4.2 Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie

Dit betreft de gronden aangeschaft voor het project Perkpolder. Het betreft in totaal ca. 135 hectare aan gronden.

4.3 Gereed product- en handelsgoederen

Onder deze voorraden is de waarde van gronden opgenomen die nog geen definitieve bestemming hebben, maar ingezet worden om projecten te realiseren. Aan Dienst Landelijk Gebied (DLG) is de opdracht gegeven om binnen de gestelde kaders ten behoeve van de Provincie strategische gronden te verwerven. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het juridische eigendom soms even tijdelijk bij het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) komt te liggen maar het economisch eigendom ligt altijd bij de Provincie. Management vindt plaats via de afgesproken planning- en verantwoordingsystematiek met DLG.

Grondbank Zeeland

In de Grondbank Zeeland wordt de voorraad van de algemeen inzetbare ruilgronden vastgelegd. De achterliggende gedachte van het beschikbaar gestelde krediet voor de 'Grondbank Zeeland', is dat er binnen de kredietruimte doorlopend gronden strategisch kunnen worden geruild (via aan- en verkopen) als een essentieel instrument voor de brede provinciale doelrealisatie vastgelegd in de nota grondbeleid (zie paragraaf grondbeleid). Het ruilen bestaat uit aankoop- en verkooptransacties. Bij de transacties van gronden is het soms van strategisch belang om de opstellen in de aankoop mee te nemen. Deze tijdelijke voorraadsituatie tot aan de verkoop van die vastgoedobjecten staat op een aparte activiteit. De dekking van deze tijdelijke situatie maakt onderdeel uit van het totale krediet van (ruil)Grondbank Zeeland.

Bij een aankoop van een perceel grond kan zich de volgende situatie voordoen; het perceel ligt geheel of gedeeltelijk op de projectlocatie. Soms bij een vroegtijdige strategische aankoop is de definitieve project locatie (bijvoorbeeld wegtracé) nog niet vastgesteld.

Grond die binnen een projectlocatie ligt, wordt vanuit het project aangekocht en als een uitgave/kostenpost in exploitatie geboekt. Deze grond komt ten laste van het desbetreffende project. Grond die niet op projectlocatie ligt, is ruilgrond en komt ten laste van het budget 'Grondbank Zeeland'. Indien de projectlocatie exact vastgesteld is wordt de aankoop direct opgesplitst naar het project in exploitatie en de (ruil)grondbank Zeeland op de balans. Indien de projectlocatie nog niet bekend is wordt naar beste inzicht van dat moment de transactie verwerkt op één plaats.

De grootste mutatie in 2013 op deze post betreft de administratieve overboekingen van ruilgronden uit drie grote projecten Waterdunen, N62 en KKS. Ten tijde van de historische aankopen waren de exacte projectlocaties ("het tracé") nog niet definitief vastgesteld. Nu deze wel bekend zijn door voortschrijdende besluitvorming, zijn de ruilgronden in 2013 overgeboekt naar de balans. Dit zijn administratieve correcties van historische boekingen tegen historische boekwaarde. Daarmee is er meer transparantie in de projectbudgetten en in de stand van de strategische ruilgronden.

De omvang van de strategische Grondbank Zeeland is 312 hectare. Dit is de moment opname per einde van het jaar in het doorlopende proces van aan- en verkooptransacties.

Daarnaast is er nog 112 hectare ruilgrond in bezit voor landbouw flankerend beleid. Deze gronden maken geen onderdeel uit van de grondbank Zeeland, maar hangen samen met het Natuurpakket Westerschelde.

NB. De door de provincie verkregen/gekochte Rijksgrond vanuit de Vaststellingsovereenkomst Grond worden in 2014 geleverd. Dan vind ook de administratieve verwerking plaats in de financiële administratie en in de voorraad administratie.

NPW en EHS

Vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) zijn gronden verworven voor het Natuurpakket Westerschelde (NPW, 3e verdieping), daarnaast zijn er gronden door het Rijk beschikbaar gesteld voor de aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het NPW, dat vanaf 2007 tot 2011 onder het ILG viel, wordt sindsdien op een aparte doeluitkering geregistreerd. Per 31 december 2013 was het volume aan NPW ruilgronden 363 hectare. De voorraad gronden voor de realisatie van de EHS had per 31 december 2013 een omvang van 113 hectare. Doordat de verwervingen in het kader van de realisatie van EHS en het NPW zijn gefinancierd met rijksmiddelen is de boekwaarde voor deze gronden per saldo nihil.

5. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

5.1 Vorderingen op openbare lichamen

Dit betreft een vordering van € 3,2 miljoen op Zeeland Seaports in verband met de verzelfstandiging van dit havenbedrijf. Deze middelen zijn bestemd voor verbetering van de zeesluis Terneuzen.

De vorderingen op openbare lichamen bevatten ook de vordering van € 23,7 miljoen in verband met de te compenseren BTW compensatiefonds uit 2013.

5.2 Overige vorderingen

Er staat per saldo een bedrag van € 30,01 miljoen open voor overige vorderingen. Dit saldo is als volgt opgebouwd (in miljoenen):

Overige Vorderingen		
Ministerie van LNV	€	12,00
KKS (Mobiliteitsfonds)	€	7,26
Overig	€	10,75
Stand 31-12-2013	€	30,01

5.3 Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Sinds 2010 staan de niet gebruikte kasmiddelen niet meer op deposito's, maar op betaalrekeningen. Derhalve zijn deze terug te vinden onder de liquide middelen.

6 Overlopende activa

6.1 Nog te ontvangen bedragen

Er staat per saldo een bedrag van € 8,4 miljoen open voor nog te ontvangen bedragen. Hieronder worden de openstaande bedragen genoemd die meer bedragen dan € 0,5 miljoen.

Nog te ontvangen bedragen		
Grondbanken Zeeland/landbouwflankerend beleid	€	3,8
Gladheidsbestrijding	€	1,2

6.2 Vooruitbetalingen

Er is voor een bedrag van € 50.000 vooruitbetaald op 31 december. Dit betreffen vooruitbetaalde bedragen voor leveringen en diensten in 2014.

6.3 Nog te ontvangen doeluitkeringen van andere overheden

Het saldo van de nog te ontvangen doeluitkeringen van andere overheden eind 2013 bedraagt € 1,2 miljoen. Een overzicht van de mutaties in de doeluitkeringen is te vinden onder punt 10, Overlopende passiva.

7 Liquide Middelen

Op 31 december is er in totaliteit € 109,2 miljoen aan liquide middelen.

€ 101,3 miljoen staat daarvan op de rekening couranten van het Groenfonds. Deze rekeningen hebben een bestemmingsverplichting.

Specificatie beleggingen betaalrekeningen per 31 december 2013

BNG	€ 4,1	Miljoen
ING (Mob.fonds)	€ 3,80	Miljoen

8 Vaste Passiva

8.1 Eigen vermogen

Een reserve is een vermogensbestanddeel dat als eigen vermogen is aan te merken. Reserves zijn vrij te besteden, tenzij de politiek aan een reserve een bestemming heeft gegeven. De bevoegdheid om te beschikken over de reserves ligt bij de Provinciale Staten. Voorts mag aan een reserve rente worden toegerekend, maar de Provincie Zeeland heeft besloten dit niet te doen.

De mutaties van de reserves in 2013 staan in onderstaand verloop overzicht (in miljoenen). Voor de detail mutaties zie Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva.

Eigen vermogen	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Bestemmings reserves dekking kapitaals-lasten	Totaal
Stand per 01-01-2013	€ 47,8	€ 59,7	€ 20,1	€ 127,6
Vermeerderingen 2013 in verband met rekeningresultaat 2012	€ 12,7	€ -	€ -	€ 12,7
Vermeerderingen 2013	€ 38,0	€ 15,8	€ -	€ 53,8
Verminderen 2013	€ 48,2	€ 10,4	€ 1,0	€ 59,6
Saldo 31-12-2013	€ 50,3	€ 65,1	€ 19,1	€ 134,5

8.2 Algemene Reserve

In de algemene reserve wordt al het vermogen verantwoord waaraan nog geen bestemming is gegeven. In deze stand zijn nog niet de mutaties verwerkt die voortkomen uit de jaarstukken 2013. Het saldo van de jaarrekening zal nog worden toegevoegd. De algemene reserve kan gebruikt worden om risico's op korte termijn af te dekken. De algemene reserve maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Het saldo van de algemene reserve bedraagt € 50,3 miljoen.

8.3 Bestemmingsreserves

8.3.1 Bestemmingsreserve Sluiskiltunnel

In het kader van de investeringen in de Sluiskiltunnel is, uit de voor de aanleg van de tunnel beschikbaar gestelde middelen, een bestemmingsreserve gevormd. In eerste instantie werden de investeringen in de Sluiskiltunnel rechtstreeks onttrokken aan deze reserve. In een later stadium (per 1 januari 2013) is besloten de investeringen in de tunnel niet langer rechtstreeks te onttrekken aan de reserve maar deze te activeren op de balans en deze in 19 jaar (na gereedkomen van de tunnel) af te schrijven.

Aan de reserve wordt jaarlijks het ontvangen dividend van de NV Westerscheldetunnel toegevoegd. De onttrekkingen aan de bestemmingsreserve bestaan uit de afschrijvings- en rentelasten en de onderhouds- en verzekeringslasten van de Sluiskiltunnel.

8.3.2 Bestemmingsreserve afwikkeling ILG

In 2013 is vanuit het positieve rekeningresultaat een bestemmingsreserve voor de afwikkeling van de regeling Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) gevormd. Jaarlijks worden aan deze bestemmingsreserve de lasten van de afwikkeling van de vooruitontvangen ILG-gelden gebracht.

Tot de afwikkelingsovereenkomst Investeringsbudget Landelijk (ILG) in 2012 kwamen de middelen voor Natuurpakket Westerschelde (NPW) en ILG als één geldstroom binnen.

Uit nadere analyse en informatie is gebleken dat de op de provinciale balans gereserveerde rijksmiddelen voor NPW € 4,7 miljoen te laag zijn. Dit hangt samen met de instelling van de bestemmingsreserve afwikkeling ILG. Er is in 2013 een correctie gemaakt tussen de bestemmingsreserve en de OP-post (overlopende passiva).

8.3.3 Bestemmingsreserves dekking kapitaalslasten

Vanuit het BBV dienen investering in economische activa geactiveerd te worden en dient de afschrijvingslast jaarlijks in de exploitatierekening geboekt te worden. Het provinciaal beleid is erop gericht zo weinig mogelijk structureel beslag op middelen te leggen. Om deze afschrijvingslasten direct te dekken op het moment van besluit tot investering, is in het jaar van besluit een dekkingsreserve gevormd van gelijke omvang als het investeringskrediet. Op deze manier wordt de budgettaire ruimte in de toekomst niet belast. Er zijn dekkingsreserves gevormd voor onderstaande investeringen.

8.3.3.1 Vervangende nieuwbouw Groene Woud

De investering is in 2005 afgerond (zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00034).

8.3.3.2 Verbouwing Zeeuws Museum

De verbouwing van het Zeeuws Museum is in 2007 afgerond (zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00037).

8.3.3.3 Gistpoortgebouw

De verbouwing van het Gistpoortgebouw is in 2009 afgerond (zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00036).

8.3.3.4 Pand Schuytvlot

De verbouwing van het pand Schuytvlot is in 2010 afgerond (zie de staat van reserves en voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00038).

8.3.3.5Wegensteunpunt Mauritsfort

Vanwege de wegenoverdracht is in 2008 deze dekkingsreserve gevormd (zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00048).

8.3.3.6 Duurzaam archiveren

In 2009 is de investering in duurzaam archiveren afgerond (zie de Staat van reserves en voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00049).

8.3.3.7Fast Ferry aanlandingsvoorzieningen

In verband met de opheffing van de reserve Westerschelde Oeververbinding is voor de investering van de Fast Ferry gebouwen/terrein een dekkingsreserve gevormd uit de WOV reserve (zie de Staat van reserves en voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00001).

8.3.3.8Fast Ferry gebouwen en terreinen

In verband met de opheffing van de reserve Westerschelde Oeververbinding (WOV) is voor de investering in de Fast Ferry gebouwen/terrein een dekkingsreserve gevormd uit het surplus van de WOV reserve (zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva, activiteit 00002).

9. Het resultaat

Het resultaat **vóór** bestemming over het jaar 2013 is € 4,9 miljoen negatief. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten schrijft voor, dat alle mutaties in de reserves buiten beschouwing blijven bij het bepalen van het resultaat. Rekening houdend met de mutaties op de reserves van per saldo € 10,7 miljoen, is er een resultaat na bestemming van € 5,8 miljoen (voordelig).

10 Voorzieningen:

Een voorziening is een afgezonderd deel van het vermogen vanwege:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's voor verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten.
- Gelijkmatiger verdeling van de lasten.

Het kenmerkende van een voorziening is dat de omvang van een voorziening altijd even groot moet zijn als de verplichting of het risico. In een aantal gevallen wordt op basis van een wettelijke verplichting rente toegevoegd aan een voorziening.

Voor de bepaling van de hoogte van de voorzieningen worden de voorzieningen uit eigen middelen jaarlijks doorgerekend en eventueel middels een dotatie of onttrekking aangepast via de exploitatie.

Onderstaand volgt een verloop overzicht van de voorzieningen in 2013 (in miljoenen). Voor de detail mutaties zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva.

Voorzieningen	
Stand per 01-01-2013	€ 64,7
Vermeerderingen 2013	€ 3,4
Aanwendungen 2013	€ 14,5
Vrijval 2013	€ 2,3
Stand per 31-12-2013	€ 51,3

10.1 Voorziening wachtgelden PSD

Jaarlijks wordt de voorziening wachtgelden ex-PSD-ers doorgerekend. Uitgangspunten hierbij zijn de sterfteindex, indexerings, rekenrente en de verwachte neveninkomsten. Daarbij wordt de doorrekening ook gebaseerd op de door Loyalis, de uitvoerende instantie voor de wachtgelden, gehanteerde wijze van administreren. Uiteraard blijven de rechten steeds gebaseerd op de opheffingsdatum PSD van 18 maart 2003.

10.1.1 Systematiek

Voor het bepalen van de wachtgeldrechten is gebruik gemaakt van de basisgegevens zoals ook door Loyalis worden gebruikt. Bij de rechtmatigheidscontrole worden deze uitgangspunten stelselmatig op juistheid getoetst. Zo zijn de wachtgeldrechten opnieuw berekend. Voor de neveninkomsten is eveneens de registratie van Loyalis gebruikt.

10.1.2 Stand van de voorziening

Per 1 januari 2013 bedroeg de stand van de voorziening € 12,3 mln.
In 2013 is er € 2,7 miljoen aangewend, € 0,4 miljoen toegevoegd en € 0,9 miljoen vrijgevallen. De stand per 31 december 2013 komt daarmee uit op € 9,1 miljoen.

10.1.3 Voorziening Non-activiteitsregeling

Er is besloten om in het kader van de organisatieontwikkeling een Non-activiteitsregeling 2013 (NAR) in te stellen voor werknemers die op 1 januari 2013 ouder zijn dan 57 jaar. Voor de kosten van niet actief personeel in de komende jaren is een voorziening gevormd conform BBV art. 44.1 Verplichtingen (en verliezen) waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten.

De hoogte van deze voorziening is bepaald door uit te gaan van de basisgegevens van alle deelnemers en deze te waarderen tegen de netto contante waarde. De salarisbetalingen worden jaarlijks onttrokken aan de voorziening en om de voorziening op peil te houden wordt er jaarlijks rente toegevoegd aan de voorziening met dezelfde uitgangspunten als bij de voorziening wachtgelden PSD.

10.1.4 Stand van de voorziening

Per 1 januari 2013 bedroeg de stand van de voorziening € 51,0 miljoen.
In 2013 is er € 11,3 miljoen aangewend, € 1,8 miljoen toegevoegd en € 1,4 miljoen vrijgevallen. De stand per 31 december 2013 komt hiermee uit op € 40,1 miljoen.

10.1.5 Voorziening financiële derivaten

In 2012 is een zogenaamde SWAP (financieel derivaat) afgesloten. In de paragraaf financiering en in de 'algemene toelichting' bij deze jaarrekening wordt hier nader op ingegaan. Als gevolg van renteontwikkelingen heeft deze SWAP per 31 december 2013 een negatieve marktwaarde (-/- € 2,1 miljoen). Op basis van de huidige liquiditeitsplanning wordt in een aantal jaren een deel van deze SWAP niet benut (zie grondslagen). De verslaggevingsvoorschriften van de Raad voor de Jaarverslaggeving vereisen in een dergelijke situatie dat er een financiële voorziening getroffen wordt voor dit ineffektieve deel van de negatieve marktwaarde.

Per 31 december 2013 bedraagt de hoofdsom van de SWAP (het bedrag dat wordt uitgeleend tegen een variabele rente en wordt teruggeleend tegen een vaste rente) € 95,4 miljoen.

10.1.6 Voorziening waardeoverdracht pensioen politieke ambtsdragers

Voor pensioenverplichtingen aan oud-leden Gedeputeerde Staten en hun echtgenotes en kinderen, is in 2013 een voorziening aangelegd.

Eventuele afkoopsommen van voormalige bestuurders die verschuldigd zijn bij de overdracht van de pensioenafspraken naar pensioenfondsen of andere overheden, worden ten laste van deze voorziening gebracht. In 2013 is er € 0,6 miljoen aan deze voorziening gedoteerd. Het eindsaldo komt hiermee uit op € 0,6 Miljoen.

10.2 Voorzieningen niet uit eigen middelen

Er is een voorziening Braakman ingesteld waarin de ontvangen middelen van Zeeland Seaports, bestemd voor fiets- en wandelvoorzieningen zijn ondergebracht.

11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

11.1 Kasgeldleningen

Het betreft hier de lening die bij de BNG (€ 15 miljoen) en de SNS (€ 35 miljoen) is aangetrokken waarvan het renterisico is afgedekt met de SWAP (zie algemene toelichting).

11.2 Overige schulden

Onder de overige schulden is de uitstaande crediteurenpositie opgenomen van € 12,3 miljoen.

11.3 Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen

Belangrijkste post hierin is Het Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen. Dit fonds houdt middelen aan via een rekening courant positie bij de Provincie ter hoogte van € 9,0 miljoen.

12 Overlopende passiva:

Overlopende passiva zijn verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen. Tevens omvatten de overlopende passiva de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Het totaal aan overlopende passiva per 31 december 2013 is € 214,0 miljoen. Dit bedrag bestaat uit nog te betalen bedragen per 31 december 2013 van € 37,7 miljoen en de vooruitontvangen doeluitkeringen van € 176,3 miljoen.

12.1 Nog te betalen bedragen

Onderstaand overzicht toont de nog te betalen bedragen groter dan € 0,5 miljoen:

Verplichting > 0,50 miljoen	in miljoenen
Gladheidsbestrijding	€ 0,83
Mobiliteitscentrum Zalco	€ 0,61
Declaratie Perkpolder	€ 0,88

12.2 Vooruitontvangen doeluitkeringen van overheden

Hieronder is een overzicht opgenomen van de mutaties in de doeluitkeringen in 2013 (in miljoenen). Voor de overige middelen van derden is het principe van voorzieningen gehandhaafd (zie de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva).

Balanspositie doeluitkeringen	
Stand per 01-01-2013	€ 113,0
Vermeerderingen 2013	€ 199,0
Verminderingen 2013	€ 136,8
Saldo 31-12-2013	€ 175,2

In het saldo ad € 175,2 miljoen zit een bedrag van € 1,2 miljoen aan overlopende activa en een bedrag van € 176,3 miljoen aan overlopende passiva.

Een totaal overzicht van het verloop is te vinden in de Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva onder punt E.

13 Gewaarborgde geldleningen

De voorwaardelijke verplichtingen uit door derden afgesloten leningen die door de Provincie zijn gewaarborgd zijn, overeenkomstig de voorschriften, onderaan de balans vermeld tegen de resterende nominale aflossingsverplichtingen. Met eventuele hieruit voor de Provincie voortvloeiende risico's is geen rekening gehouden.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

1. Gewaarborgde leningen p.m.

De Provincie Zeeland staat nog garant voor 2 leningen van Stichting Tragel. Deze instelling is ook deelnemer in het Waarborgfonds voor de Zorgsector. Daarnaast staat de Provincie ook nog garant voor het Zeeuwse aandeel (3,7%) van de door het Groenfonds opgenomen convenantleningen. In totaal is het Zeeuwse aandeel in het Groenfonds € 6,3 miljoen. Over dit bedrag lopen wij nauwelijks tot geen risico, omdat de Provincie zelf de rente en aflossing betaalt.

Staat van gewaarborgde leningen

Hoofdsom	Geldnemer	Rente percentage	aflossing 2013	Restant hoofdsom	Resterende looptijd in jaren
1.030.226	Stichting Tragel	4,770%	73.585	0	0
408.402	Stichting Tragel	6,100%	22.689	45.378	2
6.364.587	Groenfonds	diverse	251.600	3.492.952	
7.803.215			347.874	3.538.330	

2. Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Er is een bedrag aan vakantiegeld opgebouwd van € 1,3 miljoen. In de meerjarenraming zijn de kosten van wachtgeld van oud-leden van Gedeputeerde Staten en wachtgeld en overige kosten voormalig personeel opgenomen.

Geschillen, al of niet bij een arbitragecommissie of gerechtelijke procedure, worden niet vermeld in afwachting van (gerechtelijke) uitspraak. Indien noodzakelijk worden deze wel genoemd in de paragraaf weerstandsvermogen.

3. Garantstelling Zeeland Seaports (ZSP)

De Gemeenschappelijke Regeling Zeeland Seaports (GR-ZSP), bestaande uit de Provincie Zeeland en de gemeenten Vlissingen, Borsele en Terneuzen staat garant voor de financiële verplichtingen die met ingang van de oprichting van de NV ZSP (1 januari 2011) ten laste van de NV zijn aangegaan voor zover opgenomen in hoofdstuk 5.2 Garantie- en dienstverleningsovereenkomst (GDO) en bijlage 2 Verzelfstandiging Zeeland Seaports.

Naast de in de GDO opgenomen afspraken over de garantstelling op de leningen- en derivatenportefeuille zijn er ook afspraken gemaakt over de WarmCO² garantie en de mogelijkheid tot het aangaan van banklijnen die de hoofdsom van de daadwerkelijk aangetrokken financieringen overstijgen.

In het kader van de garantstelling voor de leningenportefeuille en de daarbij behorende banklijnen heeft de GR in 2011 een hoofdsomgarantie aan diverse banken afgegeven voor een totaal bedrag van € 725.122.675. Naast deze garantstelling tussen de GR ZSP en de banken heeft de GR ZSP in de GDO afspraken met de NV ZSP gemaakt omtrent de maximale omvang van de leningenportefeuille. In de GDO zijn afspraken gemaakt dat de NV ZSP maar tot € 500 miljoen aan leningen mag opnemen. Het betreft hier dus twee aparte overeenkomsten. Eén tussen de GR en de banken en één tussen de GR en de NV. Het aangaan van banklijnen die de totale hoofdsom te boven gaan zorgt ervoor dat de NV ZSP meer keuzemogelijkheden heeft bij het aantrekken van leningen. Door deze flexibiliteit kan de NV ZSP optimaal gebruik maken van de concurrentie tussen de verschillende banken en zullen de rentelasten van de NV ZSP lager zijn dan zonder deze flexibiliteit. Dit komt het resultaat van de NV

ZSP ten goede. De totale schuld van de NV ZSP uit hoofde van leningen en kredieten bedroeg op 1 januari 2013 € 343 miljoen. (langlopende schulden € 194.598.315,- en bankkrediet € 148.776.607,-)

De garantstelling voor € 500 miljoen betreft een hoofdsomgarantie. Indien de banken de GR ZSP zullen aanspreken op deze garantie zijn daar bijkomende kosten aan verbonden. Dit betreft dan rentekosten en vergoedingen. De omvang van deze kosten zijn afhankelijk van de situatie op de rentemarkt op dat moment. Deze extra kosten vallen niet onder de in de GDO opgenomen maximum van € 500 miljoen. Deze bijkomende kosten komen hier bovenop.

Op dit moment staat de GR ZSP tevens garant voor eventuele leningen die de NV ZSP moet aangaan wanneer derden jegens de NV ZSP een beroep doen op de WarmCO₂ garantie. Op dit moment staat de GR ZSP met betrekking tot WarmCO₂ voor € 65 miljoen garant.

Naast de leningenportefeuille staat de GR ZSP tevens garant voor de derivatenportefeuille van de NV ZSP. Volgens de NV ZSP heeft deze portefeuille in de afgelopen periode een waarde vertegenwoordigd van negatief € 25 miljoen tot € 9 miljoen positief. De waarde van deze portefeuille is afhankelijk van de marktrente op het moment dat de banken aanspraak maken op de garantie.

De GR ZSP heeft dus ten behoeve van de NV ZSP de volgende garanties afgegeven:

- € 725 miljoen hoofdsomgarantie mbt de leningenportefeuille (afpraak in GDO, maximale opname door NV ZSP € 500 miljoen)
- Garantie op de bijkomende kosten zoals rente en vergoedingen (PM)
- Garantstelling ten behoeve van de derivatenportefeuille (PM)
- € 65 miljoen WarmCO₂.

4. Borgstelling BV Kanaalkruising Sluiskil

In november 2010 is bij de aanbesteding van de Sluiskiltunnel ingestemd met een borgstelling ten behoeve van de aannemerscombinatie BAM/TBI. Deze borgstelling bedraagt maximaal € 35,2 miljoen tot het moment van definitieve gunning en in de fase van definitieve gunning van het werk tot oplevering van het werk maximaal € 100 miljoen. De reden van deze borgstelling is dat de BV Kanaalkruising Sluiskil een project BV is, die zelf geen zekerheden kan verstrekken. De borgstelling blijft van kracht tot twee jaar na oplevering van het werk.

5. Garantieverklaring Publiek-Private Samenwerking (PPS) Perkpolder beheer BV

In juni 2009 hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met de financiering van de PPS Perkpolder. In januari 2010 is ingestemd met een garantieverklaring van € 15,5 miljoen voor kredietfaciliteiten bij Rabobank Hulst voor een geldlening van € 10 miljoen en een krediet van € 5,5 aan Perkpolder Beheer BV. In 2013 is het R.C. krediet aangepast naar € 4,5 miljoen. In totaal is er ultimo 2013 een garantieverklaring voor een krediet van € 14,5 miljoen. De partijen die betrokken zijn bij de garantstelling zijn: de gemeente Hulst en Provincie Zeeland. De garantstelling geldt voor maximaal 135% van het uitstaande saldo. De risico-opslag van 35% is verdeeld over de deelnemende partijen. Dit betekent dat voor de Provincie een garantstelling resteert van 108% over € 15,5 miljoen, zijnde € 16,74 miljoen. De garantstelling is gekoppeld aan de looptijd van het project. Via afspraken in de samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente Hulst en Provincie Zeeland staat de gemeente Hulst voor de helft garant, zodat effectief 68% (€ 9,79 miljoen) bij de provincie drukt. De planning op dit moment is dat het project loopt tot en met 2024.

6. Garantstelling Roosevelt Academy

Op 20 december 2012 heeft de Provincie Zeeland samen met de Universiteit Utrecht een vrijwaringsovereenkomst met betrekking tot de Stichting Roosevelt Academy ondertekend. In deze vrijwaringsovereenkomst is er door de Provincie Zeeland de volgende garantiestelling afgegeven:

De Provincie vrijwaart – onder de in de overeenkomst van 20 december 2012 genoemde verplichtingen en voorwaarden – de Universiteit Utrecht voor: de kosten die vanaf 1 januari 2018 mogelijk voortvloeien uit een eventueel besluit van de Universiteit Utrecht tot afbouw van het instituut Roosevelt Academy en die het door de Universiteit Utrecht aan SRAF overgemaakte bedrag van € 6 miljoen overstijgen met een maximum van € 1.500.000,- voor de periode vanaf 1 januari 2018 tot uiterlijk 1 mei 2022 (3 jaar met een maximale uitloop van 1 studiejaar). De Universiteit Utrecht kan op deze vrijwaring alleen een beroep doen in de periode 1 januari 2016 tot 1 januari 2018. In de genoemde afbouwkosten zal de Provincie maximaal voor 50% bijdragen.

7. Garantstelling lening Zeeuwse Bibliotheek

In 2005 is door de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Zeeuwse Bibliotheek een lening afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank NV voor een bedrag van € 7 miljoen. Dit was mogelijk, omdat het een GR betrof van de Provincie Zeeland en de gemeente Middelburg. Toen de GR is over gegaan naar een stichting werd door de Waterschapsbank een garant-/borgstelling gevraagd voor de lening. Naar analogie van de verdeelsleutel onder de GR komt 75% van deze garantstelling voor rekening van de Provincie Zeeland. Het saldo van de roll-overlening bedroeg per 1 januari 2013 nog € 5.000.000 (maximaal opneembare bedrag). De einddatum van de lening is op 18 juli 2015.

8. Convenantmiddelen

Het Groenfonds heeft de bij de gewaarborgde geldleningen vermelde convenantlening afgesloten namens de gezamenlijke provincies voor de aankoop van natuurgebieden. De gelden zijn inmiddels uitgeput, echter we moeten nog wel de lening aflossen en rente betalen.

9. Bodemsanering Prins Hendrikweg 10 te Vlissingen

Er is in 2009 een bedrag ontvangen van de Hogeschool Zeeland als bijdrage in de bodemsanering. Over de hoogte van het bedrag voor de bijdrage van de Provincie aan de gemeente Vlissingen lopen nog onderhandelingen. In 2012 heeft de provincie aan de gemeente Vlissingen een voorstel gedaan om de saneringsplicht af te kopen middels een eenmalige bijdrage. De gemeente is niet op dit voorstel ingegaan.

10. Leasecontracten

Er lopen twee leasecontracten bij Dutchlease B.V. Rotterdam. Het betreft twee personenauto's. De looptijd van deze contracten is van september 2009 tot en met september 2014 en juni 2010 tot en met juni 2014.

In 2013 is een huurcontract met Xerox afgesloten betreffende multifunctionele afdrukapparatuur. Dit contract loopt tot en met juli 2018.

11. Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)

In 2012 is de ILG-regeling beëindigd met de Afrondingsovereenkomst ILG (van 23 november 2012) tussen het Rijk en de provincie Zeeland. Dit heeft geresulteerd in een afrekening die verwerkt is in de jaarrekening 2012 van de Provincie Zeeland. Ondanks de afrekening in financiële zin is de Provincie Zeeland gehouden in de komende jaren een aantal afspraken die voortvloeien uit de regeling ILG na te komen. Mogelijk leidt het nakomen van deze verplichtingen in de komende jaren tot een extra beslag op provinciale middelen. Naast de in de begroting voor de afwikkeling van ILG opgenomen middelen is ook een bestemmingsreserve voor dit doel ingesteld.

Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva

Totaal generaal

(bedragen x €1000)

Omschrijving	Saldo aan het begin van jaar	Bij	Af	Saldo aan het einde van jaar	Verplichtingen ten laste van het saldo	Saldo
A. Algemene reserve	47.789	50.700	48.172	50.317	0	50.317
B. Bestemmingsreserve (algemeen)	79.873	15.760	16.262	79.371	79.371	0
D. Voorzieningen	64.718	3.386	16.850	51.254	51.254	0
E. Overlopende passiva	112.936	199.040	136.826	175.151	175.151	0

A. Algemene reserve

(bedragen x €1000)

Omschrijving	Saldo aan het begin van jaar	Bij	Af	Saldo aan het einde van jaar	Verplichtingen ten laste van het saldo	Saldo
algemene reserve	47.789	50.700	48.172	50.317	0	50.317
Totaal A. Algemene reserve	47.789	50.700	48.172	50.317	0	50.317

B. Bestemmingsreserve (algemeen)

(bedragen x €1000)

Omschrijving	Saldo aan het begin van jaar	Bij	Af	Saldo aan het einde van jaar	Verplichtingen ten laste van het saldo	Saldo
bestemmingsreserve sluiskiltunnel	59.726	4.486	4.791	59.422	59.422	0
dekk res vervangende nieuwb gr woud	2.555	0	111	2.444	2.444	0
dekk res verbouwing zeeuws museum	4.804	0	200	4.604	4.604	0
dekk res gistpoortgebouw	2.547	0	102	2.445	2.445	0
dekk res verbouwing pand schuytvlot	4.119	0	154	3.965	3.965	0
dekk res wegsteunpunt mauritsfort	760	0	95	665	665	0
dekk res duurzaam archiveren	143	0	143	0	0	0
dekk res ff aanlandingavorz.	3.197	0	152	3.044	3.044	0
dekk res ff gebouwen en terr.	2.022	0	92	1.930	1.930	0
Bestemmingsreserve afwikkeling ILG	0	11.274	10.422	852	852	0
Totaal B. Bestemmingsreserve (algemeen)	79.873	15.760	16.262	79.371	79.371	0

D. Voorzieningen

(bedragen x €1000)

Omschrijving	Saldo aan het begin van jaar	Bij	Af	Saldo aan het einde van jaar	Verplichtingen ten laste van het saldo	Saldo
voorziening waterbeheer	720	177	441	456	456	0
voorziening wachtgelden psd	12.286	426	3.658	9.054	9.054	0
voorziening nme: natuurcomp braakman	5	0	0	5	5	0
voorziening non activiteitsregeling	51.007	1.834	12.751	40.089	40.089	0
Voorziening financiële derivaten	700	300	0	1.000	1.000	0
Voorziening waardeoverdr.GS Pensioen	0	650	0	650	650	0
Totaal D. Voorzieningen	64.718	3.386	16.850	51.254	51.254	0

E. Overlopende passiva

(bedragen x €1000)

Omschrijving	Saldo aan het begin van jaar	Bij	Af	Saldo aan het einde van jaar	Verplichtingen ten laste van het saldo	Saldo
OP jeugdzorg	2.289	31.837	32.163	1.963	1.963	0
OP nme: natuurcomp w scheld	1.994	4	1.155	843	843	0
OP BDU brede doeluitering	7.956	27.400	29.889	5.467	5.467	0

OP implem OV-chipkaart	1.687	-245	101	1.340	1.340	0
OP NPW	38.126	68.388	4.471	102.043	102.043	0
OP Staats Spaanse Linies interreg 4A	-36	316	280	0	0	0
OP Stimuleringsregeling voordeltaE&M	86	15	55	46	46	0
OP Actief bodembeheer	43	15	13	45	45	0
OP Platform diffuse bronnen	28	12	29	11	11	0
OP Vitaal Sloe/Kanaalzone 2012-2014	87	25	36	76	76	0
OP KKS Rijk	24.574	23.715	33.714	14.576	14.576	0
OP N2000 beheerplan Voordelta (RMW)	184	86	42	228	228	0
OP Leren voor duurzame ontwikkeling	0	112	0	112	112	0
OP Waterpoort naar waterdunen	-182	0	954	-1.136	-1.136	0
OP project neem de mensen mee	28	0	28	0	0	0
OP trans coast	177	380	422	135	135	0
OP regiobijdrage kks	0	25.216	25.216	0	0	0
OP Waterdunen natura people	-17	56	81	-42	-42	0
OP Natuurlijk Vitaal	96	34	42	89	89	0
OP Grenzeloze Kanaalzone	37	53	32	58	58	0
OP Delta Water Award	21	38	4	55	55	0
OP Proeftuin KRW	56	42	98	0	0	0
Op kerend tij	550	328	514	363	363	0
OP n62 sloeweg	32.986	-11.512	1.729	19.745	19.745	0
OP Flood aware	-62	148	86	0	0	0
OP World War II Heritage	24	367	318	73	73	0
OP Veerse Dam	33	0	0	33	33	0
OP Project EU(regio)2020	-27	27	0	0	0	0
OP Mobiliteitscentrum Zalco	0	0	0	0	0	0
OP Prio Tidal Test Centre Interreg	0	258	131	127	127	0
OP Green Deal Biodiversiteit	-15	40	0	25	25	0
OP grond voor grond	2.214	0	652	1.562	1.562	0
OP MIRG	0	9	10	-1	-1	0
OP n62 tractaatweg	0	31.670	4.424	27.245	27.245	0
OP lobbyiest Den Haag	0	108	65	44	44	0
OP Zuid	0	100	74	26	26	0
Totaal E. Overlopende passiva	112.936	199.040	136.826	175.151	175.151	0

Departement	Nummer	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa										
I N D I C A T O R E N															
I&M	E27	Brede doeleuitkering verkeer en vervoer Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10) Provincies en stadsregio's (Wgr+)	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 01</i> € 42.743.858	Rentebaten (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 02</i> € 320.578	Ontvangen BDU-bijdrage V&W (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 03</i> € 46.552.000	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 04</i> € 50.000	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 05</i> € 35.975.843	Correctie over besteding (T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 06</i> € 107.334	1	Eindsaldo/-reservering (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 07</i> € 53.797.927	Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen Omschrijving <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27 / 08</i> Connexion	Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen Bedrag <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27 / 09</i> € 13.922.569			
I&M	E28	Regionale mobiliteitsfondsen Besluit Infrastructuurfondsen Provincies en Wgr+ regio's	Eindsaldo (jaar T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E28 / 01</i> € 49.155.628	Dotatie regio in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E28 / 02</i> € 21.184.746	Dotatie rijk in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E28 / 03</i> € 21.184.746	Rentebaten (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E28 / 04</i> € 251.495	Besteding (jaar T) uit het fonds (onderscheid herkomst middelen niet nodiq) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E28 / 05</i> € 62.638.946	Eindsaldo (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E28 / 06</i> € 29.137.669		Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E28 / 07</i> Nee					
EZ	F3	Verzameluitkering EZ Regeling verzameluitkering Provincies, gemeenten	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: F3 / 01</i> € 564.271												
VWS	H8	Doeluitkering jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg + Zorgkosten Jeugdzorg) Wet op de jeugdzorg (art. 37) en Regeling bekostiging jeugdzorg 2009 Provincies en stadsregio's (Wgr+)	Aantal Onder toezichtstelling (OTS), (jaar T-1) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 01</i>	Aantal OTS (jaar T-1), overig <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 02</i>	Aantal voorlopige voorgdij (jaar T-1) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 03</i>	Aantal voorgdij (jaar T-1) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 04</i>	Aantal jeugdreclassering (jaar T-1) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 05</i>	Aantal samenloop (jaar T-1) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 06</i>		120	291	6	142	160	14
			Aantal Individuele Traject Begeleiding (jaar T-1) (ITB), harde kern <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 07</i>	Aantal ITB (jaar T-1), Criem <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 08</i>	Aantal scholing- en trainingsprogramma's (STP) (jaar T-1) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H8 / 09</i>	Besteding (jaar T) aan stichting die een bureau jeugdzorg in stand houdt -deel justitietaken <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H8 / 10</i>	Besteding (jaar T) aan stichting, die een bureau jeugdzorg in stand houdt - deel taken bureau jeugdzorg en subsidie bureau jeugdzorg <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H8 / 11</i>	Besteding (jaar T) aan zorgaanbod <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H8 / 12</i>		86	8	9	€ 5.423.410	€ 5.620.521	€ 21.118.925
			Aantal aanmeldingen (jaar T-1) aan het LBIO door bureau jeugdzorg <i>Aard controle D2</i> <i>Indicatornummer: H8 / 13</i>	Aantal afmeldingen (jaar T-1) aan het LBIO door bureau jeugdzorg <i>Aard controle D2</i> <i>Indicatornummer: H8 / 14</i>	Omvang egaliseriereserve jeugdzorg per 31 december (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H8 / 15</i>	Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: H8 / 16</i>		193	183	€ 1.962.691	Nee				

Staat van activa

(bedrag x €1.000)

Activiteit code	Omschrijving van de investering
	investerings openbare ruimte met een maatschappelijk nut
	grond-weg en waterbouwkundige werken mn
00059	sluiskiltunnel
	totaal investeringen openbare ruimte met een maatschappelijk nut
	investerings met een economisch nut
	gronden en terreinen
00004	herinrichting abdijplein
	gebouwen
00008	pand achter de houttuinen 8
00034	vervangende nieuwbouw groene woud
00036	gistpoortgebouw
00037	verbouwing zeeuws museum
00038	verbouwing pand schuytvlot
00048	wegsteunpunt mauritsfort
	grond- weg- en waterbouwkundige werken
00001	aanlandingsinrichtingen
00002	infrastructurale voorzien fast ferry
	vervoermiddelen
00018	swath boten
	machines apparaten installaties
00014	nieuwe telefooncentrale
00049	duurzaam archiveren
00056	investering e-dienstverlening
	totaal investeringen met een economisch nut
	immateriële vaste activa
	totaal immateriële vaste activa
	financiële vaste activa
	kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen
00019	aandelenkapitaal westerscheldetunnel
00020	aandelenkapitaal delta nv
00046	aandelenkap. economische impuls zld
00050	aandelenkapitaal bv kks
00051	perkpolder beheer bv
00052	perkpolder beheer cv
00063	aandelenkap.zeeuws participatiefonds
00064	risicodekking zws participatiefonds
	overige langlopende geldleningen
00023	geldleningen zws studiefonds
00025	hypothecaire geldleningen
00027	leningen werkgelegenheidsfonds
00031	risicodekking lening werkgel.h.fonds
00044	duurzaamheidlening woningverbet
	overige uitzettingen rentetypische looptijd >of gelijk 1 jr
10016	fortis 241878918 belegging
	totaal financiële vaste activa
	totaal vaste activa
	vlottende activa
	voorraden
00035	grondbank zeeland
00053	grondexpl perkpolder rode zone
00055	grondexpl waterdunen rode zone
00061	grondbank landb flankerend beleid
00065	Voorraad vastgoedobjecten
	totaal vlottende activa
	totaal generaal

0 00 0

(bedrag x €1.000)					
Oorspronkelijk investering per 1-1-2013	Wijze van afschrijving	Boekwaarde per 01-01-2013	Mutaties 2013	Afschrijving of aflossing in 2013	Boekwaarde per 31-12-2013
0	0	0	00	00	00
72.101		72.101	6.115		78.216
72.101		72.101	6.115		78.216
0	0	0	00	00	00
677	30 jr	180		22	158
1.650	30 jr	880		55	825
3.334	30 jr	2.555		111	2.444
3.053	30 jr	2.547		102	2.445
5.977	30 jr	4.803		200	4.603
4.549	30 jr	4.119	80	154	4.045
1.235	30 jr	760		95	665
4.401	30 jr	3.197		152	3.044
2.766	30 jr	2.023		92	1.930
26.575	30 jr	18.839		897	17.942
475	10 jr	285		48	237
716	5 jr	143		143	
1.232	5 jr	1.232	339		1.571
56.639		41.563	419	2.072	39.910
0	0	0	00	00	00
0	0	0	00	00	00
131.421		125.257			125.257
568		568			568
103		103	-3		101
1.000		1.000			1.000
5		5			5
19		19	-19		
200		200			200
-200		-200			-200
		16		2	14
		44		39	5
		-44		-39	-5
2.000		2.000	1.000		3.000
34.425		11.998		2.375	9.623
169.542		140.968	978	2.377	139.568
298.282		254.631	7.512	4.449	257.694
7.512		7.512	8.092		15.604
8.802		8.802	1.074		9.876
4.512		4.512	356		4.868
6.643		6.643	-820		5.823
			2.288		2.288
27.470		27.470	10.989		38.459
325.752	0	282.101	18.501	4.449	296.153

4.1.1 Toelichting staat van activa

Toelichting

Activiteiten 00001, 00002, 00018, 00034, 00036, 00037, 00038, 00048, 00049, 00062:

Voor de kapitaallasten van deze activa is een dekkingsreserve gevormd.

Activiteit 00055 en 00053 Grondexploitatie Waterdunen en Perkpolder rode zone:

Aan het eind van de grondexploitatieprojecten wordt de vlottende activa overgedragen aan de eindgebruikers conform de verkoopovereenkomsten. Na levering van een project aan de eindgebruiker is de stand op de balans weer € 0 voor dat project.

Activiteit 00059 Sluiskiltunnel

De investeringen in de Sluiskiltunnel zijn tot en met 2010 direct ten laste gebracht van de Exploitatie (€ 7 miljoen). Toen was de prognose dat deze investering direct ten laste van de exploitatie gebracht kon worden. Van 2011 tot en met 2015 worden de investeringen (€ 105 miljoen) opgenomen op de balans. Van 2015 tot en met 2033 wordt jaarlijks een bedrag van € 5,5 miljoen afgeschreven ten laste van de bestemmingsreserve Sluiskiltunnel, zodat geen meerjarig beslag gelegd wordt op de middelen in de meerjarenraming.

Activiteit 00063 Aandelenkapitaal Zeeuws Participatiefonds

Eind 2010 is het aandelenkapitaal met € 0,2 miljoen verhoogd, hiervoor is ook direct een voorziening gevormd om het risico af te dekken (00064) en zijn de lasten voor de vorming van de voorziening direct in de jaarrekening 2010 opgenomen.

Algemeen

- 1) Er vindt vanaf 1 januari 2009 geen interne renteberekening plaats conform de financiële verordening.
- 2) Investerings in materiële vaste activa met maatschappelijk nut in openbare ruimten, zoals wegen, komen sinds 2006 direct ten laste van de exploitatie als uitgaven. Deze investeringen worden direct als last genomen en hebben geen meerjarig beslag op middelen in de meerjarenraming na het besluit. Uitzondering hierop is de investering in de Sluiskiltunnel, maar er is de bestemmingsreserve Sluiskiltunnel gevormd om daaruit de lasten exploitatieneutraal te dekken.

In het meerjarig actieplan MIZ wordt voor gemiddeld € 10 miljoen per jaar geïnvesteerd in provinciale (water)wegen tijdens de jaren uit de meerjarenbegroting. Aanvullend zijn er 2 projecten waarin wordt geïnvesteerd:

- 1) Voor de periode 2009 t/m 2015 wordt € 296 miljoen geïnvesteerd in Kanaal Kruising Sluiskil (KKS). Het provinciale deel van de investering wordt van 2011 tot en met 2015 opgenomen op de balans (zie 00059). In de exploitatie lopen de bijdragen derden via OP-KKS Rijk (00372) en OP-KKS regionale bijdrage (00395) (zie ook 4.3 Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva).
- 2) Voor de periode 2007 t/m 2015 wordt € 104 miljoen geïnvesteerd in N62 Sloeweg- Tractaatweg. (zie ook 4.3 Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva; OP 00403 N62).
- 3) Op enkele investeringen van voor het inwerking treden van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is een bijdrage van derden ontvangen. Deze bijdragen zijn direct in mindering gebracht, waarna de afschrijving berekend is over het netto investeringsbedrag.
- 4) Financiële vaste activa; kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:
Bij deelnemingen die niet in deze staat zijn opgenomen, zijn de aandelen in het verleden voor het inwerking treden van het BBV volledig gedekt uit de exploitatie, zoals onder andere de Nederlandse Waterschapsbank N.V. en het Zeeuws Participatiefonds B.V. De marktwaarde van de deelnemingen is hoger dan de boekwaarde. De boekwaarde is gelijk aan de verkrijgingprijs.

Staat van restant investeringskredieten

Bedragen x €1.000

Activiteit code	Omschrijving	Totaalkrediet	Uitgaven tm 2012	Raming 2013	Uitgaven 2013	Overboeken naar 2014 /afboeken
investerings met een economisch nut						
grond- weg- en waterbouwkundige werken						
00001	aanlandingsinrichtingen	4.401	4.401	0	0	0
00002	infrastructurele voorzien fast ferry	2.766	2.766	0	0	0
00004	herinrichting abdijplein	677	677	0	0	0
00008	pand achter de houttuinen 8	1.650	1.650	0	0	0
00014	nieuwe telefooncentrale	475	475	0	0	0
00018	swath boten	26.575	26.575	0	0	0
00034	vervangende nieuwbouw groene woud	3.334	3.334	0	0	0
00036	gistpoortgebouw	3.053	3.053	0	0	0
00037	verbouwing zeeuws museum	5.977	5.977	0	0	0
00038	verbouwing pand schuytvlot	4.549	4.549	0	80	-80
00048	wegsteunpunt mauritsfort	1.235	1.235	0	0	0
00049	duurzaam archiveren	716	716	0	0	0
00056	investering e-dienstverlening	1.571	1.232	339	339	-0
00062	wegsteunpunt s heer arendskerke	2.000	0	0	0	0
totaal investeringen met een economisch nut		58.978	56.639	339	419	-80
investerings openbare ruimte met een maatschappelijk nut						
grond-weg en waterbouwkundige werken mn						
00059	sluiskiltunnel	105.611	72.101	33.510	8.516	27.395
totaal investeringen openbare ruimte met een maatschappelijk nut		105.611	72.101	33.510	8.516	27.395
financiële vaste activa						
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen						
00019	aandelenkapitaal westerscheldetunnel	131.421	131.421	0	0	0
00020	aandelenkapitaal delta nv	568	568	0	0	0
00044	duurzaamheidlening woningverbet	3.000	2.000	1.000	1.000	0
00046	aandelenkap. economische impuls zld	103	103	0	0	3
00050	aandelenkapitaal bv kks	1.000	1.000	0	0	0
00051	perkpolder beheer bv	5	5	0	0	0
00052	perkpolder beheer cv	19	19	0	-19	19
00063	aandelenkap.zeeuws participatiefonds	200	200	0	0	0
00064	risicodekking zws participatiefonds	-200	-200	0	0	0
totaal financiële vaste activa		136.117	135.117	1.000	981	22
vlottende activa						
voorraden						
00035	grondbank zeeland	38.611	7.512	25.611	11.012	17.519
00053	grondexpl perkpolder rode zone	0	8.802	0	1.074	-1.074
00055	grondexpl waterdunen rode zone	-53	4.512	474	356	118
00061	grondbank landb flankerend beleid	0	6.643	0	435	820
00065	voorraad vastgoedobjecten	2.288	0	2.288	2.288	0
00387	voorziening grond waterdunen rode z.	122	122	0	0	0
totaal vlottende activa		40.968	27.592	28.373	15.165	17.384
Totaal generaal		341.675	291.449	63.222	25.081	44.721

Bedragen x €1.000

Restantkrediet inclusief volgende jaren	Raming inkomsten	Inkomsten t/m 2012	Inkomsten 2013	Restantraming inkomsten
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
-80	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
-0	0	0	0	0
2.000	0	0	0	0
1.920	0	0	0	0
27.395	0	0	2.401	-2.401
27.395	0	0	2.401	-2.401
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
3	0	0	3	-3
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
19	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
22	0	0	3	-3
23.007	0	0	2.921	-2.921
-9.876	0	0	0	0
-4.921	0	0	0	0
-5.823	0	0	1.255	-1.255
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
2.387	0	0	4.176	-4.176
31.724	0	0	6.580	-6.580

COLOFON

Uitgave
Provincie Zeeland

Fotografie
Arie Kievit

Contact
provincie@zeeland.nl

April 2014